Cella Serghi

Iubiri paralele

roman

Editura Eminescu

CELLA SERGHI

Iubiri paralele

88

EDITURA EMINESCU
1974

Cuprins

Prolog 6
Capitolul I 14
Capitolul II 22
Capitolul III 46
Capitolul IV 64
Capitolul V 71
Capitolul VI 103
Capitolul VII 129
Capitolul VIII 138
Capitolul IX 144
Capitolul X 153
Capitolul XI 164
Capitolul XII 168
Capitolul XIII 173
Capitolul XIV 179
Capitolul XV 189
Capitolul XVI 196
Capitolul XVII 198
Capitolul XVIII 217
Epilog 223

Lui NICOLAE LABIŞ

MOTO:

Nu-i ambiţie măruntă să vrei să intri în sufletul oamenilor

FLAUBERT

Prolog

„ŞTIU CĂ AŢI FOST PRIETENA MĂ-tuşii mele Artemiza – îmi spunea Victor în scrisoarea care însoţea manuscrisul. Avea cărţile dumneavoastră, cu dedicaţii emoţionante. Şi când am aflat că sunteţi la sanatoriul balneologie din Mangalia, am îndrăznit... Aş vrea să cunosc părerea dumneavoastră...”

O scrisoare lungă cu multe citate, ghilimele şi paranteze: („Ce este romanul?” întreabă Victor, citându-l pe Georges Simenon, decât o căutare pasionantă după mai mult adevăr omenesc?...”) „Veţi avea răbdare să citiţi tot ce-am adunat în aceşti ani, de când m-am suit în tren fără să ştiu încotro plec şi ce mă aşteaptă?... La-nceput, am vrut să ţiu un jurnal de şantier (în ’55 aşterneam şosele în Bărăgan, la Căzăneşti), vă trimit primele pagini. Dar casa din care fugisem îmi apărea mereu, nu-mi dădea pace. Atunci am scris primul capitol din ceea ce ar putea deveni un roman. Şi, dacă încep cu bunica e fiindcă marea mea descoperire, ca şi a Artemizei – (cred că asta a fost lovitura de graţie, pe care a primit-o) e că nu a fost proastă surioara ei, ci vicleană. Sau, cine ştie, poate înţeleaptă (dacă înţelepciune se poate numi forţa cu care ştia să se mire, să tacă, să închidă un ochi şi chiar pe amândoi, la nevoie).”

Sfârşitul scrisorii, patetic: „Dar poate că ar trebui sa uit tot ce-am scris, să distrug foile astea şi, după ani, din vagi reminiscenţe şi aburite imagini, din urmele durerii, exilat ca Ovidiu, departe de tot ce-am iubit, din sarea lacrimilor neşterse, uscate, să reconstitui aceeaşi poveste!”

Victor nu-mi indica nici ziua, nici ora când urma să ne

întâlnim, ca să-i restitui manuscrisul, să-i spun părerea mea. Din scrisoare – datată cu trei zile în urmă: 5 septembrie 1960 – reieşea că lucrează la Mamaia, tot la şosele. Şi căutam să mi-l imaginez pe fiul Elenei şi al doctorului Movilă, cărând smoala cu vagonetul.

Prima dată îl văzusem la botez, în dantele scrobite şi panglici albastre. Faimosul botez! Altă dată, când avea vreo zece ani, la concert, lângă Elena, ascultând cu sfinţenie. Maică-sa îl şi vedea mare pianist şi spera să colinde lumea împreună. Dar el a trântit capacul pianului şi a declarat că se călugăreşte. N-a trecut mult şi Artemiza mi-a povestit altă trăsnaie a lui Victor: „A strâns toate icoanele, le-a dus în curte şi le-a dat foc”. Artemiza a privit spectacolul de la fereastră şi a strigat: „Bravo, Nero!” Vorbea despre el cu un fel de ascunsă mândrie: „E frumos ca taică-su, mincinos ca bunică-sa, inteligent ca mine. Umblă cu cârjele mele; pretinde că are o mulţime de avantaje, urcă în tramvai prin faţă, şade pe scaunul femeilor gravide şi are mai mult succes la fete, când le inspiră milă. Din păcate a avut un incident cu un chelner şi când lumea s-a strâns, a aruncat cârjele şi a fugit”. Şi Artemiza râdea, de parcă n-ar fi fost ale ei cârjele, ea cea fără de picioare! Frumoasa Themis! Maître Bolbec... Parcă o văd în sala paşilor pierduţi, elegantă în costumele ei bărbăteşti, sigură de ea până la insolenţă.

Pe atunci, visul meu era să fiu secretara Artemizei. Alergam din secţie în secţie ca s-o aud pledând. Când a băgat de seamă că mă ţin după ea ca un căţel, m-a întrebat ca pe copii, cum mă cheamă, câţi ani am. Apoi, cu vocea groasă: „Ce cauţi în tribunal, e o junglă”. Pe urmă m-a invitat la bufet... Mi-a spus că ar fi vrut să fie actriţă, dar familia s-a împotrivit. Asta n-a împiedicat-o să ia lecţii la Paris cu Yvette Guilbert, de dicţie, de plastică, de mimică: „Ea m-a învăţat să vorbesc, să umblu, să respir. Totul se învaţă, fetiţo, chiar şi să fii frumoasă”.

Manuscrisul pe care-l răsfoiam acum, deşi venisem numai să mă odihnesc şi să privesc marea – era tot atât

de stufos şi de încâlcit, ca dosarele pe care mi le dădea Artemiza să le studiez pe vremuri.

4 noiembrie 1959.

Bărăgan. O şosea asfaltată, anonimă, banală, nesfârşită. Un drum fără poveste. Vântul tăios şi aprig îmi suflă în urechi şi-mi tăbăceşte obrajii. Sticla pisată a prafului mă ustură în ochi şi în fundul gâtlejului. Oamenii s-au obişnuit. Muncesc cu o înverşunare stăpânită. Strâng şi eu ochii ca ei, scrâşnesc din dinţi, scuip nisipul care-mi intră în dinţi, şi nu mai vreau să mă gândesc la ce a fost. Dar pentru că nu pot să dorm, traduc în stilul Artemizei *Sonetele* lui Shakespeare.

XXVII

Obosit de muncă mă grăbesc spre pat,
Odihnă dulce pentru braţele de trudă ostenite
Şi-atunci începe o călătorie-n mintea mea,
Care-mi munceşte gândul când truda trupului a luat sfârşit.
Fiindcă atuncea gândurile mele, din depărtarea unde zac,
Se-ndreaptă în pelerinaj zelos spre tine
Şi mă ţin treaz, cu ochii mari deschişi,
Uitându-se în noaptea în care orbii văd.

10 noiembrie

Punctul sanitar e o baracă de culoarea baiţului, într-o mică lizieră de salcâmi, singura vegetaţie în acest ţinut de piatră şi de praf. Două încăperi proaspăt văruite, dintre care una e dormitorul surorii. Se pare că vrea să uite un amor nefericit. (Eu nu vreau să uit nimic.)

Şi-a pus la geamuri perdeluţe de tifon, albe; patul de fier e vopsit în alb. Masa, acoperită cu un cearşaf alb, scrobit. Masă de brad, două scaune şi un cuier. Toate

astea le-am zărit din pragul uşii deschise a celeilalte încăperi, postul de prim-ajutor. Aici, canapeaua şi masa casolete, instrumentele, pensele, toate lucesc de-ţi iau ochii. Registrul e învelit în hârtie albastră, cum îşi învelea, probabil, de curând cărţile de şcoală. Sunt sigur că am de-a face cu o premiantă întâi. (Destinul meu.) În dulăpiorul cu medicamente, totul în ordine. În sufletul meu, furtuna a trecut şi a lăsat în urmă linişte, gol.

— Mi-a intrat o aşchie în deget.

— Când s-a-ntâmplat pocinogul? – şi fără s-o intereseze răspunsul meu, a început să se pregătească pentru o mică intervenţie chirurgicală.

Am refuzat.

— Bunica se trata cu foi de pătlagină – am spus.

— Tratează-te ca bunica, dar eu îţi fac o injecţie antitetanică.

E agresivă ca Voica. Dar ce dulce era Voica uneori...

— De ce n-ai pus toată fiola? – am întrebat-o când dădeam să plec.

— Eu nu te întreb cum faci amestecul de nisip şi alte mişmaşuri. Am auzit că se taie ca o maioneză şi că o luaţi mereu de la început.

Aşchia mi-a tras-o cu penseta, dar a trebuit să-mi panseze şi alt deget la care mă lovisem cu ciocanul.

15 noiembrie

Azi am venit cu o rană la picior. E convinsă că-mi caut tot felul de pretexte ca s-o vizitez. I-am spus că scriu nişte reportaje şi vreau să mă documentez.

— Tocmai mă-ntrebam ce cauţi pe şantier.

— Pe Cleopatra, regina Egiptului... Nu-i semeni deloc... Era brună, cu ochii ca mierea şi nasul uşor acvilin.

Jurnalul de şantier se termină cu o pagină care nu are dată.

În primele zile, când mă uitam pe geam, mi se părea

nespus de monoton. Acelaşi fum, acelaşi praf, acelaşi vânt, aceiaşi salcâmi trişti. Acum, nicio zi nu mai seamănă cu alta. La fiecare ceas bate vântul altfel, altfel se aşterne lumina şi umbra.

Printre tăbliile de cântare, se zăreşte jos camionul basculant tras sub staţie. La fiecare deschidere a manetei de blocare, asfaltul curge într-un vârtej de aburi vineţi. Din opt cântare descărcate, maşina s-a umplut. Icneşte din greu, pornită cu viteza întâia şi altul trece în loc. Deasupra staţiei, coşul înalt al ciclonului împroaşcă un fum des, negru şi acru. Din cauza vântului, îl simt până în plămâni, şi totuşi mă atrage, pe zi ce trece, mai mult, şantierul. Şoseaua în devenire e vie, totul e viu. Bitumul fierbe cu băşici, butoaiele de tablă sunt ridicate cu macaraua care se desprinde pe cerul de fum, ca un imens semn de întrebare. Acolo lucrează echipa topitorilor. Acolo au toţi bocanci cu tălpi de lemn şi mănuşi mari de cânepă. Vântul le-a lipit pe piept şi pe braţe şuviţe negre de bitum închegat.

Cred că pentru a-şi justifica prezenţa pe şantier, Victor transcrise câteva rânduri dintr-o scrisoare a lui Flaubert: *Există în poetica lui Ronsard un ciudat precept. El recomandă poetului să se instruiască în arte şi meserii, la fierari, la aurari, la lăcătuşi, etc. Ca să ia de acolo metafore. De aici rezultă într-adevăr o limbă bogată şi diversă.* Voica îmi dădea aceleaşi sfaturi. (Les grands esprits se rencontrent.[1])

Victor are grijă să spună că toate personajele sunt fictive şi orice asemănare cu realitatea, întâmplătoare. (Dar se foloseşte de numele lor reale.) A transplantat casa în cartierul Griviţei, unde se demolează şi se ridică blocuri, dar turlele bisericii Visarion apar mereu. Bunica e un personaj de comedie, dar scena în care noul locatar e aşteptat, pare mai curând genericul unui film.

La fiecare fereastră, o pereche de ochi. La etajul întâi,

[1] Marile valori spirituale se întâlnesc (fr.).

Elena, în negru, o cruce mare îi luceşte pe piept. Silueta dispare după draperie, dar ochii i se aprind ca nişte faruri. La mansardă, Clemansa. Păr vopsit, ca pana corbului, zulufi, panglicuţe. Artemiza, octogenară, cu parul alb, tuns băieţeşte; spatele sprijinit pe un maldăr de perne; de-a lungul divanului, o banchetă plină de cărţi, caiete, dicţionare, reviste. Pe genunchii osoşi care se desenează sub pătura moale, gălbuie, ţine, pe un carton, o foaie albă, o carte, un dicţionar.

— *The love that follows us, sometimes is our trouble.*

— Ce-ai spus?

— Dragostea este adesea motiv de tulburare.

— Nu pricep, Miso.

— Nici comentatorii englezi nu înţeleg sensul exact.

— De comentatori îţi arde? Fata noastră a leşinat.

— Cum a noastră? Elena e proprietate indiviză? Îţi aparţine integral, Clemişor. Ai făcut-o *justae nuptiae.*

— Cum?

— Ştii foarte bine cum ai făcut-o. Slavă Domnului, ai fost măritată de două ori. Primul, tatăl Lenuţii, şi-a luat câmpii în luna de miere, al doilea...

Dar Clemansa e la fereastră, agitată, îngrozită.

— Vine, vine camionul...

— Se apropie furtuna...

— Cerul e senin, Miso.

— Când nepotul tău cântă *Cavalcada Walkiriilor* presimte furtuna. I-auzi! Fortissimo... pam... pam... pam...

— Camionul, Miso, vine... s-a oprit...

— În faţa castelului. *At the great door on the right...* La poarta cea mare, pe dreapta. *Macbeth,* actul unu, scena cinci.

La etajul întâi, femeia în negru strigă, exasperată, către fiul ei, care cântă la pian:

— Victor, isprăveşte odată!

În spatele camionului apar două biciclete. Se văd numai picioarele lungi, pedalând şi pletele, prinse în creştetul capului, fluturând ca nişte coame de mânji. E primăvară.

A înflorit liliacul.

Urmează descrierea casei pe care o cunosc foarte bine.

Văzută din stradă, ai fi zis că-i un turn ridicat de mâinile unui copil, care ar fi suprapus, jucându-se, trei turnuri. O fereastră mare la parter, una la etajul întâi şi una, aproape cât peretele, sus la mansardă. Clădită după o schiţă a Artemizei, casa n-avea zorzoane cum n-aveau pe vremuri nici costumele ei bărbăteşti. Dacă nu te uitai atent, nu vedeai nici poarta ascunsă de fier, lucrată minuţios – ornament neaşteptat şt nepotrivit, ca batista cu dantelă de Bruxelles, nelipsită din buzunarul taiorului.

Curtea părea o ulicioară îngustă, aproape acoperită acum, la sfârşitul lui aprilie, de crengile ninse de florile pomilor casei boiereşti de alături. Curtea, lungă, ca un gât de cimpoi, se lărgea neaşteptat de mult spre fund. Acolo se îngrămădeau magazia, garajul, grajdul... O scară îngustă şi strâmtă, cu balustradele rupte, te ducea – dacă aveai curaj, totul fiind putred – la podul de deasupra garajului. De o parte şi de alta, un fel de terasă, ca un coridor lung, lega altădată casa cea mare de alături cu această casă modestă în formă de turn. Gardul, căptuşit cu tablă verzuie, era găurit parcă anume pentru priviri indiscrete. Un liliac aici şi unul dincolo îşi apropiau crengile înmugurite peste gard, ca doi fraţi despărţiţi de împrejurările vieţii, sau de o mână haină. Mâna haină fusese Artemiza.

Cu ani în urmă, Artemiza Mândru, pe atunci prima şi singura avocată în Barou, dezgustată de târguielile dintre tatăl ei şi locotenentul Constanţiu cu care era logodită, rupsese logodna şi declarase că nu se va mai mărita niciodată. Vroia să se mute de acasă, să fie independentă. Nae Mândru, nici să n-audă.

Un an dură cearta dintre tată şi fiică. În cele din urmă, se încheie armistiţiul. Băietana căpăta o parte din curte, ca să-şi clădească două odăi, chipurile birou de avocatură. Masa o va lua în familie şi lumea va crede că

doarme sub acoperişul părintesc. Altminteri, ar fi compromis-o pe sora cea mică, frumoasa Clemansa, logodită cu un nume răsunător. Curând, Clemansa făcu nunta, cu alai mare, alături, la biserica Visarion, cea nouă, care atunci se sfinţise. Ceea ce nu l-a împiedicat pe bărbatul cu nume răsunător să fugă după o lună.

Artemiza construi cu bani puţini, după o schiţă sumară, cele două camere de la parter, una cu o nişă, în care avea o chiuvetă, alta cu toaleta alături, în care a instalat un duş. Cu vremea, Artemiza mai ridică două camere la etajul întâi, şi o baie, iar mai târziu transformă o parte dintr-o mansardă în două odăi luminoase, încăpătoare. Spălătoria era şi bucătărie şi baie.

În 1936 familia trecu prin mari încercări. Nae Mândru se spânzură în podul cel vechi, după ce pierduse tot ce avea în crahul unor bănci şi afaceri, înlănţuite una de alta în criza mondială. Artemiza suferi accidentul care-i zdrobi picioarele, în acel nenorocit 8 iunie, când, de ziua regelui, se prăbuşise tribuna. Casa cea mare, scăpată de ipotecă de „bietul Mac”, al doilea soţ al Clemansei, fu scoasă în vânzare şi toată familia se strânse aici...

Azi am găsit la cutia poştală un plic. Înăuntru, câteva rânduri... Victor mă anunţă că a terminat ultimul kilometru de şosea şi va începe să lucreze la primele blocuri care se construiesc la Mamaia, după sistemul cofrajelor glisante: un etaj pe zi, zece etaje în zece zile. Se va lucra fără întrerupere zi şi noapte. „Deocamdată sunt liber şi nerăbdător să stăm de vorbă despre manuscrisul meu. (Dacă l-aţi citit, măcar în parte.) Pot să-mi îngădui să vă aştept în faţa Sanatoriului (sau mai poetic – peste drum, în curtea geamiei) joi, la cinci după-amiază?”

Capitolul I

AM STAT DE MULTE ORI DE VORBĂ cu tineri scriitori sau care sperau să devie, având pe masa dintre noi un manuscris, dar niciodată într-o cârciumă. „Nu-i locul cel mai potrivit”, aş fi vrut să spun, dar am întrebat degajată:

— Ce-ţi place aici, Victor? Vinul e prost.

— Cârciuma.

— Toate sunt la fel.

— Nu. Într-una îmi plac lăutarii. Aici, fata asta care cântă. Marea ei nepăsare îmi aminteşte de Claudia din *Muntele Magic.* Aceeaşi lene, aceeaşi indolenţă, un fel de nepăsare senzuală. Tivul rochiei s-a desfăcut, îi atârnă, şi ea habar n-are.

— Poate nu ştie.

— I-am spus de câteva ori. Puţin îi pasă.

— Toate serile ţi le petreci aici?

— Nu. Le iau la rând. În port e o cârciumă – „La Puturosul”, cântă acolo o ţigancă. N-are nici voce, nici ureche muzicală, dar e amorezată de mine. De ce zâmbiţi? Odată, după miezul nopţii, am văzut-o cu ochii înlăcrimaţi şi am întrebat-o ce necazuri are. O pălmuise un marinar şi totuşi trebuia să cânte, să-şi termine programul. Am luat-o de braţ şi am scos-o de-acolo. Nu ştiu cine striga după noi. Valurile erau asurzitoare. I-am recitat versuri albe ca noaptea aceea cu lună plină...

— A înţeles ceva?

— A înţeles că nu-i singură.

— Artemiza era convinsă că ai să ajungi un mare poet. Nu m-aşteptam să-mi trimiţi manuscrisul unui roman.

— Totuşi am debutat ca romancier – mi-a răspuns Victor cu toată seriozitatea. La nouă ani am început două romane deodată. Unul despre viaţa de desfrâu a moşierilor, celălalt despre electrificarea satelor.

Victor râdea.

Faţa mobilă, licăririle vesele din privire erau ale Artemizei, dar tristeţea care îi împăienjenea ochii din când în când, zâmbetul sceptic-amar, erau ale tatălui său.

— Pe Artemiza aţi cunoscut-o înainte de accident?

— Mult înainte; când i-am spus că vreau să fiu secretara ei a zâmbit ironic: „Ai curaj să încerci? Secretara mea împunge cu mustăţile, scuipă şi zgârie ca pisicile, când se apropie cineva de mine.” Artemiza punea întrebări fără s-o intereseze răspunsul. „Dacă vrei, lucrăm în tribunal. Ai să vezi al câtelea suntem pe rol şi când îmi vine rândul, te ridici şi spui: «Vă rog să lăsaţi procesul mai la urmă...»” Mă invita la masă la Capsa. Îi plăcea să comande menu-ul, să dea bacşişuri mari, să uluiască şi să stârnească rumoare în jurul ei. Era punctuală la întâlniri, de o exactitate britanică. O singură dată a întârziat, dar atunci cu mai bine de o oră. Când a venit, mi-a spus că nepoata ei a încercat să se sinucidă. Era în afară de pericol, dar avea nevoie de o infirmieră, o soră, care să stea noaptea de gardă. Eu am adus-o pe Draga Ursu. Era studentă la Medicină în ultimul an, cuminte, studioasă. Nu-l cunoştea pe tatăl dumitale. Nici nu te născuseşi, Victor. Un an mai târziu, când Draga a aflat că Elena o să aibă un copil a rupt legătura cu doctorul Movilă. I-am imputat că e dură. Mi-a replicat: „Sunt medic. În viaţa mea, nu numai mâinile trebuie să fie curate. Totul trebuie să fie curat şi simplu ca mâinile mele”.

— S-a spălat pe mâini ca Pilat. I-a dat un picior undeva şi l-a trimis acasă. Dar pe cine a trimis? Ce a trimis? O epavă! Tata a plecat pe front din pricina ei şi a murit. E inutil s-o apăraţi. Voica e din acelaşi aluat. Femeile astea nu ştiu să iubească.

— După părerea dumitale, care sunt femeile care ştiu

să iubească?

— Lucille, eroina din *Columbe,* piesa lui Anouilh. Ce mult îmi place când spune: *„Je serai à lui! S'il est pauvre et il ne sait même pas où coucher le soir, s'il a une femme et des enfants et qu'il n'a qu'une seule heure par semaine à me donner dans un café"*[2]*.* Câte femei sunt în stare să iubească aşa? În niciun caz doctoriţa Ursu sau Voica Barotă.

— Câţi bărbaţi merită să fie iubiţi aşa?

— E o întrebare pe care mi-a pus-o şi Voica.

— Ce i-ai răspuns?

— Că dragostea e vrajă. – Şi, după o tăcere: — Copiii ar trebui să se nască numai din dragoste. Eu m-am născut dintr-un calcul meschin. Mama a vrut să-şi consolideze menajul, tata a avut slăbiciunea să-şi înşele amanta cu propria lui nevastă, eu i-am trădat duplicitatea, chiar înainte de a veni pe lume... Şi n-a putut să mi-o ierte. Singura lui atenţie, o palmă, chiar în ziua când a plecat pe front. Mă îmbătasem.

— Câţi ani aveai?

— Unsprezece. Unchiul Mac mă trimisese să aduc o sticlă de vin din pivniţă. Am „degustat" mai multe.

— Ai început devreme...

— Eram veşnic singur. Mama îl pândea la fereastră pe tata. Pe urmă a început să pândească poştaşul. N-am avut mamă... Când auzeam cuvântul „mamă" ", simţeam o emoţie vie, un dor, ca pentru o iubită pe care aş fi pierdut-o cu mii de ani în urmă. Abia după ce a murit tata şi-a adus aminte de mine. Era prea târziu! Dragostea ei mă sufoca. Orgoliul ei mă înfuria. Mă scotea în lume ca pe un câine şpiţ: curat, înfoiat, gătit... Mă ducea la concerte: Gieseking, Kempf... Trebuia să-i ajung (şi să-i întrec!!!). Acasă, mă ţinea legat de scaunul pianului, până ce, într-o

[2] Voi fi a lui, chiar dacă e sărac şi nu ştie nici măcar unde o să doarmă la noapte, chiar dacă are nevastă, copii şi nu-i mai rămâne pentru mine decât un singur ceas pe săptămână, ca să ne întâlnim într-o cafenea (fr.).

zi, am trântit capacul gata să-l sparg. Atunci a decis că trebuie să ajung diplomat. Am luat lecţii de franceză, engleză, germană. La şcoală mă duceam cu lecţiile neînvăţate şi viitorul diplomat era gata să rămână repetent. Dar „mămica” a venit cu lacrimi în ochi şi tremolo în voce: „Copilul e orfan, tatăl lui a fost un erou...” şi fiindcă, totuşi, întâmpina rezistenţă, a găsit un argument uluitor: „Băiatul meu e subalimentat, nu are ce mânca, e anemiat, nu se poate concentra. Avem o mătuşă oloagă, mama e văduvă...” Îmi crăpa obrazul de ruşine, dar îmi dădeam seama că totul se poate aranja cu o minciună sau cu jumătăţi de adevăruri. Nu trebuia să spun nimic din tot ce se întâmpla acasă. Repetam în orice împrejurare că Artemiza a fost o mare feministă, prima femeie înscrisă în Barou, o progresistă. Nu cumva să se ştie că accidentul s-a întâmplat de ziua regelui, când s-a prăbuşit tribuna, sau că frumoasa casă de alături a fost a străbunicului meu! Albumul familiei era mereu ascuns în altă parte. Tot felul de rude, pentru care, altădată, noi eram sărăntocii, şi ne invitau numai la înmormântări şi parastase, erau acum scoase din album, scuturate de naftalină şi poftite la noi. Mama juca pe acţiuni scăzute „à la baisse” ca să mă însoare cu una dintre verişoarele din fosta protipendadă, convinsă că vremurile se vor întoarce, acţiunile vor creşte şi eu mă voi trezi săltat în lumea mare. Iţele s-au încurcat când s-a mutat jos, la parter, Barotă cu fetele lui, când m-am îndrăgostit de Voica.

— De ce nu scrii o piesă de teatru, Victor? Prima întâlnire cu Voica, parca-ar fi prologul unei piese. Nu lipsesc nici indicaţiile de regie: O scară pe un hol comun. De rampă, sprijinită, Voica. Douăzeci de ani, subţire, zveltă. Poartă o rochie strânsă pe talie, în genul rochiilor tiroleze, mânecuţe bufante. Părul e încolăcit în jurul capului, într-un coc slobod, gata să se desfacă. Multă graţie, expresie, cochetărie naturală.

— Cunosc scena pe dinafară – mă întrerupse Victor.

— Monologul e variat, colorat. Voica îl ascultă. Se vede c-o atrage, dar se şi teme. Are clipe când e prinsă de vrajă, dar îşi revine, rezistă. Îl suspectează. Ar vrea să înţeleagă hotarul dintre buna lui credinţă şi fanfaronada lui. Părul i se desface, îi cade pe umeri. Se dezmeticeşte. Mişcările, portretul psihologic, jocul ei interior, ezitările dintre plăcerea de a-l asculta şi spiritul ei critic, vor fi dezvoltate, spune autorul, realizate în aşa fel, încât tăcerile ei să fie foarte expresive, să nu se simtă că tace.

— Cunosc fiecare cuvânt, fiecare replică.

— Lucrurile s-au petrecut aşa?

— Ce importanţă are?

— N-ai niciun regret pentru ce-ai lăsat în urmă? Nicio curiozitate?

— Doamnă, morţii nu regretă şi nu sunt curioşi. Poate că moartea înseamnă o amnezie din care nu-ţi mai revii. Oricum, pentru mine a fost o experienţă necesară. Am cunoscut iadul.

— Şi raiul, l-ai găsit pe şantier? Hotărârea de a pleca pe şantier nu e verosimilă, Victor, chiar dacă e adevărată.

— N-am găsit altă soluţie. Pe vremuri, eroul se sinucidea, era ucis sau se însura. Niciuna din aceste situaţii nu m-a satisfăcut. Fiecare epocă îşi are romantismul ei. Voica vroia să mă vadă hamal în port, bătut de vânturi, sau în mine de aur, târându-mă pe burtă, cu şoarecii în spinare. Ştia pe dinafară *Universităţile mele...* Parcă-o aud: *„Peste borduri săltau valurile, ploaia biciuia puntea, vântul şuiera şi, prin întunericul vânăt al zorilor, oamenii goi până la brâu...”* Biblioteca familiei Barotă era alcătuită din zece volume, toate de Gorki...

— Şi te-ai urcat în tren, fără bilet, la întâmplare?

— Înaintea mea, la ghişeu, doi băieţi de la ţară cereau bilete pentru Căzăneşti. Am repetat: Căzăneşti. Abia în tren am aflat că se duc să lucreze în Bărăgan, la T.C.E.H.: Trustul de Construcţii Edilitare şi Hidrotehnice.

— Şi acolo?

— Oamenii m-au întrebat: „Ce ştii să faci”? Am răspuns: „Nimic”. Mă aşteptam să râdă. N-au râs, închipuiţi-vă. Cred că le-a plăcut sinceritatea mea. Spuneam pentru prima oară adevărul. Ei nu ştiau că sunt un mincinos. Au fost încântaţi. „Foarte bine. Avem nevoie şi de necalificaţi.” Nu m-au întrebat ce hram port, de unde vin sau te-am lăsat în urmă. Mi-au spus unde să mă duc, cu cine să vorbesc. O fată durdulie, mioapă – tocmai îşi spărsese ochelarii – mi-a vorbit despre ochelarii ei, mi-a spus de câte dioptrii are nevoie. Nu mi-a cerut niciun act, nu m-a întrebat cine a fost bunicul sau străbunicul. Asta însemna dreptul la cantină, o masă, un pat şi prieteni... Oamenii nu mi s-au părut nici îngeri, nici sfinţi. Mai sunt unii care fură, îşi bat nevasta sau se duc la cârciumă şi-şi beau salariul. Dar nimeni nu-şi fură căciula. Sinceritatea oamenilor şi furia mării m-au liniştit. Aici am înţeles că Barotă avea dreptate. În alte condiţii, un tânăr ca mine ar fi fost acceptat, ar fi trecut nebăgat în seamă. Acum asemenea personaje ies la iveală ca musca-n lapte. Nu sunt toleraţi şi atunci sunt obligaţi să aleagă. Artemiza mi-a spus: „Salvează-te, fugi... Fugi mâncând pământul. Nu mă întreba unde. Eşti tânăr. Voica o să te aştepte dacă te iubeşte, dacă o iubeşti. Dacă nu, apă de ploaie!”

— De ce s-a mutat Barotă într-o casă veche, cu poveştile ei mucegăite, cu apele ei stătute, cu miasmele ei otrăvite?

— Fiindcă n-a găsit alta.

— Sau pentru că Voica trebuia neapărat să-l întâlnească pe Victor...

— Aş putea şi eu să vă întreb: pentru ce călătoreşte Ana Karenina în acelaşi compartiment cu bătrâna contesă Vronsky, dacă nu pentru a-l întâlni pe peronul gării pe eroul romanului?

— Dar ce bine e construită cartea! Aici, timpul face tumbe înainte, înapoi. Acţiunea e greu de urmărit. Prezentul şi trecutul se îmbină ameţitor. Mama stă la fereastră şi-şi aşteaptă băiatul. Poartă o rochie neagră,

uzată, pe piept o cruce mare de argint. Aceeaşi femeie cu rochie înflorată, la aceeaşi fereastră îşi aşteaptă bărbatul. Aceeaşi angoasă în privire, aceeaşi aşteptare nelinişitită. Tânărul care iese din casa doctoriţei e soţul sau fiul? În casă, aceeaşi agitaţie. Se pregăteşte o mare sindrofie. Oaspeţii sosesc, sărbătoritul întârzie. Aceeaşi lume urcă pe scările bisericii şi pe scara interioară a casei unde are loc petrecerea din pod. E botezul băiatului sau majoratul lui? Sigur, dacă eşti atent, vezi că invitaţii au îmbătrânit – parcă sunt din *Le temps retrouvé* a lui Proust – dar imaginile se suprapun, confuziile Elenei devin molipsitoare.

— Asta am şi urmărit.

— Se simte peste tot un spirit de revanşă.

— Sunt sigur că mulţi au început să scrie din spirit de revanşă. Şi unii au devenit scriitori.

— După mine, personajul cel mai reuşit este Artemiza. Cu aerul că n-o interesează decât traducerile din Shakespeare, încurca iţele şi se distra. De douăzeci de ani stătea în pat, dar ştia tot ce se petrece în casă, pe stradă, în lume. La o singură întrebare nu era în stare să răspundă: dacă sora ei e vicleană sau proastă.

— Când a aflat... a murit.

— Crezi că din cauza asta a murit? Avea 80 de ani şi era bolnavă.

— Cred că a murit de greaţă.

— E o replică bună pentru o piesă de teatru, dar nu pentru ce s-a întâmplat atunci. N-ai putut să împiedici acel sfârşit tragic? N-ai putea să-l modifici?

— Nimeni nu poate să împiedice sfârşitul, nici să-l modifice.

— Scena din noaptea învierii e adevărată? În lumea aceea multă, cu lumânări aprinse, ai întâlnit-o pe Nicoleta?

— Era locul cel mai potrivit ca să mă toarne a doua zi.

— Eşti prea dur cu ea.

— Aş putea să spun, n-am violat-o. Îi plăcea dragostea.

Pretindea că dacă nu face dragoste se îngraşă. Amorul, dansul erau sporturile ei preferate. Parcă o aud: „Iubirea te încurcă, ocupă prea mult loc. E ca un pian cu coadă, într-o garsonieră.” Comparaţiile astea le şterpelea de la Artemiza, şi aşa reuşea să fie uneori spirituală.

— Era modestă.

— Iederă cu gheare, Witis Weichi. Se prinde singură de zid, profită de cea mai mică neregularitate ca să se agaţe.

— Totuşi inspiră milă.

— Seamănă cu Clemansa. Modestia este şi ea o armă, când ştii s-o foloseşti.

— Victor, îţi mărturisesc că am citit manuscrisul cu destule dificultăţi dar şi cu prejudecăţi. Am sărit capitole, pagini... Aş vrea să-l recitesc.

— Vă mulţumesc... Sunteţi primul meu cititor – zâmbi Victor cu o tristeţe care-mi amintea de tatăl său. Îl întâlnisem în ziua când pleca pe front... mă întreba de Draga...

A doua zi am primit o carte de Paul Iseler „Les débuts d’André Gide vus par Pierre Louys”. Şi câteva rânduri subliniate şi traduse, pe care Victor le propune ca motto, pentru romanul lui: „Viaţa şi opera sunt atât de strâns dependente una de alta, în ciuda efortului pe care-l face arta de a plasa totul sub *speciae eternitatis,* atât de intim impregnate de reciproca lor influenţă, că nimic nu poate s-o atingă pe una fără s-o afecteze pe cealaltă. Or este un adevăr foarte banal: creaţia artistului dobândeşte o intoleranţă care nu e posibilă decât printr-un act decisiv, printr-o adeziune plină de răbdare exclusivă, de la spirit la idee, în sfârşit, care absoarbe în ea toată forţa, toată viaţa.”

Folosindu-mă de un biblioraft, am început să citesc manuscrisul, nu în ordinea sau dezordinea în care mi l-a trimis Victor, ci aşa cum am crezut de cuviinţă.

Capitolul II

CLEMANSA CLIPEŞTE CU OCHII mici, înguşti, lacomi de curiozitate. Braţul gol, cu pielea care atârnă ca o mânecă prea lungă, se întinde pentru a potrivi distanţa la care ţine ilustratele cu vederea ei de presbită. Mâna cealaltă caută în buzunarul capotului, ochelarii: „Unde i-am pus?” Inima îi bate grăbită.

— Şase ilustrate. Şase, într-o singură zi, şi toate pentru Voica Barotă. Vorba Elenei: S-a întors lumea pe dos. Uite cine călătoreşte. A mai venit şi ieri una, tot pentru vecinii de jos!

Renunţând să mai citească fără ochelari şi, mai ales, să priceapă, Clemansa urcă scările gâfâind. „Mi s-a urcat tensiunea...” Ilustratele are să le pună la loc, mai târziu, după ce le va vedea şi Misa. La început o să facă mofturi: „Dacă ai văzut că nu-s pentru noi, de ce le-ai luat?” Doar nu-s scrisori. Când cineva are un secret, îl bagă într-un plic şi-l lipeşte. Ba-l mai pune şi „recomandat” şi atunci n-ar deschide, nici ea nici Elena. Dar aşa!... Nici vecinii de jos nu s-ar supăra dacă le-ar spune: „Am vrut să vedem cum e în China”.

Ajungând la etajul întâi, Clemansa se opri şi, din obişnuinţă, puse urechea la uşa Elenei. Nimic nu mişca. „Cine ştie la ce capăt al oraşului se află... Se oboseşte prea mult, de când cu ziua lui Victor. Numai de nu s-ar îmbolnăvi. A mai avut un şoc, la botezul lui Victor, de nu şi-a recunoscut trei zile bărbatul. Dar e mult de atunci. Acu vrea să-l însoare. Aleargă ca un cal de curse şi, slavă Domnului, e veselă. E adevărat, că asta n-o ţine mult şi pe urmă tace şi tace... Misa spune că blocajul psihic dă

crize mai grave decât cel de ficat. Aşa e ea, pune răul înainte. Eu mă bucur că fata noastră e bine dispusă. Azi mi-a promis că o să-mi dea înapoi banii pentru butelia de aragaz.”

Sprintenă pentru cei 68 de ani, din care cu greu mărturisea cincizeci, Clemansa se opri speriată. „Ce ghinion să facă Misa gălbenare chiar acum. Numai de nu i-ar fi mai rău, de ziua lui Victor! Dacă i-ar strica petrecerea, Elena nu i-ar ierta-o. Când se supără, se închide în odaia ei şi nu mai scoate un cuvânt, nu mai dă un ban. Victor mă ciupeşte pe mine, pe Misa. Dar maică-sa îl ţine. Şi casa e alta, când Elena e bine dispusă.” Clemansei îi scapă o ilustrată din mână şi se apleacă s-o ridice. „Ce Dumnezeu, îmi tremură mâna? Am să ţiu regim. Sau, mai bine, postesc marţea. N-am mai postit de când cu boala lui Mac. La început se îngălbenise. La fel ca Misa acum. Noi am zis icter, când colo... Ducă-se pe pustii... Nici nu vreau să mă mai gândesc. Noroc că m-am dus la Sfântul Iosif şi m-am rugat de Sfântul Anton... Şi Mac a închis ochii ca un pui. Am să mă rog şi pentru Misa. Să nu se chinuie.”

De sus se auzi o voce groasă, sonoră:

— Clem!

O fi dat laptele-n foc. Şi doar Elena i-a strigat de jos din poartă: „Ai grijă să nu dea laptele-n foc”. Vrea să facă îngheţată. „Dar ce, au venit căldurile ăle mari?!”

Câteva trepte şi Clemansa e sus la mansardă. Vocea Artemizei e mai puternică, mai autoritară ca de obicei. Ai jura că e bărbat. De când cu gălbenarea fumează ca un birjar şi nimeni nu-i mai intră în voie.

— Clem, miroase a lapte ars!

Dacă şi-a scos Artemiza nasul din romanele ei poliţiste, din piesa pe care o traduce, trebuie să se fi ars şi fundul cratiţei. Clemansa intră la dreapta scării, în bucătărie. Stinge lampa de gaz care filează şi, neîndemânatecă, lasă cărţile poştale lângă vasele care, de două zile, zăceau nespălate. Motanul linge laptele scurs pe ciment.

„Dagobert, hoţomane, tigruţul mamii, te-ai făcut cât o namilă!”

În cratiţă nu mai rămăsese nici cât o ceaşcă de lapte. Dar nu se necăji. Vorba Misei: „De ce să plângi laptele vărsat, că şi aşa are apă destulă?” Vru să toarne într-o ceaşcă, atât cât mai rămăsese, dar nu găsi niciuna curată. Trecu la spălătorie, alături. În cazanul de rufe, zidit într-o sobă de cărămizi, şi în albia de zinc, peste tot, numai vase nespălate... „Elena aşteaptă să le spăl eu. Ba să le mai spele şi ea, că doar aici mănâncă şi ea şi fi-su. Dacă nu-şi vindea sufrageria de jos, nu mai aveam atâta balamuc. A vândut-o anul trecut, de ziua lui Victor. Şi ce mobilă masivă, de nuc!... O avea mama de la Floreşti. Vorba Misei: «I-a furat cumnatu’ o moşie şi i-a dat o sufragerie...» Bufetul ajungea până la tavan. Şi era numai sculpturi... Piesă de muzeu! Şi Elena a dat-o pe nimic, ca să-i ia lui Victor un studio modern, să-i facă o surpriză. Acu vrea să-l vândă, ca să cumpere mobilă Biedermeyer, de la Ivona. Tot de la ea a cumpărat şi locul de la Sfântă Vineri. Auzi, să cumperi loc de veci, când ai la Belu cavou!... Vorba Misei: «Când Elena începe să cumpere şi să vândă, când descoperă mereu alte neamuri simandicoase, nu-i a bună». Are dreptate. Altădată, ăştia nici nu ne băgau în seamă... «Să ne mai adunăm între noi – zice Elena. Câţi am rămas. Să-şi cunoască şi Victor verişoarele, neamurile...» «Ce neamuri – o repede Misa, când ne-am adunat noi cu de-alde Charles Rodolphe?... Cine l-a mai văzut pe generalul Constanţiu!», logodnicul durerii, îl poreclise Misa, după romanul lui Rădulescu-Niger, care-mi plăcea mie. Ce carte! – oftează Clemansa. Elena o să strige ca din gură de şarpe când o să vadă pereţii afumaţi. E drept că de-abia a spoit, mititica, acu’ când a auzit că vin verişoarele de la Cotnari să-şi facă injecţii. Cum de le-a muşcat un câine turbat, tocmai când Elena se pregătea să le cheme de ziua lui Victor?! Şi de ce le-o fi zicând «delegaţia»? Poreclele Misei! Ce-or să zică femeile când or să vadă că sindrofia se face în pod?

Noi ne-am obişnuit cu ideile lui Victor. A desenat pe pereţi dansatoare goale. Cine s-ar fi gândit altădată să-şi facă bucătăria în spălătorie şi petrecerile în pod? Aoleu... Cufărul!”

Clemansa dădu fuga în pod. Cufărul era la locul lui. Încercă lacătul. De la o vreme nu i se mai pare în siguranţă cufărul... Sticlele, mai bine le-ar vinde decât să le spargă musafirii când se îmbată, ca de ziua lui Victor, anul trecut...

Trecând din nou în bucătărie, Clemansa dă fuga la fereastră. Numai Barotă tuşeşte, de-l auzi de la o poştă. Şi scuipă... Dar ce să caute acasă la ora asta?

Azi-noapte iar l-a visat. Avea ochii galbeni-verzui şi sălbateci. Ochii motanului. Părul îi cădea zburlit pe frunte. Trupul de leu; se ridicase în două labe şi venea spre ea, puternic şi sprinten. „A-nflorit cireşul”, i-a spus. Ea murea de frică, să n-o sfâşie, el îi da zor că a înflorit cireşul... S-a trezit năduşită. Când s-a dus la fereastră, a văzut-o pe Elena. Rupea nişte crengi înflorite. De unde a ştiut că a înflorit, peste noapte, cireşul? Artemiza s-a făcut foc. „E o barbarie. De altfel, pomii nu sunt ai noştri.” „O să fie”, a răspuns Elena şi a zâmbit misterios.

Printre crengile cireşului şi ale nucului bătrân, Clemansa priveşte acoperişul casei părinteşti. Casa copilăriei, plină de cărţile şi caietele Misei, de vocea ei băieţoasă, de prezenţa ei voluntară. „Toate se învârteau în jurul ei. Năzdrăvana! Cine s-ar fi gândit că n-are să se mărite, că locotenentul Constanţiu, amorezat lulea, elegant şi deştept, prea scund, ce-i drept – dar ce conferinţe ţinea şi ce frumos vorbea franţuzeşte – o să se tocmească cu tata? Când auzea de nuda proprietate, se făcea roşu ca sfecla. «Nuda?... Asta e zestre? Să iau nuda în spinare şi să plec cu ea?» Tata, ca să-l îmblânzească, îi spunea «generale.» Generale în sus, generale în jos... Şi parcă i-a fost gura aurită: a ajuns general. Dar Misa a rămas nemăritată. Degeaba s-a înduplecat tata. Ea n-a mai vrut să audă. «Dă-i ce vrei, numai pe mine să nu mă

dai, tată. Eu nu sunt nici de dat, nici de luat. N-am să mă mai mărit...» Rău a făcut, şoptesc buzele Clemansei, după mai bine de cincizeci de ani. O femeie măritată e altfel văzută. Face ea pe grozava. O tot auzi: «Dă-i încolo de bărbaţi! Nişte fiare...» Şi se laudă: «I-am băgat în buzunar pe toţi cum am vrut, când am vrut!» Uite, e singură şi dacă nu m-ar avea pe mine...”

Clemansa uită că şi ea e singură, deşi a fost de două ori măritată. „Ce petreceri! Sclipea argintăria de-ţi lua ochii! Mama i-a lăsat-o Misei, cu limbă de moarte. Ea i-a dăruit-o Elenei, când s-a măritat. Eu nu i-aş fi dat-o. «Când mori, nu iei cu tine niciun ac», spune Misa. «Dar cât trăieşti, ai nevoie şi de un ac», îi răspunde. Ce i-o fi venit Elenei să mă întrebe de rochia roşie? Cum o fi dispărut juponul? Era de tafta! Când a dispărut? Oare să-şi fi potrivit Elena o cheie? Sau Victor? De ce nu mă lasă Misa să pun cufărul în odaia ei? Măcar acum, de ziua lui Victor. Aş fi mai liniştită. Am să-i dau laptele, poate o găsesc în toane mai bune. Adineauri spunea că Elena e în stare să-şi vândă şi salteaua de sub... (Clemansa nici în gând nu îndrăznea să repete vorbele pe şleau ale Misei.) Are gura spurcată a tatei. Mama, o aristocrată, o sfântă...”

— Ei, Puişor, ai lins tot laptele? Cotoi ordinar... Auzi, Dagobert! Şi-a râs Victor de tine. Vino, Tigruţ, vino să te vadă Misa. Să-ţi vadă burtica plină, altfel nu crede că i-ai păpat laptele. Hai, Puişor, hai băieţaş... hai, Dagu-Dagu...

Motanul o urmează ca un căţel. Clemansa, cu o ceaşcă în mână, cu ilustratele în mâna cealaltă, iese din bucătărie cu capul sus... Ca să ajungă la Artemiza trebuie să treacă de scară şi să intre mai întâi în camera ei. Curată nenorocire! „Oricine vrea s-o vadă pe Misa, trebuie să treacă pe-aici, prin sufletul meu. «Consignaţia» – spune Victor şi o tot îndeamnă să vândă. Nu şi nu; «Atât cât mi-a mai rămas, îmi trebuie...» Oglinzi cu rame complicate de bronz, covoare persane, lămpi veneţiene, măsuţe Empire, bibelouri, tablouri de Sârbu şi Mirea luate de Mac la licitaţie. Vai de mine! Unde-i samovarul?” îi

tremură mâna. „Samovarul!”... strigă de parcă ar cere ajutor. „Să fi îndrăznit Elena să-mi vândă samovarul? Sau Victor? Poate că s-au înţeles amândoi. Altminteri, de unde au bani? De unde a avut Elena bani, să cumpere locul de la Sfânta Vineri?”

Disperată, Clemansa dă să puie ceaşca pe pianină, dar, ezitând, de teamă că ar putea s-o păteze, s-o strice, observă că, în stratul de praf, e desenată o mână cu un deget care indică un drum, ca la dentist. O ia într-acolo şi, când ajunge la divan, după ce se împiedică de un covor şi mai varsă un pic de lapte, descoperă samovarul în dosul unei măsuţe turceşti.

Victor! Glumele lui nesărate! Îi mută mereu câte un lucru sau i-l piteşte ca s-o sperie. „Îmi scoate sufletul, golanul! Pe Misa o distrează: «Vezi, Clem, nepotul tău te face fericită.»” Clemansei nu-i plăcea să i se spună despre Victor „nepotul tău”; prefera „nepotul nostru”... „Misei ce-i pasă? Ea nu mai ţine să fie tânără, de când cu accidentul... S-o laşi în pat cu caiete şi dicţionare... Cât o fi câştigând cu traducerile? Văd că se tot joacă piesele ei! Oare, e adevărat că nu are un ban pus deoparte?” Clemansa uită cât o încarcă la socoteală şi, minţindu-se singură, dă din cap: „De când o ţin minte ţine regim de slăbire şi regimul e scump. Şi totdeauna a fost mână spartă... Victor e febleţea ei. De mine nu-i pasă! Eu duc greul!” suspină Clemansa. Apoi, îndreptându-şi faţa, tâmplele: „De ce să mă necăjesc?...” Şi, mulţumită că şi-a găsit samovarul, cu ceaşca cu lapte într-o mână, cu motanul după ea, trecând abilă printre măsuţe, taburete, scaune, piedestale, se opreşte în prag, pentru a mai arunca o privire peste avutul ei. „Ce-ţi trebuie atâtea boarfe? – spune Misa. Mai vinde din ele, femeia lui Dumnezeu! Mai deschide cufărul din pod...” „Fiecare are ce are cu cufărul meu. N-am să-l deschid. N-am să vând nimic... Mac mi-a lăsat mie tot. Mac a muncit ca eu să am, să am, să am...” Şi, fără să-şi dea seama, deschide uşa care dă în camera Artemizei.

Albă, curată, ca de sanatoriu, odaia pare goală la prima vedere. Niciun obiect inutil. Soarele intră aici din plin. Adierile primăverii nu se încurcă în draperii şi perdele. Parchetul, proaspăt dat la rindea şi nelustruit, e ca o scândură albă. Divanul, scund şi foarte lat, e acoperit de o pătură de lână moale, gălbuie, sub care abia se desenează formele trupului ei vlăguit. Măsuţa, aproape cât toată lungimea divanului, e plină de caiete, dicţionare, reviste şi cărţi; o singură fotografie în ramă de argint: Celebra Yvette Guilbert. Lângă fereastră, două fotolii în huse albe. Deasupra bibliotecii, masca lui Beethoven. Deasupra unei uşi scunde, mascată, care dă într-o debara, o reproducere după *Învingătorul* lui Michelangelo. O avea de la Romain Rolland, care-i scrisese câteva cuvinte: *Această icoană a îndoielii eroice, această victorie cu aripile frânte...* Pe o etajeră, Jean-Christophe, toate volumele şi Jean Barois, legate în antilopă mov, cu dedicaţia autorului. Alături, fotografia Artemizei în robă de avocat, într-o ramă simplă de lemn. Dedesubt, cu litere mari, apăsate, scrisul Artemizei:

„Evoquant le passé confus
Devant mon portrait de jeunesse
Et doutant qu'on m'y reconnaisse,
J'écris tristement: telle je fus."[3]

Clemansa s-a oprit în prag. Deosebirea dintre chipul Misei, aşa cum l-a văzut o clipă prin fereastra bucătăriei, privind printre copaci acoperişul casei părinteşti – fată nărăvaşă, semeaţă – şi faţa smochinită, galbenă, de-acum, o izbeşte atât de tare că se-ntreabă dacă „năzdrăvana" nu şi-a pus o mască.

— Ce-ai rămas aşa încremenită, femeia lui Dumnezeu?

[3] Evocând trecutul tulbure / În faţa portretului meu din tinereţe / Şi cu îndoială c-aş putea fi recunoscută / Scriu cu tristeţe: Iată cum am fost!

— Mă uit că semeni cu cineva, dar nu ştiu cu cine...

— Cu Beethoven – răspunde simplu Artemiza.

— Betovan? Care Betovan? – întreabă distrată Clemansa.

Artemiza râde cu poftă. Dantura falsă, copie fidelă a dinţilor ei mari, gata să muşte, la fel ca altădată, păreau prea albi în faţa îngălbenită de boală. Ochii ei scăpărau, lungi, negri, inteligenţi.

— N-am auzit bine, Miso.

— Doar n-oi fi îmbătrânit şi tu, Clemişor...

— Nu – se scutură îngrozită Clemansa.

— Dar ştii câte am pe cap. Sunt distrată...

Şi, fiindcă Artemiza repeta râzând: „Betovan... Betovan...” Clemansa adăugă:

— Doar ştii bine că Mac mă ducea la concerte... Bietu’ Mac! Am crezut că nu mai am samovarul. Ştii ce frică mi-a fost?! De la o vreme, Elena tot cumpără, vinde... Vrea să-l logodească pe Victor, de ziua lui.

— Dar nu poate să se decidă între Yvonne, care are două moşii, adică le-a avut, şi Armanda, care are patru vii, adică ar fi putut să le aibă dacă ar fi murit la timp cele patru mătuşi, „delegaţia”...

— Nicoleta şi ea are avere!

— O să aibă când s-o întoarce tat-su cu dolari, adică la Paştele cailor.

— Elena zice...

— Nu te potrivi...

— Văd că-i veselă. O fi aflat ceva.

— Ce să afle, fetiţo, ce să mai afle? Şi de la cine? De la neamurile zaharisite, ciurucurile pe care vrea să ni le înnădească aici?

— Să se mai distreze şi ea, mititica. Să mai iasă în lume. Văd că e mai veselă de la o vreme.

— Tocmai veselia asta nu-mi place. Cred că se cam tămâiază...

— Tămâiază? – se miră Clemansa.

— Mai dă şi ea pe gât câte-un păhărel. Că ce naşte din

pisică... Crezi că nu ştiu că-ţi mai dai şi tu „coraj”, Clemişor?

— Când mă doare stomahul, Miso... Sau când mă sperii. Uite acum, când am văzut că nu mai e samovarul, mi-a ieşit sufletul!

— Lasă sufletul la locul lui, spune stomac pe româneşte şi dă-mi laptele. Nu te aşeza pe ochelari. Uite-i acolo, pe fotoliu.

Clemansa se uită, mirată, la ochelari. Cum de găseşte Misa tot ce se rătăceşte?

— Şi mai zici că eşti mioapă, Miso...

— Am fost. Acum văd şi ce-ţi umblă prin cap... Hai, nu te speria! Şi nu-ţi mai pune atâtea întrebări!

Întinzând bărbia voluntară, aproape pătrată, porunci cu voce groasă:

— Şezi, femeia lui Dumnezeu, şezi colea şi citeşte. Clemansa nu-şi aminteşte să fi pomenit ceva despre ilustratele pe care le are în mână.

— Tocmai din China au venit, Miso. Sunt pentru vecinii de jos, pentru Voica... Voica Barotă...

— Dă-i drumul!

Clemansa se aşează, îşi potrivi ochelarii, dar ridică ochii cu goliciunea aceea în priviri, care o scoate din sărite pe Artemiza.

— Miso, care din ele e Voica? Roşcata?

— Bruneta.

— A mică?

— Sunt gemene.

Şi Clemansa priveşte în plafon, apoi către soră-sa, nedumerită:

— Cum ziceai că o cheamă pe roşcata?

— Georgeta.

— Da, da. Aşa o strigă tată-su: Geta... Getuţo... Eu mă mir că Victor n-a plăcut-o pe roşcovana. Are ochi mari, castanii. Cu cine o fi semănând?

— Cu mă-sa.

Artemiza îşi dă seama că boala a făcut-o mai nervoasă,

mai nerăbdătoare.

— De unde ştii, Miso, cum era maică-sa?

— E mai natural să semene cu ea decât cu mine.

— Voica are ochii galbeni-verzui, ca Barotă.

— Te-ai uitat la el de aproape? Şi nu te-a muşcat?

Prinsă parcă asupra faptului şi simţind că roşeşte, Clemansa schimbă vorba:

— Mi se pare că Armanda îl place pe Victor. Şi, pe câte am înţeles, Elena n-ar zice nu.

— De-aia a venit „delegaţia”?

— De ce le zici aşa, Miso?

— Cinci muieri între optsprezece şi optzeci de ani, una scurtă, priveşte cu lornionul, alta lungă, poartă pălărie cu pană, a treia grasă, fumează mahorcă, a patra parcă e împăiată şi a cincea, Armanda, e ca un îngeraş fără aripi... Dar toate se mişcă deodată şi vorbesc despre acelaşi lucru.

— Dacă le-a muşcat acelaşi câine...

— Să-şi termine injecţiile şi să şteargă putina. Până acum veneau la parastase; de data asta, parcă au venit la înmormântare. Te pomeneşti că le-a anunţat Elena că nu mai am mult...

— Le-a invitat de ziua lui Victor. Dar poate că se lasă cu logodnă. Verişoarele noastre au câte o vie, şi cine o să le moştenească? Armanda! Am auzit-o pe Elena când îi spunea lui Victor: „E ca un pastel!”

— Apos... leşinat...

— Parcă e o poză, Miso... Ţii minte când cumpăram poze cu îngeri, de la librăria din colţ?

— Îmi făceau greaţă.

— Ţie nu-ţi plăceau nici jucăriile. Te căţărai în copaci, trăgeai cu praştia, ca băieţii... Ţii minte când l-ai lovit pe Charles-Rodolphe?

— Carolică? Un papă-lapte! Am auzit că şi pe ăsta l-a invitat Elena. N-am ştiut că mai trăieşte... Are câţiva anişori mai mult ca mine.

— Yvonne îi vine nepoată. Nepoată de văr. Mi se pare

că şi pe ea a pus ochii Elena. E născută Iepureanu. Se-nrudeşte cu Bibeştii...

— La prostiile astea te pricepi, soro!

— Lui Victor i-a căzut cu tronc Voica. Elena îi zice „scaloiu”... Ce-nseamnă scaloi, Miso?

— În dicţionar nu există, dar Elena nu scoate cuvintele din dicţionar, când e vorba de vecinii de jos. Le scoate din veninul ei. Şi acu’, dac-ai adus ilustratele, citeşte-le şi du-le înapoi...

— „16 aprilie, 1955” – începe Clemansa.

Deşi aude foarte bine, urechile Artemizei, dacă şi-ar exprima curiozitatea, s-ar mări ca-n desenele animate şi ar ajunge ca nişte pâlnii de gramofon. Dar ştiind să se stăpânească, îşi aprinde o ţigară, îşi apropie scrumiera (pe măsuţa lungă cât divanul are tot ce-i trebuie), trage fumul bărbăteşte în piept şi îl scoate pe nări în rotocoale perfecte. E, pentru cei optzeci de ani ai ei, uimitor de ageră la minte, şi vioaie în mişcări. Cine n-a cunoscut-o pe Artemiza Mândru, băietana cu părul tuns scurt, cu ochii iscoditori, înguşti, cu privirea tăioasă, neagră, vie, cu buze întinse, subţiri, fremătând de ironie, cu dinţii mari, gata să se înfigă în adversar? „Erau îndrăgostiţi de mine toţi adversarii, la bară... Nărozii...” A luptat aprig pentru drepturile femeii, ca să le audă acum repetând până la saturaţie: Soţu... sosu... Sosu a zis, sosu a dres, sosu m-a cotonogit. „Năroade”, exclamă indignată. Ea ar fi vrut să facă teatru, dar părinţii s-au împotrivit: „Fata noastră să joace pe sârmă?”... urla Nae Mândru, negustor cu mai multe prăvălii în Piaţa de Flori. „Să faci bine să te măriţi!” Dar poate fiindcă tata vindea în Piaţa de Flori voaluri de mireasă, pantofi de satin albi, ascuţiţi, ca de mort, lămâiţă şi lumânări, fata avea oroare să fie mireasă. Maică-sa, o grecoaică cu pretenţii de nobleţe, fata unui „cavaler de Filodoros”, a fost nevoită, neavând dotă – după ce o jefuise cumnatul care-i fusese tutore – să aleagă între mănăstire şi mezalianţa cu Nae Mândru. Negustorul bogat, furios că nevasta îl dispreţuieşte, o

înşela pe toate cărările. Artemiza trebuia s-o răzbune. Neputând să intre la Conservator fără voia tatălui ei, s-a înscris la Drept. „Am să fac teatru la Curtea cu Juri...” Pentru doctorat a plecat la Paris. Acolo a luat lecţii de mimică şi plastică cu celebra Yvette Guilbert şi despre prietenia lor s-au trăncănit vrute şi nevrute.

— Miso, eu nu pricep... şi Clemansa cercetează ilustratele cu toată atenţia, uite: Tuan-Huang, Combat – Dynastie Sui... Parca nu mai aveau dinastie?!

— Vezi că scrie secolul şapte.

— Aşa-i, secolul şapte... Îi trimite sărutări şi iscăleşte Tudor. Nu-i ofiţerul care o aducea acasă la început?

— Dacă o să tot pui întrebări, o să ne pomenim cu Elena...

Ciulind urechea, Clemansa se plânge că scrisul e prea mărunt.

— „Am dat azi un spectacol în curtea palatului de vară. E aşezat pe un deal cu vegetaţie bogată. Copacii sunt ca nişte umbrele. Dintr-o pagodă se vede tot oraşul. În faţă, un lac de cinci kilometri. Plimbare cu bărci acoperite. Abia aştept să-ţi povestesc...” Da, Miso, să ştii că ăsta e Tudor, un ţigănuş cu dinţi mulţi.

— Am auzit de oltean cu douăzeci şi patru de măsele, dar de ţigani cu dinţi mulţi...

— Elena crede că s-a stricat căruţa din cauza lui Victor. Să-i arătăm ilustratele, ca să-i luăm o piatră de pe inimă...

— O proastă „fata noastră!” Voica o să fie o mare cântăreaţă. Numai Darclée mai trecea de la roluri de coloratură – regina din *Hughenoţii* – la contralto din *Viaţa pentru Ţar.* Dar Elena preferă tupeul, semidocţia agresivă a Yvonnei, servilismul Nicoletei...

Zăpăcită sau poate invidioasă de cunoştinţele Artemizei, Clemansa spune cu suficienţă:

— Una era Darclée!

— Nimic n-o împiedică pe Voica Barotă să fie a doua. Dacă o să muncească.

— Să nu te-audă Elena...

— N-a auzit-o cântând? Se opresc trecătorii în stradă s-o asculte! Despre asta ce zice „fata noastră”?

— Că are noroc.

— Pe lângă noroc, îţi mai trebuie o voinţă de fier. Încordare de fiecare clipă, generozitate, puritate. Dacă Voica ar avea numai o picătură din otrava Elenei, şi-ar otrăvi vocea.

— N-ai suflet, Miso. Ţii minte ce-ai tras cu ea, atunci? Nu ştiu ce-o fi înghiţit, că nu se mai trezea. Dar la biserică, la botezul lui Victor, când nu mai venea Puiu?... Şi, în şoaptă: Când a venit, nu l-a recunoscut.

— Când singurul sentiment care te conduce în viaţă e vanitatea, snobismul, nu ajungi departe, surioară.

— Nu i-a fost uşor, mititica... – suspină Clemansa – şi la gândul că şi ea a fost părăsită odată, că şi vanitatea ei a sângerat, se înduioşă. Dar nu vrea să se necăjească. Instinctiv, îşi trece mâinile peste obraji, de jos în sus, spre tâmple, ca să-şi întindă faţa, să îndepărteze urmele anilor, şi, potrivindu-şi iar ochelarii: „Azi am dansat *Haiducii* şi *De la Prut la Arieş.* Mare succes. *Căluşarii* au stârnit ropote de aplauze”.

— Tu pricepi ceva, Miso?

— Ce-i de nepriceput, femeia lui Dumnezeu?

— Tudor ăsta e dansator?

— E din Ansamblul Armatei.

Clemansa clipeşte nedumerită.

— Ansamblul Armatei?

— Au cântat amândoi în echipa de amatori, la C.C.S.

— C.C.S.? Ansamblul Armatei? Miso, ţie nu ţi se împleticeşte limbă-n gură? N-are dreptate Elena? Auzi... logodnicul în China! Fetele lui Barotă, una e la Conservator, cealaltă se mărită cu un inginer! S-a întors lumea cu susu în jos, vorba Elenei...

— Şi ce ispravă făcea Elena când lumea era cu josu-n sus? Ar fi putut să studieze medicina. Putea să călătorească, să-şi îmbogăţească sufletul, mintea... Dar ea îşi pândea bărbatul la colţuri de stradă şi plătea agenţi

ca să vie să-i spuie dacă Puiu s-a întâlnit cu doctoriţa în Cişmigiu sau în Grădina Botanică, dacă doctoriţa îl aştepta pe Puiu la Piaţa Romană sau la Cotroceni. Şi se otrăvea pentru te miri ce...

— Cum pentru te miri ce?... A vrut s-o lase şi să se însoare cu doctoriţa! Ursoaica... Ocna... După tine, Victor ar putea să se însoare cu fetele lui Barotă!

— Cu amândouă? Haremul s-a desfiinţat şi la turci, Clemişor. Dar ia spune, cine i-a adus-o în casă pe Nicoleta?

— Mi-a fost milă de ea, mititica! Într-o seară am găsit-o pe scară. Dârdâia de frig.

— Şi Elena i-a dat-o lui fi-su... s-o încălzească în pat.

— Nu mă amestec, nu mă bag... Şi, schimbând vorba: De ce nu mă laşi să-mi aduc cufărul aici?

— Crezi c-o să umble Barotă în cufărul tău?

— Nu mai e omul la el acasă. Nu mai e stăpân pe ce-i al lui... Când mă uit la casa de alături... oftează Clemansa.

— Nu ne-a luat-o nimeni. Am păpat-o noi.

— Bietul Mac a scos-o de două ori de sub ipotecă.

„De dragul meu – se gândeşte Artemiza, şi se întreabă: Oare soră-mea nu ştie nimic? N-a bănuit nimic niciodată? Nu vreau să mor până nu aflu ce se petrece în capul ăsta, care a fost şi a rămas frumos şi prost... La urma urmei, cu părul cănit, faţa albă, lăptoasă, Clemansa, deşi comună până la vulgaritate, e încă frumoasă. Şi n-a îmbătrânit, observă Artemiza şi, micşorându-şi ochii miopi, o priveşte cum ai privi un tablou. N-are dreptate cine spune că pe femeie o îmbătrâneşte cratiţa, lipsa de preocupări, prostia. Uite că pe Clem n-au îmbătrânit-o... Poate fiindcă a trişat. Se prefăcea că se ocupă de cratiţe, dar poruncea slugilor. Când nu le-a mai avut, a luat masa la pensiune «că-i mai ieftin ca acasă». Se prefăcea că-i bolnavă, ca s-o răsfeţe bărbatul. Se prefăcea că-l iubeşte: «Mac în sus, Mac în jos»... mac... mac... Dar când a alunecat Mac de pe scara tramvaiului, scăpând cu viaţa ca prin minune, n-am auzit-o văitându-se, decât de costumul lui nou. «Mac şi-a

stricat costumul... de ştofă englezească... bunătate de costum... costum nou.» Iar când, la urmă, pe masa de operaţie, l-au deschis şi l-au cusut la loc, s-a prefăcut că nu ştie de ce şi s-a dus la coafor: «Lui Mac nu-i place să fiu neglijentă... Să nu vadă Mac că sunt amărâtă...»" Şi Artemiza se întreabă iar şi iar dacă sora ei ştie ce-a fost între ea şi Mac. „Cum s-ar putea să nu ştie? Dar dacă a ştiut şi a tăcut, păstrând acelaşi ten lăptos, acelaşi surâs blajin, dezarmant de naiv, înseamnă că, în grădina lui Dumnezeu, animal mai şiret nu există. Înseamnă că e mai deşteaptă decât mine, care am avut scrupule, m-am perpelit, mă perpelesc..."

— Atunci l-am cunoscut pe Mac. Ţii minte, Miso? Când cu ipoteca. Eram la tribunal şi te căutam pe tine. Mă zăpăcisem de tot. Simţeam aşa că mă pierd prin sala aia mare. Cum îi zice, Miso?

— Sala Paşilor Pierduţi. A rămas celebră de când te-ai pierdut tu.

Dar Clemansa n-are umor. Priveşte pe fereastră, depănându-şi cu plăcere amintirile:

— Deodată aud paşi în urma mea (şi, schimbându-şi vocea): „Pot să vă fiu de folos, domnişoară?"

— Parcă v-aţi cunoscut la un bal mascat...

— Mascat? – clipeşte Clemansa des. — Nu, Miso, era costumat. Ba nu, ai dreptate, mascat... Ba nu, costumat... Ţii minte costumul meu de „guriţe"?

— Ai stat o noapte întreagă şi ai înşirat turte dulci pe sforicele. Şi Artemiza ar râde cu poftă, dacă nu i-ar fi greaţă.

— De ce le spuneai „guriţe"?

— Ce succes am avut! – suspină Clemansa cu plăcere, dând ochii peste cap.

— Francezul n-are dreptate când spune că ridicolul ucide...

Dar Clemansa, în nori, surâde încântată.

— Dar de costumul meu de lebădă... Îţi aduci aminte, Miso?

— Aş fi jurat că-i de gâscă! – şi Artemiza râde să se prăpădească. Pupilele lucesc de tinereţe în obrazul îngălbenit de boală, îmbătrânit de ani... De ce te-ai costumat, soro? N-aveai nevoie de pene străine!

— Cum de ce, Miso? Nu era bal costumat? Parcă te văd în „Cei trei Muşchetari”.

— În toţi trei?... Bată-te norocul!

— Tu erai „cei trei muşchetari”, spune, convinsă, dar deodată, intrând în panică: — Unde-o fi pălăria aia mare, neagră, cu pană de struţ? Şi mănuşile albe de muşchetar? Nu le-am văzut când am pus naftalină în cufăr.

— Le-or fi vândut Elena sau Victor...

Clemansa rămâne perplexă. Apoi, cu un accent de disperare:

— Crezi că umblă în cufărul meu?

— Şi ce-i dacă umblă? O să-ţi iei lada cu tine pe lumea cealaltă?

— Vai, Miso! Omul cât trăieşte are nevoie şi de un ac. Pe Elena nu ştiu ce-a apucat-o... Ce-o fi cu locul de la Sfânta Vineri?

— Nu-mi place nici mie... Să cumperi un loc de veci şi pe urmă să stai să-l păzeşti şi să aştepţi un client ca să-l vinzi! E sinistru...

— Dacă nu mai avem voie să cumpărăm terenuri... oftează Clemansa.

— Dacă nu mai avem voie să-i speculăm pe cei vii, să speculăm morţii? Stuchi-v-ar mâţele!

— Din ce să trăiască, mititica? Pensia lui Puiu şi lecţiile de franceză! Păi zi şi tu...

— Zic că se ţine de sindrofii! A-nceput să-şi pună crucea de episcop, brăţările de argint, cerceii de papuaşă... Scotoceşte prin albume şi-i caută pe ăi de mai trăiesc, umblă să-i găsească, îi scutură de naftalină. Şi-i pofteşte de ziua lui Victor...

— Numai de nu mi-ar cere paharele de cristal! Ce i-o fi venit să cheme atâta lume? În pod! Cât era de zgârcită şi, uite, acum...

— Tocmai asta nu-mi place... O supără inima... Nevrozele cardiace se manifestă aşa...

Dar Clemansei nu-i place să puie răul înainte.

— Hai să mai vedem cum e în China, Miso. Şi, potrivindu-şi ochelarii, citeşte: „Spectacol la Stadionul din Pekin, în faţa a patruzeci de mii de spectatori. Am fost filmaţi. Aş vrea să vedem împreună jurnalul la cinema.” Să ştii, Miso, că o ia de nevastă... Să-i spunem Elenei, poate s-o mai linişti.

— Dacă ar putea, i-ar mânca fripţi pe vecinii de jos. În schimb, vrea să-mi facă tărăboi în pod. Am să-i interzic!

— Vai, Miso, nici nu te gândi! Fata noastră...

Dar Artemiza, plictisită, nervoasă din pricina bolii:

— Ar fi timpul să-ţi aduci aminte că e a ta.

— La început, mi-a venit greu să-i spun lui Mac. Mă credea domnişoară...

— Cred că a avut ocazia să se convingă personal că nu erai „domnişoară”.

— Lui Mac nu-i plăcea să-şi aducă aminte de primul meu mariaj. Era gelos...

— Te credea fată-mare?

— Vai, Miso, cum vorbeşti!

— Mare ipocrită eşti, Clem! Parcă te aud: „Fetiţa noastră, fata noastră” şi-l lăsai să creadă că este a mea... ha, ha, ha!

— Tu erai emancipată. Intelectuală. Nici nu voiai să te măriţi...

— Şi zici că Mac era gelos?... Te iubea aşa de mult?

— Pe mine? Vai, Miso... Nu mi-a lăsat mie tot? Şi, privind pe fereastră: — De ce om fi lăsat noi cireşul de partea cealaltă?

„Nu-i proastă soru-mea. E vicleană...” decide Artemiza. Clemansa îşi potriveşte din nou ochelarii.

— Uită-te aici: „Ultimul spectacol din Canton. Am primit pentru tine un ilic de mătase căptuşit cu astrahan alb, mărunt, mătăsos şi nişte papuci, «pentru cele mai mici şi iubite picioare din lume»”... Ce zici, Miso?

— Zic că dacă nu mă duceam de ziua regelui să stau în proţap, făceam şi eu azi călătorii în China şi căpătăm ilic şi papuci...

— Mie ce-mi aduceai, Misico? – se răsfaţă Clemansa ca să-si ascundă gândurile. „Eu am îndemnat-o să se ducă.”

— O butelie de aragaz... Ăsta-i focul tău.

— Numai eu ştiu cât mă chinuiesc cu lămpile... Auzi ce să le dea prin cap. Să-mi vândă butelia! Elena a venit cu banii buluc, să mi-i dea înapoi. Dar ce să fac cu banii, când s-au scumpit buteliile?! – şi Clemansa se opreşte brusc, ciulind urechea spre uşă.

— Mă duc să văd...

— E Dagobert... Hai, termină cu ilustratele.

— „Azi am vizitat un atelier de filatură într-o uzină de textile în Şanhai...”

Deodată, Clemansa se ridică, speriată, scăpând din poală cărţile poştale. Le strânge grămadă toate, de-a valma, le pune pe masa Artemizei, acoperindu-le cu o revistă şi rămâne apoi ţeapănă, în picioare.

În cadrul uşii, cu pieptănătura „paj”, nepotrivită cu părul aspru, cărunt, înaltă, uscată, cu o haină neagră de ştofă uzată peste o rochie de mătase, de un negru decolorat, verzui, pe piept cu o cruce mare de argint, apare Elena. Nasul lung, subţire, adulmecă parcă ceva neplăcut... Dar e bine dispusă.

— Ce-i, Clem, numai Victor când făcea ceva în pantaloni, stătea aşa încremenit, spăşit...

— Da, da... – râde zgomotos Artemiza – aşa era Victor când se „tăta” pe el.

— Vai, tante Mis, urât vorbeşti...

Şi Elena, veselă, începu să fredoneze:

— Tu care eşti pierdută... în neagra veşnicie...

— Vorbesc urât? Îmi pui notă la purtare, Lenuţo? Ia vezi! Dacă nu te-am repezit, că ai fost necuviincioasă cu maică-ta e fiindcă ai făcut o comparaţie cu haz. Victor avea un aer spăşit când era „tătat la tur”...

Clemansa râde forţat şi repetă cuvintele:

— Da, da, aşa zicea Victor...

Elena ridică din umerii înalţi, înguşti. Capul i se înfundă ca la cocoşaţi.

— Aţi dat în mintea copiilor! – şi-i întinde Clemansei plasa încărcată.

— Ai grijă să nu se spargă ouăle. Să mai facem şi nişte făinişuri. Două le păstrezi pentru Victor. Le vrea fierte, cleioase, să fiarbă trei minute şi jumătate exact. Nuanţa piersicii. Altfel le aruncă... Şi peşte, am adus pălămidă. E tot ce-am găsit.

— Bravo! – se bucură Artemiza. N-am mai mâncat pălămidă de nu se ţine minte...

— E prea grasă. Nu face bine la ficat. E pentru Victor. Să-l faci prăjit, Clem... Uite, am găsit un bidonaş de untdelemn grecesc. Să facem salată de boeuf de ziua lui.

— Grecesc? – se miră Clemansa.

— Unde ai găsit?

— La cimitir, la Sfânta Vineri – glumeşte Artemiza.

Dar Elena, ca şi când n-ar fi auzit:

— De ocazie. Am dat ultimul ban. Victor nu suportă mirosul de untdelemn prost, de lapte ars... Dar la voi, până nu dă laptele-n foc...

— Care voi, domnişoară, care voi? – o repede Artemiza, enervată de senzaţia de greaţă şi de regimul sever pe care-l ţine.

Elena n-avea poftă de ceartă.

— Vezi că sunt şi lămâi...

Clemansa nu mai pune întrebări în legătură cu bidonul de untdelemn şi asta i se pare Elenei suspect. De la o vreme, toate au o legătură în mintea ei cu vecinii de jos şi mereu i se pare că bătrânele îi ascund ceva. Dar şi Clemansei i se pare că Elena nu spune tot şi încearcă s-o tragă de limbă:

— Văd că eşti bine dispusă, fetiţo...

— Sper să vând locul. Am să-i cumpăr lui Victor un picup de ziua lui.

— N-are patefon? – îndrăzni Clemansa.

— E antedeluvian.

— Vai, se poate? E al lui Mac... Să aveţi grijă ca de ochii din cap!

Dar Elena, care-l şi vânduse, schimbă vorba:

— Miso, ai voie să sădeşti pomi fructiferi pe morminte?

— De ce nu? Niciun text de lege nu interzice morţilor să mănânce fructe. Nici la romani, pe câte ştiu...

Elena nu suporta, de obicei, glumele *pince sans rire*[4] ale Artemizei, dar acum avea nevoie de un sfat juridic.

— Un vecin a sădit un corcoduş care a înflorit pe mormântul meu.

Clemansa tresare. Artemiza ridică o sprânceană şi, dacă inima nu i s-ar strânge de presimţiri, ar râde cu poftă.

— Pe mormântul tău?

— Pe locul cumpărat de mine.

Clemansa respiră uşurată. Artemiza e, ca de obicei, gata de glumă:

— Asta-i măreşte valoarea...

— Depinde. Azi am discutat cu un cumpărător. Un client serios. Vrea să cumpere locul pentru el şi pentru nevastă-sa, dar nu vrea să le facă umbră corcoduşul.

— Ce fructe preferă? – întreabă Artemiza, apropiind sprâncenele, care au rămas negre, mobile, ca în tinereţe.

— Lasă gluma, tante Mis. Omul vrea să aibă soare. Vrea să facă un mic monument şi o jardinieră pentru flori. Cât or trăi, o să-l îngrijească chiar ei. Pe urmă, nu vor să aibă umbră. Ar fi prea trist...

Artemiza o urmăreşte atentă. Echilibrul Elenei i se pare de la un timp instabil.

— Pe lumea cealaltă, le trebuie soare?

— Şi de ce nu?

Şi, în timp ce Artemiza e îngrijorată de lipsa de umor a Elenei, Clemansa clipeşte cu lăcomie:

— Îţi dă un preţ bun?

Elenei nu-i place ca maică-sa să se amestece în

[4] Umor sec (fr.).

treburile ei şi schimbă vorba.

— Ştiţi pe cine am întâlnit la cimitir? Pe Lita, nevasta lui Dinu Iepureanu. Tocmai voiam să-i invit de ziua lui Victor. M-a condus până acasă şi i-am arătat pe unde să intre. I-am spus să treacă repede prin hol şi să urce la etajul doi. Să n-o vadă vecinii de jos.

— Crezi că sunt canibali? – o întreabă Artemiza.

— Nu-i nevoie să ştie prea multe...

— Dar de când te dai tu în vânt după relaţiile astea? Când s-a însurat Dinu cu Lita, strâmbai din nas: „Ne face neamul de râs...”

— În familia noastră a mai fost o grecoaică, Rachel, Rachel Mussuris, măritată cu un Brâncovean.

— Ei, asta mai lipsea, Lenuţo! Să ne scoţi rudă cu Brâncovenii şi pe Lita, grecoaică.

— E nepoata bancherului Mandel. Ce frumos s-a purtat cu mine!

— Da, da, s-a purtat foarte frumos cu Elena – interveni Clemansa.

— Cunosc povestea, că doar eu i-am făcut actele. Nu-i aşa, Lenuţo? Ai luat banii de două ori pentru aceeaşi cocioabă.

— Casa era bine plasată, dar eu, atât de puţin informată, că numai după ce am plătit taxele, mi-am dat seama că am rămas cu te miri ce...

— Ţi-a rămas atât cât ţi se cuvenea, fetiţo. Nu ţi-a băgat nimeni mâna-n buzunar. Numai că misitul nu ţi-a spus numele cumpărătorului. Şi când ai auzit că-i Napoleon Mandel – şo pe el!

— Foarte rău, tante Mis, că nu mi-ai deschis ochii... Noroc că unchiul Mac m-a învăţat să mă duc să discut.

— Bietul Mac! – dădu din cap Clemansa şi strânse puternic ochii, doar, doar o scoate o lacrimă.

— Ce mult te iubea!

— Dar pe mine? – o întreabă Artemiza, privind-o pe soră-sa în ochi.

Clemansa răspunde cu un calm desăvârşit:

— Mac ţinea foarte mult la familia mea.

— N-am să uit niciodată ce frumos m-a primit... – surâde Elena nostalgic.

„Ce mult seamănă cu maică-sa când face pe proasta! Trăiesc între gangsteri...” gândeşte Artemiza.

— Cine? Mac? – întreabă Clemansa.

— Vorbeam de Napoleon Mandel... – şi, îndulcindu-şi vocea, Elena adaugă: Ce înfăţişare cuceritoare! Un gentleman!

Dar Artemiza, tăindu-i elanul:

— Un crai fără pereche!

— Cu mine s-a purtat foarte şic. I-am spus că n-am ştiut care-i valoarea reală a terenului, că sunt tânără, nepricepută...

— Erai majoră.

— M-a ascultat ca pe un copil necăjit. Parcă-l aud: „Nu vreau să debutaţi în viaţă cu o dezamăgire, domnişoară. Să presupunem că actele nu s-au încheiat. Dumneavoastră vindeţi acum, eu cumpăr acum. Vă rog să fixaţi preţul.”

— Ţi-ai îngroşat obrazul şi ai cerut dublu.

— Lasă, Miso, că ăştia au bani destui – intervine Clemansa.

— Care ăştia, Clem? Care ăştia? Voi tot mai credeţi că „ăştia mănâncă pască cu sânge de creştin”?

— Oameni şi oameni – filosofă Elena.

— A scos carnetul şi a scris suma pe care urma s-o încasez, a sunat să vie secretara...

— Toată suma! – străluciră ochii Clemansei, de parcă ar fi văzut aurul grămadă în faţa ei.

Artemiza îşi dădea seama, pentru prima dată, că sora ei are ochi porcini. Da, aceşti ochi mititei, fără gene, devin expresivi prin lăcomia lor.

— Lita e profesoară de balet la Şcoala de coregrafie, îşi mai găsi Elena o scuză pentru invitaţia făcută nepoatei bancherului.

— Ar fi putut să fie balerină la Operă. Era graţioasă ca

un porţelan de Saxa. Dar a ţinut să fie „doamna Iepureanu”. Prejudecăţile burgheze au nenorocit-o...

— Ei, lasă tante Mis! Pe dumneata cum de nu te-au nenorocit? Ai vrut să fii un mare avocat şi ai fost.

— Cum nu m-au nenorocit? – scapără furioşi ochii negri prea lucioşi în obrazul galben ca ceara. — Cine ştie ce afaceri murdare s-au făcut cu tribunele alea care s-au fleşcăit şi mi-au strivit picioarele!

Elena se întreabă prin ce scamatorie, prin ce şiretlic ajunge Artemiza, oricum ar începe discuţia, la acest argument antimonarhic: „Accidentul de la 8 iunie”?

— Ghinion, tante Mis!

— Regele, fetiţo! – şi Artemiza puse mâna pe bastonul de bambus care se afla pe măsuţa lungă lipită de pat. El a fost ghinionul meu, ghinionul ţării... Azi m-aş fi plimbat şi eu la Moscova, la Pekin, la Paris şi la Roma. Şi, cu braţul întins, care se prelungeşte cu bastonul de bambus, face un gest larg de parcă ar vrea să arate cât e lumea de mare.

Cu gândul la vecinii de jos, Elena o întreabă cu un zâmbet acru, necruţător:

— Ca dansatoare sau cântăreaţă?

— Ca prima avocată înscrisă în Barou. Ca una din primele intelectuale care au luptat pentru drepturile femeilor şi le-au apărat împotriva bestiilor care le exploatau.

— Nu te inerva, dragă – caută s-o îmbuneze Clemansa.

Iar Elena, bine dispusă:

— Cine nu ştie că Mandel îţi făcea curte?

— Ba chiar propuneri directe. Îl excitau urâţenia şi inteligenţa mea.

— Ai invitat-o şi pe tante Nathalie? – întreabă Clemansa, ca să schimbe vorba.

— Te-ai zaharisit, surioară. N-am mai auzit de Nathalie de pe vremea războiului cu burii...

— Burii?

— Tu n-ai de unde să ştii, că eşti tânără. Clem, eşti

surioara cea mică, mezina... Dar eu ţin minte. În 1902 au loc trei evenimente importante: parlamentul englez decide să măcelărească un popor mic, harnic şi viteaz... Frumoasa Clemansa se mărită pentru a doua oară la biserica Visarion şi-şi pune încă o dată lămâiţă pe cap... Pe tante Nathalie o ridică bucătarul în braţe si-o aşază cu fundul gol pe plita încinsă...

— Ce brută! – izbucneşte Elena, indignată.

— Câte mizerii trebuie să-i fi făcut ca să-l scoată din sărite pe bietul bucătar! – replică Artemiza.

— Era tare rea, Dumnezeu s-o ierte! – recunoaşte şi Clemansa.

— Va să zică ştii că a murit.

Elena se repede la fereastră.

— Victor!

Clemansa, în urma ei, repetă:

— Victor...

— Ce s-a întâmplat? – întreabă Artemiza îngrijorată.

— Vine!

— Ei şi? Vine furtuna şi nu vă pasă, se-ndoaie copacii şi nu vă pasă. Dar vine bărbatul şi vă pierdeţi capul... Doar nu mai suntem pe vremea când bărbaţii aduceau vânatul şi femeile aşteptau neputincioase în colibă.

— Vine cu fata lui Barotă... – şopteşte Clemansa.

— Nu permit! – strigă Elena.

— Bine că nu i s-a întâmplat nimic – răsuflă Artemiza.

— Cum nimic? – întreabă Elena indignată. — N-am să permit... Niciodată...

— *La Flèche de Cupidon est plus dure que la force d'Hercule.*

Elena o privea buimăcită.

— Săgeata lui Cupidon e mai tare decât forţa lui Hercule – repetă Artemiza, cu satisfacţie.

Capitolul III

— VOICA, DE CÂND TE AŞTEPT...

— Vin de la Conservator. Am repetat până acum. Şi tu?

— Eu o aştept pe Voica.

— Uite, sunt aici.

— Care din ele? Pe toate le cheamă Voica. Dar una fuge de mine, alta vine spre mine. Una mă admiră, alta mă judecă. Una e dulce, alta e aspră. Una mă iubeşte puţin, alta deloc. Îmi amintesc de ziua când v-aţi mutat aici. Parcă plesnea cerul şi scoarţa pământului.

— Era frumos... Soarele ardea...

— Era în mine o dezordine care anunţa furtuna.

— Eşti poet, Victor.

— Ca toţi îndrăgostiţii, Voica.

— Crezi că îndrăgostit şi fericit e totuna?

— Dacă fata pe care o iubeşti e Voica Barotă, atunci da...

— Şi dacă nu?

— Nu ştiu cum ar fi pământul, dacă ar fi pătrat. De ce te-ai întunecat? De ce eşti deodată preocupată, îngrijorată?

— Tata nu vede cu ochi buni prietenia noastră. Aseară mă aştepta...

— Ştiu. L-am văzut la fereastră. Parcă era dacul învins, de pe Columna lui Traian. Geta, mută, ca o statuie a virtuţii. Toţi sunt împotriva mea. Nimeni n-are încredere în mine. *„Asta mi-a fost soarta de când eram copil. Toţi au citit pe chipul meu semnele unor însuşiri rele, care, de fapt, nu existau. Dar, fiindcă erau presupuse, s-au născut. Eram modest, am fost acuzat că sunt viclean şi am*

devenit închis. Eram deosebit de sensibil la bine şi la rău, dar nimeni nu mă mângâia. Toată lumea mă jignea, am devenit pizmaş. Mă simţeam superior tuturor. Lumea mă considera inferior. Am devenit invidios. Eram gata să iubesc o lume-ntreagă, nimeni nu m-a înţeles. Am început să urăsc lumea. Tinereţea mea cenuşie a decurs într-o luptă cu mine şi cu lumea. Şi fiindcă mă temeam de batjocură, mi-am ascuns sentimentele cele mai bune în inimă. Acolo au şi murit. Spuneam adevărul, nimeni nu mă credea. Am început să mint...”

— Să minţi? Victor, mă îngrozeşti!

Mulţumit că Voica n-a recunoscut tirada lui Peciorin, Victor continuă:

— *„Ce-nseamnă minciună, adevăr? Ca-ntr-un pustiu des şi deşert, adevărul îşi are peşterile lui, ascunzişurile lui cavernoase, întreţinute de ghimpi, închise cu plante păduroase, aspre.”* Era o frază din *Spaccio della bestia trionfante,* de Giordano Bruno. Dar Voica n-avea de unde să ştie, şi asculta vrăjită.

Voica nu citeşte. N-are timp. Cântă, studiază. Se plimbă, ascultă. Ştie să asculte. E ca o elevă care-l obligă pe profesor să-i spună lucruri neobişnuite, să-i exalte imaginaţia, şi la urmă întreabă: „Adevărat?” Nu fiindcă n-ar crede, dar fiindcă ar vrea să fie sigură că totul e posibil şi e adevărat. Într-un gest reflex, îşi dă părul la o parte, de parcă ar vrea să audă mai bine. Dar atunci şi genele şi sprâncenele şi fruntea şi nările şi parcă toţi porii vor să audă. Când cade pe gânduri, parcă-i auzi gândurile, parcă te invită să citeşti pe faţa ei. E în fiinţa ei o veşnică mişcare, un fel de perpetuum mobile, care te obligă să ţii seama că există, să-i răspunzi la toate întrebările pe care nu le pune. Frumoasă? Voica eclipsează orice frumuseţe. Geta e echilibrată, calmă, adunată în jurul a ceea ce ştie. Voica – deşi pare sigură de ea – e ca o frunză pe care o mişcă cea mai uşoară adiere de vânt. Parcă e o balerină gata să-şi ia zborul. Când porneau împreună pe munte, cu

aceeaşi ţintă, Geta păşea ca un căluţ, fără să se uite nici în dreapta, nici în stânga. Voica se oprea să culeagă o floare, să prindă un fluture, să ridice o piatră, să se-nbăieze într-un râu, să bea dintr-un izvor, să se admire în oglinda unei fântâni. Era convinsă că dacă ar apare Făt-frumos după un dâmb, după o stâncă, i-ar veni în ajutor. E veşnic în aşteptarea unui miracol. Viaţa e pentru ea *une boîte à surprises*[5]. Prima vioară pe care a ţinut-o în mână avea o singură coardă. Geta a bătut cu degetul în lemn: „o cutie...” Voica a ciupit coarda şi a ascultat, fermecată. Pe urmă a încercat în fel şi chip s-o facă să cânte. A pus urechea: cântă! Pentru ea, frunza cântă, lemnul cântă, piatra cântă... Totul cântă. Ea însăşi parcă e o minusculă notă care sare pe un imens portativ. La Casa de cultură a văzut pentru prima oară un pian. Când a pus degetul pe clapa galbenă, i s-a oprit respiraţia. A încercat apoi toate clapele cu acelaşi deget, cu toate degetele şi n-a mai fost chip s-o dezlipeşti de pian. Voica nu ştie ce înseamnă bogat, sărac, urât, frumos. Totul îi aparţine. Geta se uită la lucrurile din vitrină şi, dacă ceva îi place, ar vrea să fie al ei. Voica simte că totul îi aparţine, precum stelele, luna, ploaia, vântul, copacii. Tot ce-i place în vitrine, în magazine este al ei. Aşa cum poţi să rupi o floare, pe când alta are ghimpi, se apără, aşa cum o stea cade şi alta rămâne agăţată pe cer. Şi lucrurile le poţi sau nu le poţi cumpăra. Când cineva o întreba: „Eşti frumoasă sau urâtă?” – ridica nasul, fruntea, îşi îndrepta umerii şi cu gâtul întins, cu mâinile trase spre spate, cu palmele legate, înălţându-se pe vârfuri, răspundea: „Frumoasă...” Geta spunea uneori „da” alteori „nu”, sau – îmbujorată: „nu ştiu”, după cum avea panglicile călcate şi legate deasupra urechilor, după cum avea rochia scrobită sau boţită. Duminica se credea frumoasă, fiindcă era gătită. Voica se credea urâtă numai când era bolnavă, cu comprese la gât sau pe frunte, sau când o certa tata. Părul şi-l lega şi acum cu un şiret de ghete, dacă n-avea

[5] O cutie cu surprize (fr.)

altceva la-ndemână. În copilărie, auzea mereu: „tare e deşteaptă, tare e hazlie, tare e buclucaşă! Şi ce voce are!” Îi plăcea să cânte. Nu aştepta s-o rogi. I-ar fi plăcut ca oamenii, în loc să vorbească, să cânte. Nu-i părea rău când cineva o lăuda pe Geta, fiindcă Geta era a ei. Totul era al ei şi i se cuvenea. Foame nu-i era niciodată. Distrată, ronţăia o coajă de pâine veche, un morcov crud, fructe din pom, de pe jos, de oriunde, ce găsea, ca o rozătoare. Şi grozav îi plăcea să găsească. Tata şi mătuşa Maria – Mamaruca – aveau grijă ca ea să găsească în cuptor, în cămară, câte ceva mai bun: un cartof copt, o chifteluţă... Ce minuni! Minunea era aşteptată... şi se ivea. Şi ar fi fost fericită dacă n-ar fi fost miloasă. Dar îi era milă de animale, de câinii legaţi... de păsările închise în colivii, de urşii din grădinile zoologice. De oameni, numai când aveau un singur picior sau numai o mână, sau când – în timpul bombardamentelor – i-a văzut acoperiţi de pământ. Îi venea să plângă de câte ori îşi amintea ochii lor plini de pământ, gura plină de pământ, urechile cu pământ, picioarele în pământ. Pentru ea asta însemna moartea. Să nu mai poţi să vezi cerul, nici să auzi când ciripesc păsările, nici să alergi, nici să dansezi, nici să cânţi... Prima dată când a aflat că oamenii mor, a strâns pumnii şi a-nceput să urle: „Nu vreau!” Când erau mici de tot, tata inventa pentru ele poveşti în care mama ba a fost răpită, ba s-a dat în leagăn şi a ajuns sus, sus de tot, atât de sus, că s-a pierdut în nori, ba a luat-o apa şi a dus-o departe. Mama nu e sub pământ şi nu e nefericită. Mama e o frunză, e un fluture, un nor, un pescăruş, pluteşte pe nori sau pe valuri.

Când a crescut şi n-a mai crezut în poveştile astea, n-a mai pus întrebări şi n-a mai pomenit de mama. Singură nu se simţea niciodată, fiindcă Geta era întotdeauna cu ea. Tata era al lor şi Mamaruca şi toţi verii şi „Hofman” câinele ciobănesc.

În ’43 când au părăsit Murighiolul din Deltă, aveau opt ani. În tren, un necunoscut le-a dat ciocolată. Era prima

dată când mâncau ciocolată. Şi le-a plăcut grozav. Tânărul avea o carte: *Povestirile lui Hoffmann.* Şi le-a citit cu voce tare: *„În cel mai atrăgător lăcaş al pădurii, printre tufişuri care susurau în apropierea pârâului, copilul străin ridicase un fel de cort de crini înalţi şi mlădioşi, trandafiri purpurii şi lalele de diferite culori. Sub acest cort stăteau Felix şi Cristobald, împreună cu copilul străin, ascultând şoaptele pârâului care le povestea, de-a valma, fel de fel de lucruri ciudate”.* Când şi-a luat rămas bun, tânărul le-a dăruit cartea.

De îndată ce au intrat în casa Mamarucăi şi s-au pomenit între băieţi, Voica a spus: „Pe mine mă cheamă Felix şi pe sora mea Cristobald...” Băieţii se minunau de câte lucruri ştiau. Şi, cu toate că erau mult mai mici decât ei, erau atât de curajoase, că superioritatea lor a devenit indiscutabilă. Tata le învăţase trei lucruri: să nu mintă, să nu fure, să fie totdeauna curate. Alţi copii erau îmbrăcaţi mai frumos. Dar ele se plimbaseră cu barca, cu vaporul, cu trenul... Posedau o carte de poveşti şi aveau o încredere în propria lor persoană care impunea în orice împrejurare. Chiar faptul că s-au pomenit cu o mulţime de veri, băieţii Mamarucăi, le dădea un fel de prestigiu. Curtea era plină de băieţi. Ce fericire! Dacă cineva spunea: „Sunteţi prea mici!” – răspundeau: „Şi ce dacă! Nu ne miorlăim!” a declarat Voica. „Avem un iepure!” s-a lăudat Geta. „De ce eşti roşcată?” a întrebat-o unul din băieţi, strâmbând din nas. „Fiindcă semăn cu tata”, a răspuns cu mândrie. Iar Voica, înălţându-se în vârfuri, pentru a marca un punct în favoarea Getei: „Când era mică, a prins un peşte roşu! Un peştişor de aur, şi atunci părul ei s-a făcut de aur!” Iar Geta, ca să întărească poziţia Voicăi: „Sora mea a prins o scrumbie albastră, când era mică avea părul albastru...”

Timpul a trecut repede, ca-n filme; filme de groază, filme de război. În ’948 surorile gemene aveau paisprezece ani. Voica dansa şi cânta la toate serbările de sfârşit de an. Geta era cea dintâi în întreceri sportive şi

amândouă erau fetele lui Barotă, Petre Barotă din echipa care a descoperit paragelul. Fotografia lui a apărut în ziar pe prima pagină. Fiicele sunt mândre şi convinse că toate porţile le sunt deschise. Voica vrea să urce pe scenă să cânte; Geta să urce munţii vara şi iarna. Dar, în ’49, tatăl lor e chemat la Bucureşti. Fabrica de instrumente chirurgicale din Capitală, trecând de la Ministerul Sănătăţii la cel al Metalurgiei, a cerut Rafinăriei din Ploieşti, câţiva oameni destoinici. Şi tata era „cel mai”... Totdeauna, în toate, el e „cel mai”.

Orice plecare îi dă Voichii fiorul necunoscutului. Dar în gară nu îi aşteaptă nimeni. Oraşul e un furnicar imens, nepăsător. Pornesc care încotro să caute casă. În fiecare noapte găsesc alt adăpost... În cele din urmă, Geta se întoarce la Mamaruca, Voica intră într-o ţesătorie şi urmează cursul seral. Matei, cel mai tânăr din echipa care a descoperit paragelul, o duce pe Geta la Predeal şi o înscrie la Şcoala sportivă.

Vacanţele de vară Geta le petrece în tabără. Voica, pe şantier, cu echipa artistică a fabricii. Odată după spectacol, o caută un tânăr. I se pare frumos ca un prim-amorez. Brun, cu buze roşii, pline, privirea tristă, cu licăriri ironice, îi aminteşte de necunoscutul din tren care i-a dat ciocolată şi i-a dăruit *Povestirile lui Hoffmann.* Îndrăgostită de el de atunci, îl aştepta. Şi a venit. Poate că nu e acelaşi, dar îi seamănă. Sau i se pare. Aceeaşi voce adâncă şi gravă. E poet, cântă la pian, ştie să spună lucruri frumoase. „Semeni cu Cleopatra. Ai citit viaţa ei? Am să-ţi dau cartea şi ai să-ţi vezi fotografia pe copertă. Sunt îndrăgostit de ea de când eram mic. Sau poate dinainte. Cred că şi tata a fost îndrăgostit de ea. La câte războaie lucrezi, Cleopatra? Regina Egiptului era şi ea ţesătoare. Ţesea intrigile, împletea destinele lumii. Ca să te merit, ar trebui să fiu în acelaşi timp şi Cezar şi Antoniu, să-ţi pun la picioare un imperiu.”

— M-aş mulţumi să-mi pui la picioare o hidrocentrală.

— De aceea şi sunt aici.

S-au plimbat împreună până târziu. Noapte – fără lună, dar cu invazie de stele...

Îl cheamă Victor.

— Cu cine iei lecţii, Voica?

— Cu nimeni.

— Cu atât mai bine. Sunt puţini profesori care nu strică vocea. Musculatura gâtului trebuie să fie relaxată. Respiraţia completă, normală, fără efort. „Sunetele să se emită aşa, ca să ai aer suficient, înţelegi? Să nu oboseşti coardele vocale. Sunetul trebuie să aibă amploare, timbru. Toate astea le ai. Dar mai ales farmec. De când te caut! Parcă te-am găsit odată, în copilărie şi te-am pierdut. Apăreai uneori când eram gata să aţipesc sau să mă trezesc şi dispăreai... Te căutam mereu... Trebuia să te găsesc."

S-au întâlnit şi în seara următoare. Ceaţă. Munţii se legănau ireal. Şantierul parcă plutea. Decor ideal pentru primul sărut. Urma să se revadă a doua zi, după apusul soarelui şi în toate zilele, până la sfârşitul lumii. Voica l-a aşteptat... Dar Victor n-a venit. Un accident? Unii povesteau despre curajul lui: „Odată, o rocă era gata să cadă peste un grup şi Victor a dat alarma la timp şi a evitat nenorocirea". Alţii spuneau: „Îşi petrece noaptea în cârciumi". Toţi erau de acord că e cultivat, talentat şi poet. Voica se întreba unde e, de ce se ascunde şi, lovită (prima oară) în amorul ei propriu, se credea şi mai îndrăgostită decât era şi mai nefericită, când află că Victor a plecat la Bucureşti, chemat de o telegramă care-l anunţa că mama lui a murit. Acum, când o cunoştea pe această mamă, îşi dădea seama că e în stare de orice când puiul ei e în primejdie. Şi primejdia nu erau accidentele de pe şantier, ci dragostea pe care fiul ei o întâlnise...

Au trecut doi ani. Voica a fost primită în ansamblul C.C.S.-ului şi de acolo numai ea singură a reuşit să intre la Conservator. Avea ceea ce se numeşte o ureche perfectă,

voce curată şi graţie. Tudor era alături de ea. Confidentul ei, fratele ei. Avea uneori privirea lui Hofman, câinele ciobănesc care ar fi intrat în foc pentru ea. Căuta în Tudor o linişte, un echilibru de care avea nevoie. Şi totuşi mai aştepta. Simţea undeva, în adâncuri, o coardă răzvrătită, care nu vibra aşa cum ar fi vrut. Era, în mintea, în sufletul ei o dezordine, o aşteptare neliniştită, plină de presimţiri.

Când s-a oprit camionul cu bagajele în faţa casei în formă de turn, au întâmpinat-o acorduri din *amurgul Zeilor.* Abia peste trei zile a apărut Victor pe scara dintre etaje.

— Parcă am fi eroi de operetă, Voica! Ne desparte, în loc de paravan, un planşeu de beton. Uneori stau pe trepte şi te ascult. Mătuşa mea Artemiza spune că ai putea să ajungi a doua Darclée. A auzit-o în rolul Gildei din *Rigoletto.* În rolul ducelui Mantua cânta Caruso. Tita Rufo în *Rigoletto*, la Viena. Dirija Toscanini... Aplauzele au durat un sfert de oră. Poţi să-ţi închipui o sală în picioare aplaudând 15 minute? Voica, îmi place cum asculţi. Eşti plină de încântări. Mi-ai luat tot ce-am avut mai bun: inima (mişcare spre Voica, mişcare de apărare din partea ei). De ce te superi? Sunt cuvintele pe care Don Carlos le-a scris celebrei Darclée... *Îmi plac întunecimile pasionale din ochii tăi, răsfrângerile de aur din sufletul tău!* (Semne de nerăbdare din partea Voicăi.)

— Ştiam, mi s-a spus, când ai dispărut atunci de pe şantier, că ai primit o telegramă care te anunţa că mama ta a murit.

— Telegrama mi-a trimis-o chiar mama.

— Nu-nţeleg... De ce?

— Voica, nimic nu-i uşor de înţeles din tot ce se-ntâmplă aici. Mama mă adoră, în felul ei. M-a trimis pe şantier ca să îndrept originea. Străbunicul a fost negustor de lumânări şi tot ce trebuie pentru parastase, botezuri şi nunţi. Voaluri de mireasă, lămâiţă, pantofi ascuţiţi pentru mirese şi morţi, bomboane fondante, drajeuri pentru colivă. Şi a câştigat destul, ca să cumpere casa de alături

şi un cavou la Belu. Tata a fost medic militar, sărac, dar de familie veche. S-a însurat din interes, pentru zestre. Voica, toate astea s-au întâmplat de mult; eu nu existam, dar port în spinare cocoaşa. Sau aşa crede mama. E o exaltată, o exagerată, ca să nu spun mai mult. Ea m-a trimis pe şantier, ea m-a chemat înapoi. A auzit că sunt accidente. Acum mă păzeşte când viu şi când plec. Noul locatar are fete frumoase. Ei, da... asta aşa e! Îi e frică să nu mă răpească fetele lui Barotă! Cum, nu ştii? Voi sunteţi „les Montague" noi „Capuleţii". Ura dintre familiile noastre e veche, dar pe noi nimic nu ne va despărţi, Juliet, my Juliet.

Tot ce spune Victor o încântă şi o nelinişteşte. Victor nu respectă decât inteligenţa, cultura şi forţa. „Pentru mine nu există o femeie mai inteligentă decât Artemiza..." „În tatăl tău respect forţa." Iar, altădată, când, întorcându-se acasă târziu, l-a văzut pe Barotă la fereastră: „Parcă-i dacul învins de pe Columna lui Traian"

— Şi Nicoleta? întreabă Voica.

— Nicoleta? – repetă Victor, ca să câştige timp. — La Florenţa există un spital de păpuşi. Se aduc acolo păpuşi fără picioare, fără ochi, fără gât. Nu ştiu cine a adus-o de acolo. Capul e înşurubat direct pe trunchi. Picioarele parcă sunt de la altă păpuşă. Nu i se potrivesc. Ai observat?

— Ai fost la Florenţa?

— Mi-a povestit Artemiza.

Clemansa privea pe fereastră şi ardea de curiozitate să ştie cu cine vorbeşte Elena.

— După cum arată, trebuie să fie rudă cu vecinii de jos... Mă duc să văd, Miso.

— la stai aici... De mult vreau să te întreb... Tu şi Napoleon... Ce-a fost între voi?

— Napoleon?... Care Napoleon?

— Când clipeşti des, eşti suspectă. Ştii bine că nu e

vorba de Napoleon al treilea, ci de Napoleon Mandel, bancherul.

— Mi se pare că l-am cunoscut la un bal... – se fâstâci Clemansa.

— Ştii, eu eram nelipsită la baluri... Tu ştii că pe Mac tot la un bal l-am cunoscut... Stai, cum eram costumată?

— În pandişpan sau turtă dulce. Lasă costumele şi spune-mi ce-a fost între voi?

— Mi-a trimis nişte bujori... – se-ncurcă Clemansa, lăsând ochii în jos.

— Nu i-am spus lui Mac... Mac era gelos... Tu nu ştii?

— Cum să nu ştiu... Şi, privind-o drept în ochi, cu înţeles: *Je suis payée pour le savoir...*[6] Dar asta nu-l împiedica pe Napoleon să-ţi învineţească genunchii pe sub masă, nu-i aşa, Clem? – şi Artemiza râde, arătându-şi dinţii mari, gata să muşte.

— Genunchii? Ce tot vorbeşti?! — Clemansei îi apar pete roşii pe gât. — Doar tu ştii prea bine: Mac şi cu mine ne adoram.

— Ei da, ştiu. Dar aţi mai avut şi voi micile voastre găinării... Adu-ţi aminte revelionul...

— Revelionul? Care revelion?

Artemiza îşi dădea seama că o chinuie şi-i părea rău: femeia asta o ajută să se spele, să se îmbrace, să facă acei câţiva paşi de care avea strictă nevoie. E drept că ar putea să-şi ia o infirmieră, fără s-o coste mai scump, dar poţi vreodată plăti îndeajuns grija pe care ţi-o poartă cineva? Uneori, când o priveşte aşa, clipind inocentă, cu tenul acela supărător de alb, cu părul vopsit, de un negru prea strident, îşi iese din sărite. Alteori, îşi spune: „Are totuşi caracter, dacă ştie şi tace”. Şi apoi, nu e uşor să îngrijeşti un olog, nu e uşor s-o suporţi pe Themis. Şi iar se uită la sora ei, căutând s-o înţeleagă. E comună, frumoasă, cu fălcile acelea care încep să tragă greu şi să-i ascută bărbia, dar cu un zâmbet blajin, care-i ascunde lăcomia, perfidia, un zâmbet dulce, lipit, uitat parcă din

[6] O ştiu din experienţă (fr.).

tinereţe, şi ar vrea să-i smulgă secretul acestei nepăsări. Ar vrea, prin orice mijloc, să afle câtă prostie ascunde şi câtă viclenie, masca asta candidă.

Clemansa ar vrea să scape de iscodirile soră-si şi să vadă cine e femeia cu care sta de vorbă Elena.

— Vreau să mă duc jos, Miso, să duc ilustratele în cutia de scrisori. Să nu prindă Elena de veste...

— Eu vreau să vorbesc despre micile voastre găinării – se încăpăţâna Artemiza. — Ia spune, Clem, care din voi a fost mai şmecher?... Grozav aş vrea să ştiu... Tu sau Mac?

— Cum şmecher, Miso? Doar tu ştii bine... Ne-am adorat! Mac îmi scria poezii... Uite, mi-aduc aminte... Şi cu o voce subţire, privind spre tavan, începu a ciripi ca o şcolăriţă: — Într-una din zile / Cu soare de aprilie / Mergeam printre văi, / Departe de-oraşe, / De suflete laşe, / De oamenii răi...

Artemiza izbucni în râs, şi râsul acela sănătos, cuceritor dar şi necruţător, care altădată era o replică teribilă pentru adversari, la bară, o uşura. Apoi o cuprinse o milă imensă: „De ce o chinuiesc? Poate e nevinovată, biata Clem, poate că nu ştie nimic...”

— Miso, m-am gândit că tu ai putea să faci ceva pentru Mac...

— Pentru Mac? Artemiza rămase trăsnită şi cu ochii înlăcrămaţi de râs. — Ia să vedem, soro... ce mai pot eu să fac pentru bietu’ Mac? Cine mai poate face ceva pentru el?

— Vecinii de jos... Văd că vă înţelegeţi, da, da. Dacă ai vorbi tu cu Barotă – ăştia sunt acum la putere – poate că s-ar mai juca piesa lui Mac... Tragedia... Nu s-a jucat decât o singură dată.

— Curat tragedie! Treisprezece personaje şi toate mor la sfârşit!

— Da, Miso, ţii minte? Uite, au trecut treizeci de ani şi eu tot nu pot să uit premiera... Parcă-l văd pe Mac cum se uita în ochii tăi...

Artemiza îşi îndreptă spatele... întinse gâtul zbârcit,

bărbia voluntară, şi cu răsuflarea tăiată:

— Ai băgat de seamă?

— Cum să nu? Se uita în ochii tăi, să-ţi citească părerea. Eu te pândeam...

Artemiza aştepta, emoţionată, momentul mărturisirii.

— Mă pândeai?

— Da... Voiam să văd dacă-ţi place... Când i-ai surâs, parcă mi s-a luat o piatră de pe inimă.

Artemizei îi dau lacrimile. Într-un moment de elan, ar vrea s-o cheme lângă ea, s-o îmbrăţişeze: „Nu ştie nimic, săraca... Nu e vicleană... e proastă...” Dar obosită, îşi lasă capul pe pernă. Greaţa, care n-o mai părăsea de la o vreme, şi un fel de oboseală o împiedică să lupte cu boala, să stea de vorbă cu Victor, aşa cum ar vrea, să pună ordine în viaţa lui dezordonată...

— Ferice de tine că ţi s-a luat o piatră de pe inimă, Clem. Mie nu mi s-a luat... Eu am să intru în mormânt cu o piatră pe inimă... Asta o să fie lespedea mea.

Clemansa rămase o clipă tăcută. Căuta să priceapă sau dimpotrivă, să ascundă ceva?

— Poate dacă ai vorbi cu fata lui Barotă... cu Voica... Vecinu’ ţine grozav la fetele lui... Dacă ai vorbi tu cu ele, poate că s-ar juca iar piesa lui Mac... Văd că se mai joacă şi altele care au fost scrise înainte de război.

— Da, *Apus de soare... Scrisoarea pierdută...*

— Fără proptele nu merge, Miso... Clemansa, distrară, îşi urmărea ideea: — Tu ai putea să le iei aşa, pe departe, pe fetele lui Barotă. Cu bruneta văd că te ai bine. Dar şi roşcata mă întreabă de tine. O duce acasă un lungan, parcă-i un aviator... Dacă ar şti cine-a fost Mac!... Poţi să le spui că a fost primul care a realizat cursa Bucureşti-Paris cu bicicleta, o să le facă impresie!

Artemiza, obosită, nu mai avea putere să râdă.

— Dacă o să le spun că Mac şi-a pus bicicleta la loterie, o să le facă o impresie şi mai grozavă!

— Am câştigat-o tot noi...

— Curat noi... Femeia lui Dumnezeu...

— Mac era inventator. A scormonit măruntaiele pământului cu un burghiu...

— Care s-a rupt la jumătate de metru...

— Se urca în avion, ca să facă experienţe cu ploaia artificială... Ţii minte?

— Cum să nu ţin minte?! Doar ne urcam împreună... Tu de ce nu te urcai în avion?

— Eu? Vai, Miso, numai când mă gândesc şi-mi vine ameţeală... Şi nici Mac nu voia. Ţinea aşa de mult la viaţa mea! Nu m-ar fi luat pentru nimic în lume...

— La viaţa mea nu ţinea?

— Ei, cum să nu? Doar erai sora mea...

— Ai dreptate, eu eram sora ta, dar pe tine te iubea... Şi, schimbând tonul: — Crezi că pe mine nu mă iubea? Ce-ţi spunea Mac despre mine?

— Că eşti deşteaptă foc... Că omul nu se plictiseşte cu tine...

— Bine, bine... Şi, liniştită, vorbind în şoaptă: — Am să-ţi spun un secret, Clem... Vino mai aproape. Ştii că nu sunt deşteaptă? Eu, celebra Themis, nu pot să-mi dau seama dacă tu râzi de mine sau... dacă eşti vicleană sau...

— Eu? Vai, se poate...

— Da, da, tu, prostul satului. Aşa-ţi spuneam când erai mică...

— Nu mă supăram. Nimeni nu scăpa neporeclit de tine. Aşa erai tu, hazlie...

— Da, aşa sunt eu, hazlie... Tu practică şi eu hazlie. Şi asta n-ar fi nimic, dar te pomeneşti că tot tu eşti mai deşteaptă... Sau vicleană?

Ultimele cuvinte nu se mai auziră. Capul îi alunecă uşor pe maldărul de perne.

„A aţipit”, se bucură Clemansa şi, scăpată ca din praştie, coborî scările, sprintenă ca-n tinereţe. „Slavă Domnului că a adormit.” Şi, ridicând din umeri a nepăsare: „Ce să te potriveşti cu intelectualele... Nişte complicate... Vorba lui Mac: Să te ferească Dumnezeu de

intelectuale, că nu ştiu să descuie o uşă, să deschidă o cutie de conserve!”

De când avusese Artemiza accidentul, dar mai ales acum, de la o vreme, de când se îmbolnăvise de gălbenare, Clemansa se gândea la ea ca la un copil, dar şi ca la o pacoste. Şi, fără voia ei, făcea mereu socoteli: câţi ani mai are de trăit fără Artemiza, ce-o să-i rămână de la ea, cum o să fie după aceea... „Biata Misa, aşa a fost totdeauna, sâcâită, iscoditoare. Doarme puţin... Şi când era tânără, tot aşa...” „Cum să dormi când sunt atâtea necazuri şi nedreptăţi pe lume?” – spunea. „La urma urmei ce mă tot iscodeşte?” Şi, dând din umeri, pentru a pune capăt unor gânduri de care fugea, Clemansa se opri la uşa Elenei.

Artemiza deschise ochii şi se bucură de singurătatea din jurul ei. Privi pe fereastra largă crengile ninse de flori, norii destrămaţi, albi, pe cerul albastru. Somnul nu mai era, de la o vreme, decât o mare oboseală. Închise iar ochii şi, într-o aţipire uşoară, auzi ciripit de păsări, zgomot de maşini, larmă, zbuciumul străzii, foşnetele primăverii. Se schimbau anotimpurile, se adunau grămezi de cărţi în capul ei, se înghesuiau amintirile, o prindeau întâmplările zilnice şi totuşi aceeaşi întrebare se măcina în mintea ei, ca într-o râşniţă stricată: ştia sau nu ştia Clemansa? Era proastă ori vicleană surioara ei? De ce se însurase Mac cu ea? Era frumoasă, recunoaşte Artemiza. Mai ales albă... Avea braţe rotunde, atrăgătoare, albe, gâtul frumos rotunjit, alb. Dar era proastă! Sau poate şireată? Poate că şi Mac şi-a dat seama că nu e proastă. Poate că amândoi se înţeleseseră împotriva „avocatei”, râdeau de faimoasa Themis. „Să ştii că s-a îndrăgostit de tine”, i-o fi spus într-o seară Clemansa bărbatului ei. „Da, da, Mac, să ştii că soră-mea s-a îndrăgostit de tine... Da, să ştii că-i aşa cum îţi spun eu.” Iar Mac i-o fi răspuns, pe jumătate în glumă: „De ce nu? Sunt tânăr, sunt frumos, sunt poet, sunt sportiv... scot bani şi din piatră seacă. Hai, Clemişor, să

râdem de... «Maître Bolbec»... Hai să vedem de ce-i în stare fecioara!...”

„Nu, nu cred c-au îndrăznit...” şoptesc buzele ei. Şi pleoapele i se închid iar, obosite. Mai bine să-şi amintească de ceea ce a fost frumos şi disperat în legătura lor. Mac îi trimitea flori. Nu flori, ci florării întregi. O urca în avion, ca să-i spună c-o iubeşte, ca s-o sărute... A încurajat-o să înveţe să conducă maşina şi i-a promis o maşină. Când avea bani era risipitor, nebun, încântător. Când nu avea, organiza rulete, serbări, punea bicicleta la loterie, înfiinţa societăţi pe acţiuni, care n-aveau la bază decât fantezia lui, naivitatea altora... Voia să scormonească pământul cu un burghiu uriaş, ca să scoată petrol. Voia să provoace ploaia, ca să dea ogoarelor apă. Era nebun! Voia s-o ucidă fiindcă era gelos. După cât se vede, era gelos şi pe nevasta lui. Sau poate aşa pretinde Clemansa.

Şi Artemiza, cu faţa imobilă, galbenă, cu bărbia strânsă între două adâncituri, ca nişte mari paranteze, cu colţurile gurii căzute, amare, semănând uluitor cu masca lui Beethoven prinsă deasupra uşii, aţipeşte din nou.

Încrucişându-se cu Elena pe scară, Clemansa o auzi bombănind:

— Mă sufoc în propria mea casă!... Acum au început să vină şi neamurile din provincie.

— „Delegaţia”? – întrebă Clemansa, cu gândul la verişoarele din Cotnar.

— Toate le înţelegi pe dos – o repezi Elena ofensată.

Clemansa nu se sinchisi. Coborî treptele, îşi întinse tâmplele. Un necaz însemna un rid mai mult. În curte, o zări pe femeia cu basma înflorată şi se îndreptă spre ea, cu pasul mai legănat, mai cochet. „Trebuie să fie din neamurile lui Barotă...”

— Aşteptaţi pe cineva? o întrebă, subţiindu-şi glasul.

Femeia privea arbuştii de o parte şi de alta a gardului.

— Parcă-s doi fraţi...

— Casa de alături a fost... Clemansa se opri şi înghiţi în sec. Ar fi vrut să se laude: „A fost a noastră”, dar îşi aminti de Elena: „Fii cu ochii-n patru... Azi trebuie să ştii cu cine vorbeşti şi ce spui... Nu-i bine să se ştie ce-am avut, ce avem...” A fost a lui Fanache – o-ntoarse Clemansa. Soră-mea îi zicea „gangurul” sau „pişcă-n floare”. Soră-mea e avocată... poate aţi auzit de Themis... I se spunea şi... „Maître Bolbec”... Era o piesă cu o femeie-avocat... Soţu’ plătea consultaţia şi intra la rând cu clienţii, ca să-i spună nevestii că nu mai are o cămaşă curată, un nasture, o batistă.

— Ce să-i faci? Nu-i uşor şi cu slujbă şi cu casă!

— Eu sunt casnică – se lăudă Clemansa — Soţu’ nu mânca decât din mâinile mele...

Clemansa ar fi vrut să mai sporovăiască, dar, văzând-o pe Elena la fereastră, schimbă vorba:

— Veniţi de departe?

— De la Ploieşti.

— Trenul e o pacoste. Mie-mi face *mal de mer.* Şi o pofti pe femeie să şadă pe bancă. E bine că aţi pus lucrurile la umbră... Apoi, cu dorinţa de a şti ce e în coşarcă: — Să nu se strice ce-aţi adus... Îl aşteptaţi...

— Pe cumnatu-meu.

— Eu ştiu când vine... Tuşeşte de se-aude din capătul străzii. Când se apropie de colţ, scoate cheile... Când aud cheile, mi-aduc aminte de bietu’ Mac, soţul meu. Tot aşa... Tuşea de-l auzeam de departe. Fuma mult: şaizeci de ţigări pe zi... De-acolo i s-a tras... Ştiţi, a avut... „ducă-se pe pustii...”

— Cumnatu-meu s-a lăsat de fumat.

Maria îi vedea pe amândoi fraţii, aşa cum erau în iarna aceea, cu pielea băşicată, cu arsuri şi eczeme la subsuori, cu degerături la picioare. S-au lăsat de fumat toţi din echipă...

— O să staţi mai mult? – o iscodeşte Clemansa.

— Am venit să mă arăt la doctor.

Clemansa, cu o mişcare a capului, arată casa de

alături.

— Chiar aici e o doctoriţă. I-au dat casa când au făcut-o directoare. Şi, privind în jur să n-o audă cineva: — La cel mai mare spital. Acolo a fost şi fata noastră.

— E doctoriţă?

— Fata noastră? Nuuu, adică, să vedeţi... Şi, zărind-o pe Elena la fereastră: — Aveţi copii?

— Trei băieţi... Doi la rafinărie... Cel mic termină şcoala anul ăsta şi se specializează şi el în petrol...

— Şi soţu'... poate aţi auzit: Mac Popescu... a inventat un burghiu, ca să găurească pământul, să dea de petrol.

Femeia făcu ochii mari.

Dar Clemansa continuă liniştită:

— Da, da. Un burghiu uriaş, cum ar veni sapa la sondă. Ca să sfredelească pământul. Eu nu mă pricep aşa de bine la treburile astea – se scuză ea, răsfăţându-se.

— Şi a reuşit?

Clemansa, ca să nu răspundă, ia cotoiul în braţe:

— Îl cheamă Dagobert. Nepotul nostru l-a botezat ca pe un rege.

Femeia se întreabă dacă „nepotu" nu-i Victor, tânărul de care cumnatul ei i-a vorbit cu atâta năduf... Şi începe să-l înţeleagă. Cum să se încuscrească Petre cu pupăza asta vopsită ca un ou de Paşte, sau cu cioara de la fereastră, care poartă pe piept o cruce ca de episcop?

Dar Clemansa voia să aducă vorba despre piesa de teatru a lui Mac. Şi, la urma urmei, de ce o tot pândea Elena? N-avea voie să schimbe şi ea o vorbă cu un om? Când trăia bietul Mac, putea să stea de vorbă cu cine voia. Nu se temea nici de glumele Artemizei, nici de înfumurarea Elenei, nici de obrăzniciile lui Victor. Acum...

— Poate că aţi auzit despre soţu'. A scris şi în jurnal. A inventat ploaia...

Cumnata lui Barotă se dă puţin înapoi şi o priveşte mai atentă.

— Adică, să plouă tocmai când e nevoie – o lămureşte Clemansa.

— Aşa da. Altminteri, ploaia e cunoscută de pe timpul lui Noe.

— Sigur. Numai că Mac... bietu' Mac... soţu... dacă nu se prăpădea, sărăcuţu'... La început slăbea. Nu ştiam de ce slăbeşte. Pe urmă s-a-ngălbenit. Dar cine să se gândească?... Mai întâi, ficatu'... şi soră-mea văd că tot aşa... gălbenare...

În clipa aceea se auzi o tuse puternică, ţipete de copii, zăngănit de chei. Clemansa sări în picioare, sprintenă. Clipea de parcă o supăra soarele şi nu ştia ce să facă. Să stea? Să plece? În poartă apăruse Barotă cu un băieţel în braţe şi cu o ceată de copii după el.

— Stai să-ţi ridic puţin pleoapa. Hai, că te-am dus în braţe destul. Hai, măi omule, că doar n-o să rămâi cu praful în ochi...

Ceilalţi stăteau smirnă şi cu gura căscată.

— De ce n-aţi avut grijă de el? Cum adică? A fost firul de nisip mai şmecher ca voi? Şi le arată pe vârful batistei: Uite cât este de mic şi voi cât sunteţi de mari! Şi, săltând în braţe bondocul: — Acum eşti mai uşor... Aşa-i că nu te mai doare? Nu pune mâna la ochi. Hai să te spăl pe mâini...

Pe Clemansa o surprinse, ca şi întâia dată, capul acela cu părul alb, zbârlit parcă de vânt. I se pare de fiecare dată altfel. Uite cum îi râd ochii în cap. Uneori sunt galbeni ca ai motanului, alteori parcă te bănuiesc, parcă te silesc să-i mărturiseşti adevărul. „Care adevăr?" se întreabă Clemansa. „Şi de ce mă fâstâcesc în faţa lui? De ce? Uite, vine spre mine." Şi Clemansa se sperie ca la cinema, când maşinile de pe ecran parcă ar da buzna peste oamenii din sală. Dar Barotă, fără s-o bage în seamă, se opreşte în faţa cumnatei lui şi, voios, cu faţa scăldată în lumină, o sărută zgomotos pe amândoi obrajii.

— Mario, când ai sosit?

Capitolul IV

CAMERA CEA MARE A FETELOR SE prelungea cu o nişă, care avea o fereastră largă spre stradă. În faţa ei, lipită de perete, o masă acoperită cu stambă, care imita bine cretonul înflorat. La fel erau îmbrăcate perniţele de pe cele patru scaune în jurul mesei. De o parte, un bufet tot alb, de brad, din care se putea trage o tăblie; deasupra, câteva rafturi pentru ceşti şi farfurii. De cealaltă parte era o chiuvetă, lângă o măsuţă pe care se afla un reşou de aragaz. Mica sufragerie era despărţită de odaia propriu-zisă prin draperii din acelaşi material ca şi husele care acopereau cele două divane înguste, puse cap la cap, ocupând toată lungimea peretelui. Deasupra, un raft cu cărţi. O oglindă scoasă dintr-un dulap vechi era prinsă cu patru şuruburi pe peretele alăturat. Deasupra ei, câteva fotografii tăiate din ziare şi înrămate simplu. În mijlocul odăii, o masă rotundă şi două fotolii de pai.

— E bine că aveţi dulapurile în perete – observă Maria de fiecare dată când vine, şi priveşte împrejur încântată. Raftul ăsta de când îl aveţi?

— Musai acum să le mai fac două – şi, arătând masa încărcată cu cărţi: — Uite ce-au mai strâns... Eu credeam că mobila de paie se ţine în grădină... dar Voica, cu gărgăunii ei, face numai cum ştie ea

— Ţi-ai găsit şi tu naşul.

— La-nceput, am vrut să le duc în curte. Dar ce, m-a lăsat? „Ce-ai cu ele, leule?! Sunt vesele şi uşoare. Când am să ajung la Operă, astea am să le arunc pe geam şi am să-mi pun mobilă ca în palatele Dogilor.” Se crede

Julieta, Desdemona, Tosca... Mi-a adus şi oala asta de pământ. Era pe undeva, prin pivniţă. Mirosea a varză. A spălat-o Geta, a opărit-o şi uite-o plină de crengi înflorite. Au văzut-o pe nebuna de sus că despoaie pomii şi, hop şi ele, ca maimuţele!

Maria, cu ochi curioşi de copil, umblă de colo până colo şi descoperă chitara atârnată în perete.

— A luat-o Voica de ocazie, spune Barotă, îmbufnat. La Voica toate sunt „ocazii”... Dar, când o prinzi n-are-un ban. Vorba aia: cinci câştig, zece mănânc... n-am să dau, n-am să iau, ce-mi rămâne pun deoparte...

— Bine c-aţi scăpat de vechituri... Uite, ţi-au înrămat şi fotografiile, ce mai vrei? Şi Maria, apropiindu-se, citi rar rândurile pe care le ştia pe de rost: „Fraţii Barotă din echipa care a descoperit paragelul”, aici sunteţi cu toţii. Aici, tu cu Matei...

Barotă, după ce-şi scoase haina, îşi suflecă mânecile cămăşii şi începu să-şi spele mâinile, faţa. Maria îi pregăti prosopul.

— O să-ţi fie urât când or pleca fetele...

— De ce să plece?

— Ei, asta-i bună... Geta se mărită.

— Geta? – se întunecă Barotă. Şi tot frecându-şi mâinile: — Te pomeneşti c-ai venit să vezi câţi oaspeţi am poftit, ca să ştii câte păsări să tai, câte vedre de vin să aduci...

Şi, totuşi, se simţea bine că o vedea aici pe Maria, scoţând lucruri din coş, trebăluind ca la ea acasă. Dacă i-ar spune ce s-a-ntâmplat azi! Dar de ce s-o necăjească? „Ştie ingineraşul ăsta cine sunt eu? De unde să ştie?” Şi privirea lui Barotă se îndreaptă instinctiv spre fotografia agăţată pe perete.

— Prea se uită repede toate, Mario. Îţi apare fotografia în ziar, te laudă lumea, te sărbătoreşte şi, a doua zi, gata! Fiecare se bate cu tine pe burtă. A treia zi, totul s-a uitat. Ba îşi îngăduie un băieţandru...

— Care băieţandru? Ce-ţi tot freci mâinile, omule?

Anton – la fel, şapte piei ia de pe el. I-am spus-o chiar azi: barem frate-tu când se spală, se cunoaşte, că-i roşcovan, alb, dar tu parcă eşti dat cu baiţ...

Barotă îşi scoate cămaşa, aplecându-se cu capul sub robinet, ca să-şi răcorească ceafa. Dacă ar fi tot aşa de uşor să toarne apă rece peste sufletul lui... Oare ingineraşul o să vie să-i ceară mâna Getei?...

Barotă se freacă cu prosopul de pânză aspră, lucrat cu arnici roşu pe margini.

— Mai am patru la fel – spune Maria: două pentru Geta, două pentru Voica.

Barotă trase din cui o cămaşă curată. Cumnată-sa îi cunoştea fiecare gest, „Ce-o fi cu el? Nici n-a-ntrebat de Anton, de băieţi, de copii... Nu-i sunt toţi boii acasă. Nimeni nu-i mai intră-n voie şi îşi iese din fire pentru te miri ce...”

— Ascultam deunăzi la radio ce succes a avut ansamblul de cântece şi dansuri în China. „D-aia o fi Petre aşa fudul de la o vreme” – a zis Anton.

— Numai prostul e fudul – o repezi Barotă. — Crezi că Voica se mai gândeşte la Tudor? Îl socoteam ginerele meu... Pentru ea s-a lăsat de meserie şi a-nceput să ţopăie... Un electrician bun se face dansator de dragul ei... Şi acum el e în China şi ea umblă prin cârciumi cu Victor! Fata mea la cârciumă! Ce zici, Mario?

— A fost şi ea o dată.

— Nu le mai acoperi ca o cloşcă. Tu le-ai alintat. Ingineraşul vine în seara asta s-o ceară pe Geta.

— Să fie într-un ceas bun!

— Crede că lumea a-nceput cu el. Noi, ăştia cu părul alb, nu mai ştim nimic. Habar n-au mucoşii ăştia ce-am făcut noi, pentru ca ei să aibă acum diplome şi să le pice totul mură-n gură!

— Nu prea le pică. Mă uit la Mircea al meu cât se omoară cu învăţătura.

— Dar în ce condiţii! Dacă n-am fi fost noi, atunci...

— Atunci şi-atunci!

Barotă se uită la cumnata lui şi parcă n-o mai recunoaşte. Mamaruca, răbdătoare, bună, parcă-l înfruntă. Nimic nu mai e ca altădată.

— Tu vrei statuie pentru „atunci”. Niciun băiat nu mai e bun să-ţi fie ginere. Pentru Geta, îl vrei pe Matei fiindcă te ştie „de atunci”.

— Vreau să ştiu pe ce mâini îmi dau fata. Vreau un om care să aibă grijă de ea când eu n-am să mai fiu. Getei îi trebuie un bărbat aşezat, chibzuit, care s-o ocrotească. Cine mai e ca Matei?

— Dar ea îl iubeşte pe Horia. Doar nu pui frâu la inimă, aşa, ca la motor! Nu iei inima în mâini cum ai lua volanul maşinii. Apeşi pe direcţie şi pe-aci ţi-e calea... Geta are douăzeci de ani. Ce cauţi tu cu ciubotele tale în sufletul ei? Tu ţi-ai croit viaţa cum ţi-a plăcut. Las-o să şi-o trăiască şi ea după inima ei.

— Nu intru cu ciubotele, Mario, intru cu socoteală, cu chibzuinţă, cu şcoala vieţii.

— Zi mai bine cu socotelile tale, care nu se potrivesc cu ale ei. Eu ştiu ce vrei tu pentru Geta. Să vedem ce vrea ea!

— E încăpăţânată ca un catâr. Horia şi Horia...

— E îndrăgostită, Petre. Tu nu mai ştii ce-i asta? Ce-i cu Ioana? De ce nu te-nsori cu ea?

Barotă tace. În minte-i vine chipul smead al Ioanei, aşa cum i-a apărut cu un an în urmă. Venise să fure flori din curte. Elena o prinsese de fustă şi-i striga: „Hoaţo!” Fata a coborât din pom. El a pus mâna pe umărul ei: „E logodnica mea!” Şi, luând-o de braţ a ieşit pe poartă cu ea. În capul străzii, la lumina felinarului, când se pregătea să-i tragă un perdaf, îi văzu ochii trişti, faţa mică, obosită. „Stau cu coşul în piaţă – îi spusese. Când ai nevoie de flori, să vii să-ţi dau gratis.” Iar el, bătând-o pe umăr: „Ai grijă, să nu mai faci năzbâtii de-astea! Poate să sară un câine să te muşte.” „Ce să fac? Am doi copii...” „Şi bărbatul?” „Şi-a găsit alta...”

Barotă stătea la fereastră şi părea că urmăreşte norii

care se adunau. Dar nu vedea nimic altceva decât seara aceea îndepărtată, ochii mari ai Ioanei, dinţii ei ca o dâră albă de lumină, n-auzea decât glasul ei pătimaş: „Arză-l-ar focu'!"

— Ia spune, Petre, de ce nu te-nsori? Ioana e o femeie de treabă. Te pierde din ochi. Ce-ai de gând?

— S-a înapoiat omul ei...

— După un an?

— După doi.

— Şi l-a primit?

Indignată, Maria se scoală în picioare, apropiindu-se de cumnatul ei. Parcă nu-i venea să creadă.

— Am îndemnat-o eu să se împace.

— Nu mai ţii la ea?

— Nu ţiu?...

Era atâta deznădejde în întrebarea asta, că Mariei i se frânse inima. Dar vocea lui Barotă redeveni aspră.

— Copiii nu-s vinovaţi. S-a întors tatăl lor...

— Dar a lăsat-o cu un copilaş bolnav în spital, cu altul în braţe. I-aş suci gâtul. Ioanei nu-i e silă de el?

— A ascultat de mine. Eu le arăt femeilor numai prietenie. Când îmi pomenesc de măritiş, le spun: „Am două neveste: Geta şi Voica..." Şi pe urmă, tu ştii, Mario, eu nu iau în serios femeile... Ca să nu-şi râdă de mine... Când eram mic, copiii îmi strigau în cor: „Cârnu fără nas moare de necaz". Când cineva mă alinta că am ochi frumoşi, mama spunea: „Ochi de capră înecată..." Ca să nu urlu când băga pieptenul în părul ăsta încâlcit, băga în el foarfeca cu care tundea oile. Zulufii creşteau repede, se risipeau pe frunte, mă uitam chiorâş printre ei şi-o auzeam: „Zbanghiule, creţule, borţosule..." Şi eu, Mario, am rămas cu o îndoială. Când mă plăcea o fată, ziceam că minte. Cu Anişoara a fost altfel. Ba nu, nici atunci. Parcă nu-mi venea să cred că-i sunt drag, chiar aşa cum spunea ea... şi plăcut...

— Voica e Anişoara leită. Numai ochii i-a luat de la tine. Parcă-s ochi de motan – galben-verzui...

— Geta are privire de catifea, ca Anişoara.

— Frumoase fete ai, Petre. Noroc să aibă!

— Norocul ni-l facem singuri.

Apa dădea în clocot. Barotă scoase faţa de masă din sertarul dulapului şi-o întinse. Se vedea că e obişnuit cu gospodăria.

— Lasă, omule, că pregătesc eu tot ce trebuie.

— Ba stai colea, Mario, şi te odihneşte. Ştii că mie-mi place să fac totul singur. N-am vrut ca fetele mele să simtă că n-au mamă... Şi Barotă mai turnă apă în ceainic.

El nu ştie dacă-s frumoase sau nu fetele lui. Ştie doar că-s fetele lui, viaţa lui, bucuria lui, grija lui de fiecare clipă. Ce nefericit a fost când s-a prăpădit băieţaşul! Ca să nu se dea bătut, şi-a ferecat necazul cu grijă şi s-a lipit şi mai mult de fetele lui. Barotă nu-şi dădea seama că instinctul lui de posesiune paternă, hrănit de nevoia de afecţiune, poate şi sacrificiile care de multe ori au depăşit forţele lui, crescuse nemăsurat, devenise tiranic. „De ce întârzie Geta? Voica, sau e la Conservator, exersează, sau la Operă. Cine mai poate s-o ţie din scurt?”

Pe Maria o izbi îngrijorarea de pe faţa cumnatului ei. Înţelegea cât de singur s-ar simţi dacă fetele ar pleca de lângă el, amândouă.

— Petre, o mai ţii minte pe Ecaterina? Ştii că nu s-a măritat... Eu cred că tot pe tine te aşteaptă.

Barotă îşi aminteşte de o fată cu strungăreaţă.

— Avea haz... Era peltică...

Ecaterina, rihtuitoare la cizmărie, venise la el cu ziarul în care apăruse fotografia lui pe prima pagină. „V-am recunoscut numaidecât” – a şuierat printre dinţi. Era aprinsă la faţă. Ochii îi sclipeau ca la un şoricel. Dar şi până atunci nu era zi să nu-i iasă în cale. El, om de aproape patruzeci de ani, ea, abia douăzeci. Venea şi se juca cu fetele lui, le gătea ca pe nişte păpuşi mari. Le făcea sandale din resturi de piele. A rămas trăsnit când Maria i-a spus: „Ecaterinei i-a căşunat să se mărite cu tine... I-ai căzut cu tronc, uite-aşa...” El se credea bătrân.

Maria nu contenea: „E cuminte, vrednică, i-s dragi fetiţele, eu zic s-o iei...” Atât le-a trebuit drăcoaicelor, s-audă! Pe unde or fi fost pitite? În seara aceea s-a pomenit cu ele pe genunchi: „Cati m-a tras de păr... Cati e rea...” „Nu minţi, Getuţo!” Parcă o vede pe Geta cu ochii ei mari, castanii, cerându-i ajutor Voicăi: „Şi dacă nu ne-a tras, ce-i?” îl întreba Voica, înfiptă. „Dacă nu ne-a tras, o să ne tragă... Şi gata... Şi o să ne bată...” „De unde ştii tu, Voichiţă?” „Ştiu... mamele vitrege trag copiii de par.” Şi, luându-l de gât ca nişte muieruşte: „Mai bine să ne iei pe noi, leule! Ne măritǎm noi cu tine.”

Şi iată cum Ecaterina, ghiocel răsărit în sufletul lui după o iarnă cumplită, a fost smuls de mâinile Getei şi Voicăi, strivit de picioarele lor dolofane. Despre Ioana nu le-a vorbit. A tot amânat. Abia acum, de curând, s-a simţit tras ca de nişte telegari care-l duceau la întâlnire cu primăvara. Într-o zi era gata să-i spuie: „Să se mărite fetele şi te iau de nevastă, Ioano...” Dar i-a luat-o ea înainte: „S-a întors bărbatul meu...”

Capitolul V

ÎN AUTOBUZUL AGLOMERAT LA ora aceea, cam pe la cinci după-amiază, Geta se grăbea să coboare înaintea tuturor, când un camion se opri de-a curmezişul, punându-i răbdarea la încercare. În mulţimea care traversa bulevardul zări silueta lui Horia. Getei îi bătu inima repezit. Ar fi vrut să poată deschide uşa maşinii, să sară înainte de a ajunge în staţie. „Uite – spune cineva – fluieră miliţianul şi el habar n-are.” Geta îşi dă seama că e vorba de Horia. De ce o fi traversat?

Autobuzul înainta supărător de încet în urma camionului şi privirea bărbatului care o urmărise tot timpul o stingherea. „E în stare să vie după mine. Ce bine că mă aşteaptă Horia! Numai de-ar fi acolo! Poate că a traversat să-şi ia ţigări!” În sfârşit, uşa se deschide şi Geta porneşte spre chioşcul de ziare, locul întâlnirii. Inima-i bate. Horia e cu ziarul desfăcut, citeşte cufundat. Getei îi piere bucuria, zâmbetul. Îl vede ridicând privirea spre cer, de parcă de acolo ar trebui să pice fata pe care-o aşteaptă. Cerul se înnourează. Geta se apropie atât de mult, încât ar putea să-i scoată caietul din buzunarul bluzei de balon. Întinde mâna. Dar el i-o prinde.

— Hoţii!

— Vai, cum m-ai speriat, Horia! E fermecată, ca de obicei, de apropierea lui. — Cum de-ai simţit? Şi, uitând de supărare, îi surâde cald.

— Caietul ăsta e legat cu fire electrice de inima mea...

— Şi de cine-ţi pasă mai mult?

Horia o ia cu braţul de talie şi o pornesc pe bulevard în sus.

— Nu mi-ai răspuns...

— Când te-am cunoscut, am avut un şoc... Şi, simţind că Geta se îndepărtează, o strânge mai tare. — Ne-am înnourat, domnişoară? Ia spune, Roşculeţ, cu cât la sută mă iubeşti mai puţin în clipa asta?

— Cu sută la sută.

— Foarte bine. Am vrut adevărul, îl am. Şi acum, spune, ce te-a supărat? Hai, curaj!

— Îmi dai tot felul de nume caraghioase.

— Prima piesă pe care am văzut-o a fost *Fântâna Blanduziei.* Aş fi vrut să mă îndrăgostesc, s-o cheme Geta...

— Şi înaintea mea n-ai întâlnit-o?

Din pricina vehiculelor care treceau, Horia poate că n-a auzit întrebarea.

— La ce te gândeşti, Horia?

— La Tutuleanca mea. La început nu puteam să spun „tu”, fără să mă bâlbâi... tu – tu... Ca să ies din încurcătură, ţi-am spus Tutu.

— Acum nu te mai fâstâceşti. Eşti îndrăzneţ, sigur de tine, prea sigur. Asta nu-i place tatei...

— Tatăl tău nu mă cunoaşte.

— Nici eu nu te cunosc, Horia.

— Nu-i nimic, avem timp... toată viaţa...

— Nu crezi că ar fi bine să ne cunoaştem înainte?

— Ce înţelegi prin „înainte”? Înainte de ce? Ce bine-ţi stă când roşeşti. Tutu, iubita mea, spune, crezi că ofiţerul Stării Civile va pecetlui soarta noastră? Ea s-a pecetluit în tramvaiul 3. Acolo te-am văzut prima dată... Habar n-ai, nu-i aşa? Erai palidă, obosită, părul îţi cădea încâlcit pe frunte, nu se vedea decât cuta dintre sprâncene. Faţa, îngustă, albăstrie, câţiva pistrui; ţineai în mână o garoafă roşie. Cine ţi-a dat-o, sau cui o duceai?

— Eram urâtă?

— Nu ştiu cum erai, dar aveai două luminiţe în ochi, două licăriri triste, ca două candele mici. Aş fi vrut să fie ale mele. Şi tocmai când credeam că le-am pierdut, m-am

pomenit cu tine la fabrică.

Geta respiră cu nesaţ mireasma florilor. Vântul apleacă spre ea ramurile copacilor. E fericită.

— Acum luminiţele sunt ale mele.

— Şi nu-ţi mai dai seama că sunt urâtă... Ei bine, Horia, să ştii că în autobuz cineva a spus: „Ce fată frumoasă!”

— Eu te-am făcut frumoasă.

— Să nu audă tata... Ieri m-a întrebat de ce vreau să mă mărit cu tine. Tata nu-nţelege de ce.

Horia o-ntrerupe violent:

— Nu-i nevoie să înţeleagă tata de ce vrei să te măriţi cu mine!

— Tata ne-a crescut cu greutăţi, pe care tu nu ţi le-nchipui, Horia. De dragul nostru nu s-a mai însurat. Şi era tânăr, atunci...

— Rău a făcut. De-aia e ursuz...

— Tata ursuz? Şi, fără să-şi dea seama, Geta se desprinse de braţul lui. — Nu-l cunoşti...

— Îl cunosc foarte bine. Ieri am intrat în atelier, când Barotă, lângă maşina de tăiat tablă, spunea şlefuitorilor: „Pun aici mâna dacă reuşeşte inginerul...” — „Nu vreau să am socru ciung!” – am spus.

Geta zâmbeşte fericită:

— Tata ne aşteaptă...

— Geta, nu insista. Te rog, azi nu... Să mergem să mâncăm ceva. Închipuie-ţi: până la ora asta n-am luat masa...

— De o săptămână aud acelaşi cântec.

— Nicio fată din lume nu admite să-ţi fie foame când eşti amorezat. Dacă mănânci cu poftă o ciorbă de perişoare, înseamnă că n-o iubeşti...

— Ai cunoscut multe fete?

— Le-am uitat pe toate, când ai apărut tu... Tutu.

— În fiecare zi îi spun tatei că o să vii la noi.

— În fiecare zi încerc în faţa oglinzii: „Tovarăşe Barotă, am onoarea să vă cer mâna fiicei dumneavoastră... Vă rog, tovarăşe Barotă, să-mi acordaţi... Vă rog să-mi faceţi

deosebita cinste...” Mai am nevoie de o repetiţie generală. Mâine mă prezint cu gambetă, mănuşi albe şi flori...

— Lasă glumele, Horia...

— Atunci să-ţi spun ce s-a întâmplat azi: Am găsit pe tablă scris cu litere de-o şchioapă: „Lustruirea electrochimică a metalelor, anul 2000”. Am şters 2000 şi am pus data de mâine: 15 mai 1955.

— Chiar mâine, Horia? De ce nu mi-ai spus? Trebuia în prima clipă...

— Erai bosumflată.

— Te-am văzut din autobuz. Un camion ne împiedica să ajungem în staţie. Uşile nu se deschideau. Îmi venea să sparg geamurile! Şi tu citeai ziarul, nepăsător.

— Voiam să văd cum s-a terminat meciul...

— E totuşi primul lucru pe care trebuia să mi-l spui, dragul meu. Totul e pus la punct? Eşti sigur c-ai reuşit?

— E primul lucru care trebuia să mă-ntrebi, „draga mea”.

— Nu sunt draga ta?

— Ba da.

Era şi o oboseală şi o urmă de ironie, care o înspăimântau în acest „ba da”.

— Horia, ce-i cu tine?

— Mâine îi invit pe şlefuitori la mine în laborator. Am stat până la ora asta ca să pun totul la punct. Acum mergem să sărbătorim taiorul tău. Îţi stă foarte bine. Totul e albastru şi nou-nouţ. Şi tu eşti a mea...

O luă de mână şi începu să alerge cu ea. Parcă zburau. Apoi, încetinind pasul:

— Ah, birocraţia asta, ce pacoste! Aş renunţa şi la masă, cu toate că mor de foame, şi m-aş duce acum cu tine la ofiţerul Stării Civile să terminăm povestea...

Geta, cu firea ei închisă, chibzuită, lentă, era vrăjită şi speriată în aceeaşi măsură. Se simţea atrasă de entuziasmul lui Horia şi era nemulţumită în acelaşi timp. Se gândeşte la Voica şi la Victor. Ce uşor e să dai altuia

sfaturi: „Lasă-l!” Dar dacă ar trebui ca ea să se despartă de Horia? Nu, asta i se pare cu neputinţă. E altceva. De ce altceva? Voica îl iubeşte pe Victor... Ea îl iubeşte pe Horia. Te poţi vindeca de o iubire adevărată? Şi de ce să te vindeci? Doar nu e o boală. E o flacără care, dacă s-ar stinge, te-ai stinge şi tu. Dar poate că Voica nu iubeşte aşa. În viaţa ei, muzica ocupă prea mult loc, Conservatorul, singura ei preocupare... Să cânte pe scena Operei e visul ei.

— Ce-nseamnă să terminăm povestea, Horia? Nu-nţeleg...

— E vorba de o fază care nu-mi place. Ne plimbăm pe străzi, ne sărutăm pe furiş, prin grădini, prin parcuri, seara ne despărţim. De ce? Vreau să fii a mea, muierea mea. Înţelegi?

Geta se apropie iar de el. Nerăbdarea lui, instinctul lui de posesie o tulburau. Chiar şi cuvintele astea: muierea mea, îi plăceau... Îşi amintea vocea, tonul implacabil al tatălui ei când le-a vestit că Ioana s-a întors la bărbatul ei: „E muierea lui...”

— Tata ne aşteaptă, Horia.

— Cine ştie...

— Când ai să-l cunoşti mai bine, o să ai cu totul altă părere despre el. De altfel, semănaţi.

— Nu cred. Că n-are încredere în mine, treacă-meargă, dar că nu-şi dă seama ce importanţă are lustruirea electrolitică a metalelor, că nu-i alături de mine în împrejurarea asta şi face sat cu unii dintre şlefuitori, şi singurul lui argument e că: de când lumea, se lustruieşte cu mâna – asta mă scoate din sărite... Hai, Roşculeţ, e un restaurant pe marginea lacului. Uite Crai-nou! Vreau să-l văd cum se oglindeşte în apă... şi să ne dorim ceva... Dacă pui mâna pe aur şi te uiţi la Crai-nou, şi-ţi exprimi o dorinţă... Părul tău e de aur... lâna de aur. Argonauţii nu au găsit-o. Eu sunt mai norocos...

Oare Horia a uitat că i-a făgăduit să vină să vorbească cu tatăl ei? Era pentru el un lucru aşa de puţin însemnat

s-o ceară în căsătorie?

— Roşculeţ, azi n-am mâncat. Mi-e foame.

— Ce dezordonat eşti, Horia. Eu am fost la croitor, dar tu? În fiecare zi te aud: azi încă n-am mâncat. Vino la noi, tata ne aşteaptă. O să vorbim în linişte. Ai să vezi cum are să se bucure tata. Şi pe urmă, ştii, e singur... tata e obişnuit să bea ceaiul cu noi, când se înserează. Voica exersează acum până târziu seara la Conservator, şi pe urmă se duce la Operă. S-a împrietenit cu casieriţa şi-i dă bilete. Sunt sigură că tata a pus de ceai, a prăjit pâinea. Să vezi cum pregăteşte totul cu plăcere, cu răbdare...

„Cu aerul ăsta de miel blând, e încăpăţânată ca un catâr”, gândeşte Horia şi e hotărât să reziste.

— Azi nu. Sunt preocupat, obosit. Am stat patru ore să pregătesc electrolitul. Mâine le arăt şlefuitorilor experienţa mea. Pe urmă tatăl tău o să stea altfel de vorbă cu mine.

— Sunteţi la fel de orgolioşi, vă simţiţi jigniţi pentru te miri ce. Nu mai ştiu în ce împrejurare, ai fost împotriva lui. Şi, deodată ne vede împreună, mereu împreună...

— Şi sunt mai prejos de aspiraţiile lui? La urma urmei eşti o fiinţă vie, stăpână pe destinul tău...

Geta simţea că e momentul să-i vorbească de Matei. Amânase destul... Nu are nimic de ascuns, totul s-a petrecut la lumina zilei. Şi totuşi şovăie. „Sunt sigur că n-ai să-mi ascunzi niciodată nimic”, îi spusese Horia la început, Dar asta însemna ca pe viitor să nu aibă niciun secret faţă de el. Trecutul îi aparţinea. Horia nu exista. Era liberă. Atunci, de ce n-a îndrăznit să-i arate fotografiile din munţi? Pentru că era peste tot cu Matei şi nu ştia care va fi reacţia lui Horia. Şi Geta, uluită, îşi dă seama că omul pentru care şi-ar da viaţa e un necunoscut.

— Tata mă socotea logodită...

Cuvintele astea s-au rostogolit de pe buze aproape fără voia ei. De obicei, le sucea pe toate feţele şi până la urmă renunţa. De la tata a învăţat exigenţa faţă de cuvântul

rostit. Numai că tatăl ei avea răbdare, n-o slăbea din ochi până nu-i răspundea. Pe când Horia era grăbit, distrat şi ea îşi găsea greu cuvintele.

Horia se opri şi o privi atent. Ochii lui, ca nişte frunzuliţe cu puncte aurii, deveneau uneori de un verde crud. Buzele subţiri, pe care plutea de obicei un zâmbet glumeţ, căpătau o mişcare de linie oblică, o intimidau.

— Te socotea logodită?... Şi, privind cerul cu nepăsare: — Vine ploaia...

— Eşti supărat, Horia?

— Nu. Mi-ai spus că te-ai înscris la Şcoala sportivă, fiindcă te atrăgeau munţii, viaţa în aer liber. Voiai să te caţări cu frânghiile, iarna să schiezi. Dar într-o zi ai renunţat, ca să urmezi matematicile prin corespondenţă. De ce?

— Mi-am dat seama că nu am destulă rezistenţă ca să devin alpinistă. În sport, nu sunt bune jumătăţile de măsură. Nu ajunge perseverenţa, voinţa, trebuie să ai rezistenţă fizică, talent...

— Să nu crezi că un matematician netalentat ajunge prea departe!

— Eu nu vreau să ajung un matematician, ci o profesoară de matematică sau de aritmetică. Îmi plac copiii...

— Şi în fabrică de ce-ai întrat?

— Ca să nu mai fiu în sarcina tatei. Era un fumător pătimaş. Nu se mai îndura să-şi cumpere tutun; el spune că-i face rău. Tuşeşte, e adevărat, dar eu sunt sigură că a vrut să facă economii pentru noi. Îi plăcea să ia o ţuică cu un prieten; a renunţat. A devenit socotit până la zgârcenie. Pentru noi. Voica a intrat la Conservator... Trebuie s-o ajutăm.

Ar mai trebui să-i spună: „Matei m-a ajutat să intru la Şcoala sportivă. Era un alpinist pasionat şi îl admiram grozav. Aveam şaisprezece ani şi eram îmbătată de aerul tare al munţilor, de schi, de zăpadă, de primejdie, de viteză...” Dar despre asta o să-i vorbească altădată. Ce

curios i se pare că Horia n-o întreabă cu cine a fost logodită!

Geta se pomeni mergând înapoi, spre Piaţa Romană şi se însenină: „Vrea să vină la noi...” Dar în staţia de autobuz, Horia spune:

— Luăm maşina de-aici şi mergem la lacuri...

— Vine ploaia, Horia, nu vezi?

— Vântul alungă ploaia. O să fie foarte frumos... Sălciile despletite şi Crai-nou... în lac...

Geta n-ar şti să spună de ce unele clipe cu Horia erau pline de farmec, uşoare ca fulgul, altele apăsătoare, cenuşii, nesigure şi prevesteau furtuna. Se destrăma acum sufletul ei, aşa cum se destrămau norii înainte de ploaie.

Horia tăcea.

„Poate că aşteaptă să-i spun cu cine am fost logodită, cine e, cum îl cheamă, dacă l-am iubit...”

— Horia, nu pot să merg cu tine.

O înecau lacrimile. Ar fi putut să-i spună: „De când a murit mama, tata e trist când se întunecă, îi place cenuşiul-violet al amurgului, dar vrea să fim împreună. Acum sunt sigură că nu stă o clipă locului, toarnă mereu câte o ceaşcă de apă în ceainic, închide şi deschide fereastra să ia aer în piept, şi iar repară ceva, o priză, un scaun, o jucărie a unui copil din vecini. Se pricepe la toate şi pentru orice are răbdare.”

— Tata nu s-a însurat fiindcă noi nu l-am lăsat, înţelegi, Horia? N-am fi îngăduit o prezenţă străină între noi. Voica şi cu mine ne luam la întrecere, ca tata să nu se simtă singur. Mai ales acum, de când s-a despărţit de Ioana...

Ar fi vrut să-i vorbească lui Horia despre viaţa lor de familie, despre anii lor grei! Dar cum? Când? Se vedeau numai în grabă, în frânturi de clipe. Şi atunci nu ştiau unde să meargă... să vadă un film... să se plimbe prin parcuri, să intre în librării, în săli de expoziţie, muzee... Odată a chemat-o la el acasă. Dar ea s-a codit şi el n-a stăruit.

— Bine, Geta, atunci te conduc până acasă, dar să ştii că nu-mi plac încăpăţânările, îmbufnările, capriciile tale. De altminteri, aş vrea să ne luăm cât mai curând... să te muţi la mine. Am o odaie ca o cabină de vapor. Cu un geam rotund. Şi o bucătărie cu un mic balcon. Deasupra noastră, cerul. La picioarele noastre, oraşul. Vrei să vii acum să vezi cum începe furtuna? Hai, Geta, vino la mine!

Geta simte că-i iau foc obrajii.

— Nu, Horia, nu. Hai tu la noi. Ştiu că te plictisesc pomenindu-ţi mereu de tata. Dar între noi şi tata sunt legături pe care trebuie să le cunoşti şi tu. Mi-ai făgăduit că ai să vii azi. Să stai de vorbă cu el... Să-l cunoşti acasă la el... Ai să vezi: e vesel, bun, tânăr... Un copil mare. Câteodată aştept să se scuture ninsoarea de pe părul lui. Când era tânăr, avea părul roşcat, ca al meu... A încărunţit când a murit mama. A albit când a murit fratele meu. Avea numai un an.

Geta vorbea cu o căldură aproape maternă. Sufletul lui Horia oscila între o înţelegere plină de dragoste şi un ghimpe de gelozie: „A fost logodită şi nu mi-a spus... De ce?”

— Eu nu cred că un om poate să fie într-un fel la fabrică şi altfel acasă. Pe tineri îi priveşte pe sub sprâncenele stufoase, gata să-i muştruluiască sau să-i zeflemisească. I se tot pare că nu-i respectat, că el sau ei au dus greul şi noi huzurim. Dacă vrei să-i explici ceva, te repede: „mai pe scurt”, „am înţeles”. Dacă-i vorbeşti mai tare, îţi spune: „nu sunt surd”, şi aşa mai departe. Nu mai stărui, Geta, nu pot să vin. Mă va privi cu un zâmbet de dispreţ. De obicei, nu-mi pasă. Acum sunt nervos. Dacă am să-i spun că experienţa mea e pusă la punct şi mâine îi invit pe şlefuitori la mine în laborator, ca să vadă cu ochii lor... o să ridice o sprânceană, o să zâmbească ironic... Şi nimic nu mă scoate mai rău din sărite ca neîncrederea lui. Asta e. N-are încredere în mine, sau nu vrea să aibă. Preocupările mele nu-l interesează... Nici pe tine nu te

interesează... asta e mai grav!

— Eşti nedrept. De atâtea ori am stat de vorbă împreună.

— M-ai ascultat cu răbdare, dar nu cu interes... Nu cu încredere. Nu cu toată inima, nu cu toată dragostea...

Patima pe care Horia o punea altădată când susţinea ceva, acum avea un iz de ostilitate, care Getei nu-i scăpa.

— Fii puţin atent, Horia, adună-te. Ţi-am spus: Tata voia să mă mărite cu cineva la care ţinea foarte mult... ne socotea logodiţi...

— Să te mărite? Cum aşa, ca la turci? – izbucneşte Horia. Ţi-a găsit un ginere, s-au tocmit, s-au învoit...

Geta se opri şi se uită la el, ca la un om pe care-l vedea pentru prima oară. Numai tatăl ei ştia să fie uneori atât de brutal. Dar tatăl ei avea acest drept, pe când Horia...

— Să-ţi fie ruşine! Ce-nseamnă „s-au tocmit”?

— Adică s-a înţeles cu „logodnicul”: ce zestre îi dă, câte perechi de case, câte hanuri, câte moşii, câte vii... câte ceaşcire... câte prostire...

„Cum îndrăzneşte?” – se întrebă Geta şi, ieşindu-şi din fire:

— Matei e un maistru vestit! Specialist în petrol! În ’48, după naţionalizare, a fost sufletul echipei care a descoperit paragelul... Şi, fiindcă Horia tăcea: — Matei e alpinist... schior... a luat o cupă...

Dar Horia privea copacii care se înfiorau de adunarea grea a norilor, frunzele, florile care se agitau.

— Matei! Ce nume!

— Nu-i urât!

— Cei patru evanghelisti au fost trei: Luca şi Matei... Şi, zâmbind acru: — Matei, Matei... Apoi, schimbând tonul pe neaşteptate şi privind-o până în adânc, cu toată gravitatea: — Geta, de ce nu te măriţi cu Matei?

Înduioşată, Geta îi luă braţul şi-şi vârî capul în umărul lui. Ce miraculos se topeau necazurile toate când îşi înfunda nasul, buzele, fruntea în umărul ăsta care-i aparţinea, în haina pe care o adulmeca, aşa cum un câine

îşi adulmecă stăpânul. Simţea că-i a lui toată, că e de pe acum „muierea lui” şi, cu un sălbatec simţ de posesiune, îşi repeta: „E al meu, numai al meu!”

— Nu, nu, te rog, nu te pisici, Geta! Era un verb anume căutat pentru clipele când se alinta, când îşi vâra capul, faţa, la pieptul lui. Cine te-a învăţat să-ţi strângi părul în creştetul capului? Şi, scoţând cele două ace mari, lăsă să-i cadă pletele pe umeri, să i le bată vântul şi ploaia. Apoi, dându-i deoparte zulufii, desfăcuţi pe frunte, ca nişte franjuri, îi privi îngrijorat cuta dintre sprâncene. — Cine ştie ce mai ascunzi aici?

Norii se adunaseră grei. Horia stătea în faţa ei fără să-i pese de trecătorii, rari de altfel, foarte grăbiţi.

— Geta, oamenii pe care-i preţuieşti şi-i admiri pot fi mulţi. Dar pe care să-i iubeşti, cum te iubesc eu pe tine, tu pe mine...

Emoţia-l împiedică să urmeze.

„Dar dacă l-a iubit pe Matei cum a iubit-o el pe Genia? Dacă i-ar vorbi despre Genia acum? Va suferi? Ei şi? Va fi pedepsită pentru «Matei»... Dar de ce s-o pedepsească? Poate că şi ea a amânat, a aşteptat o clipă potrivită!”

— Tocmai asta nu înţelege tata: de ce te iubesc.

De data asta, ţinându-l de braţ, imprimând şi ritmul şi direcţia paşilor ei, îl conducea spre casă.

— Tata ne-a obişnuit de când eram mici să-i explicăm fiecare lucru. El ne-ntreba „De ce?” şi noi trebuia să ne gândim şi să răspundem. Câteodată e foarte greu să pui ordine în gânduri, în sentimente... şi mai ales să-ţi găseşti cuvintele. Dar aştepta, şi cu răbdarea lui ne silea să-i spunem tot. Ei bine, acum nu mai pot să-i răspund. Nu ştiu de ce-mi place să fiu mereu lângă tine. De ce, când sunt lângă tine, nu-mi mai pasă de nimeni şi de nimic. Vreau să mă mărit cu tine, Horia. Cu nimeni altul. Voica e îndrăgostită de Victor, dar visul ei e să cânte la Operă, şi, dacă nu-i îndrăgostită, nu cântă bine. Adică aşa crede ea... Se teme de măritiş, de copii, de greutăţi... Eu vreau să fiu nevasta ta, să avem copii. Vreau să fiu profesoară,

fiindcă-mi plac copiii. Uite, Horia, o picătură de ploaie pe nasul tău. Vezi că vine ploaia! A şi venit... Hai la noi... Sunt sigură că, dacă o să stai de vorbă cu tata, o să înţeleagă de ce te iubesc. Mă cunoaşte atât de bine! Şi-apoi, tata se pricepe să măsoare un om, să-l cântărească, să descopere ce-i bun în el. Să nu-i vorbeşti despre fabrică, despre şlefuire, ascuţire. Spune-i: „O iubesc pe Geta şi vreau să mă-nsor cu ea”. Şi o să plecăm vara la mare. Tata ne-a dus odată la Sfântu Gheorghe şi am văzut unde se varsă Dunărea-n mare. Dar eram mică atunci. Îmi pare bine că am să văd marea cu tine!...

Niciodată Geta n-a vorbit atât de mult şi n-a fost mai convingătoare, mai caldă, şi totuşi Horia simţea că este peste puterea lui să stea de vorbă cu Barotă acum.

— Nu stărui, Geta, crede-mă. Nu mă poate suferi. E plin de el, îngâmfat...

— E tatăl meu! Şi Geta repetă cu o privire aspră, asimetrică, aproape sălbatecă: — E tatăl meu!

Cerul e biciuit de fulgere de argint. Copacii se luptă cu vântul. Din capul străzii apar doi tineri. El, înalt, adus din spate, vrând parcă să protejeze fata de vântul care se ridică în vârtej... Nu se sinchisesc de furtună. Se opresc. Părul ei flutură ca o coadă de zmeu, care vrea să-şi ia zborul. Stau unul în faţa altuia. Tunetul nu-i sperie.

Elena, în aşteptarea lui Victor, răsuflă uşurată. Nu e el... Parcă vrea s-o ia în braţe. Ba nu, el a plecat cu paşii mari, ea a rămas neclintită. Parcă-i o trestie pe care o clatină vântul. Un fulger spintecă cerul din nou. Copacii parcă se umflă, se înfoaie, tunetele zguduie casa, strada, fata nu se mişcă din loc. Îi zboară părul, eşarfa.

Scena a fost urmărită la mansardă de Clemansa, la etajul întâi de Elena, la parter de Barotă. Clemansa vrea să închidă fereastra, dar cu toată frica de fulgere, tunete, îi redă Artemizei întâmplarea cu fidelitate de reporter sportiv:

— El a plecat. Ea a rămas pe loc, roşcata. Uite, parcă-i

răstignită. Ba nu, se clatină... parcă o bate vântul... Stai, uite că el se întoarce. S-a întors. O ia de braţ. A luat-o. Vine cu ea. Vin împreună... la noi.

— La noi? – se miră Artemiza. — Fugi, soro...

— Au intrat în casă. La vecinul de jos...

Barotă rămâne câtva timp la fereastră, în lumina care se schimbă. Geta şi Horia au intrat pe uşă în holul comun. Ea îl roagă să aştepte o clipă, intră singură în odaie şi face câţiva paşi spre fereastră.

— Bună seara, tată. Horia e-aici. Vrea să-ţi vorbească.

— Ce cinste!

— Vrea să-mi ceară mâna.

— Ţi-a pus Dumnezeu mâna-n cap.

— Te rog să-l primeşti cum se cuvine.

— Când intră un om în casă la mine, ştiu cum să mă port.

Geta deschide uşa. Horia intră. E intimidat dar, ca să pară sigur de el, vorbeşte prea tare:

— Bună seara. Am venit să stăm de vorbă.

— Bună seara. Să vorbim mai încet... Şi, către Geta: — Maria nu se simte bine, a aţipit.

— Mamaruca? – Geta e fericită. — A venit Mamaruca?

— N-ai chemat-o tu?

Geta, fâstâcindu-se:

— Da, dar nu mi-a spus că vine chiar azi.

— Vrea să se opereze de apendicită, dar s-o mai vadă un doctor.

— Îi cunosc pe toţi chirurgii – spune Horia cu o convingere care-l face pe Barotă să zâmbească ironic.

— Chiar pe toţi?

— Au nevoie de mine, le repar aparatele de raze, frigiderele... Şi, fiindcă Barotă tăcea: — Sunt colaborator la reviste medicale. Redactez anumite inovaţii.

Geta se îndreptase spre colţul unde aţipise mătuşa ei. Tare i-ar face bine s-o ia Mamaruca în braţe, ca pe vremuri, şi ea să-i spună tot ce o apasă pe suflet! „Cum a

fost în stare Horia să plece aşa şi să mă lase în stradă, să-mi întoarcă spatele şi să dispară? Bine că s-a înapoiat... altfel, totul s-ar fi terminat chiar acum între noi şi pentru totdeauna...” Dar clipele acelea nu le va uita. Cerul se întunecase deodată, ca şi cum un bec uriaş s-ar fi stins... Îl iubeşte atât de mult? De ce? Tata are dreptate când o întreabă: „Îl cunoşti? De cât timp îl cunoşti? Îl iubeşti? De ce? Cum îl iubeşti, dacă nu-l cunoşti de ce-l iubeşti?”

În faţa oglinzii întunecate, se privea fără a se recunoaşte. Părul încâlcit nu mai avea nici culoare, nici strălucire. Ar fi vrut să-l pieptene, dar nu era în stare să ridice braţele. Îl auzea pe Horia vorbind fără să ţină seama că doarme prin apropiere cineva, era sigur de el, sprinten, de parcă nu s-ar fi întâmplat nimic cu câteva clipe înainte.

— Am propus ca pentru generalizarea unor anumite inovaţii să colaboreze tehnicienii din fabrica noastră împreună cu medicii.

— Ce-nţelegi dumneata prin generalizarea anumitor inovaţii? – îl întreba tatăl ei, ca la examen.

— Redau rezultatele certe obţinute, adică le prezint în aşa fel încât să le-nţeleagă oricine; circulaţia să fie cât mai răspândită.

Urmă o tăcere care o nelinişti. Geta se îndreptă într-acolo. Tatăl ei stătea cu spatele la Horia. „Cum e în stare?” Nu... Tata închide fereastra. Horia, în picioare, se uită la ea, dar parcă n-o recunoaşte.

— Văd că Mamaruca a adus o mulţime de bunătăţi... spune, ca să curme tăcerea.

Iar Barotă, cu neaşteptată voie bună:

— Mere, brânză, caltaboşi, ce de bunătăţi în coş... Mai departe, cum e, Getuţo? Cum spuneaţi voi când eraţi mici?

— Şi din ele, Mamaruca are / Să ne facă de mâncare. / Şi plăcintă ne va face / Tot ce ştie că ne place...

Îl înduioşau sforţările pe care le face fata lui, ca să aducă o destindere şi era gata s-o ajute. Dar Horia, în

înţelegerea asta de familie, se simţea şi mai stingher. Geta îşi dădea seama că veselia tatălui ei e forţată. Stătea iar cu spatele la ei şi tăia pâinea pe un fund de lemn, aşa cum ştia el, fără grabă, cu toată atenţia, ca nu cumva o felie să fie mai groasă ca alta.

— Să pui pe masă, Getuţo, tot ce mai trebuie... Uite apa fierbe... să bem un ceai...

Horia se gândea: „La urma urmei, n-am să lungesc vizita asta. Am să-i spun bătrânului că vreau să mă însor cu fata lui şi să terminăm povestea.” Şi, fiindcă Barotă continua să taie pâine:

— În mâna dumitale stă pâinea şi cuţitul – începu Horia pe ton de glumă.

— Aşa se şi cuvine, răspunse Barotă grav. Noi nu ne-am câştigat drepturile la loterie.

— Nici noi.

Barotă se întoarse spre el, măsurându-l, de parcă-l vedea pentru întâia oară, apoi îşi urmă liniştit treaba, preocupat s-o ajute pe Geta, să nu lipsească nimic pe masă.

Geta trebăluia fără spor, urmărind înteţirea furtunii afară şi în casă. Ar fi trebuit să intervină într-un fel sau altul, dar n-avea forţa necesară. Nimic nu e mai rău decât să nu ştii ce vrei. Dacă Horia ar fi luat-o de braţ, în clipa în care s-au întâlnit în staţia de tramvai şi ar fi adus-o aici într-o fugă, şi în loc de bună ziua i-ar fi zis tatălui ei: „O iubesc pe Geta, vreau să mă-nsor cu ea”, ar fi fost altceva. Dar acum, ca într-o cursă în care calul s-a poticnit la pornire, nimic nu mai poate să fie aşa cum jocheul şi-a închipuit, a dorit... Ca în vis, când simţi că zbori sus, mereu mai sus, şi deodată cazi... Horia o ridicase pe braţe, la înălţimi ameţitoare, ca să-i dea drumul, fără milă.

— Aţi putea să-mi spuneţi – i se adresă Horia tatălui ei – de ce vă opuneţi la inovaţii care pot aduce foloase incalculabile?

Şi, instinctiv, scoase caietul din buzunar şi-l puse pe

masă.

— Vorbiţi mai încet – şopteşte Geta, care simte că n-ar avea răbdare să asculte o discuţie despre ascuţirea şi lustruirea electrochimică.

Dar, în acelaşi timp, îşi aminti cuvintele lui Horia: „Nu m-ai ascultat niciodată cu interes, cu dragoste.” Poate că are dreptate. „I-am sorbit cuvintele fără să le urmăresc sensul. Îmi plăcea să-i aud vocea...”

— Dumneata te-ai ocupat de o inovaţie – spuse Barotă cu un calm desăvârşit, punând pe masă sarea, piperul, muştarul.

— E vorba de distrugerea, prin unde ultrascurte, a dăunătoarelor din cereale.

— De ce-ai lăsat-o baltă?

— Dispozitivul meu a fost experimentat la Institutul de Fizioterapie şi s-a constatat moartea a sută la sută din eşantionul încercat.

Geta e mulţumită şi mândră de răspunsul lui Horia. Barotă, dimpotrivă, îl crede flecar şi repetă cu oarecare nerăbdare:

— Pe urmă?

— Am fost apreciat pentru noutatea propunerii despre care, în literatura de specialitate, nu s-a mai găsit nicio altă încercare.

— Cine face aprecierea?

Geta îşi dă seama că tatăl ei are accente de agresivitate, care îl vor îndârji pe Horia.

— Comitetul de Stat pentru Colectarea Produselor Agricole. Am adresa. Se recunoaşte că e de foarte mare importanţă.

— Cred şi eu – îl întrerupe Barotă – dar atunci, unde-i clenciu?

— În actualele condiţii ale tehnicii ultrascurtelor, operaţia este atât de lungă şi de costisitoare, încât nu poate fi vorba de o aplicaţie practică.

— Şi n-ai căutat soluţii... practice?

— Pasiunea mea este să găsesc ceva nou. Horia ridică

braţele cu un gest de nepăsare. — Cu realizările practice să se ocupe alţii.

„Cât e de îngâmfat!” – observă Barotă, dar înţelege că, pentru firea Getei, această siguranţă pe care o are inginerul în tot ce spune, trebuie să fie foarte atrăgătoare.

— În aşteptarea răspunsului la invenţia mea, mi-a venit ideea ascuţirii şi şlefuirii metalelor pe cale electrochimică. Vă invit mâine în laborator. Totul e pregătit. N-am vrut să-i chem pe şlefuitori până ce n-am pus totul la punct.

Şi ar mai fi vrut să spună ceva, dar Geta interveni:

— Horia, să lăsăm asta. Hai la masă... Să luăm ceva.

— Dacă nu mâncăm peşte, putem să discutăm şi la masă, replică Horia.

Getei îi tremura ceainicul în mână. Îl credea dezordonat, zăpăcit, dar vesel, bun, blând... Când colo...

Barotă citeşte gândurile fetei şi zâmbetul lui spune: „Ehei, ţi-ai găsit naşul, fetiţo...”

În clipa aceea se ivi în cadrul celor două încăperi, Maria. Geta lăsă ceainicul pe masă, se fripse la deget, dar, fără să-i pese, sări de gâtul mătuşii şi o sărută zgomotos pe obraz.

— Ce bine că eşti aici, Mamaruca!

Şi ar mai fi vrut să spună: „Ce bine că regăsesc faţa ta, cu miros de săpun, de rufă proaspătă, curată, care îmi aminteşte copilăria...”

— Mai încet! Te-ai ars la deget. Crezi că n-am văzut? Parcă eşti Voica. Ianoş de la rafinărie îi spunea Mocuşca[7]. Îl ţii minte pe Ianoş?

Dar Barotă ştia că Geta cea potolită, măsurată în mişcări, are uneori, când nu-i sunt boii acasă, când o roade ceva, când ascunde ceva, gesturile repezite, nestăpânite ale Voicăi. Iat-o acum făcând prezentările pe nerăsuflate vorbind mult şi de-a valma, aşa cum nu era firea ei, ci influenţa Voicăi.

— Ce lucruri bune ne-ai adus, Mamaruca! Ce face Mircea? Şi-a terminat proiectul? Bondocel a-nceput să

[7] Veveriţă (ung.).

vorbească?

Maria răspunde, urmărindu-l pe Horia cu coada ochiului. „Nu-i urât, degeaba zice Petre. Un lungan deşelat, cu nasul mare. Mircea al meu e tot aşa adus din spate... Dacă stau atâţia amar de ani cu nasul în cărţi! Şi, cu satisfacţie: Al meu are nasul drept, parcă-i scris. Băiatul ăsta îl are mai mare, mai îndrăzneţ, dar nu-i lipit şi obraznic. Parc-ar spune: sunt tânăr! Şi lumea e a mea. Ochii, cedaţi şi cu perniţe dedesubt, verzi ca iarba. Îi râd ochii în cap. Are pe vino-ncoa, băiatul...”

— Getuţo, nu ştii la ce spital lucrează doctoriţa de alături? Taică-tu zice că e tare pricepută.

— Doctoriţa Ursu? – se repezi Horia să răspundă în locul Getei – mi-a telefonat chiar ieri... I s-a defectat un aparat de raze ultrascurte.

— L-ai reparat? – îi tăie vorba Barotă.

Era în graba acestei întrebări o provocare vădită.

Maria se gândea: „Afurisit eşti, Petre. Stai la pândă, vânătorule!”

Horia ar fi dat orice să poată să spună: „Bineînţeles că am fost şi am reparat aparatul...” Dar de ce să mintă? Nu avea obiceiul. Şi nu-i datora nimic lui Barotă. Avea ceva de ascuns? Enervarea lui creştea în faţa aşteptării zeflemitoare a viitorului socru. Dorinţa Getei de a-l vedea scăpând cu faţa curată îl scotea din sărite...

— Nu, n-am fost... N-am avut timp. N-am vrut sa ies din laborator până n-am pregătit electrolitul. Mi-au trebuit zile şi nopţi, ca să stabilesc proporţiile dintre acizi. Am căutat un electrolit pentru fiecare metal în parte. În sfârşit, azi am reuşit să pun totul la punct. Mâine îi chem pe şlefuitori la mine.

Vorbea ca un şef. Geta citea pe faţa tatălui ei, ca într-o carte deschisă. Îşi dădea seama că acest fel „înfipt” de a fi al lui Horia nu poate să placă „leului”. Dar Horia putea să fie şi altfel – simplu, modest, cald, apropiat. Acum parcă dinadins ţinea gâtul întins, nasul lui mare părea mai obraznic. Şi doar îl dăscălise: „Tatei îi plac tinerii mai

modeşti... Verii mei n-ar îndrăzni să fumeze în faţa lui.”

— Unde „la mine”? – se făcu Barotă că nu pricepe.

— La mine, în laborator. Dacă stau douăsprezece ore din douăzeci şi patru acolo şi migălesc tot felul de socoteli cred că pot să spun la mine, nu?

— Eu am învăţat că tot ce e acolo e al nostru – zise Barotă, solemn.

Maria îi aruncă o privire care însemna: „Afurisit mai eşti, omule!”

— Bineînţeles, al nostru o să fie rezultatul, dar deocamdată...

Şi Horia, strângând pleoapele, privea cu plăcere şi nerăbdare de copil farfuriile pe care le înşira Mamaruca pe masă.

— Şi ce spune inginerul-şef? – îl mai iscodi Barotă, vrând să-şi verifice nu numai părerea lui, dar şi curajul lui Horia.

— Doar dumneata îl cunoşti. E fricos, laş... Îi plac hârţoagele. Dacă ar lua foc fabrica, în loc să pună mâna pe furtunul de apă şi să strige: ajutor! te-ar pune să iscăleşti o hârtie din care el să iasă basma curată. Să vedem ce-o să spuie mâine, el care a luat partea şlefuitorilor... Sigur îi vine greu lui Andrei să se despartă de o metodă pe care o practică de treizeci de ani şi care s-a moştenit din generaţie-n generaţie, de la strămoşii noştri daci, care lustruiau şi ei cu mâna, pe piatră, cu ulei şi polizor; cât despre Ferigă, abia s-a calificat, şi e mândru că are, pentru prima dată, o meserie. Dar dumneata nu se poate să nu îmbrăţişezi metoda de lustruire prin electroliză şi poate – cine ştie – să mă îmbrăţişezi şi pe mine – adăugă cu o nuanţă de glumă, dar grăbit să ajungă unde vrea.

Barotă îl pofti la masă. El însuşi se aşeză şi începu să ungă tacticos o felie de pâine cu muştar, peste care puse cu exagerată atenţie o felie de slăninuţă, un strat de sare şi unul de piper.

Mamaruca îşi aminti că are în coş un borcănel cu

dulceaţă de trandafiri. Geta îi oferi lui Horia un ou fiert şi-l întrebă în şoaptă:

— Vrei să-l curăţ eu?

— Da, sigur... şi în gândul lui: „Mi-e aşa foame că aş stinge tot ce e pe masă, cât ai clipi... Bunica mi-ar fi adus acum o cratiţă cu tocană, sau cu iahnie de fasole, sau chifteluţe marinate, o bucată de brânză, o ceapă de apă mare, albă, frumoasă... Bunica ar fi ştiut că n-am mâncat de ieri de la prânz. Cine ar fi crezut că Barotă e omul care bea ceai cu pâine prăjită şi stă să taie tacticos un ou în patru... Unde e bunica să mă vadă aici în peţit? Ce haz avea şi ce bine râdeam împreună!”

Şi deodată se simţi revoltat, singur şi trist. Urmărea mişcările Getei, tot aşa de încete, de minuţioase, de pedante, ca ale lui Barotă, şi era furios că e atât de integrată în familia ei, atât de puţin a lui. Voia să-şi amintească despre ce a vorbit mai înainte, fiindcă tăcerea, firească la masă între membrii aceleiaşi familii, pe el îl stingherea.

— Doreşti ceva? – îl întrebă Geta, văzând că-i gata să se ridice de la masă.

— O scrumieră.

Horia îşi aprinse o ţigară. Era singurul mijloc să-şi potolească foamea. Mai ales că el mânca foarte repede de obicei, iar Barotă, cu o încetineală care pe oricine l-ar fi scos din sărite.

Geta se repezi să-i aducă scrumiera. Horia nu-i putea ierta că n-a vrut să meargă cu el undeva, să ia masa, să fi fost acum împreună amândoi, numai ei doi, singuri, într-un loc adăpostit, de unde ar fi privit împreună cum vine furtuna, cum se îndoaie salcâmii. Ar fi mâncat câte o friptură bună şi ar fi stat de vorbă nestingheriţi. Avea atâtea lucruri să-i spună şi parcă o foame, o sete veche de a o privi, de a o asculta, de a o avea aproape, numai pentru el. Fără voie şi pentru prima dată o compara cu Genia... Genia ar fi primit propunerea lui cu riscul ca maică-sa s-o învineţească în bătăi. Genia îl urma oriunde,

ca un căţel credincios; pentru ea, nimic nu era greu ca să-i facă pe plac. Ce mult a iubit-o!... Şi ce sigur era că nu se va mai îndrăgosti niciodată. Cât despre însurătoare, i-a jurat că n-o să se însoare. Parcă o aude: „Ai douăzeci de ani, Horia... Cum poţi să juri?” Câţi ani au trecut? De ce era atâta linişte în jurul mesei?

— Nu vă supără fumul? – o întrebă pe Maria.

— Sunt obişnuită. Ai mei fumează toţi. Degeaba se ascundea Mircea... N-avea nici cincisprezece ani, îşi întorcea buzunarele pe dos şi le scutura cu grijă. Eu îl miroseam de la o poştă...

Barotă soarbe zgomotos din ceaşca de ceai.

— Foarte rău.

— Totu-i să înveţe bine – spuse Horia.

— Zbârnâie – se mândri Maria şi puse mâna pe solniţă, ca s-o oprească pe Geta să mai săreze, pentru a treia oară, aceeaşi feliuţă de pâine cu unt.

— Asta-i principalul, să zbârnâie... Şi, strivind ţigara în scrumieră: — Azi la fabrică, un băiat îmi arăta o piesă şi dădea zor cu „domnule inginer” în sus şi „domnule inginer” în jos... Inginerul-şef, care trecea tocmai pe-acolo, i-a făcut observaţie: Crezi că s-ar supăra tovarăşul inginer dacă nu i-ai zice «domnule»? I-am pus băiatului mâna pe umăr: „Mie poţi să-mi spui cum îţi place... şi bădie, şi măi frate... şi Horică, numai treabă să faci, să zbârnâie...”

Mamaruca îi mai turnă un ceai.

Geta îi oferi al doilea ou curăţat. Ea mesteca aceeaşi bucăţică de pâine prăjită, pe care n-o putea înghiţi. Nu putea uita plecarea lui Horia, opintirea lui. „De ce n-a vrut să vină aici şi acum de ce face, parcă înadins, ca sa nu-i placă tatei? Şi de ce mănâncă aşa repede?”

— Foarte rău – se încruntă Barotă. — Noi trebuie să ne îngrijim şi de educaţia tineretului. Cât despre „zbârnâit”, mare lucru să zbârnâi când statul îţi dă totul mură-n gură! Şcoală, cămin, maiştri să-şi bată capul... Şi, sorbind foarte încet din ceaşca de ceai: — Vorba aia: muieţi îs

posmagii...

— Nu sunt deloc muieţi – îl înfruntă Horia, privind exasperat la răbdarea cu care Barotă asezonează, la fel ca şi sfertul de ou, bucăţica de slănină, pe care mai întâi şi-a tăiat-o în patru. — Nu-i uşor să mesteci cărţile când alţii înaintea ta n-au citit o singură carte... Nu uitaţi că noi...

— Care noi? – îl întrerupe Barotă cu o privire care ar fi vrut să spună: „Stai, omule, mai încet, că nu eşti la restaurantul gării... nu pierzi trenul!”

— Noi, care ţinem pentru prima dată cartea în mână. Acum câţiva ani, când dădeam lecţii în diferite case, un băieţel de-o şchioapă îmi arăta, într-o carte poştală, podul unde a dus-o de mână Dante pe Beatrice... Într-alta, Scala din Milano. „Aici a auzit bunica *Othello,* când a fost cu bunicul în călătorie de nuntă.” Sau, altădată, când ascultam la radio un fragment din *Romeo şi Julieta,* mă pomenesc că fratele lui mai mare îmi spune: „Pe Verdi l-a impresionat aşa de mult muzica lui Wagner, că n-a mai scris nimic, timp de douăzeci de ani...” Furios că nu ştiam nimic din toate astea, am început să colind anticariatele. Seara treceam pe la Operă sau pe la Ateneu, după spectacol şi luam programul „ca să mă cultiv”. Timpul liber, puţin cât aveam, îl petreceam în magazine cu instrumente muzicale. La-nceput, mă prefăceam că vreau să cumpăr discuri. Mi le puneau vânzătoarele să le ascult. Pe urmă, când au văzut că nu pot să cumpăr, mi le puneau, chipurile, de încercare...

„Despre lucrurile astea nu mi-a vorbit niciodată”, se întristează Geta.

— Copiii noştri... vru să continue Horia.

Dar Barotă, întrerupându-l:

— Dumneata ai copii?

— Ei, Petre, te faci că nu-nţelegi! – se supără Mamaruca.

Horia era pornit. Încetineala cu care mânca Barotă îl exaspera. Când tăia o bucată de pâine, parcă oficia.

— Am avut câteva sute de copii. La şaisprezece ani eram instructor de U.T.C. Mulţi dintre elevi erau mai mari decât mine.

Horia ajunsese la ronţăitul cornuleţelor cu magiun. Barotă mai rupea cozile de pătrunjel.

— Odată, după un examen, o delegaţie de elevi mi-a cerut să-i las să se plimbe la Şosea, în lipsa directorului. O sută de băieţi au plecat, disciplinaţi, pe grupuri. Dar când s-a sunat de masă, directorul a venit c-o falcă-n cer şi una în pământ, să mă întrebe ce s-a-ntâmplat... Nu se înapoiase niciun elev.

— Aha – făcu Barotă, aruncând deoparte frunzele de pătrunjel uşor veştejite.

— Ce muştruluială am primit!

Maria râdea. Horia o privea cu simpatie.

— Dumneata semeni cu bunica... De câte ori credea că sunt distrat, îmi mai punea ceva în farfurie.

— Păi dacă o goleai tot aşa de repede ca acum – surâse Barotă... Voica tot aşa, habar n-are ce mestecă – şi, uitându-se la ceasul deşteptător de pe bufet – trebuie să vie...

— Dar nici ca tine, Petre – spuse Maria – aceeaşi jumătate de ou, aceeaşi bucăţică de slănină... tot le presari cu verdeaţă şi piper şi tot pui untdelemn... Când ai să mănânci, omule?

— Eu îi las pe ceilalţi să se sature... Aşa am învăţat. Să iau la urmă... după ce s-au săturat toţi. Apoi, arătându-i lui Horia caietul: — Ai venit să ne citeşti poezii?

Geta ar vrea să schimbe macazul discuţiei şi Horia să spună, în sfârşit, pentru ce a venit. Mamaruca vrea să-l ajute.

— Acum e vremea poeziei, că după ce se-nsoară...

Dar Horia o-ntrerupe:

— Nevoia de poezie nu trece, dacă ai avut-o, dacă o ai. Din păcate, se confundă rimele cu poezia şi se ajunge la concluzia că românul e născut poet. Şi, fiindcă nimeni nu scotea un cuvânt, continuă: — Confuzia asta am făcut-o şi

eu. Mi-am zis: Scriu versuri, deci trebuie să mă înscriu la Filologie. Dar, după ce am ocolit de trei ori oraşul, ca să am timp să mă gândesc... şi să mă răzgândesc...

Barotă îi pune Getei în farfurie o bucăţică de slănină asezonată conştiincios cu sare, piper, şi muştar, şi, către Horia:

— Înseamnă că nu eşti hotărât!

— E greu să alegi... – spune Horia pe gânduri.

— Totul e să alegi bine – căută Maria să acopere asprimea lui Barotă.

Geta îi era recunoscătoare Mamarucăi, şi-l privea cu mândrie pe Horia.

— Bunica visa să mă vadă inginer. Îi plăcea cum sună la ureche „inginer”. Mie mi-ar fi plăcut să construiesc avioane, să fac primul zbor de încercare, dar descărcam lăzi la băcănia cea mare de pe Calea Victoriei. Seara mă pregăteam pentru politehnică.

— Când era asta? – întreabă Barotă.

— În ’48... O iarnă grea. Nu mă mai încălzeam decât prin bucătăriile clienţilor, unde duceam coşurile cu pachete şi sticle de vin. Odată, o fetiţă cu ochii roşii de plâns mi-a spus că a luat notă rea la algebră. I-am cerut caietul, m-am aşezat pe lada cu care adusesem marfa, am chemat-o lângă mine şi, cu caietul pe genunchi, i-am arătat cum trebuie să rezolve problema. Când a intrat maică-sa, a făcut ochii mari: „De ce cari dumneata lăzi şi coşuri, dacă ai şcoală?” „Fiindcă tata a fost un om rău – am răspuns. Când a murit a luat cu el sacul cu cocoşei de aur. Casele, moşia... În loc să mi le lase mie, le-a dus cu el pe lumea cealaltă.” Cucoana a înţeles gluma, ironia şi m-a întrebat dacă vreau să meditez fetiţa.

În jurul mesei, toţi ascultau în tăcere. Picături grele de ploaie izbeau în geam. Barotă se-ntreba unde e Voica şi nu-şi dorea în clipa asta decât un singur lucru: s-o vadă intrând pe uşă, să-i dea un ceai fierbinte.

Geta, cu inima strânsă, întreabă:

— Pe urmă?

În mintea lui Horia apare Genia. O clipă ezită, apoi, cât se poate de simplu:

— Pe urmă m-am îndrăgostit.

Geta înghite în sec, dar are forţa să întrebe:

— De fata pe care o meditai?

— De alta...

— Ei bravo! – făcu Barotă şi faţa i se lumină. Acum e bine dispus, întinerit şi, în gândul lui: „Ia-l încet, că spune tot...”

Mariei îi place sinceritatea băiatului.

Geta ar vrea să surâdă, să spună un cuvânt, dar nu poate. Fălcile îi sunt încleştate. Zgomotul apei în burlan, pe streaşină, parcă inundă casa. Horia priveşte pe fereastra întunecată.

— Tot aşa ploua... atunci...

Ar fi vrut să-i povestească Getei, într-o zi, totul, aşa cum a fost... Dar să aleagă el ziua. De ce a ales-o ea? Acum ar vrea să dea îndărăt, dar nu se mai poate. Cei din jurul mesei aşteaptă.

— E o poveste de dragoste, scurtă şi tristă...

Geta îşi simte mâinile reci, tâmplele aprinse.

Barotă îşi dă seama că fata lui îşi face sânge rău şi e furios pe Horia.

— Noi, atunci în ’48, dădeam o bătălie aprigă ca să refacem industria...

Geta ar vrea să se scoale, să deschidă fereastra, să-şi răcorească faţa în ploaie... Horia a fost îndrăgostit? De ce nu i-a spus?

Dar Horia, liniştit, îşi depărtează scaunul şi, făcându-şi loc, îşi încrucişează picioarele lungi şi mai aprinde o ţigară.

— Eram student în anul întâi, n-aveam nici douăzeci de ani şi niciun ban, nicio bucurie... Într-o zi am chemat-o la telefon pe eleva mea s-o anunţ că nu pot să viu. Mi se fixase un examen. Mi-a răspuns o voce străină. Am întrebat ce număr e acolo. Mi-a răspuns şi a închis. Am chemat a doua zi din nou, la acelaşi număr da telefon.

— De ce? – întreabă Barotă, turnându-şi încă un ceai şi oferindu-le şi celorlalţi. — De ce-ai chemat dacă era un număr greşit?

Maria surâde cu îngăduinţa unei mame care a crescut trei băieţi.

Geta îşi ridică pletele în creştetul capului. Parcă niciodată n-a fost atâta zăpuşeală. Ar vrea să-şi prindă claia de păr în ace, dar îşi aminteşte că acele sunt în buzunarul lui Horia. Cât timp e de când i-a luat acele, de când i-a spus: „Îţi stă mai bine cu pletele în vânt”?

Barotă cunoaşte această mişcare a Getei, de a-şi strânge părul. Voica, dimpotrivă, îşi desface cocul, prins slobod pe ceafă, şi coada îi alunecă pe umăr cu unduire de şarpe. „Sunt inimoase fetele mele!”

Horia îşi striveşte ţigara în scrumieră şi urmează pe acelaşi ton liniştit:

— Îmi plăcea vocea ei. I-am făgăduit că n-o să caut niciodată s-o cunosc sau s-o văd... Nu doream altceva decât să-mi dea voie s-o chem în fiecare zi la telefon, să stăm de vorbă.

Barotă soarbe din ceaşcă plictisit.

— Altă treabă n-aveai?

Mâinile Getei cad obosite, părul îi alunecă înapoi pe umăr, în inele întunecate.

Horia simte ce se petrece în sufletul ei. Ar vrea să-i mângâie părul. Acum e aproape castaniu; în soare e ca aliajul de aur şi cupru. Tare ar vrea s-o ia în braţe, să se uite în ochii ei catifelaţi şi să-i spună: „Asta s-a întâmplat de mult, acum şapte ani.” Dar îşi aminteşte de mişcarea cochetă a umerilor ei: „Îl cheamă Matei... Am fost ca şi logodită. M-am înscris la Şcoala sportivă fiindcă-mi plăceau munţii”. — Sau fiindcă Matei era alpinist?

Maria e curioasă să-afle povestea.

— Timp de trei luni, am chemat-o la telefon zilnic. Exact la aceeaşi oră. Nu s-a întâmplat niciodată să n-o găsesc sau telefonul să fie ocupat. Ştiam acum totul unul despre altul, doar că nu ne văzusem. Ea nu mă chema.

— Aveai telefon? – întrebă Barotă, vrând să-l prindă cu ocaua mică.

— Eleva mea avea telefon. Puteam să fiu găsit acolo la aceeaşi oră. Într-o zi, am simţit o nevoie cumplită s-o văd. Dar tocmai atunci, telefonul ei era ocupat. Am încercat iar şi iar. Mereu ocupat. Deodată aud soneria telefonului meu. Era ea. Încercase în acelaşi timp să dea de mine. Ne chemam, ne căutam unul pe altul. Eu voiam s-o rog să ne-ntâlnim, ea dorea acelaşi lucru...

„Unde vrea să ajungă?” – se întreabă Barotă. Ce urmăreşte zevzecul ăsta? Şi se uită îngrijorat la fata lui.

Geta vrea să-şi dea curaj: „Oare nu e o închipuire, istoria asta? Poate vrea să se răzbune din pricina lui Matei...”

Maria e numai ochi şi urechi.

Horia face câţiva paşi spre fereastră. Apoi se întoarce, rămâne în picioare cu mâinile sprijinite de speteaza scaunului.

— Ploua cu găleata, la fel ca acum. Numai eu, pe Podul Izvor, singur, cu umbrela deschisă. Umbrela bunicii. Oamenii adăpostiţi în ganguri, sub streşini, râdeau de mine: „Hei, amorezatule...” Eu mă plimbam în sus şi-n jos. Venisem cu o jumătate de oră înainte. Ea a sosit la şase exact.

„Şi ce ne interesează pe noi amănuntele astea?” ar vrea să întrebe Barotă.

Faţa Getei e albăstrie. Maria ţinea braţul ocrotitor pe umărul ei.

Horia vorbea ca pentru el:

— Ne-am privit lung şi am luat-o de braţ. Ploaia se potolise.

„Cum era? – ar vrea să întrebe Geta. – Frumoasă?”

Lui Barotă îi e atât de milă de fata lui, încât intervine brutal:

— Unde vrei să ajungi?

— O să vedeţi... Câteva clipe, am tăcut amândoi. Apoi Genia a spus: „Azi e ziua mea...” – „Ce pot să fac? – am

întrebat-o... sunt sărac.” – „Nu-i adevărat! – mi-a răspuns, eşti bogat...” Am înţeles că are dreptate. Un om tânăr, îndrăgostit, e bogat.

Barotă o urmăreşte pe Geta şi nerăbdarea lui creşte. Dar şi interesul pe care începe să-l poarte lui Horia. Are mâini şi picioare prea lungi, dar mişcările expresive, fireşti, vocea scăzută, plăcută. Nu. Barotă n-ar fi ştiut să spună de ce băiatul ăsta, care altă dată îl irita, acum îl cucerea treptat. Maria asculta ca la teatru. Din când în când lua mâna Getei, o mângâia.

Horia nu se grăbea:

— Am luat-o pe bulevard în sus. Ne-am oprit în faţa unui magazin de bijuterii. Genia mi-a propus să intrăm, eu m-am prins în joc. Genia a cerut un inel, pe care l-am văzut în vitrină. Şi mi-a cerut părerea: „Îţi place?” Avea o piatră verde, ovală, şi diamante de jur împrejur. M-au trecut sudorile: „Dacă nu e un joc? Dacă vrea să-l cumpere?” Dar m-am liniştit numaidecât, văzând cum se alintă: „Nu e mai frumos cel cu piatra roşie?” – „Da, draga mea, i-am răspuns, tu eşti oacheşă, o să-ţi stea mai bine rubinul...” M-a luat de braţ şi am ieşit pe stradă şi am râs ca nişte copii.

Maria, luându-i iar mâna Getei, se sperie de cât e de rece. Ar vrea să-i spună: „Bine, fetiţo, tu plecai cu Matei în excursii, te uitai la el ca la a şaptea minune... Parcă te-aud: «Ce frumos schiază Matei... Matei pe schiuri parcă-i un zeu»!”

Barotă îşi şterge briceagul şi începe încet, cu răbdare, să-şi cureţe un măr. „Vrea el să ajungă undeva!”

— Am intrat într-o librărie, Genia a ales o mulţime de cărţi, fără să cumpere niciuna. Într-un alt magazin a cerut o valiză solidă dar uşoară. „Pentru o călătorie cu avionul”, îi explica vânzătorului. Dar niciuna nu i-a plăcut.

Barotă îi întinse Getei un sfert de măr curăţat.

Maria, cu îndemânare, pe nesimţite, începu să strângă masa. Era un obicei de care nu se putea dezbăra şi care-l supăra pe Barotă. Era gata să-i spună: „Să nu-mi iei nimic

de pe masă, poate mai gustăm ceva”, dar nu îndrăznea să-l întrerupă pe Horia.

— Ne-am dus în Cişmigiu. Am luat câte un covrig şi câte o limonadă. Am căutat porumbeii, le-am dat firimituri. „Ţii minte – i-am spus Geniei – că ţi-am făgăduit că, de ziua ta, o să fim la Veneţia... Vezi că mă ţin de cuvânt?”

Geta se joacă cu lănţişorul de pe gât, şi fără să vrea îl rupe. Mirată, se uită la el. Horia i l-a dat de 1 martie. A fost fericită atunci. Şi lănţişorul, de care atârnă o minusculă motocicletă de argint, pare singura realitate în tot ce o înconjoară acum. Altminteri, ar putea să mai spere că e un vis urât, că se va trezi...

— Câteva zile mai târziu, Genia se îmbolnăveşte de scarlatină. Un prieten, student la Medicină, mi-a dat un halat alb şi am putut să intru la spital s-o văd zilnic.

Barotă îşi pierde răbdarea:

— De ce n-ai luat-o de nevastă? Iar privirea lui o întreabă pe Geta: „Ei, ce zici? A fost vorba să vie să-mi ceară mâna ta...”

Geta, înfiorată, aşteaptă să audă că fata a murit. Altminteri, de ce s-ar fi despărţit?

— Număram zilele amândoi, nu mai aveam răbdare. Patruzeci de zile...

Barotă e gata să strige: „Nici noi nu mai avem răbdare!”

Geta ar vrea să alunge gândul că Genia a murit. Ar dori oricare alt deznodământ. Acum înţelege de ce Voica sare paginile, ca să afle sfârşitul, când citeşte o carte. „Ce liniştit vorbeşte Horia...”

— În ziua mult aşteptată, viscol. Străzile erau troienite, nicio maşină. Dar îi făgăduisem s-o duc acasă. Ea s-a uitat în fundul ochilor mei şi a şoptit simplu: „Ştiu... că ai să te ţii de cuvânt...”

— Mare lucru încrederea! spune Maria.

Horia caută privirea Getei şi repetă:

— Mare lucru încrederea... Genia avea atâta încredere

în mine că nu puteam, nu trebuia s-o dezamăgesc.

— Şi ce-a devenit încrederea asta? – întreabă Barotă.

— Toate încercările mele de a găsi un mijloc ca s-o duc acasă au fost de prisos. Dar încrederea ei, convingerea că eu pot orice, că sunt în stare de orice minune, nu-mi dădea pace. M-am dus la Salvare. Am dat buzna peste tot. Am deschis toate uşile. Am ajuns în biroul directorului.

„Îndrăzneala nu-i lipseşte”, gândi Barotă, cu o ciudată mulţumire.

— Sunt îndrăgostit – am început. Directorul se uita la mine ca la un nebun.

— Sunt obişnuit şi cu accidente mai grave – mi-a spus.

Mariei îi vine şi să râdă şi să plângă. „Am să povestesc acasă copiilor.”

„În toată firea nu e băiatul ăsta”, gândeşte Barotă şi, fără să-şi mărturisească, o-nţelege pe Geta. Se uită la ea. Ar vrea s-o mângâie, s-o încurajeze, dar ochii ei mari nu-l văd decât pe Horia. „Aşa ascultau fetele mele când le spuneam poveşti. Ochii Getuţei se aprindeau ca la iepurii de casă. Urechile i se ascuţeau. Gura i se strângea, părul parcă-i lua foc. Uite, Maria a dat şi ea în mintea copiilor... Numai de n-ar scăpa farfuria din mână... De ce întârzie Voica? De mult m-aş fi dus după ea, dacă...”

— Trebuie s-o scot din spital – strigă Horia, de parcă în faţa lui n-ar sta Barotă, ci directorul Salvării. I-am făgăduit... Genia are încredere în mine. Nu vreau s-o dezamăgesc. Am nevoie de o maşină... „De obicei – mi-a răspuns directorul, liniştit, mi se cere maşina Salvării pentru bolnavii care trebuie internaţi, cazuri grave, urgente. Nu pentru cei care s-au înzdrăvenit şi vor să iasă din spital...” „E un caz foarte grav – am spus. Dacă o dezamăgesc...”

„De ce nu s-a făcut artist, băiatul ăsta?” se întreabă Barotă.

Iar Maria gândeşte: „De ce nu scrie un roman?” Geta are un singur gând, o singură dorinţă: Să nu cumva să

audă că Genia a murit...

Horia vorbeşte acum repede, precipitat:

— Într-o clipă i-am povestit directorului toată viaţă mea. Nu mi-am cunoscut părinţii, bunica mesteca toată ziua cu făcăleţul rufele în cazan, le călca, eu le căram pe la casele oamenilor. Greu am rupt câte-un an de şcoală. Am tras cu dinţii învăţătura. Cursă peste obstacole. Gardurile peste care trebuia să sar erau din ce în ce mai înalte. Am sărit peste tot ce mi-a ieşit în cale, gata să-mi frâng gâtul sau să câştig cursa.

Barotă şi cei din jurul lui au fiecare, poate altfel, imaginea acestei curse peste obstacole. Dar atenţia lor e la fel de încordată. Horia tace. Se plimbă prin cameră, adus din spate.

„Dacă s-au iubit aşa de mult, de ce n-au rămas împreună? Ce caută Horia aici, ce caut eu între ei?” – se întreabă Geta.

— „Uite, mi-a răspuns directorul, am să-ţi dau sania. E trasă de doi cai albi, zdraveni, frumoşi. Maşina Salvării e prea tristă, nu se potriveşte cu o dragoste aşa de înaripată. Du-te, băiete, şi ia-ţi fata...” Genia mă aştepta la fereastră. Am urcat câte trei trepte, i-am îndesat pe cap căciula, am luat-o în braţe, i-am pus haina pe umeri, m-am urcat cu ea în sanie şi, când am ajuns acasă, am intrat cu ea pe braţele mele.

Geta nu mai simte ghimpele, înţepătura veninoasă, gelozia de la început. Ar vrea acum s-o ocrotească şi ea pe Genia, să împiedice nenorocirea care undeva o pândea...

Barotă se întreabă iar: „Ce-a devenit dragostea asta?”

— Genia a spus: „Mamă, el e Horia... Cu el vreau să mă mărit.” Femeia a tăcut. Fata era slăbită şi grija mea o mişca. Dar pe urmă n-a mai vrut să mă primească în casă. Când Genia se întâlnea cu mine, o bătea de-o snopea.

— De ce? – întreabă Barotă

— Voia s-o mărite cu altul...

Barotă, dezmeticit, începe să înţeleagă.

Geta, dimpotrivă, nu mai pricepe nimic. Unde e Genia?

— De ce nu te-a urmat? – întreabă Mamaruca, supărată.

— Era logodită sau ca şi logodită cu un pictor de biserici din satul lor, din Ardeal. Tatăl băiatului era om cu stare. Alţi copii n-avea. Mama Geniei slujise douăzeci de ani în aceeaşi casă, ca să-şi ţină fata la şcoală. Locuia şi acum în odaia de serviciu a foştilor stăpâni, dar muncea cu ziua, pe la alte case. Mi-a istorisit câte umilinţe a îndurat ca fata ei să-şi termine liceul. Nu mai putea s-o ţie în facultate. Era obosită. Voia ca Genia să se mărite bine, s-o întreţie şi pe ea... Eu ce eram? Cum puteam eu să răsplătesc o viaţă de sacrificii? Cine eram eu? Câţi ani aveam? Ce situaţie? Degeaba căutam s-o fac să priceapă că trebuie să aibă răbdare, că am să ajung inginer, că o să avem grijă de ea. „Peste câţiva ani?” întreba şi repeta cu încăpăţânare: „Nu mai rezist şi nu vreau ca fata mea să muncească. Dar la urma urmei să hotărască ea...”

— Şi? – întrebară în cor toţi cei din jurul mesei.

— Genia, fata pe care o iubeam cu toată tinereţea, cu toată cinstea sufletului meu, repeta ca o somnambulă: „Mama spune, mama vrea, mama crede... Mama a muncit destul, nu mai poate.”

Horia se opreşte în faţa lui Barotă:

— În seara asta, când am auzit-o pe Geta: „Tata vrea să mă mărit cu Matei...” am fugit. Eram hotărât să nu mă mai întorc. Să o las să facă ce vrea. Să se mărite cu cine vrea „tata”. Înseamnă că nu e a mea, aşa cum am crezut. Pe urmă, m-am gândit: „Nu! Am făcut o greşeală atunci... Sunt sigur că am greşit. Trebuia să lupt!”

Maria se uită cu drag la el. L-ar lua în braţe şi l-ar săruta ca pe copilul ei: „Tinereţea nu e uşoară...”

— Uneori îmi caut o scuză – spuse Horia ca pentru el. — Vremurile erau grele atunci, în ’48, după naţionalizare. Bunica abia se mai ţinea pe picioare. Trebuia să am grija ei.

Ochii i se împăinjenesc, glasul e scăzut, răguşit. Apoi, deodată, stăpânit, hotărât, cu altă forţă:

— Şi totuşi am greşit!

Barotă e dezarmat. Geta se simte obosită, epuizată, ca după un drum lung. Ar vrea să întrebe ceva, dar nu poate, buzele i se deschid, dar întrebarea o pune Maria:

— Ce-a devenit fata?

— Trăieşte la ţară, are doi copii şi un bărbat beţiv. Ea munceşte, el bea, o înjură şi-o bate...

Privirea Getei întreabă: „O mai iubeşti?”

Horia, îngrijorat de parcă o pierduse, face un singur pas şi e cu mâinile amândouă, mari, grele, posesive, pe umerii ei.

Capitolul VI

O CÂRCIUMĂ MIZERABILĂ ÎŞI trăia ultimele zile. Pe jos, ciment, noroi. Furculiţele se rupeau. Pe faţa de masă pătată cu vin şi grăsime, Victor scrie versuri şi se crede François Villon; desenează şi-i vorbeşte Voicăi despre Toulouse Lautrec. Împrejur, numai cheflii.

— Victor, de ce bei?

— După două pahare, vinul te înseninează. După trei, te liniştеşte, după patru, te stârneşte, te înveseleşte, după cinci, devii genial. Şi – ca s-o convingă pe Voica:

— Sunt Will şi sufletul ţi-l vreau statornic, / crescând aproape de iubirea mea. / Când sufletul te ceartă că-i prea dornic, / prin Will vei împlini dorinţa ta. / Prin Will comorile s-or împlini/şi încă o piatră greu s-ar osebi. / Deci între ceilalţi să-mi îngădui, că-s mulţi la număr, nu-s de numărat, / Nimic nu sunt, dar vreau să mi-l oblădui, pe acest nimic de tine alintat.

— Ai băgat de seamă că Will e nume, e verb, e voinţă, e dorinţă, e tot... Voica, am început să traduc sonetele lui Shakespeare, pentru tine.

Ea îl asculta cu încordare, să nu-i scape un cuvânt. Era însetată de tot ce-nseamnă cultură şi-acum, pentru prima dată, se adăpa după pofta inimii. Vroia să ajungă pe scena Operei; el îi dădea sfaturi:

— O linie, un gest, precizează sursa unui cântec. Nu poţi să-l saluţi pe Nero, cum l-ai saluta pe Ludovic al XIV-lea. Când cânţi, trebuie să te mişti, să umbli, după rochia pe care o porţi. Trena unei jupâniţe din secolul al XVI-lea ar împiedica mersul unei studente care vrea să se urce în

tramvai sau aleargă să nu piardă masa la cantină... Erau fraze luate aidoma din cartea celebrei cântăreţe Yvette Guilbert – *Arta de a cânta un cântec,* dar Voica n-avea de unde să ştie.

— Arta e dragoste, Voica. Să faci operă de artă, înseamnă să iubeşti, şi tu nu eşti în stare să iubeşti.

„Dacă nu l-aş iubi n-aş fi aici”, gândeşte Voica, îngrijorată.

— Să mergem, Victor, e târziu.

— Şi tu nu eşti în stare să uiţi că e târziu?...

Furios, voia acum s-o scoată din sărite, debitând fraze din aceeaşi carte:

— Ai gâtul prea lung. Asta nu-i un cusur. Dar faptul că-l ţii prea drept te face trufaşă. Parc-ai vrea să spui: „Sunt Voica Barotă şi nimeni nu mă merită”. Dar ţinuta asta ţanţoşă îţi anulează farmecul. Să nu mă înţelegi greşit. E vorba de farmecul pe care-l cere scena. Altminteri, eşti numai farmec. Uite, când îţi laşi capul puţin peste umăr...

Voica stătea ca pe ghimpi.

— Trebuie să mergem, Victor.

— Ce fericit sunt că te-am găsit, Voica! Aveam atâtea rezerve de aşteptare...

Dar Voica, lucidă:

— De când faci proviziile astea? De când mă aştepţi?

— De când m-am născut şi poate dinainte. Am moştenit nostalgiile tatălui meu, visele lui neîmplinite şi aceeaşi nevoie de prezenţa unei fiinţe puternice. Tu ai ingenuităţi şi prospeţimi de copil, dar în acelaşi timp eşti bine înarmată pentru jungla asta care-i viaţa. Eu sunt în faza mea de năpârlire. Am nevoie de un om tare alături de mine...

— Ce-i între tine şi Nicoleta?

— Vorbeşti de lup şi lupu-i la uşă.

Nicoleta şi Costache îşi făceau loc printre mese.

— De când vă căutăm!

Fără să-i bage în seamă. Victor începu să recite:

Dorind să fiu ca alţii
În speranţe mai bogat,
Făcut-am mulţi prieteni.
Dorind felul de a fi al unuia
Şi ţelul celuilalt![8]

Nicoleta, fără a se sinchisi, îi ceru ospătarului nişte cârnăciori, o sticlă de bere.

Se făcuse târziu. Lumea de la celelalte mese pleca.

Voica repeta:

— M-aşteaptă tata.

Dar Victor, plictisit:

— Pe mine, Iocasta... Cred că, până la urmă, am să mă-nsor cu mama... Îmi place cum sună: Iocasta...

— Parcă-i spuneai Madame Butterfly? – interveni Nicoleta. Dar el, ca şi când n-ar fi auzit:

— Voica, aş vrea să te văd în rolul lui Cio-Cio-San...

— De ce? Ca să te-aştepte? – întreabă Nicoleta agresivă.

— Ca s-o văd în rolul unei îndrăgostite.

Nicoleta nu se dădu bătută:

— Sunt zile când te-ai îndrăgosti şi de-o capră cu basma, vorba lui tante Mis...

— Ba e vorba lui Colas Breugnon! Şi replica e foarte frumoasă: „Dar nu, Breugnon, vorbeşti cu păcat. Nu crezi nici tu ceea ce spui. Cea dintâi pe care o îndrăgeşti e iubita cea adevărată, cea frumoasă şi numai ea trebuie să-ţi fie dragă. Stelele au născut-o ca să-ţi răcorească inima. Poate pentru că n-am sorbit-o la timp, mi-e sete, şi o să-mi fie sete toată viaţa.”

Pe drum, Nicoleta reuşi, prin tot felul de manevre, să fie alături de Victor. Costache, rămânând în urmă cu Voica, îşi ridica prietenul în slava cerului:

— Victor e un poet adevărat. Dacă nu izbuteşte întotdeauna e fiindcă nu vrea să umble pe drumuri bătute. E mai greu să scrii când ai citit mult. E mai uşor

[8] Shakespeare, *Sonete* (engl.).

când te crezi buricul pământului... Mie mi se parc că merg cu roaba, în timp ce alţii au descoperit avionul cu reacţie.

— Depinde ce cari cu roaba şi ce transporţi cu avionul.

— Voica, tu nu-l iubeşti pe Victor, aşa începe povestea.

— Aş vrea să ştiu cum se termină o poveste care începe cu Victor...

Şi Voica e gata să-l întrebe ce e între Victor şi Nicoleta. Dar Costache e îndrăgostit de Nicoleta.

Într-o dimineaţă la Băneasa, bicicletele aşteptau la umbra unui copac. Fiecare fir de iarbă, înfiorat, vibra. Florile smălţuiau câmpul şi corolele se ridicau, săltau curioase.

— Sunt fericit, Voica.

— Ce înseamnă să fii fericit, Victor?

— Să fiu cu tine. Să mi se pară că tot ce mă înconjoară eşti tu, este al nostru.

Şi, prinzând-o de umăr, o răsuci în aşa fel, ca să-i arate câmpia toată. Parcă era de aur. Apoi, trăgându-i uşor părul răsucit în creştetul capului, îi ridică fruntea şi-i arătă cerul. Tot argintul lumii topit în albastrul lui sclipea.

— Să vrei să împarţi toate emoţiile şi bucuriile şi toate lacrimile cu iubita ta... Să nu vrei să vezi fără ea o picătură de ploaie, pe o frunză. Să nu vrei să simţi sub tălpile goale roua dimineţii, înfiorarea amurgului...

Şi, desfăcând braţele, Victor îi oferi parcă lumea întreagă într-un singur gest:

— Uite o căpiţă de fân...

Şi, pe braţe, o duse până acolo.

Culcaţi la umbra căpiţei, buzele lui erau atât de aproape de ale ei, încât le simţea vibraţia. Degetele lui se plimbau pe gâtul ei întins. Voica nu mai ştia dacă o arde soarele, degetele sau buzele lui. Şi totuşi se apăra. Victor simţea că nu-i fericită. Nu vrea să fie. De ce? Nu are încredere în el. De ce îşi acoperă sânii cu palmele, de ce s-a ridicat brusc în picioare, când a simţit pe coapse mâinile lui?

— Mi s-a părut că aud paşi.

— Minţi!

— M-am gândit la Nicoleta. Ne urmăreşte peste tot. Ţii minte, atunci, la cinema?

— La cinema?

Lui Victor îi îngheaţă şira spinării.

— Nu-ţi aduci aminte? Nicoleta a cumpărat biletele. Găsise numai două locuri alături, al treilea, câteva rânduri mai departe. Tu te-ai aşezat lângă mine. „Locul meu e lângă tine, Voica.” După un timp, am simţit privirea ei peste umăr, şi, brusc, am întors capul. Nicoleta era în picioare, lipită de perete; ne urmărea. Ochii ei imenşi parcă voiau să ne înghită. Spune, Victor, cum ai putut s-o laşi acolo, în picioare?

— Avea locul ei.

— Atunci, de ce stătea în picioare, lipită de perete? De ce ne pândea?

Voica pretinde adevărul, dar nu-l suportă. Victor e ispitit să i-l arunce în obraz. S-o pedepsească pentru luciditatea ei, pentru cochetăriile ei, pentru jocul ei ipocrit de fecioară care se oferă şi se refuză.

La urma urmei, totul a început «înainte». Barotă nu se mutase la noi... Dar poate că Nicoleta simţea, presimţea că se apropie primejdia. Albinele se adună în faţa ferestrei, când se apropie furtuna. Furtuna vine, dacă întâlneşti o oaie neagră. Nicoleta e oaia neagră.

În seara aceea, m-am dus la biserica Visarion, atras de spectacolul pe care-l vedeam pe fereastră (sau poate de grija pe care mi-o dădea absenţa prelungită a mamei). În mulţimea compactă, la lumina unei lumânări, am recunoscut-o pe Nicoleta. Mi-a dat lumânarea, am dat-o mai departe şi am pornit în oraş haihui. Câteva zile mai târziu, după ce am citit o poezie la cenaclu, cineva, luând cuvântul, a vorbit despre incompatibilitatea dintre tonul revoluţionar al unor poezii şi înconjurul bisericii cu lumânarea aprinsă... Urechile mi-au luat foc şi nu ştiu de

ce m-am gândit la Nicoleta. *Elle se débrouille, la petite Nicole*[9]*,* spunea Clemansa. Poate că aşa se descurcă, turnând... Poate că era acolo în serviciu comandat! Dacă o prind, îi sucesc gâtul!

Dar n-a trecut mult şi am găsit-o acasă. O adusese mama. Şi, pe când îmi înşira diverse rubedenii, ca să-mi explice cum ne înrudim, Nicoleta tăcea şi mă privea cu ochii dilataţi, umezi, ochi de juncană, care mă atrăgeau în vidul lor. Mă absorbeau ca o prăpastie. Am să-i sucesc gâtul, m-am gândit iar; dar chiar atunci am observat că nu are gât. Un cap de păpuşă înşurubat direct pe trup. Privirea mea a coborât până la picioarele ei cam subţiri, nepotrivite cu sânii prea mari. Mama a reţinut-o la masă. Eu am plecat înainte de masă. Târziu, când m-am înapoiat, am găsit-o pe marginea patului meu. Cu aceiaşi ochi imenşi, frumoşi şi goi... „Tu m-ai turnat?" am întrebat-o scurt. Tăcea. Am vrut s-o strâng de gât, dar ea a lăsat capul în jos, de parcă ar fi răspuns: Sunt vinovată, taie-mi capul. Ceafa ei scurtă şi groasă mă înfuria. I-am băgat dinţii în ceafă, aşteptând un gest de împotrivire, un scâncet. Nicoleta a plecat în zori, fără să scoată un cuvânt, fără să ştiu dacă mi-a plăcut sau i-am plăcut, dacă a fost sau nu fecioară. Mă simţeam vlăguit, consumat, trist.

„Biata Colette spală vasele la restaurantul Cina, ca să-şi termine liceul la cursul seral", mi-a spus mama. „De acolo cară tot felul de bunătăţi mămichii, care nu-şi ia singură un pahar cu apă", a completat Artemiza. „Ştiam că e vegetariană", a intervenit Clem. „Vegetariană cu brânză", râde Artemiza. „E catolică", o scuza Clemansa, „A slăbit mititica, o compătimea mama. Nu ştiu din ce trăieşte!" *„D'amour et d'eau fraiche"*[10] – a replicat Artemiza, aruncându-mi o privire de complicitate. Iar mai târziu, între noi:

— Ce zici, Casanova?

[9] Se descurcă, micuţa Nicole (fr.).
[10] Din dragoste şi apă rece (fr.).

— *Une fois n'est pas coutume*[11]... am răspuns curajos.

Într-adevăr, terminasem cu Nicoleta sau ea cu mine. Nu ştiu. Nu mai venea pe la noi. O îngrijea pe mama ei, care se sclerozase de tot. Auzeam: tante Virginie s-a dus cu un pumn de cocoşei de aur să cumpere zahăr... Tante Virginie nu mai iese din casă, e bolnavă... E pe moarte... Tante Virginie a murit. Mama era disperată şi repeta: „Tocmai azi! Trebuie să mă duc la înmormântare! Tocmai azi." Şi era furioasă că nu întreb de ce „tocmai azi". Până mi-am dat seama că „tocmai azi" se mută la parter noul locatar. Nu ştiam cine este, dar eram răscolit, tulburat. După ce a plecat mama, am ridicat capacul pianului... De câţi ani nu mai cântasem la pian? De când mi-a murit câinele... Câţi ani au trecut? Mama m-a găsit la pian. Nu ştiu ce mi-a spus. N-am auzit. Era în picioare la fereastră şi aştepta. Îmi transmitea neliniştea ei, sau poate era în mine o neliniştе, un tumult, de parcă s-ar fi izbit valurile de stânci, de parcă s-ar fi prăbuşit o avalanşă în munţi.

— Victor, termină odată...

N-am vrut să termin, n-am vrut să ştiu de nimic. Când s-a potolit gălăgia, am plecat. M-am dus la un cinema. Voiam să-mi treacă timpul. Când m-am întors acasă, când urcam pe scară, am auzit o voce curată ca argintul, suavă. „De ce te chinuieşti atâta timp cât Isolda trăieşte?" Am crezut că se transmite la radio aria Isoldei. Eram furios că s-a întrerupt brusc. Am dat fuga în camera mea. Vroiam să deschid radioul, pe întuneric. Am simţit o prezenţă şi am aprins lumina. În pat, Nicoleta. Slăbise atât de mult că mi s-a părut că am alt trup în braţe. Nu-mi mai plăcea. Dar coapsele ei, parcă mai slabe, mă înduioşau. Plângea încet, mocnit, era îngheţată. „Sunt singură", şoptea printre sughiţuri, şi se agăţa de mine, se zbătea ca o vrabie rănită. „Victor, să nu mă părăseşti! Mi-e frig!" Nu-i răspundeam. Vroiam s-o încălzesc. O mângâiam. Dar, fiindcă nu puteam să-i spun că o iubesc sau să-i fac vreo promisiune, căutam să-i dau singura

[11] O singură dată nu e obicei (fr.).

bucurie de care eram în stare: o bucurie tristă. Ea, rece de data asta, nu participa, nu tăcea ca atunci, nu se oferea, se agăţa cu disperare. „Nu mai am pe nimeni. Rămân aici. Rămân la voi. Nu mă mai duc acasă. Mi-e frig... Victor... Victor...”

Mi-am amintit ca prin vis că a fost o înmormântare în ziua aceea... Tante Virginie! Nu cumva a venit direct de la înmormântarea mamei ei? Spre ziuă, când am insistat să se îmbrace, m-a întrebat:

— De ce? Nu vrei să te vadă vecinele? Îţi pasă de ele!

— Care ele?

— Ştii tu.

— Dar tu? Tu, de unde ştii? Ce ştii? Vorbeşte.

— Tante Hélène spunea că vecinul de jos...

— Când? Unde spunea? La cimitir? Şi tu ciuleai urechea, când coborau sicriul în groapă? Când mama ta intra în pământ? Ce oroare! Să pleci imediat!

— Nu, Victor.

— Atunci plec eu.

M-am îmbrăcat şi am coborât scara. Pe stradă, am simţit-o în urma mea... Ca un câine, venea după mine.

— Cum îl cheamă pe noul locatar? – am întrebat-o.

— Hai, că tu ştii tot.

— Are două fete. Nu le-ai văzut?

Nu i-am răspuns. Nu ştiam că Voica Barată e Cleopatra, fata de care mă îndrăgostisem pe şantier la Bicaz.

— Victor, mi-e frig!

Nicoletei îi clănţăneau dinţii. Am umblat năuc pe străzi până s-a deschis o cafenea unde i-am dat un ceai.

La început tăcea. Aştepta. Aştepta noaptea. Nu cerea nimic, se dăruia. Sau poate mă consuma. Nu ştiu. Nu m-am gândit că are suflet. Are? Sufletul e localizat undeva în creier. Nu m-am gândit că Nicoleta are creier. Sau că se foloseşte, ca orice alt animal, de instinct. Pornind de la premisa că nu are creier, am crezut că nu are inimă (cu toate că, în casă, nu se vorbea decât de inima ei bună).

Era bună din calcul şi rea din instinct. Bunătatea şi-o arăta, răutatea şi-o ascundea. Arma de care se folosea era modestia.

Dar dacă Voica ar şti că noaptea o ţin pe Nicoleta în braţe şi ziua am cruzimea să-i ofer filmul iubirii noastre platonice, ce-ar spune? „E un monstru!” Cum aş putea s-o conving că nu sunt un monstru? Dar de Nicoleta, cum mai puteam să scap? Parcă e un fir de păr în mâncare, acelaşi fir de păr în toate farfuriile. Şi dacă, la început, s-a mulţumit cu puţin, când a simţit primejdia a început să lucreze activ ca o cârtiţă. Parcă o văd în întuneric, la cinema, lipită de perete. Ochii ei asupra noastră, parcă se dilatau, parcă voiau să ne înghită! Când am ieşit din sală, Voica nu mai era lângă mine. Ne despărţise lumea care ieşea în grupuri masive, sau ea se depărtase. Pe stradă, în faţa mea, Nicoleta...

— Crăpai dacă nu te aşezai lângă Voica?

I-am tras o palmă. Nu ştiu dacă Voica a văzut sau nu. Cred că nu a văzut. Dar atunci, de ce n-a scos niciun cuvânt până acasă? Nicoleta dispăruse de parcă o înghiţise pământul. Am găsit-o îmbrăcată pe marginea patului. Am dat-o afară pe uşă. A rămas pe scară, scâncind ca un căţel, până când a dat peste ea Clemansa, care ieşise să-i dea drumul cotoiului.

— Bietul copil! – povestea a doua zi. — Copil orfan... Îi e urât acasă. O fi avut vreun vis urât! A venit la noi şi s-a aşezat pe scară.

— Ce fată bună! – suspina Elena. Dacă Victor s-ar însura cu ea, n-aş mai avea nicio grijă. Îi lustruieşte pantofii, îi calcă pantalonii.

— I-a rămas şi casa lui tante Virginie – adăogă Clemansa.

— Şi dacă într-o zi se întoarce tatăl ei... cu dolari... zâmbeşte Elena, ca în vis.

Numai Artemiza o intuieşte pe Nicoleta.

— Ochii şi urechile lui Darius... Asta e Nicoleta!

— Darius? – se miră Clemansa.

— Ia adu-ţi aminte, Clem! În clasa întâi de liceu ai învăţat Istoria antică. Într-a doua, s-a dărâmat şcoala...

— Cum să nu ştiu, nu sunt incultă! Unul a fost Darius...

— El a fost unul, dar ochii şi urechile lui se tot înmulţeau...

Dar Nicoleta a fost mai tare decât Artemiza. Avea picioare bune, neobosite, subţiri dar vânjoase şi sprintene. Artemiza n-avea picioare deloc. Şi, de la o vreme, se folosea de Nicoleta mai mult decât de cârje sau de rotilele scaunului.

— Ascultă, fetiţo – i-a spus într-o zi – de bine de rău ţi-ai luat bacalaureatul. E adevărat că e, cum se spune, pe puncte. Dar, de bine de rău, ai o patalama! Şi pe urmă? *Un point, c'est tout?*[12]... Ce-ai de gând să faci?

— Să urmez Filologia.

— Bine. Am să vorbesc cu rectorul.

— Am vorbit eu. — Şi, fâstâcindu-se – când m-aţi trimis cu o carte... cartea cu dedicaţie – i-am spus că sunt nepoata matale şi că aş vrea...

— Joci tare, fetiţo! Şi bine faci. În junglă trebuie sa ştii să te aperi. Ai cursuri?

— Mi le-a dat Costache

Şi aşa m-am pomenit cu Nicoleta coleg la Filologie. Eu, în ultimul an, ea, în primul, dar asta nu schimba nimic. Ziua învăţa cu Costache, seara împreuna cu el pornea în căutarea noastră. Şi nu se lăsau până nu ne găseau.

Colţ mansardat. Sub scară, nişa unei camere mari, camera lui Victor. Pian. Pick-up, măsuţă de fier forjat, un mic bar, o canapea îngustă, lampă cu picior înalt, câteva rafturi cu cărţi, cărţi peste tot, dezordine voită. Pe cartoane, pe pereţi, texte din *Biblie:* „Dumnezeule, tu vezi tot..." „Veghează şi te roagă". „Nu sucomba tentaţiei – spiritul doreşte, carnea e slabă". Nicoleta, la pian, cânta o

[12] Un punct şi gata? (fr.).

şansonetă şi se acompania: *Gué, Gué, toujours sur le quai...*

Victor îi explică Voicăi:

— E o baladă veche, cavalerul de Gué era trist, căuta un loc unde să-şi îngroape iubita...

Nicoleta continuă, ciulind urechea:

— *Un coin de roses dans le jardin, pour enterrer sa bien-aimée*[13]... Şi, sculându-se brusc:

— Îţi place, Voica?

— Ar trebui s-o aud de la început...

— Indiferent cum începe, la urmă cavalerul te îngroapă – zâmbeşte Nicoleta cu o urmă de melancolie.

Victor, surprins de spiritul ei de replică prompt şi agresiv de la o vreme, îşi toarnă un pahar de vin şi intervine prosteşte:

— Depinde...

— De ce depinde? – întreabă Voica.

— De ce fel de iubire... de ce fel de iubită.

Nicoletei îi vine sângele în obraz. Voica vrea să plece. Costache a găsit la radio o muzică de dans. Victor vrea să danseze cu Voica.

— Nu, e târziu. Am urcat pentru o clipă. Mâine am examen.

— Un artist trebuie să sară peste o zi proastă, ca un cal bine antrenat peste un obstacol. De fapt, nici nu ştiu ce rost au notele. Mai important decât vocea e expresivitatea, plastica gestului.

— Dar ce, e dansatoare? – spune Nicoleta şi, ridicându-şi cu graţie marginea rochiei, îl invită pe Costache la dans.

Victor îi oferă Voicăi un pahar de vin.

— Nu. Trebuie să plec... Mă aşteaptă tata.

— Ce-ar fi să ne emancipăm?

— Ce-nţelegi prin asta?

— Să nu mai dăm socoteală...

Nicoleta, dansând, prinde vorbele în zbor, râde:

[13] Un colţ cu trandafiri, în grădină, ca să-şi îngroape iubita (fr.).

— Tata fuma la closet până la cincizeci de ani, ca să nu-l vadă bunicu'...

— Victor, ce-i între voi? – întreabă Voica în şoaptă.

— Te iubesc, Voica!

— Pe ea ai îngropat-o?... Alta la rând?...

— N-am iubit-o, n-o iubesc. Nu am minţit-o, nu te mint.

— Totuşi, ne pândeşte, ne dă târcoale.

— Aşa e casa asta, numai ochi şi urechi.

Era furios pe Costache, care, lăsându-se condus de Nicoleta, dansa în preajma lor.

— Vă cunoaşteţi de mult? – întreabă Voica.

Victor dădu pe gât paharul cu vin.

— Optsprezece ani a-mplinit la mine-n pat.

Voica îi aruncă o privire îngrozită.

— Spune, Voica, dacă într-o încăierare l-aş ucide pe amantul amantei mele, tu mi-ai aduce basamac la puşcărie?

Nicoleta se prăpădeşte de râs.

— Cum ai spus, Victor? Amantul amantei? Îmi place grozav...

Voica s-a îndreptat spre uşă. E cu mâna pe clanţă. Victor îi prinde mâna.

Nicoleta râde şi repetă:

— Amantul amantei... Victor, nu te necăji, îţi aduc eu basamac!

Voica a reuşit să-şi elibereze mâna, a deschis uşa şi a coborât scările în grabă. Victor în urma ei. În capul scărilor, Barotă.

— Ce-i, Voica, s-a mutat cârciuma sus?

— Nu trebuie să văd la cinema cum arată o cârciumă...

Barotă i-a tras o palmă.

Apropierea dintre Artemiza şi Voica s-a făcut fără ştirea mea. Toate personajele de sus până jos au luat parte, afară de Barotă, prea demn, prea mândru pentru asemenea sforării. Geta spunea despre mine: „bibliotecă răsturnată în camion" sau „sclivisiţii ăştia care, altădată,

s-ar fi uitat de sus la noi, umblă acum neîngrijiţi, ca să le plângem de milă. Nişte păuni; şi-au pierdut cozile colorate, dar le-au rămas destule pene ca să-şi împodobească frazele...” De unde-o fi găsit fotografia mea cu monoclu şi cu fesul pus pe-o sprânceană? Geta a fost de la început pornită. Barotă stătea de vorbă cu mine. Îi plăcea muzica. „Uneori, când ascult, parcă cineva îmi umblă în suflet, parcă-mi atinge o rană. Alteori, mă iscodeşte, îmi pune întrebări, sau îmi răspunde. Îmi limpezeşte gândurile sau mă pătrunde încetişor, cu grijă, dar şi cu un fel de curiozitate, mă ia de mână şi păşim pe un teren necunoscut. În ziua când ne-am mutat aici, nu ştiu ce bucată cântai, dar parcă se prăbuşeau munţii, se spărgeau zăgazurile şi apele o luau razna... Da, da, parcă alerga o herghelie de cai dezlănţuită, o herghelie de cai sălbatici, şi se ridica praful...”

— Compozitorul e nevoit uneori să exprime sentimente care ies din măsura omenească şi atunci imaginează o herghelie de cai dezlănţuită...

— Aş vrea ca fetele mele să înveţe cât mai mult, să cunoască muzica şi pictura şi tot ce-i frumos. Eu n-am avut parte...

Bineînţeles, a venit şi ziua când tot el i-a spus Voicăi:

— Lasă-l... Nu e de noi... Vorbeşte urât cu maică-sa, cu bunică-sa. Şi ce le-o mai fi zicând când o ia pe franţuzeşte. Vorbeşte franţuzeşte şi înjură româneşte...

Sau, altădată:

— Ştiu că ţi-e greu să-ţi deschizi sufletul, Voica. Nu sunt duhovnic... Dar dacă ai nevoie de un sfat, ţi-l dau: Lasă-l!

— De ce?

— Tu ştii mai bine de ce. Te gândeşti că sunt bătrân şi nu-nţeleg. Pentru copii, tata e totdeauna bătrân: tata e tata. Voica, nu cred că amorul e orb; dacă n-ai vedea câte parale face, ai fi fericită, dar nu eşti.

Geta pune sare pe rană:

— Care e dovada de iubire pe care ţi-o dă? Te-a întrebat vreodată dacă ţi-e cald sau ţi-e frig? Te

ocroteşte? Ştie că, pentru vocea ta, fumul e otravă şi te trage după el în cârciumi. Te ţine până noaptea târziu şi tu stai şi te uiţi în gura lui, fiindcă jonglează cu citate, se îmbată cu vin şi pe tine te îmbată cu fraze. Îl compar pe Horia care se exprimă simplu, dar nu uiţi niciun cuvânt. Nu-ţi mai dă pace, te obligă să te gândeşti. Frazele lui Victor sunt ca puhoaiele de munte, cară cu ele tot ce găsesc în cale, te uluiesc, te ameţesc, dar când te dezmeticeşti, nu mai ţii minte nimic. Numai că Victor are grijă să nu te dezmeticeşti...

— Are nevoie de mine.

— Şi cum îl ajuţi? Învaţă mai bine de când te cunoaşte? Bea mai puţin?

Artemiza era un adversar tare, mai ales când se trezea în ea sufrageta.

— Voica, uite o carte pe care aş vrea s-o citeşti: *Madame Curie.* Nu ţi-o împrumut, ţi-o dau. *Un livre prété c'est un livre perdu.*[14] Mă preocupă o întrebare. Nu-i singura. Ce s-ar fi întâmplat dacă Maria Sklodowska s-ar fi măritat cu alesul inimii ei, fiul unor nobili polonezi, unde era guvernantă? Mă îngrozeşte şi mă obsedează întrebarea asta: ce s-ar fi întâmplat dacă nobilii ei stăpâni, snobi şi îngâmfaţi, nu s-ar fi opus la căsătoria lor? E posibil ca marele destin care o aştepta, întâlnirea cu Pierre Curie, epocala lor descoperire, Premiul Nobel şi tot ce ştim, sa se fi împiedicat de o banală fericire? Crezi că există o singură iubire, Voica, un singur fel de a fi fericit? Cazurile sunt prea rare şi neinteresante. Dacă Julieta n-ar fi murit la 14 ani, şi Romeo, odată cu ea, crezi că iubirea lor ar fi durat până la adânci bătrâneţe? Nu-ţi pierde vremea, Voica. Ascultă-mă pe mine. E mai grav să-ţi pierzi vremea, decât să-ţi pierzi capul. Capul ţi-l mai regăseşti, dar timpul fuge iremediabil. Ce repede fuge... Să-ţi spun eu ce repede fuge... Şi într-o zi dai socoteală. Mai ales dacă ai avut norocul sau nenorocul să ai un

[14] O carte pe care o împrumuţi e o carte pierdută (fr.).

talent. Atunci neliniştea, îndoielile devin tovarăşi de drum. În timpul ăsta, tot felul de nechemaţi îşi dau cu părerea. Vrei să cânţi, abia ai învăţat să deschizi gura şi se găseşte cineva care te îndeamnă să o ţii mai închisă, să nu se vadă că ai strungăreaţă. Unul spune că ai nările prea mari. Altul te sfătuieşte să le dilaţi mai mult. Tu ai o voce cu mari posibilităţi de interpretare, dar o prietenă „sinceră" te bate pe umăr: ai o voce drăguţă, dar să o auzi pe X, e mondială! Voica, nepotul meu, un bun psiholog, a căutat, dimpotrivă, să-ţi dea încrederea de care ai nevoie. Nu ţi-a ghicit în palmă că ai să ajungi celebră şi ai să pleci peste mări şi ţări? N-a căutat să te ajute, dându-ţi lecţii şi sfaturi ca să te facă să crezi că-i atotştiutor? Uite o carte, Voica, acolo, în stânga. *Un erou al timpului nostru.* Ai să descoperi în biblioteca asta, uneltele de seducţie ale nepotului meu. Decât să te plimbi cu el prin cârciumi şi să-i asculţi sfaturile, mai bine vino aici şi ia-le de la sursă. Vezi romanul lui Lermontov... se deschide la tirada lui Peciorin... E calul lui de bătaie... Chiar şi pe mine a încercat să mă cucerească cu tirada asta. Zâmbeşti? Nu sunt tânără şi frumoasă? Frumoasă n-am fost niciodată. Dar deşteaptă am fost şi am rămas. Victor vrea să obţie de la fiecare câte ceva şi pedala pe care apasă e farmecul lui personal, tristeţea moştenită de la taică-su. Şi, întinzând mâna, Artemiza ia cartea, o răsfoieşte. Uite tirada lui Peciorin, cred că ai s-o recunoşti: „Toţi au citit în chipul meu semnele unor însuşiri, care erau de fapt inexistente. Dar ele au fost presupuse şi astfel s-au născut. Am fost acuzat că sunt viclean, am devenit închis. Eram deosebit de sensibil la bine şi la rău, nimeni nu mă mângâia, lumea mă jignea..." şi aşa mai departe... Mi-e greaţă! – făcu Artemiza. Nu de tirada asta care e foarte frumoasă, ci de nepotul meu care o debitează, ca şi când ar fi din capul lui. Da, da. Asta e metoda numărul unu: sunt o victimă a familiei, port o moştenire grea... Părinţii mei s-au urât... Tata a fost nefericit. Îi seamăn... A doua: Sunt cultivat, foarte

cultivat, cel mai cultivat băiat din lume. Am citit, tot, ştiu tot. A treia: Vreau să te ajut să-ţi realizezi visul. Ai voce. Profesorii oficiali nu fac două parale. Îţi nenorocesc vocea. Îţi recomand o profesoară care să-ţi dirijeze vocea, nu să ţi-o omoare. (Se vede din jocul interior al Voicăi, dintr-o anumită nervozitate că recunoaşte cuvintele lui Victor.) Ce zici, Voica? Are memorie bună, pramatia. Nu ţi-a spus că sunetul trebuie să fie adus în faţă, în mască, pe nas? Da, aşa e, cu cât urcă mai sus, mai înalt, trebuie adus mai în mască, în cutia de rezonanţă a cavităţii bucale, deasupra laringelui. Cutia de rezonanţă a cântăreţului e acelaşi lucru cu cutia viorii care amplifică vibraţia corzii. E foarte adevărat şi sună foarte bine, nu-i aşa? Numai că asta nu-i din capul lui... Uite colo, în dreapta, o carte în piele vişinie: *Arta de a cânta un cântec.* Autoarea e Yvette Guilbert. Cartea asta e o comoară. O comoară din care nepotul meu scoate tot ce-i trebuie, ca să te facă praf. Ia deschide... unde vrei... şi ai să-i recunoşti papagalul.

Voica citeşte: *Studiul plasticii fixează epocile. Un cuvânt, o frază, te pune pe drumul gestului pe care trebuie să-l faci. O linie, un gest, precizează sursa îndepărtată a unui cântec. Nu poţi să-l saluţi pe Nero cum l-ai saluta pe Ludovic al XIV-lea. Trebuie să urmăreşti echivalenţa gândirii poetice. Arta e dragoste. Să faci operă de artă înseamnă să iubeşti.*

Artemiza (amuzându-se): Concluzia: Iubeste-mă, Voica, dacă vrei să devii o mare artistă...

Voica vrea să spună ceva, dar nu poate vorbi.

Artemiza e în vervă:

— Numai că Voica Barotă nu-i cade uşor în braţe, nici chiar cu arsenalul ăsta greu. Nepotul meu n-a încercat să te scoată din sărite, arătându-ţi cusururile? Nu ţi-a spus că n-ai ţinută, că nu ştii să umbli?... Uite, citeşte aici...

Ai gâtul prea lung, îl ţii prea drept şi asta te face să pari trufaşă... Dar ţinuta asta ţanţoşă te lipseşte de farmec. Ajunge să citeşti numai titlul capitolelor...

Voica ezită, dar cu nesaţul de a şti tot, de a se

convinge până la capăt, citeşte: *Cum se face să ai farmec? Ce te ajută să ai farmec? Dorinţa de a plăcea, de a suprima tot ce ar putea să displacă.*

Artemiza:

— Nepotul meu *nu* ţi-a spus: „supraveghează-ţi graţiile”? „Caută să ai o personalitate atrăgătoare”? Vezi că scrie acolo.

Voica (citeşte): *Personalitatea trebuia să ţi-o construieşti tu însuţi. Disciplinează-ţi slăbiciunile, îndepărtează-ţi instinctele perfide...*

Victor intră şi înţelege totul dintr-o privire. Artemiza se face că nu-l vede.

— Voica, ia cartea asta: Sparkenbrook. Văd că nepotul meu a subliniat câteva fraze, şi le-a tradus în româneşte. Nu ţi le-a spus ca şi când ar fi ale lui?

Voica, albă ca varul citeşte: *Actul dragostei nu devine deliciu senzual, ci un extaz care face să dispară diferenţa între două fiinţe.*

Victor e în faţa Artemizei, gata s-o sugrume. Dar avocata, păstrându-şi calmul:

— Voica, ia cărţile astea, lui îi rămân destule.

— Mi-ar trebui un camion!

Victor, către Artemiza:

— Iago, n-am să-ţi iert niciodată...

Artemiza (scuzându-se): Am vrut să-i deschid ochii fetei.

Voica: Am găsit aici sursa „geniului” tău. Îţi admiram inteligenţa, cultura, în loc să-ţi admir memoria. Şi, arătându-i biblioteca: Era mai cinstit să-mi împrumuţi câte o carte.

Victor (Artemizei): N-am să-ţi iert niciodată.

Voica (spre Artemiza): Mulţumesc! Vă mulţumesc. N-am să uit, şi iese ca o regină, părăsind scena.

Victor (către Artemizal: De ce ai făcut asta?

Artemiza: Eşti un criminal. O cari prin cârciumi, o ţii în fum, o plimbi pe străzi, a doua zi e afonă.

Victor: Eşti bătrână şi urâtă...

Artemiza: O femeie inteligentă nu-i niciodată urâtă. Şi de bătrâneţe nu scapă nimeni!

Victor, simţind nevoia s-o insulte: Eşti o fată bătrână...

Artemiza: Tu să fii sănătos! (Râde cu poftă.) Confidenţial... Am iubit în cincinale...

Victor (trântind uşa): Iago!

Artemiza (îl cheamă): Victor...

El nu se întoarce, dar ea îi vorbeşte, ca şi când ar fi de faţă: Ţi-ai făcut de cap. Nu-i nimic. Şi năzbâtiile astea pot fi de folos, dacă ştii să te opreşti la timp... Ajunge! Aşa nu se mai poate! Adună-te. Nu mai şovăi. Caută-ţi drumul, alege... Barca asta se clatină. Uite, mie mi-e greaţă. Îţi dau tot ce am, dar pleacă de aici, din casa asta. Nu mai ai nevoie de trei dădace... Fugi mâncând pământul! Nu mă întreba unde... La dracu! Dar să scrii, să cunoşti viaţa, să suferi, să iubeşti şi să urăşti. Atunci ai să scrii. Auzi? Să deschizi ochii mari în jur şi să cauţi să înţelegi prezentul şi mai ales viitorul. Ai talent, Victor. Dumnezeu îţi dă, dar nu-ţi bagă în traistă... Nu te potrivi la ţâfnele maică-ti, la fanteziile ei maladive. Scutură-te de trecut, dar bine, cum se scutură pământul când e cutremur. Las-o în pace pe Voica. Pleacă. Du-te unde vezi cu ochii... Umple-ţi sufletul de viaţă adevărată, vie... Umple-ţi ochii de frumuseţea ei! Ştiu, îmi porţi un ghimpe că i-am deschis ochii Voicăi. Numai asupra fanfaronadei tale nu şi asupra însuşirilor bune, care, orice s-ar spune, le ai şi atârnă mai greu la cântar... Am făcut-o spre binele ei şi al tău. Sunteţi prea tineri ca să vă legaţi de mâini şi de picioare, şi sunteţi artişti... Să nu uitaţi asta... Arta cere jertfe. N-o să le puteţi face decât pornind liber care-ncotro. Poate într-o zi o să vă întâlniţi. Ea o cântăreaţă, tu un poet. Un scriitor. Dar până atunci, am socotit că e mai bine să-ţi spun aşa. Pe limba mea: lasă fata în pace! Iar ei – nu-i de tine, fetiţo!

Complotul împotriva mea dăinuia. Complotul tăcerii. Mi se părea că toţi îmi sunt duşmani. Chiar şi Costache. Într-

o noapte, când am rămas fără vin, fără bani, mi-am adus aminte că mai am în pod câteva sticle de Cotnari. Acont din zestrea pe care urma s-o primesc dacă, de ziua mea, mă logodeam cu un miel nevinovat, Armanda. Se făceau mari pregătiri şi eram plictisit, exasperat. Nicoleta pretindea că-i însărcinată. Vinovatul, eu. Costache, îndrăgostit de Nicoleta, nu bănuia nimic. Degeaba căutam să-i deschid ochii. Ce tot umbli cu proasta asta? Ce-ţi pierzi vremea? Ce poţi tu să discuţi cu ea?

— Mie să-mi spui dacă erai beat. Nu-i aşa că erai beat? Cum ai putut să spui că a împlinit optsprezece ani la tine-n pat? Ticălosule!

— *In vino veritas.*

Mi-a tras o palmă.

— Costache, eşti un idiot, un dobitoc. Când vrei să fii fericit, închizi un ochi. Tu îi închizi pe amândoi. Eşti laş.

— Eşti beat în permanenţă, Victor. Asta-i singura ta scuză.

— Mai am nişte sticle de Cotnari. Vino cu mine. Trebuie să ajungem în pod.

— Dacă retragi ce-ai spus...

— Nu retrag nimic. Eşti prietenul meu... Hai să bem...

Costache mi-a întors spatele. Eu nu-mi găseam cheia. Am scotocit în toate buzunarele. În cap mi se-nvârtea basamacul. Am căutat în toate buzunarele. În cele din urmă am bătut la uşă discret. Nu voiam să-l trezesc pe Barotă şi nici pe Geta, inamicul meu cel mai înverşunat. Voica plecase din Bucureşti şi nu ştiam unde. Sus, la mansardă, fereastra deschisă, lumina aprinsă. Am strigat: „Eu sunt, Victor...” Eram sigur că Artemiza o să mă audă. De când n-avea picioare, auzea ca un iepure. Sigur că nu vroiam s-o mai văd, dar ea o s-o trimită pe Clem. Nimeni nu ştie mai bine să umble în vârful picioarelor. De două ori pe noapte cobora să-i deschidă lui Dagobert. Dar uite că nu apărea bunicuţa. M-am urcat în copac. Nu pentru prima dată. Cunoşteam drumul, din cracă-n cracă. Aud vocea groasă a Misei: „Vezi ce vrea cimpanzeul?!”

Clemansa o liniştеşte: *„Ma chérie, c'est le vent...*[15]*”* „E cimpanzeul!” repetă cu autoritate Artemiza. Eram gata să pun piciorul pe fereastră, când îl văd ca într-o apă care se mişcă pe Barotă.

— Ei, ce cauţi acolo?

— Îl caut pe Victor...

— Când ai să-ţi rupi gâtul, n-ai să mai faci filosofie! Hai, dă-te jos...

— Îl caut pe Victor, pe onoarea mea...

— Dă-te jos imediat!

— Vreau să-i cânt o serenadă zeiţei Themis. Zeiţa dreptăţii, mătuşica mea, fecioara rătăcită. Uite şi bunicuţa. Acum o să apară şi mama: „Eu sunt, bună mamă, fiul tău iubit, eu, şi de la oaste...” M-am încurcat...

— Când bei nu te-ncurci...

— Când nu beau, n-am curaj să stau de vorbă cu tovarăşul Barotă...

— Vino să stăm de vorbă. Ai grijă să nu cazi.

Am început să cobor din cracă-n cracă şi nu s-ar fi întâmplat nimic, dacă n-ar fi apărut mama „despletită şi cernită”. Când a tras un ţipăt: „Victor!!!” am alunecat de pe ultima cracă. Barotă m-a prins, m-a susţinut cât a putut, dar mi-am scrântit piciorul. Dacă nu mă prindea, îmi rupeam picioarele amândouă sau şira spinării. Aşa, m-am ales doar cu o entorsă şi cu dispreţul lui. Acum era convins că sunt iremediabil pierdut şi că trebuie să o scape pe Voica de mine.

Uneori întrerup lectura şi-i pun lui Victor întrebări, parcă-i cer socoteală: „N-ai încercat să stai de vorbă cu Barotă?” Răspunsul îl găsesc pierdut printre foile nenumerotate:

Barotă a venit să mă vadă. Aveam piciorul imobilizat, genunchiul umflat, împachetat în vată, strâns într-un bandaj compresiv.

[15] Draga mea, e vântul... (fr.).

Îl credeam ursuz, violent. Barotă are un suflet înşelat de tot ce se poate numi poezie şi un fel de nostalgie a anilor care au pregătit eliberarea şi a primilor ani care au urmat. Mi-a vorbit despre copilăria lui.

Fiu de pescar, n-a apucat să înveţe decât patru clase primare, într-un sat – Murighiol, în Deltă. Acolo se-njghebase o şcoală, adică o clasă şi se adusese un profesor. Dar era nevoie de cel puţin şapte elevi şi erau numai şase. „M-au adus pe mine dintr-un sat vecin – Uzlina – şi nimeni nu îndrăznea să-mi spună nici du-te mai încolo, că dacă mă supăram şi plecam, se închidea şcoala... Şi aşa am făcut patru clase primare. Aş vrea ca fetele mele să înveţe cât mai mult, să ajungă unde n-am putut eu să ajung. Îmi părea bine când îi vorbeai Voicăi despre teatru, muzică, pictură. Îi cântai la pian, îi dădeai lecţii de franceză. Te admira grozav, şi pentru Voica, admiraţia e totul! Acum e nemulţumită de tine şi de ea. Crede că din cauza ta ia note proaste. Şi eu tot aşa cred. Victor, e timpul să-ţi bagi minţile-n cap, să înveţi, să te ţii pe picioarele tale. Crezi c-ai să poţi să trăieşti ca maimuţele, căţărându-te-n copaci? Vrei să-ţi hrăneşti nevasta cu alune?”

— Încă nu m-am gândit cum să-mi hrănesc nevasta... Câţi ani aveai dumneata când te-ai însurat?

— Treizeci.

— Şi până atunci n-ai fost îndrăgostit, tovarăşe Barotă. Şi n-ai sărutat nicio fată? Şi n-ai făcut niciun chef? Şi nu te-ai urcat în copaci? Cum se face că aţi fost toţi neprihăniţi, cuminţi. Şi „fete-mari”... toţi câţi ne daţi lecţii, azi? Dumneata ştii bine că tinereţea nu-i uşoară. E amară şi dulce ca o nucă întreagă, cu coajă şi miez. Când întâlneşti iubirea la treizeci de ani e mai uşor. Eu am întâlnit-o la douăzeci... Tata mi-a lăsat o trusă chirurgicală şi cărţi de medicină. Dar eu n-am reuşit la examenul de admitere. La Drept am intrat, fiindcă aşa dorea mătuşa mea, Artemiza. După un an am renunţat, fiindcă nu mi-a plăcut. N-aş fi fost niciodată un strălucit maestru al barei,

aşa cum visa ea. Filologia, sper s-o termin, ca să am o licenţă, dar mama n-are răbdare. Vrea să mă însor. Mi-a pus în braţe un album să-mi aleg o nevastă. Parcă e o ţaţă de...

— Victor, e mama ta! – îl întrerupe Barotă.

— Mi-e silă.

— Mie spune-mi ce ai de gând să faci. După ce îţi iei licenţa?

— Vreau să fiu scriitor şi asta nu e o meserie... E un blestem.

— Eu cred că e o meserie, dacă o iei în serios. Dar mi se pare că tu nu iei nimic în serios. Te gândeşti că se vor găsi întotdeauna destui proşti ca să muncească pentru un geniu ca tine. Ia, spune drept, nu gândeşti aşa?

Nu îndrăzneam să-i mărturisesc că şi asta îmi trecuse prin cap. Voiam să scap de privirea lui vânătă, ascuţită ca un tăiş de lamă.

— Tot ce pot să spun e că o iubesc pe Voica.

— Să iubeşti e frumos, băiete, şi mai ales plăcut. Dar mai departe?

— Dumneata de câte ori ai ţinut o fată în braţe te-ai gândit mai „departe”?

— Dacă Voica e pentru tine una din fetele pe care le ţii în braţe...

Lui Barotă îi năvălise sângele în obraz şi-i pierise în aceeaşi clipă, lăsându-i faţa albă ca hârtia. S-a ridicat să plece.

— M-aţi înţeles greşit. Nu mă cunoaşteţi.

— Te-am înţeles prea bine. Te uiţi în jurul tău şi-ţi spui: nu s-a schimbat nimic. Sau nu s-a schimbat mare lucru. Ei bine, te înşeli. Altădată, un băiat ca tine trecea neobservat. Acum iese la iveală, ca musca-n lapte. Uşile i se închid. Rămâne pe dinafară, izolat, singur. Să vezi ce singur ai să fii! Ai să te crezi persecutat? Nu, ai să fii scos din joc. Voica e din alt aluat. Visul ei e să ajungă la Operă, şi cine-i stă în cale e duşmanul ei. Şi al meu! Spune, Victor, cum o ajuţi să-şi realizeze visul? Poate că nu-i prea

târziu s-o ajuţi. Am încredere în tine.

— Vreţi să-mi daţi o dovadă?

— Spune...

— Aş vrea să ştiu unde-i Voica...

— La Baia-Mare. Studenţii dau acolo un spectacol.

Cine putea să-i împrumute bani de drum? Artemizei nu-i va cere pentru nimic în lume. Cine şi-ar fi putut închipui că tocmai ea... Singurul om întreg în casa asta... Singura fiinţă în care avea încredere... De când i-a murit câinele, Victor era convins că numai Artemiza îl iubeşte. Intrigantă? Nu şi-o imaginase. Sufragetă de pe vremea războiului cu burii, cum îi plăcea să spuie, nevoia ei de a apăra femeia se exacerbase tocmai fiindcă nu mai pleda. Fiindcă nu le mai apăra la Curtea cu Juri, le apăra oricum, oriunde. Se desfiinţase Curtea cu Juri, dar nu apărătorii din oficiu. Au căpătat drepturi femeile, dar Themis, continua să lupte pentru drepturile lor... (Pentru traducerea lor în fapt, se scuza Artemiza.) „Bătrână maniacă!” repeta Victor furios.

Singurul prieten care-i mai rămăsese, Costache. Dovadă că acceptase să se întâlnească cu el, deşi era supărat. Costache nu-l va lăsa. Îi va împrumuta bani.

Dar la „Ambasador”, unde aveau întâlnire, o singură masă liberă. O fată se îndreaptă într-acolo, ajunge înainte, ocupă masa.

— Aştept o prietenă – îi spuse intimidată. — Dar până vine... Dacă doriţi...

Părea foarte impresionată că-l vede sprijinindu-se în cârje şi se interesa să afle ce i s-a întâmplat. Îi zâmbea şi-i vorbea, ca şi când l-ar fi cunoscut. Victor, văzându-l pe ospătar a comandat un şpriţ şi două cafele. Fata avea chef de vorbă: „Aţi venit odată la *Tânărul Scriitor...* Eram acolo... Când v-au apărut poemele, le-am citit...”

Victor nu mai ştie când a dat pe gât şpriţul, cafeaua... Fata a spus: „A venit prietena mea”, şi atunci l-a descoperit şi el pe Costache, la o masă mai depărtată.

Mulţumind pentru ospitalitate, i-a făcut semn ospătarului, arătându-i unde se mută (se înţelegea că acolo va achita consumaţia).

— Faci pe interesantul... îl primi acru Costache, arătându-i cârjele.

— Azi e ultima zi... Vreau să plec la Baia-Mare.

— În ce scop?

— „Documentare” e parola. Şi, imitând-o pe Voica: Au fost oameni care şi-au lăsat nevasta, copiii şi au plecat la Polul Nord. Tu n-ai curajul să coborî într-o mină. O ştii pe Voica! Ridică nasul, sprâncenele şi-ţi vorbeşte ex catedra! „Victor, trebuie să-ţi găseşti vioara, arcuşul timpul tău...”

— Voica are dreptate. Şi după un Eminescu s-a născut un Arghezi.

— Bine că recunoşti. În sfârşit...

— Hai, nu mai exagera! Nu face pe nebunul! Spune ce vrei?

— Un mic împrumut. Vreau să scap de sindrofia pe care o pregăteşte mama de ziua mea.

— Anul trecut ai spus la fel şi te-ai amuzat copios.

— Am băut copios, asta-i altceva...

Costache îi făcu obişnuita morală şi chemă ospătarul la plată.

— Mai întâi, două cafele şi un şpriţ – făcu Victor.

— S-a plătit.

— Cum s-a plătit? Cine a plătit?

Şi, întorcând capul, instinctiv, spre masa unde se aşezase la început, îşi dădu scama într-o clipă de situaţia penibilă în care fusese pus. Fetele nu mai erau acolo.

— Nu ţi-am spus, nu ţi-am arătat că mă mut aici? Apoi, către Costache: — Îţi dai seama? O fată, pe care nici nu ştiu cum o cheamă, nici de unde s-o iau, a plătit pentru mine... Ce-o să creadă? Şi, enervat, s-a ridicat în picioare şi a ţipat la ospătar: Dobitocule, ţi-am făcut semn că mă mut. Ţi-am arătat masa. Unde ţi-e capul?

— Ce-ai spus? – îl înfruntă omul pe acelaşi ton.

Victor a ridicat o cârjă, gata să-l izbească. Dar

Costache, apucându-l de braţ:

— Eşti nebun!

Într-o clipă s-a îngrămădit lumea. Victor a lăsa cârjele şi a dispărut.

Ore întregi, la Miliţie, a explicat. Ospătarul recunoaşte că n-a fost lovit, dar nu-i iartă gestul, jignirea. Cum a îndrăznit să-i spună „dobitocule”? Dar Victor ştia una şi bună: că nu poate admite ca o fată necunoscută să plătească pentru el. Şi-a ieşit din fire. Îi pare rău... Nu s-a putut stăpâni...

— De ce umbli cu cârje, dacă n-ai nevoie? Ca să ai cu ce să loveşti? De unde ai cârjele? Le împrumuţi, ca cerşetorii care împrumută copii ca să inspire milă?

Au trecut patru ore până s-a încheiat procesul-verbal, până a scăpat de acolo. Era peste măsură de enervat. Îşi amintea de Barotă: „Azi ţi-ai rupt piciorul, mâine o să-ţi frângi gâtul”. Vinovat e Costache, deşi n-ar putea spune de ce e de vină Costache. E de vină mama care a încurajat prietenia asta: „Las’ că-i bine să fii prieten cu Costache”. Artemiza e şi ea vinovată. „Costache ţine la tine. E dintre prietenii tăi, singurul care-mi place...” Îl ridica în slăvi: „Versurile lui Costache n-au o frumuseţe în sine, dar sunt însufleţite de tot ce face vigoarea clasei lui. Simţi undeva o violenţă de revoluţionar.” Şi vorbele Artemizei îi răsună în minte, mărindu-i furia: „Costache, cu toate atributele lui de intelectual, rămâne un proletar. Tu, Victor, cauţi ziua de ieri – la propriu şi la figurat – Costache, ziua de mâine.” Hm! Costache şi Costache! Voicăi îi plac mai mult versurile lui Costache. „Au o sinceritate, un optimism...” Şi Costache a ajuns să se creadă poet... „Altădată stătea gură cască şi îmi asculta poeziile, îmi sorbea cuvintele. Acum s-a emancipat, S-a urcat scroafa-n copac...”

Victor îşi dădea seama că ceea ce l-a legat de Costache era admiraţia lui nelimitată. Pentru el nu exista un poet mai talentat decât Victor Movilă. În şedinţe îi cânta în

strună. Lua cuvântul înaintea altora şi îl susţinea chiar când greşeala lui era cusută cu aţă albă. Buna credinţă, cinstea lui Costache treceau asupra lui Victor. În schimb, el îi stiliza poeziile. Îi împrumuta cărţi, îl chema să asculte muzică. Îl învăţa să înţeleagă un tablou. Stând de ani de zile la cămin şi, mâncând la cantină, Costache era bucuros să găsească o casă deschisă, o masă bună şi... pe Nicoleta. De unde să ştie că o să se îndrăgostească? Era obligat să-i spuie de la început că trăieşte cu ea?! Dacă n-ar fi fost el, ar fi fost altul, alţii...

Era în dreptul bisericii, când a auzit un strigăt disperat:

— Victor!

Nicoleta, în haină albă de ploaie (o spăla la două-trei zile), cu părul oxigenat, lucind ca oglinda (toţi banii şi-i dădea la coafor), cu pantofii lustruiţi (mania ei, să-şi lustruiască tot timpul pantofii), cu o servietă umflată la subţioară – căra totdeauna ceva.

— Ce-i cu tine? Ce vrei? De ce-mi ieşi în cale?

— Victor, nu mai pot amâna. Trebuie să vorbeşti cu doctoriţa. Pe mine m-a refuzat. Te rog, du-te! La urma urmei, ştie cine eşti... Ea şi tatăl tău... Cine nu ştie?

— Asta nu te priveşte pe tine. Alt doctor nu mai există?

— N-am bani şi mi-e frică. Uite, tu poţi să-i dai... Uite, trusa chirurgicală a tatălui tău. Ştiu că are nevoie. Azi a aruncat trei bisturie în timpul unei operaţii. Mi-a spus sora.

— De unde o ai? Cum ai găsit-o?

— Am văzut unde ai pus-o. Vroiai s-o vinzi, ştiu eu de ce... Dar eu nu pot să mai amân. Dacă nu mă ajuţi, mă duc la Costache şi-i spun tot... Şi-i cer bani...

Capitolul VII

NELINIŞTEA ELENEI CREŞTE Odată cu norii care se adună, umflă coroanele copacilor, scutură frunzele, florile, le împrăştie în fereastra ei.

Unde e Victor? Pentru ce are iar nevoie de bani? Să fi aflat că se întoarce logodnicul, că se mărită Voica? De când cu Voica, e nervos, arţăgos, vine târziu acasă. Tat-su leit. Uneori, nici nu ştie pe care din ei îl aşteaptă. Adineauri parcă-şi aştepta bărbatul. Visase cu ochii deschişi: Era botezul lui Victor. Toată lumea la biserică, toţi invitaţii-n păr. Puiu, nicăieri... Elenei i se pare că de douăzeci şi unu de ani aşteaptă la aceeaşi fereastră. Altădată, întârzia Puiu. Acum, Victor... Şi, căutând să se liniştească: „E obiceiul lui Victor să întârzie, tat-su leit. Mâine nu-l las să iasă din casă, ca să nu am emoţii. Musafirii sunt poftiţi la ora opt. O să fie o petrecere *comme dans les beaux vieux temps...*[16] O să se danseze, o să se cânte. O să curgă şampania! Elena îşi ridică uşor, ca pentru dans, poalele rochiei. Ce mult îi plăcea să danseze... Ceaiurile de la „Principele Mircea”, seratele de la Cercul Militar! Logodna... Deodată se uită împrejur, îngrijorată. Pereţii au ochi şi urechi, nimeni nu trebuie să prindă de veste că poartă o rană în suflet. Botezul a fost de mult şi Puiu până la urmă a venit... Nu l-a recunoscut, a leşinat... Ei şi? Puiu a rămas cu ea. De ochii lumii, dar a rămas. Bine că i-a făcut un copil... Copilul ei!

Repezindu-se la sertarul comodei, cu frică să nu intre cineva pe uşă, scoate o rochie de organdi, roşie ca

[16] Ca în frumoasele timpuri vechi (fr.).

flacăra. Roşu-portocaliu. Am s-o pun de ziua lui... Când o să vadă Clem, o să leşine. Cum de n-a găsit şi combinezonul de tafta? Făcea ape, ape, fâşâia... Rochia cu un furou obişnuit e prea transparentă. Dar mişcarea umerilor ei ascuţiţi parcă ar spune: ei, şi?...

Lista invitaţilor era sub sfeşnicul de argint. O ia s-o mai citească o dată. Toţi au primit să vie. Chiar şi generalul, neconsolatul logodnic al Misei, chiar şi bătrânul Charles-Rodolphe. O fi venit şi la botezul lui Victor? Nu-şi mai aminteşte să-l fi văzut altfel, decât călare la Şosea, făcându-i semn binevoitor de departe. Nu, la botez n-a venit, s-a scuzat politicos: Yvonne avea pojar. Asta înseamnă că e mai mare decât Victor... Dar ce contează doi-trei ani? Cine şi-ar fi închipuit atunci că Victor ar avea şanse la mâna prinţesei? Poate chiar mâine să anunţe logodna. Dacă Victor ar asculta-o... Parcă-l aude: „Are un cap de cal...” Da, dar va avea Vlaşca şi Teleormanul... E deşteaptă, cultivată, rasată. Artemizei nu-i place: „ţâfna ei grecească”. Dar Artemiza cui nu-i găseşte cusur? Nicoleta „e de un servilism suspect”. Victor „a răsturnat-o” pe cufărul Clemansei. Vocabularul Artemizei. „Tu i-ai înnădit-o... Lenuţo...” Bine am făcut. Trebuia să-mi scap băiatul de chivuţa de jos. Darclée a doua... Voica Barotă... Nicoleta e fata lui tante Virginie, născută... ce curios că am uitat cum e născută. Şi dacă taică-su se întoarce...

Elena încearcă la pian o melodie din opereta *Prinţesa Dolarilor.* Am văzut-o după război. Cu Leonard. Mă întreb cum a convins-o Victor pe Clem să-i dea pianina... Pianul ar fi fost mai de efect. Un pian de concert în mijlocul podului, ce poate să fie mai original? Dar cum să-l ducem? „Taie-i coada”, a spus Artemiza, bine dispusă şi veninoasă. Nici măcar gălbenarea n-o îmblânzeşte! Dacă ar vrea să îmbrace jacheta ei smocking, să-şi puie bluza albă scrobită, papion negru şi o camelie, ca pe vremuri, şi să apară între oaspeţi... aş instala-o într-un fotoliu. Artemiza Mândru, prima femeie înscrisă în Barou... Dar ţi-ai găsit, Misa să-mi facă o plăcere! Dacă s-ar însura Victor

cu chivuţa de jos, sunt sigură că ar coborî din pat, aşa cum poate când vrea, m-ar pune s-o gătesc, ba ar chema şi fotograful să-i facă o poză cu paharul de şampanie în mână, la dreapta lui Barotă... Pe când aşa, „între fosilele pe care le-ai poftit, am să par şi eu o fosilă” – i-a spus.

Elena e iar la fereastră: „De ce întârzie Victor? Copacii se despletesc jalnic, strada e pustie. De ce s-a certat Victor cu Nicoleta, de ce mi-a cerut bani?... Toate certurile cu Puiu începeau de la bani. Bani şi bani... Când am să scap de obsesia banilor? Unde e vremea când Misa băga mâna-n buzunar: «Na, fetiţo, nu te necăji...» Scotea bani din chimir şi unchiul Mac: «Ia, fetiţo, dar să nu ştie Clem...» Curios, singurul om care nu trebuia să-i cunoască necazurile era mama ei... Chiar când Puiu, furios că nu primea zestrea promisă ca să iasă din armată, a părăsit-o – toată lumea vorbea în şoaptă, să nu afle Clem. Suferea de migrene şi trebuia menajată. Puiu dispăruse. Ea căuta să-şi procure luminal, după zile şi nopţi de aşteptare... Clemansa trebuia menajată, să nu se necăjească... Totdeauna a fost menajată. Ce timpuri! oftează Elena. Treceam din braţele Misei pe genunchii lui Mac şi amândoi mă îndopau cu bomboane şi bani ca să tac. Şi acum, tot ea cu gura mare: «Codoaşă ai fost de mică, Lenuţo... Da, da, ştii tu ce vreau să spun... Cine i-a adus-o pe Nicoleta lui Victor?» Ce-i pasă Misei? Şi-a făcut mendrele. Odată povestea cum a apucat-o o furtună pe munte – „eram într-un grup de tineri” – cineva a întrebat: «Ce căutai acolo cu ei?» *«Je couchais avec»*[17] – a răspuns. Consternare generală. Abia după câteva secunde a izbucnit primul hohot de râs şi au urmat altele. Glumise sau nu? Atunci avea haz. Acum stă în pat şi are păreri. E uşor să ai păreri când ai o pensie mare şi drepturi de autor pentru traduceri, adnotări, colaborări... Când totul îţi vine de-a gata, la pat, e uşor să faci pe comunista şi să faci sat cu de-alde Barotă. Câteodată îmi vine să-mi iau lumea-n cap, să las totul baltă, să fug în lume... Dar nici

[17] Mă culcam cu ei (fr.).

luxul ăsta nu pot să mi-l permit. Am un copil... Să-l văd la casa lui, să-i găsesc o nevastă, care să-i poarte de grijă... Eu am obosit... Oare copilul ăsta îşi dă seama de sacrificiile mele? Ştie cât m-am zbătut ca să-l primească în liceu? Cum s-o fi zvonit că suntem moşieri? A trebuit să dovedească, pledând zile în şir că moşia a fost în realitate un proces pentru o moştenire la care ar fi avut dreptul străbunica lui Victor, apoi fiicele ei. Artemiza a renunţat. Clemansa a câştigat procesul în ultima zi a lui ’47... Ghinion! Dar nu-i nimic, vremurile se schimbă... şi moşia, care nu a fost nici a bunicii, nici a Clemansei, nici a mea, va fi a lui Victor. Degeaba râde Misa cu poftă şi-şi izbeşte fruntea: «Asta moşie, fetiţo... uite moşia mea! Inteligenţa, talentul, astea-s moşii! Pune-l pe Victor să-nveţe. Nu-i băga în cap gărgăuni. Nae Mândru, bunică-tu a vândut lumânări în Piaţa de Flori, bomboane pentru colivă şi o aristocrată scăpătată l-a luat fiindcă avea bani. Asta a fost revoluţia burgheză; burghezia pornită de la opinci a vrut să aibă blazoane. Cererea a fost aşa de mare, că au început să se importe blazoanele din Fanar şi de la Roma.» Când Misa se crede la bară, cine-o mai poate opri? Dar ea, Elena, ştie una şi bună: că numele are nevoie de bani şi banii de nume. Idealul ei pentru Victor: o fată cu zestre. Movilă e un nume cunoscut de pe vremea lui Ştefan cel Mare. Dar numai averea mai poate să-i dea strălucire. Şi dacă Victor se însoară cu o fată bogată... «Mai lasă fumurile şi sindrofiile», îi spune Misa. Ba nu le las şi... de ziua lui...»”

Elena îşi încearcă iar rochia de bal a Clemansei în faţa oglinzii. Pentru Victor o să fie o surpriză. E obişnuit s-o vadă în negru, râde de ea: „despletită şi cernită”. Pentru el, nu-i o femeie, poate doar o femeie bătrână. Dar doctoriţa purta iarna asta o căciulită roşie! Poate că mai are amanţi! Ea ştie să trăiască, ştie de ce-a trăit. Eu am fost o proastă... Aşa mi-a spus Bazil: „Verişoară, proastă ai fost... Dar nu-i prea târziu... *Was nicht war, das kann*

noch werden...[18] Ce curios că l-am întâlnit tocmai când voiam să-l invit. Cu un gest ştrengar, i-a ridicat bărbia. Ha, ha, ha, râde Elena şi, mişcându-se în faţa oglinzii, cu rochia prinsă cu amândouă mâinile în talie, începe să fredoneze: *Comme la fumée d'une cigarette...* Şi gândurile ei se împrăştie ca fumul, sar ca nişte spiriduşi de pe o sârmă pe alta...

Dar angoasa îşi face loc: Unde e Victor? De câţi ani îşi pune întrebarea asta? Ce greu l-a crescut! An de an l-a împins... Profesorii spuneau: „E inteligent, dar capricios, distrat, răsfăţat". De ce nu? Atâta copil am şi eu. E frumos, cultivat, inteligent, talentat. Recunoaşte şi Misa că e talentat. Şi totuşi, în ultima clasă de liceu, cât p-aci să-l elimine. Nu învăţa, nu-i păsa de nimic. Scria poezii, citea. Ce disperată a fost când au chemat-o la şcoală! Ce inspirată a fost când a spus: „Îi e foame! E distrat, fiindcă-i flămând!" Se uitau profesorii unii la alţii. Elenei îi vine să râdă. Nu e ea nepoata Artemizei? Aşa-i venea Misei, când pleda, câte o idee, pe neaşteptate, o idee care dărâma dintr-o suflare castelul din cărţi de joc pe care-l ridicase adversarul. De ce n-ar avea şi ea, Elena, idei sclipitoare? A fost o adevărată stupoare când a spus: „Băiatul nu învaţă, fiindcă-i e foame... Pensia e mică. Am o mamă bătrână, o mătuşă şi mai bătrână infirmă... Desigur că aţi auzit de Artemiza Mândru." Elena râde. De la o vreme i se-ntâmplă s-o apuce un râs, pe care nu şi-l poate stăpâni. O umflă râsul, ca pe vremea când era şcolăriţă. Era un adevărat chin că n-avea voie să-şi dea drumul, să râdă după pofta inimii. Acum îşi dă drumul. Şi dacă e de faţă Clemansa, râde şi ea, fără să ştie de ce, ca să n-o contrazică. „Nu-i nimic. Mai bine să mă creadă nebună, dar să-mi ştie de frică. Misa se uită câteodată la mine ciudat. Vrea să ştie de ce râd. Dar eu am şi uitat. Da, nu mai ştiu de ce râdeam. Da, pensia e mică. O mătuşă oloagă, victima monarhiei..." Elena se învârte iar în faţa oglinzii şi se întreabă: cum i-ar sta cu părul vopsit? Roşu

[18] Ce n-a fost, poate să mai fie (germ.).

ca flacăra, roşu ca rubinul. A povestit despre accidentul de la 8 iunie, despre prăbuşirea tribunei, despre morţi şi răniţi... Când e vorba de Victor e inspirată. Nu-şi pierde şirul. „Copilul creşte, e prea înalt pentru vârsta lui, şi toată noaptea scrie. Poate că va fi un mare scriitor... Şi n-am cu ce să-l hrănesc. Are nevoie de o hrană mai substanţială... Da, da... nu se poate concentra, fiindcă-i e foame...” „Şi dumneavoastră nu aveţi nicio slujbă?” – a întrebat-o unul dintre profesori tocmai când ceilalţi erau câştigaţi de partea ei. „Nu uitaţi că am în grijă două bătrâne şi un copil.” Îşi aminteşte cum a intrat în panică: să nu apară Clemansa cu părul ca pana corbului, cu faţa ca laptele, cu turbanul din petale de catifea roz, legat cu o voaletă vişinie, cu rochiţa imprimată cu flori roz pe fond negru... Era vara, în ajun de examene. Putea să apară cu tocuri înalte, gentuţă de argint! „Unde-o fi gentuţa de argint? N-am văzut-o în cufăr... Şi nici *face-à-main*-ul... Poate să-l fi luat tot eu şi să-l fi pus în sertar. Nu mai ţin minte de la mână pân’ la gură! Nu găsesc trusa chirurgicală. „Şi Elena deschide alt sertar, dar îl închide la loc şi dă fuga la fereastră. Pe unde umblă copilul? Misa îşi bate joc: «Ce copil? Împlineşte douăzeci şi unu de ani! E bărbat!» Nu, Victor nu o să fie niciodată un bărbat. E copilul meu, al meu... Dar de ce întârzie?”

Turlele bisericii Visarion îi amintesc botezul. Trebuia să afle toată lumea că soţul ei s-a întors acasă, că a părăsit-o pe doctoriţă, că sunt fericiţi, că au un copil, un băiat. Neapărat, băiat. Şi băiat a fost. Victorie! Ce nume frumos: Victor! Doctoriţa, de ciudă, a dispărut. Artemiza îi dădea zor că a plecat la Congresul din Scoţia. Chiar acolo, în biserică, şi-a găsit să spuie că doctoriţa a plecat la Congresul din Scoţia... Sigur că m-a pufnit râsul! O ţărancă la Congresul din Scoţia! Da, a pufnit-o râsul şi nu s-a mai putut opri. A avut o criză de râs. Nimic altceva... Şi acum îi vine să râdă. Şi privirea ei şovăielnică trece de la turlele bisericii Visarion la casa de alaiuri. Cine ar fi crezut că o să se lăfăie aici doctoriţa? Ce neruşinare! Şi,

uitând ca de obicei că de douăzeci şi cinci de ani casa nu mai e a lor, spune cu voce tare: „Tot a noastră o să fie. Acolo m-am născut. Acolo se dădeau seratele, ceaiurile... Acolo apărea Clemansa, frumoasă în rochiile ei decoltate. Toate le purta pe combinezon de tafta. Pe Misa parcă o văd în taior negru, cu bluza scrobită, cu papion... scapără de vervă. Mac era gelos. Mac era gelos şi pe Clemansa şi poate şi pe mine. Dădea pe gât pahar după pahar. Mai ales când lipsea Artemiza. Când o vedea, plescăia de plăcere. Da, când o vedea era bine dispus şi puteai să-i ceri orice... „Ia spune, Lenuţo, pe care-l vrei? Mi se pare că ţi-a căzut cu tronc vărul' Bazil, cavaleristul! Nu? Dar doctorul Movilă? Îi stă bine uniforma de ofiţer. Frumos bărbat! Parcă-i un faraon... Hai să vedem ce-i de făcut? Vrea să iasă din armată şi are nevoie de bani... Şo pe el! Ha, ha, ha..." Mac râdea zgomotos. Era cireşul înflorit, ca acum; în vară, nunta cu alai la biserica Visarion. În toamnă, cearta cea mare. Şi dispariţia lui Puiu."

Elena priveşte iar pe fereastră cerul încărcat... Când s-au adunat norii? Unde e Victor? Mintea ei face iar drum înapoi. Se vede la Salvare... O soră îi şterge fruntea, o mângâie... „Aveţi răbdare, o să vină..." De unde ştia, şerpoaica? Nu cred că s-au cunoscut când a venit Puiu la spital. S-au cunoscut înainte? Ce curios! Abia acum îşi dă seama că Voica seamănă cu doctoriţa. Nasul scurt, uşor acvilin, gâtul lung, ţinuta trufaşă. Ce au femeile astea de ştiu să ţie capul sus? Şi Elena se repede la oglindă şi-şi potriveşte iar, peste rochia ei neagră, uzată, rochia roşie a Clemansei. Nu o purtase Clem în seara logodnei ei? Mac, nervos, o îndemna pe Artemiza să bea. Artemiza, necruţătoare, i-a dat peste mână, şampania s-a vărsat. Clemansa şi-a muiat degetele în şampanie: „O să-mi poarte noroc!" Elena se întreabă iar dacă mama ei ştia sau nu. Altădată Mac, cu paharul la gură, cu privirea tăioasă, o insulta pe Artemiza. Se auzea cum îi scrâşnesc dinţii. Artemiza nu clipea, Clemansa broda pe etamină transparentă, ca un abur mov, doi porumbei albi într-un

colţ: „Un portvizit de ziua lui Mac.” „Unde o fi portvizitul? Am să i-l dau lui Victor de ziua lui.” Pe Elena o pufneşte râsul. Croitorul lui Mac găsise în buzunarul unui client o agendă cu adrese şi, între ele, adresa Artemizei şi numărul ei de telefon... Misa rânjea ridicând o sprânceană şi trăgea un fum din ţigaretul de sidef: „E şi clientul meu, nu numai al croitorului tău.” Iar Mac, hohotind: „Curat client”. „Câţi clienţi ai, domnişoară? Mulţi? Plătesc bine?”... Elena vede mâna ridicată a Misei, mâna osoasă, gata să lovească, şi retrăieşte intens încordarea de atunci. Inima i se făcuse cât un purice. Artemiza era gata să-l plesnească pe Mac. Dar Clemansa, cu zâmbetul ei blajin, îi prinse mâna: „Lasă, să treacă de la tine, Misico! Lui Mac nu-i plac femeile emancipate, tu ştii că nu-i plac intelectualele... avocatele...”

Elena râde. Lui Mac nu-i plăceau avocatele, dar îi plăcea Avocata. De ce n-are şi ea curajul Misei? Tupeul ei? Parcă o vede arătându-i lui Mac ziarul: „Vezi ce scrie aici? *Curtea cu Juri. Artemiza Mândru a pledat la Curtea cu Juri în procesul...* Asta înseamnă că... am clienţi.” Mac se învineţea, roşea, se îngălbenea şi mai dădea pe gât câte un pahar. Despre atmosfera asta viciată, Puiu spunea: *„Le quai des brumes”*[19], şi într-o zi a început şi el să bea. Mac îl scuza: „Doctoriţa asta e ocnă. Lasă, Lenuţo, o să-i treacă.” „Fă-i un copil.” O îmboldea şi Clemansa: „Da, da, fă-i un copil!” Clemansa avea totdeauna dreptate. Avea idei puţine dar bune. „Hai să plecăm la Sinaia...” Şi aşa s-a întâmplat. Mac a câştigat la ruletă... Puiu a fost chemat telefonic. I s-au dat banii făgăduiţi ca să iasă din armată... Victor s-a născut nouă luni mai târziu.

În faţa ferestrei, Elena respiră cu nesaţ aerul rece care anunţă furtuna. Mâine e ziua lui Victor. Dacă doctoriţa ar ieşi acum din casa de alături, i-ar striga: „Mâine e ziua lui Victor. Te invit...” „De ce nu? Să vie să vadă ce băiat am... inteligent... frumos... cultivat... talentat...” Elena

[19] Cheiul în ceaţă (fr.).

trage aerul rece în piept. Copacii parcă se umflă şi ei de plăcere. „Băiatul meu e poet...” Ar vrea s-o întrebe pe rivala ei: „Tu ce ai? O casă plină de copii, dar nu sunt ai tăi. Copii părăsiţi la maternitate, luaţi de la Casa copilului... Luaţi de la orfelinat. Eu am unul, dar e al meu.” Degeaba o laudă Misa: „E asistent universitar... e o personalitate... e tânără, frumoasă, timpul parcă n-a trecut peste ea. Când a auzit că nevasta amantului ei o să aibă un copil, i-a dat un picior undeva.” Da, aşa s-a întâmplat. Dar Elena tocmai asta nu-i iartă. I-a trimis acasă bărbatul umilit, o epavă...

Poate că are dreptate Barotă, poate că Dumnezeu nu există. Altfel cum s-ar putea să trăiască aici, sub ochii ei, să înflorească acolo în casa părintească, să uite lumea că e o neruşinată? Că a trăit fără sfială cu un om însurat... Doctoriţa, trimiţându-i bărbatul acasă, i-a luat până şi dreptul de a se văita, de a fi o victimă... „O urăsc!” şoptesc buzele ei uscate, subţiri. O fată de la ţară, cu găuri la pingele, o slujnicuţă oacheşă, slabă ca Voica Barotă. Are acum maşină la scară, fotografia în ziare... Dar supărarea îi trece şi-i vine să râdă: „Scoală-te tu, să mă aşez eu...” Şi iar aceleaşi idei, aceleaşi amintiri, traduse în fraze cu aceleaşi cuvinte, macină mintea ei obosită, când deodată îşi vede bărbatul intrând în casa de-alături. „Puiu, şoptesc buzele ei. Nu, nu! Nu, sunt nebună... e Victor!” şi scoate un răcnet de fiară înjunghiată:

— Victor!

Capitolul VIII

ÎNCĂRCAT CU TOATĂ URA PE CARE o supsese odată cu laptele mamei, uitată dar stârnită acum de Nicoleta, Victor a intrat la doctoriţa Ursu.

— Sunt Victor Movilă, a început fără altă introducere.

— Ştiu, a răspuns liniştită.

Îl văzuse de multe ori venind spre casă sau plecând. Avea exact mersul tatălui lui. Îl simţeai dezordonat, distrat, după cum se oprea din mers căutând parcă să-şi amintească ce zi este, cât e ceasul, cine-l aşteaptă.

Victor o vedea pentru întâia dată de aproape pe Ursoaica, rivala, „Ocna”, inamicul numărul unu al familiei, sperietoarea de ciori. Dar ţinuta femeii, dreaptă în faţa lui, mândră şi demnă, neaşteptat de frumoasă şi încă tânără, ochii stilizatori, îl descumpăneau şi, ca să nu-şi trădeze intimidarea, repetă agresiv:

— Sunt fiul doctorului Movilă.

— Am citit câteva poezii semnate de dumneata într-o revistă...

— V-au plăcut?

— Nu sunt critic literar.

Ce zâmbet fermecător are şi ce voce profundă!

— Totuşi, vă puteţi da seama dacă cineva are talent sau nu.

— Sunt prea multe cazuri când se confundă talentul cu dexteritatea. Se scriu poezii şi de dragul unor potriviri de cuvinte. Un fel de ala-bala-portocala... Dar poate că nu mă pricep... Sunt medic chirurg.

Voica spunea cu aceeaşi mândrie, cu aceeaşi palpitare a nărilor: Sunt studentă.

— Ştiu că mânuiţi bine bisturiul.

— Totdeauna cu folos.

— Restul, literatură? – întreabă Victor cu un zâmbet trist, ironic.

Semăna halucinant cu tatăl lui.

Pentru ea, şi azi ca şi atunci, tot ce nu era concret, tot ce nu se putea trata, tăia, extirpa cu bisturiul, tot ce nu se putea coase cu catgut, tot ce nu se putea pipăi, palpa, tot ce nu se putea folosi practic, tot ce nu se putea construi sau dărâma, cu mâinile sau cu maşinile dirijate de oameni, însemna treabă de oameni fără treabă, adică literatură. Să frământi o pâine cu mâinile tale, să construieşti un pod sau o casă, asta înţelegea... Chiar şi zborul imaginaţiei, când trebuie să ducă la o descoperire ştiinţifică, practică, le înţelegea... Literatura însemna pentru ea o clipă de odihnă, ca şi ţigara din care trăgea cu nesaţ, după operaţie, ca patinajul sau tenisul, pe care le mai practica şi acum, după anotimp, dimineaţa devreme, înainte de a începe munca la spital.

— Restul, literatură... râse doctoriţa arătându-şi dinţii, albi, sănătoşi. Romanele, piesele de teatru, filmele de dragoste mă distrează; uneori se numesc drame, alteori tragedii, dar în viaţa de toate zilele, toate se termină într-un pat. Noroc că patul aduce pe lume copii şi eu îi ador. Mai ales în clipa când scot primul ţipăt. Îmi place să-i primesc pe peronul vieţii. Mormolocul, când îl iau în braţe, e călduţ ca o pâine când iese din cuptor. E sănătos, voinicuţ. Eu îl salt în braţe, el miorlăie, şi populaţia se înmulţeşte.

Victor îşi aminti de Nicoleta şi aruncă o privire pe fereastră. Îl aştepta.

— Nu-i chiar aşa de simplu. Tinereţea nu e uşoară. Nu sunteţi de aceeaşi părere?

— A mea a fost grea. Până la douăzeci de ani nu mi-am îngăduit nicio plăcere, nicio vacanţă. Trebuia să muncesc, să răzbesc. Alergam în cursa vieţii ca o gloabă nehrănită, neţesălată, încovoiată de greutăţi, alături de cai de curse

bine hrăniţi, îngrijiţi după tipic, cu încărcătura reglementară, uşoară. Cursa era nedreaptă şi grea. Condiţiile inegale. E uşor să spui: şi altădată ieşeau la iveală cei înzestraţi, dovada doctoriţa Ursu... Dar cine i-a numărat pe cei căzuţi în drum? Cine ne calculează uzura, oboseala cu care am ajuns la potou, noi, gloabele care am alergat în cursă?! Nu-mi îngăduiam pe atunci nicio clipă de odihnă, nicio sărutare, niciun somn care să mă sature, niciun pahar de vin... Nimic din ce-mi cerea timp şi bani. Două drumuri pe jos, zilnic, de la Facultatea de medicină la Vatra Luminoasă, unde eram internă. Uneori mă culegea în drum un bătrân birjar care se retrăgea cu trăsura lui. „Nu ţi-e frică, fetiţo, cu mortul subţioară?” mă întreba. Mortul era craniul pe care-l luam cu mine, ca să mai studiez la cămin. Când nu aveam gărzi de noapte, făceam gărzi particulare, tot noaptea. Ziua o luam de la început. În ultimul an, am lucrat la Salvare. Accidente, sinucideri. Femei, mai ales. Una din ele se numea Elena Movilă... Cerea mereu să-şi vadă bărbatul şi eu mă întrebam cum arată un bărbat care-şi duce femeia la sinucidere. Convingerea că-i un monstru creştea pe măsură ce timpul trecea şi el refuza să vie. A treia noapte a apărut. Camera era luminată numai de pâlpâirea verzuie a unei candele.

Doctoriţa revede scena. Totul se deapănă în faţa ei, ca într-un film pe care-l revezi după ani de zile. O clipă s-au privit fără niciun cuvânt. S-au pomenit într-un câmp magnetic. Dar toate astea ţin de trecut. Ce rost are să-i facă destăinuiri lui Victor, ce ar putea înţelege? De multe ori a încercat şi ea să-şi disece starea sufletească de atunci. Parcă ar fi dat pe gât, dintr-o data, o sticlă de Cotnari vechi. Era ameţită, nu ştia ce să spună. El parcă nu ştia pentru ce venise. Mişcau buzele fără să audă nimic. Se încruntau şi unul şi altul, deschideau ochii mari şi iar îi micşorau, ca nişte copii care vroiau să priceapă ceva ce se întâmplă, de obicei, celor mari. Numai în vis timpul are aceste măsuri năzdrăvane, numai în basme se

însăilează, cât ai clipi, un destin. Medici amândoi, chirurgi, nu credeau nici în vise, nici în stele. Dimpotrivă, găseau, amuzându-se, explicaţii pentru orice miracol. Ea spunea: „Mă aşteptam la o mutră de asasin. Poate de aceea mi s-a părut că ai ochi blânzi, un zâmbet bun, trist, deşi cam ironic.” Iar el: „Mă aşteptam să dau de faţa uscată, rea a Elenei, de nasul ei ascuţit, de umerii ei ososi, şi iată o fată plinuţă, cu talie subţire, cu forme de amforă, o faţă de copil, un păr numai inele întunecate, mătăsoase, zbârlite... Ce frumoasă eşti!” a şoptit. Iar ea, parcă pentru întâia dată vedea un bărbat...

Dar toate astea s-au întâmplat cu douăzeci şi cinci de ani în urmă. Ce vroia Victor acum? Ce avea în servieta aceea umflată, pe care o lăsase pe marginea mesei? Ce vroia să ştie? Ce minciuni i s-au spus?

— De ce aţi fost atât de dură, de neiertătoare, când aţi aflat că mama va avea un copil? De ce l-aţi dat pe uşă afară? E adevărat? Tata a căutat, prin toate mijloacele să se întoarcă, să vă împăcaţi... Vă telefona zilnic, vă aştepta ore întregi în faţa spitalului, la toate colţurile de stradă. Vă trimitea bilete, scrisori, vroia să vă vorbească. De ce nu l-aţi primit?

— Ce-ar fi putut să-mi spuie? O poveste cu barza care aduce copiii? Meseria mea mă împiedică să cred că barza aduce copiii. El mi-ar fi spus: „Sunt nenorocit”. Eu aveam să-i răspund: „Eşti însurat, vei avea un copil...” Copilul e acum în faţa mea. Ca să-l pot privi în faţă mi-am sacrificat dragostea.

— Numai pentru asta?

— Şi fiindcă nu suportam minciuna. Şi fiindcă nu voiam, nu puteam să-l împart. Credeam că e numai al meu, că de soţia lui îl leagă numai un act de stare civilă, o convenţie socială şi mila. Dar făcea dragoste cu ea...

Şi, ca să-şi stăpânească încă furia vie după atâţia ani, îl întrebă pe Victor, de parcă în clipa asta ar fi intrat pe uşă:

— Aş putea să ştiu cu ce îţi pot fi de folos?

Victor îşi aruncă iar privirea pe fereastră. Nicoleta îl

aştepta.

— Trusa chirurgicală a tatălui meu... murmură cu vocea nesigură, scoţând din servietă o cutie neagră, plată şi parcă nou-nouţă.

Doctoriţa încearcă să-şi stăpânească surpriza. Băiatul are nevoie de bani şi eu, ca o năroadă, îmi pun întrebări, îi fac confidenţe.

— Mărturisesc că aş avea nevoie de un bisturiu bun, spuse în clipa când Victor deschise cutia, şi, luând cuţitaşul în mână, se oglindi în el, cu plăcerea unui copil care capătă o jucărie pe care o dorea de mult.

— Azi aţi aruncat trei în timpul unei operaţii.

Victor observă surpriza doctoriţei. O sprânceană se ridică pe fruntea prea mobilă în contrast cu rigiditatea umerilor, a gâtului întins.

— Vom avea şi noi, în curând, căută doctoriţa să-şi stăpânească surpriza.

— Dar până atunci?

— Până atunci, probabil că dumneata ai nevoie de bani – i-a răspuns cu o ironie în privire şi o siguranţă care-l umileau.

Dar hotărât să iasă cu capul sus din întâmplarea asta, Victor îi întinse cutia:

— Vroiam să v-o dăruiesc.

— Mă feresc de Danai, chiar când aduc daruri – surâse doctoriţa, cu toată siguranţa pe care şi-o recăpătase.

— E o amintire de la tatăl meu. Credeam că v-ar face plăcere.

— Am depănat şi aşa prea multe amintiri – i-a replicat, cu o promptitudine care nu mai lăsa nicio portiţă deschisă. Pentru poeţi, amintirile sunt o sursă de inspiraţie, şi dacă ţi-am fost de folos, cu atâta mai bine. Numai că, mi se pare, că în afară de talent şi inspiraţie, mai trebuie şi muncă...

— Muncă şi iar muncă! Nu mai auzim altceva şi nu mai vorbim despre altceva. Şi, amintindu-şi cuvintele pe care Barotă i le spusese cu ironie, le repetă cu cinism: Se vor

găsi totdeauna destui proşti care să muncească pentru câţiva poeţi cu talent sau poate cu geniu...

Doctoriţa roşi de ciudă, gata să-l dea afară. Dar, aruncând o privire pe fereastră, o recunoscu pe fata care o căutase la spital de dimineaţă. Acum îl aştepta pe Victor şi înţelegea de ce. Încântată că a găsit fraza cu care să încheie discuţia, zâmbi cu indulgenţă:

— Ei, hai, te-a aşteptat destul biata fată!

— Da, s-a întâmplat... începu Victor.

— Se tot întâmplă între băieţi şi fete, mai ales primăvara...

În clipa aceea Victor simţi că o urăşte pe ea, pe Nicoleta, pe Voica, pe toate femeile din lume. Şi cine spune că n-a simţit niciodată nevoia să ucidă, minte!

Capitolul IX

CLEMENSA ARDEA DE CURIOZI-
tate. „Ce-o fi făcut Victor la doctoriţa Ursu?... Doar aşa, ca să-i facă maică-si în necaz? Biata Elena, de-o săptămână tot umblă, cară şi aduce, cumpără-vinde, ca să-l serbeze de ziua lui. N-are inimă copilul ăsta! Numai de n-ar avea sărmana Elena un şoc...” Până n-a venit Victor acasă n-a îndrăznit să coboare s-o vadă. A aşteptat mai întâi să vină Victor acasă.

— E caz de puşcărie... o necăjeşte Artemiza.

Clemansa tresare.

— Ce-i caz de puşcărie, Miso?... Doar e fata noastră.

— Dar ilustratele sunt ale vecinilor. Să le iei corespondenţa, înseamnă să le faci şicane...

— Tocmai asta e, că nu le găsesc...

— De aia te tot foieşti, femeia lui Dumnezeu? Vezi că le-a luat Elena.

— A fost aici? Când? Eu unde eram?

— În pod. Ca să vezi cufărul dacă e în siguranţă, dacă lacătul e bine închis, dacă să-l mai fereci o dată.

— L-am acoperit cu un preş.

— L-ai camuflat.

— Vai, Miso, toate le ştii, eu credeam că dormi...

— Am să am timp destul să dorm pe lumea cealaltă. Mult a fost, puţin a rămas...

— Ce tot spui, Miso? Ştii, chiar voiam să te-ntreb: ţie nu ţi-e frică de moarte?

— Dacă nu mi-a fost frică de viaţă...

— Cum o fi pe lumea cealaltă, Miso? Tu te-ai gândit?

— Sigur. Am prostul obicei să mă gândesc.

— Şi cum o fi?

— Aşa cum a fost până nu m-am născut...

Clemansa rămâne o clipă năucă de simplitatea acestui răspuns, apoi suspină:

— Toate le ştii, Miso!

Atât de mult s-a obişnuit să gândească Artemiza în locul ei, încât se întreabă cu grijă: „Ce-am să mă fac când n-are să mai fie?...” Căci, „fără s-o doboare inteligenţa”, cum spune Artemiza, Clemansa îşi dă seama cât îi e de necesară această minte care rumegă şi interpretează pentru ea toate întâmplările zilei. Cu instinctul ei de animal, înţelege că mintea asta, care frământă şi tălmăceşte pentru ea toate întâmplările zilei, mintea Artemizei, atât timp cât scapără aici, dă vieţii ei un sens. Altminteri, ar muri de plictiseală. Şi totuşi, asta n-o împiedică să-şi dorească, în ascuns, o eliberare... Toate planurile ei de viitor încep din clipa „Când Misa n-o să mai fie...”

— Tu ce crezi, Miso, de ce s-o fi dus Victor la doctoriţa Ursu?

— Lasă asta, mai bine du-te şi vezi ce face Elena cu ilustratele. Hai, pune-le în cutia cu scrisori, ce mai aştepţi?

Artemiza era nerăbdătoare să ştie ce se întâmplă jos între Elena şi Victor. Ilustratele erau un pretext.

— Ţi-am spus, Clem: e caz de puşcărie...

— Fugi, soro!

— Eu nu pot să fug că n-am picioare. Repede-te tu. Hai, nu mai sta!

Clemansa dădu fuga, dar se întoarse din prag.

— Miso, crezi că fata lui Barotă...

— Las-o tu pe fata lui Barotă. Ştii bine despre cine-i vorba.

— Mi se pare că Nicoleta...

— Ţi se pare? Nu mi-ai spus tu că Nicoleta doarme aici... că ai dat odată peste ei... că o răsturna pe cufărul tău? Şi acum umbli cu „mi se pare?”

Clemansa înghite în sec.

— Cine te-ar auzi, Miso...

— N-ar crede că sunt fecioară, nu-i aşa? Dar tu ce crezi? Sunt fecioară sau nu?

— Dacă nu te-ai măritat...

— Ei şi, asta-nseamnă că nu m-am „răsturnat”? Şi Artemiza râde cu poftă, uitându-şi o clipă boala. Dar privirea stupidă a Clemansei, ochii aceia goi, care clipesc întruna, îi readuc senzaţia de greaţă, care nu-i dă pace de câteva zile. Ei, lasă, nu te mai frământa, Clemişor, o să-ţi strici tenul, şi nu leşina, că n-are cine să-mi aducă „ultimele ştiri”...

Când Clemansa trecu pe la uşa Elenei, o izbi mai întâi tăcerea dinăuntru. Sigur, Misa o s-o ia repede: „Prostul satului, femeia lui Dumnezeu, de ce n-ai intrat să vezi ce-i acolo?”

Deodată, auzi vocea lui Victor:

— Nu te mai gargarisi cu eroismul tatei. N-a fost un erou. A fost un biet om nenorocit. Abia acum îmi dau seama. Şi să mă slăbeşti cu familia! De la o vreme nu aud decât familia şi familia... Care familie? „Delegaţia” sau „Bébé Cadum”, care găseşte că e spiritual să intre în cămară şi să stingă tot ce găseşte? „Prinţesa” cu semidocţia ei agresivă sau alţii care altădată nu ne dădeau bună ziua?

Clemansa, băgând de seamă că uşa nu-i închisă, doar crăpată, o mai împinge puţin. Elena stătea în picioare în mijlocul odăii, cu crucea mare de argint pe piept, cu brăţările toate de argint. Vorba Misei: „De la o vreme, prea se împodobeşte. Parcă nu-i a bună...” Nasul Elenei parcă se albise, se lungise, se subţiase. „Cum seamănă cu tat-su!” se miră Clemansa. Şi, pentru prima dată după aproape cincizeci de ani, îi revine clar în minte figura primului ei soţ, levantin sprâncenat, cu ochii mari, codaţi, cu nasul lung, subţire, ascuţit. Pe Victor nu-l vede nicăieri. Clemansa îşi mai vâră o dată nasul pe uşă. Victor, cu

spatele spre ea, sta pe scaunul pianului. Elena striga:

— Mie să-mi răspunzi ce-ai căutat acolo?

„Are dreptate, se gândeşte Clemansa, ce-a căutat la Ursoaica?” Dacă ar afla, ar lăsa totul baltă şi ar da fuga să-i spună Misei.

— Nu-mi place să mă pândeşti, să mă spionezi... Pe tata l-ai pândit, l-ai spionat toată viaţa, nu-ţi ajunge?

— Tu ştii cât rău mi-a făcut neruşinata? A trăit cu tatăl tău în văzul lumii...

— Să-i fie de bine... Tata nu te iubea, asta ar fi fost de-ajuns ca să fii nefericită. Pe cine iubea, ce importanţă are?

— Nu are importanţă cu cine mă-nşela?...

— Dacă n-ai fi ameninţat cu sinuciderea, dacă i-ai fi redat libertatea, s-ar fi însurat cu femeia pe care o iubea. Dar ai preferat să te înşele.

— N-ai suflet! – strigă Elena ieşită din minţi.

— De la tine am învăţat că sufletul te încurcă în vremurile astea. Şi, răsucindu-se cu scaunul, făcu câteva acorduri. Apoi, cu faţa din nou spre Elena: — Fii mulţumită că am venit acasă... Ştii că am fost reţinut la Miliţie?... Am scăpat ca prin urechile acului...

Dar Elena are o idee fixă:

— Ce-ai căutat alături?

„Ciudat, nu-i pasă, nu-i pasă de ce am fost reţinut acolo, ce mi s-a întâmplat.”

— Bine, să stăm de vorbă, ca între gangsteri...

— Lasă limbajul Misei. Tu ştii că, dacă nu-mi puneam toată voinţa, toată viaţa în joc, ai fi ajuns şofer de taxi, ca vărul nostru Bazil? A cui a fost ideea să pleci pe şantier?

— A ta. Dar, după două săptămâni, mi-ai trimis o telegramă că ai murit, să viu urgent înapoi... Pentru ca acum să te lauzi cu eroismul meu pe şantier. Aşa cum nu mai conteneşti cu eroismul tatei...

— Şi ce vrei să spui? N-a fost un erou, tatăl tău?

— A plecat pe front fiindcă se înăbuşea în casa asta. Un om cu aripi frânte... Ca mine... Am să-mi iau câmpii şi

eu... Mă sufoc...

— Şi fiindcă te sufoci aici te duci acolo? Şi, întinzând din nou mâna spre fereastră, teatral: Ce-ai căutat la ea?

Clemansa împinge uşa câte puţin, să vadă mai bine... Altminteri – vorba Misei – teatru la microfon.

Camera părea dintr-o dată goală. Parcă era o scenă luminată numai într-un unghi al ei. Nu erau aprinse decât lumânările pianului, cu becuri electrice. „De ce o fi stând Elena cu lumina asta chioară? Nu seamănă cu mine... se bucura Clemansa, eu la lumină nu fac economie...” Simţea de fiecare dată o plăcere stranie când vedea că fata ei nu-i seamănă deloc. Parcă voia să se convingă că nu e a ei. Că e prea tânără, ca să aibă o fată... Clemansa nu vrea nici în gând să pomenească vârsta Elenei.

— Am vrut să-i vând trusa, se auzi vocea lui Victor, venind din celălalt colţ al odăii.

— Cum ai îndrăznit? – urlă Elena.

— Trusa? E tot ce mi-a rămas de la tatăl tău.

Clemansa aude „trăsura” şi se-ntreabă: „Când a avut Puiu trăsură?”

— Femeia asta care mi-a luat bărbatul!

Erau acum iar amândoi faţă-n faţă.

— Poate te vrea şi pe tine?! Ce poţi să ştii?... râdea Elena forţat.

Clemansa îşi aminti că aşa râdea şi Mac, atunci când era furios pe Misa. „Cu femeile astea emancipate, poţi să te aştepţi la orice”, spunea Mac.

— Poţi să fii liniştită. Nu i-am plăcut deloc. Dar ea... Ea mi-a plăcut. Şi-l înţeleg pe tata. E o femeie adevărată...

„Parcă îl împinge necuratu’...” gândi Clemansa. „Ce Dumnezeu! N-are minte copilu’ ăsta?!”

— Ce înseamnă „o femeie adevărată”? Ce au ele, femeile adevărate şi noi nu avem... Avem şi noi, zău că avem şi noi...

— Mamă, nu fi vulgară.

— Vulgară? Eu?!

Clemansa o vedea în plină lumină. Ochii Elenei erau

imenşi, nările dilatate. Dreaptă, înaltă, cu crucea mare de argint lucind pe piept, cu mâinile atârnând sub greutatea brăţărilor, cu privirea ţintă spre uşă. Clemansa dădu un pas înapoi.

— Vulgară! – repeta Elena înaintând spre Victor, gata parcă să-l strângă de gât. Atunci cum e chivuţa de jos? Cum e? Dacă eu sunt vulgară, cum sunt fetele lui Barotă?

— Mamă, nu-ţi dau voie...

— Nu-mi dai voie? Cine eşti tu să-mi dai sau să nu-mi dai voie? Uiţi tot ce-am făcut pentru tine?

— Ştiu, dar nu mai pot! Plec şi nu mai vreau să faci nimic pentru mine...

— Victor, se înmuie deodată vocea Elenei, mâine e ziua ta... Puişor... Îl cunoştea, era în stare să dispară, să nu vină acasă, s-o facă de râs. — Am pentru tine o surpriză. Nu mai eu ştiu cât am alergat! Rudele noastre nu mai au telefon. M-am dus pe la fiecare să-i invit. O să vie şi unchiul nostru. Charles-Rodolphe, prinţul...

— Escrocul? – întrebă Victor, nepăsător.

Clemansa înghiţi în sec. Escrocul era unchiul Lică.

— Escroc? Charles-Rodolphe? – se simţi ofensată Elena. Era unul dintre cei mai bogaţi oameni din ţară!

— Când furi, e uşor...

— Cine te-a „prelucrat”? Doctoriţa sau fetele lui Barotă? Asta o fi alianţa dintre ţărani şi muncitori? Asta-i învăţat la şcoala lor?

— În orice caz la şcoala voastră am învăţat că Tache Mândru, străbunicul, l-a luat de barbişon şi i-a strigat „Escrocule!”

— Confunzi – făcu Elena jignită. — Pe unchiul Lică l-a făcut escroc. Lică „trăsură” i se spunea, că nu se dădea jos din trăsură. Pentru tine m-am judecat cu unchiul Lică. Ultimul ban l-am cheltuit pentru tine.

— De ce? Ca să-mi atârni o tinichea de coadă, în al doisprezecelea ceas?

— Ce tinichea? Era moştenirea la care aveau dreptul mama şi Misa.

„Mama”, şopteşte Clemansa... Şi parcă nu-i vine să-şi creadă urechilor. „Mama.” Niciodată Elena nu-i spusese mamă.

— Într-o zi, tot a noastră o să fie! – bătea Elena din picior cu toată convingerea.

Victor izbucni în râs:

— Paşte, murgule, iarbă verde!

Râsul Artemizei, întocmai. Semăna atât de mult, încât Clemansa privi sus, în capul scărilor, să vadă dacă nu cumva era acolo năzdrăvana.

Victor vru să deschidă fereastra, dar Elena se împotrivi. Ploaia bătea în geam. Bătea atât de tare, încât Clemansei i se făcu frică şi frig. Ar vrea să plece, dar mai întâi trebuie să afle de ce-a fost Victor la doctoriţă.

— Să vedem cine râde la urmă, băiete! Dacă nu perseverezi, dacă nu ai în viaţă un ţel...

Dar Victor o întrerupe:

— Ai pus degetul pe rană. N-am niciun ţel. E mai rău decât să n-ai busolă în largul mării.

Clemansa nu pricepea nimic, dar era în vocea lui Victor o dezamăgire, o tristeţe atât de cumplită, încât o prinse îngrijorarea. Tocmai acum, de ziua lui... Să nu se îmbolnăvească...

— Tu m-ai învăţat că un ţel, oricare ar fi, te încurcă. Deviza ta era: văzând şi făcând... Ei da, poate că e bine să asişti ca un spectator la toate câte se întâmplă. Poate că e bine, dar e foarte trist. Vezi furtuna asta? Noi stăm cu geamul închis şi aşteptăm să treacă, ploaia o privim pe fereastră, aşteptăm să treacă, mâine o să fie soare, frumos, dar noi n-o să stăm în arşiţa lui. O să aşteptăm să treacă arşiţa, să treacă vara, să treacă toamna, să treacă iarna... să treacă anotimp după anotimp, ca să se schimbe vremea şi vremurile. Aşa m-ai învăţat, să închid ochii şi să aştept. Să mă joc de-a baba oarba, în loc să trăiesc.

Clemansa nu înţelegea nimic din toate astea. „Pare tare necăjit, bietul copil, parcă-i bolnav...”

Elena, dimpotrivă, era acum bine dispusă. Se-nvârtea prin odaie, aproape că dansa.

— Victor, de ziua ta, o să avem şampanie. Şi zece sticle de Cotnari vechi... vechi... O să vezi ce vin grozav! Armanda se topeşte după tine... Cât despre Nicoleta... Ce să mai vorbim!

— Să n-aud de ea!

„Aşa-i trebuie – se bucură Clemansa. — Ce-a căutat cu el în pod, pe cufărul meu?! De când i-am văzut, îl visez pe Barotă...” Grozav ar coborî acum să asculte la uşa lui... să se uite pe gaura cheii, să-l vadă. Dar nu se clinteşte.

Elena e din ce în ce mai veselă.

— Bine că nu ţi-a luat trusa!

Vorbea precipitat.

— Ţi-am găsit discurile pe care le doreai: Darius Milhaud, Germaine Tailleferre, Francis Poulenc...

Era în glasul ei o vibraţie pe care Clemansa n-o recunoştea.

— Armanda o să recite. Recită foarte frumos! Tu singur ai observat că e ca un pastel. Fiecare din mătuşile ei are câte o vie. Îţi dai seama, Victor...

Elena e lângă el, gata să-i mângâie părul, dar el o împinge brutal.

— Lasă-mă! Mi-e silă... Mi-e silă de toată lumea asta, pe care o înnădeşti aici...

— De ce ţi-e silă? Fiindcă tragi a sărăcie, tragi la vecinii de jos!... Ţi-e gândul tot la chivuţa ta! Ei, află că se mărită, ţi-a luat-o înainte. Chivuţa se mărită... Spoi tingiri... Voica Barotă se mărită! Trebuie să fie ofiţerul care venea pe-aici, când s-au mutat! Vreun fost lingurar!

Şi Elena, apăsând pe clape cu un singur deget, fredonează: *Comme la fumée d’une cigarette*[20]*...*

— Nu-i adevărat! – ţipă Victor scos din minţi.

— Ba-i adevărat!

Şi, cu un aer triumfător, Elena luă de pe comodă câteva ilustrate şi i le vârî lui Victor sub nas.

[20] Ca fumul unei ţigări (fr.).

Clemansei i se opri răsuflarea. Ilustratele! Cum de-au ajuns aici? Cum să mai pună mâna pe ele?

Elena râdea forţat.

— Tudor nu-i logodnicul? Nu i-ai stricat tu căruţa? Poate că i-ai stricat şi mireasa...

— Nu-ţi permit! – se înfurie Victor.

— N-am obiceiul să-ţi cer voie, mucosule! Uite, aici... Toate sunt pentru Voica Barotă...

Şi, cu supremă satisfacţie, îi întinse ilustratele.

— Ce caută aici? Cum îndrăzneşti să citeşti o corespondenţă care nu-ţi aparţine? Mă dezgusti! – strigă Victor.

Şi, fiindcă Elena continua să-i vâre sub nas ilustratele, Victor îi dădu una peste mână şi ieşi, trântind uşa.

— Au! – se auzi ţipătul ascuţit al Clemansei, pe care Victor, fără să vrea, o îmbrânci.

— Victor! se auzi strigătul disperat al Elenei.

Dar Victor sări treptele câte două, căzu în gol, se lovi de cineva în holul întunecos, şi, înjurând, ieşi în stradă.

Capitolul X

ABIA DUPĂ CE TRECU DE BISERICA Visarion şi ajunse în bulevardul proaspăt spălat de ploaie, Victor se întrebă de cine s-a împiedicat a doua oară şi dacă putea să fie Clemansa în două exemplare, să-i stea de două ori în cale, sus, în faţa uşii şi jos, lângă ultima treaptă. Dar dacă nu te împiedici de Clemansa în casa asta, de cine să te-mpiedici? Cine pândeşte pe scări, la uşi? Să fi ajuns la această dexteritate încât să asculte în acelaşi timp şi la etaj şi la parter? Să se fi dat de-a dura pe scară şi să fi ajuns jos înaintea lui? Nu-i nimic. E tinerică bunicuţa. Se scoală, îşi scutură rochiţa, îşi aranjează zulufii la tâmple, şi, în pantofiorii cu tocuri înalte, dă fuga sus să raporteze superiorului. Dar dacă jos era Barotă? Dacă l-a îmbrâncit? O să spună cu drept cuvânt că sunt nişte sălbatici vecinii de sus, burjuii... Poate că nici pentru Voica n-am fost altceva decât băiatul vecinilor de sus – un burghez. Voica se mărită? Foarte bine. Toată lumea va fi mulţumită. Dacă eu m-aş însura cu Voica s-ar sinucide în acelaşi timp tatăl ei şi mama mea. Nu, Barotă nu e omul care să se sinucidă. Oamenii ca el nu abandonează terenul. Când i-am propus Voicăi să fugim în lume, a crezut că glumesc. „Totuşi, Capuleţii şi Montaguii nu vor admite nici în ruptul capului ca tu să fii a mea...” Dacă aş întâlni-o acum, i-aş râde-n nas. „Tu nu eşti Jeanne Hébuterne. Tu n-ai să mori niciodată din dragoste. Nu eşti Julieta. E drept că, la început, nici Julieta n-a vrut să moară. A simulat. Tu nici să simulezi nu ştii. Tu eşti Voica, Voica Barotă...” Îmi place cum ridici năsucul când te prezinţi «Voica Barotă». Julieta era mai modestă.

Ştiu ce ai să răspunzi, îţi cunosc repertoriul: «Ea nu trebuia să-şi apere demnitatea. Făcea parte din clasa privilegiată...» Da, îţi cunosc răspunsurile, îmi place încrederea ta în tine. Orgoliul, demnitatea ta. Voica, ce multă nevoie aş avea în seara asta de tine! Ţi-aş povesti întâmplarea din cafenea şi tu m-ai înţelege: O fată care habar n-am cine e, de unde s-o iau, a plătit pentru mine. N-am avut dreptate să fiu furios pe ospătar? Furios eram din cauza ta... Sigur, nu trebuia să-l insult, nici să ridic mâna! Dacă ne-am putea stăpâni! Dacă ai fi aici, să-ţi spun ce am pe suflet! Dar nu am pe nimeni. Numai *bolta cerească deasupra mea, conştiinţa din mine*! Ce bine ştiu oamenii geniali să spună lucrurile cele mai simple... Dar pentru asta au trebuit mai întâi să fie geniali. Ca să spui: *Mehr Licht*[21]*,* trebuie să fii Goethe... adică să scrii *Faust...* Ce-o fi cu şedinţa la care am fost chemat? Dacă e pentru mine? Dacă s-a aflat? Nu, n-a avut când să se afle... Paşii se apropiau din ce în ce. Altădată, nu le-ar fi dat importanţă. Dar acum îl scoteau din sărite. De ce dracu nu mai apare o cârciumă? Cine-o fi individul care mă urmăreşte? Ce vrea? Paşi de bărbat, asta e sigur. Am să mă întorc şi am să-i spun: „Imbecilule, ce vrei de la mine? Nu mă interesează bărbaţii... Nici femeile nu mă mai interesează. Sunt mort...” Ce-ar fi să fac stânga-mprejur şi să-l plesnesc? El o să rămână uluit, eu am să-i spun: „un act gratuit...”

Întorcând capul, Victor văzu un tânăr înalt, cam deşelat, puţin adus din spate. Ce vrea?

— Ce vrei? l-a întrebat, cerându-i parcă socoteală pentru tot ce i se întâmplase în ziua aceea.

— Nimic. Avem acelaşi drum.

— Eu mă duc să mă spânzur.

Horia zâmbi.

— Ţi-ai încheiat toate socotelile, nu mai ai nimic de făcut, nicio ţintă?

— Suntem mulţi fără ţintă. Proşti, dar mulţi. „Unde l-am

[21] Mai multă lumină (germ.).

mai văzut pe lunganul ăsta?”

— Proşti, da. Mulţi, zău nu cred – spuse Horia.

— Fiindcă mint şi se bat cu pumnii-n piept, demagogii... Apoi, neaşteptat, bruscând lucrurile: Hai să bem un şpriţ. Caut o cârciumă...

Abia acum, la lumina felinarelor din Piaţa Victoriei, Horia îl vedea bine. Un băiat frumos, sprâncenat, care nu putea să nu-ţi atragă privirea. Nasul drept, buzele cam groase, cu măiestrie arcuite, ochii negri, înfundaţi sub pometi de copil.

— Nu semeni a borfaş.

— Borfaş? – se miră Victor.

— Ce căutai acolo, pe-ntuneric, pe scară? Cum mi-ai căzut în spate? Şi, dacă ai văzut că ai trântit un om, de ce nu ţi-ai cerut scuze? De ce n-ai stat să vezi ce i s-a întâmplat? De ce ai fugit?

— Aş putea mai curând să te-ntreb eu ce căutai acolo? Dar ştii că mi-ai dat o idee? Borfaş... Iată o soluţie... Tocmai mă-ntrebam cum să-mi câştig existenţa...

— Şi altă soluţie n-ai găsit?

— Nu.

— Nu cumva eşti Victor Movilă?

— Vreau să rămân incognito...

— Să-ţi fie de bine.

Când Victor ridică braţul să smulgă o crenguţă, Horia primi un duş de apă în obraz.

— La urma urmei unde mergi?

— Să mă spânzur, ţi-am spus!

Stelele se înmulţeau de parcă o mână nevăzută aprindea pe cer câte o candelă.

— Credeam că glumeşti, dar, dacă vorbeşti serios, nu avem acelaşi drum.

— Bei?

Horia nu pricepe.

— Te-am întrebat dacă bei...

— Ce să beau?

— Ceai de tei... de cozi de cireşe, de siminichie... –

Apoi, tare ca unui surd: Ce-ţi place? Vinul, ţuica, basamacul... Ce preferi?

— Eu? – făcu Horia preocupat de altceva.

— Nu, Popescu... – şi, cu o duritate neaşteptată: Ai fost atât de fericit în viaţă că n-ai avut nevoie să bei?

— Am băut o singură dată, când a-mplinit bunica şaptezeci de ani. Când am luat primul meu salariu de inginer. I-am cumpărat un batic cu flori roşii, am gătit-o, am luat-o de braţ şi: „Hai, domnişoară, în oraş să-i tragem un chef...” Ne-am întors ca nişte cheflii. Vorbeam tare, râdeam tare. Lumea se uita la noi şi nu ştia ce să creadă. Bunica mă arăta ca pe-o minune: „Nepotul meu a ieşit inginer... Da, da, inginer adevărat...” N-am avut mamă...

— Dacă ai şti ce cătuşe îţi pune. Eşti cu prietenii undeva, şi ţi-ar face plăcere să mai rămâi cu ei, dar ştii că te aşteaptă în colţul străzii sau la fereastră, îi ard ochii în cap de grijă; zici că nu-ţi pasă, dar nu mai ai astâmpăr, răbdare, chef... Dacă într-o noapte nu vii acasă, înnebuneşte de-a binelea...

— Mie mi se pare o adevărată fericire să aibă cineva grijă de tine, să te aştepte... Şi, în gândul lui. „Poate că Geta mă aşteaptă. Ce-ar fi să mă întorc... De ce nu m-a lăsat să-i spun ce s-a-ntâmplat, în continuare? Ceilalţi mi-au întors spatele... Au plecat. Tatăl tău s-a întors, m-a ajutat să văd unde-i greşeala... Înseamnă că nu s-a supărat...”

— Fericire! – scrâşneşte Victor. — Habar n-ai! Dacă te îndrăgosteşti, îţi spionează paşii, îţi pândeşte mişcările. Vrei să te însori, nu-i place fata. În schimb, îţi aduce în casă tot felul de lighioane, ca să te însoare după socotelile ei.

Horia se gândeşte la mama Geniei, la Barotă. E normal să vrei să asiguri fericirea copilului tău. Numai că fiecare are altă noţiune despre fericire! Cum o fi acel Matei, pe care Barotă îl regretă atât de mult? De ce-ar merita-o el pe Geta, mai mult decât mine? Cum a iubit-o? Se poate iubi în mai multe feluri?

Victor se opri în faţa unei cârciumi.

Horia ar vrea să plece, dar îi e sete. Şi apoi, obosit peste măsură, sau poate tocmai de aceea, îşi dădea seama că nu va putea dormi. Dar, de îndată ce a intrat l-a izbit neplăcut fumul de ţigări, de cârnaţi prăjiţi, de butoaie goale, de pivniţă, de mucegai.

Victor ochi o masă.

— Ce vin îţi place?

— Totul e să aibă sifon.

— Am înţeles: un şpriţ rece şi nişte mititei... Şi acum, spune-mi, inginerule, ce făceai acolo, pe-ntuneric... O aşteptai pe Geta? Sau plecai de la ea... Eu sunt vecinul de sus; Victor... pramatia de Victor. Tot ce se spune despre mine e adevărat, Da... Am fost, sunt, şi am să fiu totdeauna îndrăgostit de Voica. Şi, ca să-i fac mamei în ciudă, aş fi în stare să mă însor, cu ea.

— Numai pentru asta?

— Şi ca să n-o ia altul. Câinele grădinarului. Îşi păzeşte osul. Uite şi prietenul meu Costică. Toţi ospătarii sunt prietenii mei, afară de unul cu care m-am certat azi. Un cap pătrat cu care am ajuns la Miliţie. Şi, către ospătar: O baterie, Costică. Vinul casei, şase mititei, sifon rece!

— Azi am avut o zi grea – continuă Victor – mi-am ieşit din minţi, când am auzit că Voica se mărită cu Tudor, locotenentul invizibil... Voica pretinde că e pentru ea ca un frate. Dar se mărită cu el. De ce-or fi vrând toate fetele să se mărite? Suprema dovadă de dragoste pe care poţi să i-o dai unei fete e s-o ceri de nevastă.

Horia zâmbeşte. „Abia aştept s-o ţin în braţe, să fie a mea. Nevasta mea... A mea toată noaptea... Să descifrez această amară şi dulce enigmă care e femeia mea...”

— O cunoşti pe Voica? Are o faţă prelungă, smeadă, buze roşii, groase, ochii îndepărtaţi, lungi, uneori gălbui ca mierea, alteori verzi ca frunza crudă, gene castanii, dese ca nişte periuţe. Numai marea e atât de schimbătoare ca ochii ei... Ochii lui Barotă. Dar ai lui sunt înguşti ca o linie, ca un ascuţiş de lamă. Ai ei, mari,

nesăţioşi, curioşi să ştie, să afle, să surprindă tot ce se mişcă pe pământ, pe sub pământ, în aer, în apă. Geta e mai frumoasă. Voica e mai mult decât frumoasă. Numai natura are forţa asta de a varia culorile, lumina, densitatea aerului, vibraţia, dintr-o clipă într-alta. Dar ce are mai atrăgător e gura... Dinţii prea mari, dar strălucirea lor îţi ia ochii. Când se supără, se cutremură munţii. Ca o adevărata artistă, îşi permite să fie ea însăşi în orice împrejurare. Chiar şi capriciile, ţâfnele ei sunt de mare actriţă...

Toate astea îl interesau pe Horia, dar nu-i plăcea ca despre sora Getei să-i vorbească un necunoscut, un chefliu. Ce-ar spune Geta dacă l-ar vedea aici?

— Şi de ce s-a terminat? Sau de ce v-aţi certat? – întreabă Horia.

— Poţi să ştii vreodată de ce-a început şi de ce s-a terminat? Poate fiindcă ea e fata lui Barotă, îndrăcită, mândră, comunistă din născare, şi eu, băiatul mamei mele. O burgheză cu fumuri şi pretenţii de aristocrată. Voica pretinde că sunt superficial, fiindcă mi-a venit totul de-a gata.

— Şi nu-i aşa?

— Dacă te gândeşti la bunurile de larg consum...

— Şi chiar la cele spirituale.

— Da, am avut acasă o bibliotecă medicală, una juridică şi una literară. Voica nu-mi iartă biblioteca asta. Are un fel de ostilitate, o mândrie stridentă a originei ei: „Tata a făcut numai patru clase primare”. Ei şi? Pentru asta merită o decoraţie? Sau eu, pentru că am moştenit o bibliotecă, trebuie să devin miner? Voica e convinsă că numai aşa aş putea să rup cu lumea mea...

— La urma urmei, eu tot nu ştiu care e lumea ta! A dumitale...

— În seara asta ne putem tutui. Uite că a venit băutura. Mâine, dacă nu vrei, nu mă cunoşti.

Victor turnă vin în pahare şi, după prima sorbitură:

— În seara asta, dacă nu ne-ntâlneam...

— Îţi alegeai altă cârciumă...
— Crezi că nu mai sunt tineri care se sinucid?
— În orice caz, nu când sosesc mititeii.
Victor dădu pe gât paharul şi începu cu totul firesc:

Viaţa m-a somat,
Ca un pai am ascultat de porunca ei: hai!
Şi făcând la fel cu întregul norod
Am vrut să aleg, între pur, între glod.

Versurile astea le-am scris când aveam doisprezece ani.

În faţa adevărului am stat ca un bou
Privind cum se clatină sfânta mea casă,
Şi vrând să caut mugurul nou,
Prea mult mă aplecai pe terasă.

Horia fu cucerit de farmecul vocii, gravă şi caldă, alta decât cea răstită de mai-nainte.
— Şi acum ce scrii?
— Poezii decadente. Nu te speria, aşa sunt considerate acum. Peste zece ani vor trece poate drept prea cuminţi.
— Şi până atunci?
— Traduc sonetele lui Shakespeare.

Risipitoare frumuseţe, de ce să-ţi cheltuieşti
Al frumuseţii tale har, păstrându-l numai pentru tine.
Natura nu dă niciun dar, îl împrumută doar,
Şi ca să spun drept, celor risipitori...

— Îţi place?

Ca filomela-n pragul verii cântă
Şi îşi opreşte cântul, când vin zilele fierbinţi.
Nu fiindcă vara-i mai puţin frumoasă-acum,

Decât atunci când imnurile-i triste făceau să tacă noaptea,
Dar muzica-i sălbatică încearcă fiecare ramură,
Şi fructele, crescute mari, îşi pierd deliciul rar.

Horia se gândea: Geta are dreptate când spune despre Victor: brânză bună în burduf de câine. Dar e talentat! Ce ciudat contrasta vocea lui cu înfăţişarea de copil bosumflat. O gropiţă i se adâncea în obraz, de îndată ce schiţa un surâs. Sigur că a fost dintr-acei copii pe lângă care nu poţi să treci fără să te opreşti să-i mângâi, să-i întrebi: Cum te cheamă? Câţi ani ai?

— Trebuie să existe un motiv care a declanşat furtuna. Cine-i de vină?

— Aş putea să spun: Nicoleta.

— Există şi o Nicoleta?

— Floare carnivoră...

— Nu-nţeleg.

— Femeia blândă şi dulce, care-şi încolăceşte braţele moi după gâtul masculului, îl topeşte şi-l digeră. Nicoleta mă consumă trupeşte, Voica sufleteşte... Şi, dând pe gât un pahar cu vin: — Dacă nu mă-nţelegi, sau eşti ipocrit, sau eşti de origină sănătoasă...

— De unde ştii de ce origine sunt?

— Se vede de la o poştă.

— Asta mă onorează.

— Da. Aveţi un fel de snobism *à rebours.* Altădată părea interesant să treci drept om din lumea mare. Acum e la fel de interesant să pari din lumea multă.

— Poate, cine vrea neapărat „să pară” una sau alta. Dar un om trebuie „să fie” nu „să pară”... Lăsând la o parte străbunicii, bunicii, mătuşile, tu ce eşti, Victor, şi, mai ales, ce vrei să fii?

— „Din furtuna vieţii nu m-am ales decât cu câteva idei şi nici cu un sentiment”, spune Peciorin. Mătuşa mea, Artemiza, i-a dovedit Voicăi negru pe alb că sunt un mincinos. Poate că sunt modest. Mi se pare că n-aş fi în

stare să exprim, tot atât de bine cu alţii, ceea ce simt... Ce vină am că mi-a luat-o înainte Lermontov, bunăoară...

— Ai băut destul, Victor. Eu zic să te lepezi de toate tinichelele pe care sfânta ta clasă ţi le-a legat de coadă. Pleacă de-acasă. Şterge-o!

— Uşor de spus. Ai văzut multe case cu bilete de închiriat lipite de geam? Se pare că existau înainte, dar eu, de când m-am născut...

— Eu ştiu ce înseamnă să n-ai un acoperiş, un pat. Când am venit în Bucureşti... Ce mare mi s-a părut oraşul! Palatul Telefoanelor parcă ameninţa să-mi cadă-n cap. Forfota lumii, vacarmul. Parcă erau într-un film, care vrea cu tot dinadinsul să te strivească... Am coborât spre Cişmigiu. De la o tarabă, am cumpărat un kilogram de struguri. Se pornise o ploaie grozavă. Lacrimile îmi curgeau pe obraz amestecate cu picăturile de ploaie. Un copil a venit şi s-a adăpostit lângă mine, vârându-se sub punga de struguri pe care o ţineam la piept. Simţeam copilul lipit de coapsă şi-mi părea bine că pot să-i fiu de folos...

— Trebuie să-nţeleg că n-ai să mă laşi nici pe mine în drum? Erou pozitiv, ce mai-ncolo-ncoa. Pariez că eşti fiu de ceferist!

— Ai câştigat pariul. Numai că eu nu l-am cunoscut pe tata. Împlinisem abia un an când a avut un accident de locomotivă. Trebuia să i se taie piciorul şi n-a acceptat. A preferat să moară.

— Erou negativ.

— Era îndrăgostit de mama şi n-ar fi vrut să-l iubească din milă. Iar ea îl iubea aşa de mult încât, după un an, s-a stins. M-a crescut bunica. La unsprezece ani am venit singur în Bucureşti, să caut un prieten al tatei de care ştiam numai că e înalt, frumos, brunet, are mustaţă mare neagră, îl cheamă Vasile şi, dacă am să-l găsesc, are să mă ajute.

— Şi l-ai găsit?

— Da, dar până atunci, am vândut pe stradă limonadă,

seminţe, baloane colorate, ziare. Am fost ucenic la o brutărie. Copilul brutarului se trezea în toiul nopţii, şi eu trebuia să mă joc cu el, până i se făcea somn şi adormea. Tu spui: o iubesc pe Voica, dar eu nu-nţeleg cum o iubeşti!?

— Uneori aş vrea să fim singuri pe o stâncă, înconjuraţi de apă, să ne uităm unul în ochii altuia şi apa să crească în jurul nostru şi noi să nu vedem, să nu ştim, să nu ne sinchisim de nimic...

— Să muriţi împreună... Ei bine, eu, cu fata pe care-o iubesc, vreau să trăiesc împreună. Să fie a mea, femeia mea, înţelegi, Victor? Să-mi împart cu ea patul, masa, casa, grijile, bucuriile, necazurile.

Horia îl vede pe Barotă cu mâinile pe umerii Getei. „Ce-i, fata mea? Tu crezi că viaţa o să fie o primăvară lungă, şi fericirea ca o halviţă de care întinzi şi tot întinzi? Dar, zilele cenuşii, înfrângerile, lipsa de bani, nedreptăţile, ploaia, vântul, furtuna, înzăpezirile, îngheţul nu înseamnă viaţă şi, adeseori, fericire? Fericirea seamănă mai curând cu acele ochiuri de apă care se ivesc când începe dezgheţul, cu ceea ce simţi când vezi primii muguri pe crengile goale, când natura se scutură de iarnă.”

— Totuşi, Eminescu n-a iubit-o pe Veronica Micle, aşa cum spui tu: „Hai să împărţim patul, pâinea, viaţa...”

— Atunci îndrăznesc să spun că n-a iubit-o. A fost o beţie, un vis, o evadare, sau cine ştie ce atracţie, care are nevoie de un ambalaj poetic. Dar eu înţeleg că, atunci când iubeşti, femeia să intre cu totul în circuitul tău psihic, fizic, intelectual, nevoia de a o simţi alături să fie ca nevoia de aer, să simţi că, pentru ca s-o uiţi, ar trebui să mori.

— Crezi că există un singur fel de a iubi, o singură iubire? Geta e singura fată pe care ai iubit-o?

— Recunosc că, oricât de tânăr ai fi, porţi cu tine un trecut care pe celălalt îl nelinişteşte, îl chinuie. Îţi vine să ştergi ochii iubitei, cum ai şterge o tăbliţă ca să nu rămâie nicio urmă din ceea ce era scris înainte. Şi, fiindcă asta nu

se poate, cauţi s-o pedepseşti, îi arăţi şi tu tăbliţa pe care s-au înscris bucuriile şi necazurile tale. Ei, Victor, ce te uiţi aşa la mine? Credeai că poeţii au monopolul complicaţiilor sufleteşti? Noi, inginerii, numai compasul şi rigla? Am văzut cum ne simplifică scriitorii, cum ne compromit în romanele lor. Nu au nici curiozitate, nici fantezie, nici aripi. Dar să fii poet înseamnă să zbori unde alţii nu pot să ajungă.

— Dacă zbori, îţi frângi aripile.

— Vlaicu şi alţii cum au riscat? Dar pentru asta îţi trebuie pasiune şi sinceritate. Trebuie să ştii să lupţi pentru ce crezi şi pentru ce te doare, să nu fii flecar şi fanfaron, să te gargariseşti cu vorbe umflate ca sinucidere, moarte, să bei şi să spui anecdote şi să te crezi un erou din vremea lui Lermontov. Poeziile voastre sunt, de la o vreme, pline de inovaţii tehnice, de eprubete, de strunguri. Dar ce ştiţi voi despre poezia laboratorului, despre pasiunea căutării, despre fiorul găsirii? Ca să smulgi necunoscutului secretul, să creezi ceva nou, e nevoie de o gestaţie ca pentru naşterea unui copil, ca pentru apariţia unei flori care n-a existat până la tine.

— Trebuie să recunosc că eşti mai inteligent decât alţi ingineri şi cu un vocabular ceva mai variat. Dar tot despre laborator şi despre experienţe ai vrea să scriu, nu-i aşa? Ei bine, eu vreau să scriu despre dragoste, despre stele, despre o bucată de zahăr care se topeşte într-o ceaşcă de ceai... Ai văzut vreodată cum cade o bucată de zahăr din mâna unei fete pe care o iubeşti, cum se topeşte în ceaşca de ceai? Şi către ospătar: — Mai adu o sticlă de vin...

Capitolul XI

ÎN ODAIA LUI BAROTĂ, ELENA, sprijinită de uşă, repeta cu tremolo în voce:

— Copilul meu... băiatu'! A dispărut... A lipsit toată noaptea...

În picioare, Barotă răspunde liniştit:

— S-a făcut şi el băiat mare...

— Dumneata nu poţi să-nţelegi – se smiorcăie Elena.

— Dumneata nu eşti mamă...

— Asta aşa-i... surâde Barotă.

— Nu sunt mamă. Dar, ca tată, înţeleg că un copil care se ascunde de mama lui, trebuie să aibă motive serioase.

Elenei îi sclipesc ochii de indignare.

— Motive? L-am crescut cu sacrificii, pe care dumneata nu le poţi bănui. I-am dat o creştere – şi, căutându-şi cuvântul – impecabilă...

— Da, am văzut. Ştie să sărute mâna, nu-şi vâră degetele în nas, ciripeşte franţuzeşte şi înjură româneşte. Dar nu ştie că săpunul cu care se spală nu creşte în pom. Pâinea nu pică din copac, ca mana din *Biblie.* Cineva munceşte, ca el să le aibă. Un băiat care nu ştie să-şi coasă singur un nasture sau să-i facă mamei un ceai când vine acasă obosită, după părerea mea, nu e bine crescut.

— L-am ocrotit...

— L-aţi răsfăţat. Nu vă supăraţi, doamnă, dar, după mine, e neinteresant un băiat care caută fericirea în clondirul cu vin.

— Viaţa noastră a fost grea, foarte grea.

— Şi a noastră, uşoară?

— Nu e la fel. Nu vi se pun beţe în roate.

— Cine-i pune beţe-n roate lui Victor? Cine-l ţine legat de o corabie care se scufundă?

— Eu? Eu îl ţin legat? Nu l-am trimis pe şantier, la Bicaz? Nu-l trimit la şedinţe?

— Ziua îl trimiteţi la şedinţe, să se bată cu pumnul în piept, seara îi înnădiţi aici tot felul de petrecăreţi. „Du-te pe şantier, băiatul meu. Eşti deştept, bun de gură, cântă-le în strună. Dacă ai talent, măcar să-ţi folosească. Scrie cum le place «lor», dar să nu pui suflet. Demagogia e la modă. Fii demagog.”

— N-am venit să primesc o lecţie.

— Tocmai voiam să vă întreb de ce aţi venit...

— Băiatul meu... Nu ştiu unde s-a dus. N-a venit toată noaptea... N-a dormit acasă...

— E prima oară?

— Da... Nu... Chiar aşa, toată noaptea, nu. Nu s-a mai întâmplat.

— O să vă obişnuiţi. E bărbat.

Dar Elena parcă nu aude:

— Sunt disperată! L-am aşteptat toată noaptea. Dumneata ştii ce-nseamnă o noapte întreagă? La fereastră, la poartă, pe stradă, pe străzi... De dimineaţă îl caut peste tot... Nu mai ştiu unde să mă duc. L-am căutat şi alături. Da... L-am căutat şi acolo... Dar ea nu era acasă. Mi s-a spus că e la spital... Acolo mi s-a spus: „Operează”! Am aşteptat. Telefonul suna mereu. Am urmărit nu ştiu câte conversaţii... cazuri... Ea n-a venit. Cred că n-a vrut. Şi timpul trecea. N-am mai avut răbdare. Am plecat. Am venit aici.

— Credeţi că l-am ascuns în garderob?

— Poate ştiţi ceva... Poate v-a spus... E ziua lui. Am o mulţime de invitaţi... M-am dus la fiecare acasă. N-au telefon... Nu mai au nici telefon. Nu mai au nimic, nimic...

— Când caută, mai găsesc ei o bijuterie de familie, un covor persan – zâmbi Barotă, dar îl izbi o anumită lucire în ochii Elenei, o ciudată grimasă a gurii, pe faţa aceea ca de carton.

— M-am gândit că poate a avut nevoie de bani. Poate v-a cerut... Poate v-a adus trusa... Trusa chirurgicală a soţului meu... Vroia s-o vândă.

— Eu lucrez la o fabrică de instrumente chirurgicale. Ce să fac cu o trusă?

— Avea nevoie de bani... Poate că vroia să plece.

— Unde să plece? Prea o duce bine aici... Are trei dădace. Unde mai găseşte aşa pleaşcă?

— Nu mă are decât pe mine, şi am obosit. Vreau să-l însor. Eu nu mai pot să am grija lui. Nu mai pot... Aş vrea să-i găsesc o fată... o fată bună.

— Care să-i gătească, să-i spele rufele, să-i lustruiască pantofii, să-i lege şireturile, să-i moaie posmagii...

— Să-i poarte de grijă când eu n-am să mai fiu.

— Altă mamă, altă dădacă. Doamnă, nu credeţi că ar fi timpul să-l înţărcaţi? Să-l lăsaţi să ia viaţa în piept?

— El e poet. Are talent... Pentru copilul ei, o mamă e în stare de orice...

— Sunt mame şi mame.

— Asta da... Sunt mame şi mame. Eu mi-am sacrificat viaţa. Am făcut sacrificii, pe care dumneata nu poţi să le bănuieşti. Am mâncat pâine goală pentru ca el să aibă...

— Cozonac...

— Să aibă de toate...

— Ce aţi făcut pentru sufletul lui?

Elena îl priveşte perplexă. „Cine îndrăzneşte să mă judece pe mine?”

— Mi-am călcat pe inimă şi l-am căutat alături... La doctoriţa... Femeia asta a trăit cu soţul meu... Eu am închis ochii, ca să nu-l despart pe Victor de tatăl lui. Şi acum m-am umilit şi m-am dus la ea... acolo. Nu ştiu dacă dumneata înţelegi. Mi-a luat bărbatul... Acum vrea să-mi ia copilul...

Barotă o priveşte atent. Elena a izbucnit într-un hohot de plâns. Un plâns nervos, nestăpânit. Barotă n-a suportat niciodată lacrimile femeilor.

— Staţi jos, liniştiţi-vă! Vă aduc un pahar cu apă.

Şi, în timp ce Elena soarbe apa ca un copil însetat, Barotă se gândeşte ce să-i spuie ca s-o liniştească.

— Ei, cum de am uitat! L-am întâlnit pe prietenul lui...

— Costache? – întreabă Elena între sughiţuri.

— Da... Costache. Au chefuit toată noaptea... de ziua lui Victor.

— De ziua lui Victor... – şopteşte Elena îmblânzită, căpătând culoare în obraz.

— Mai mulţi prieteni – spune Barotă – nu ştiu la care din ei a dormit. După-masă au o şedinţă, pe urmă vin toţi aici, să mai ciocnească un pahar.

— O să vie?

— Sigur! Victor m-a invitat şi pe mine.

Elena începe să râdă. Acum e convinsă că Victor o să vie. Numai el era în stare să-l invite pe Barotă ca să-i facă ei în necaz! Şi Elena, care fusese toată noaptea, toată ziua, chinuită de teamă şi de griji, se simţi deodată atât de liniştită, încât, într-un elan de generozitate, îl pofti şi ea:

— Să veniţi! Avem zece sticle de Cotnari. Avem şampanie... Avem de toate...

Era încredinţată că de petrecerea pe care o pregătise atât de minuţios, depindea tot viitorul ei şi al lui Victor.

Capitolul XII

ARTEMIZA, PROPTITĂ ÎN PERNE, întindea pe coperta de piele cafenie, pe care scria cu litere aurite *Albumul avocaţilor din România,* cărţile de joc pentru o pasienţă. Asta i se întâmpla numai când voia să-şi domolească nervii.

— Miso! – strigă Clemansa alarmată, fără a-şi lua ochii de pe fereastră. Dimineaţa avea foi plisate, aşa, cu nişte carouri... Acum, parcă aduce cu Elena... Zău daca nu aduce cu Elena...

— Te-ai ramolit, fetiţo?!

Era prea aprigă duşmănia Elenei, prea veche ura ei împotriva doctoriţei, ca să-şi poată imagina cineva o situaţie ca asta.

— Ce-ar fi, Clem, să intri în câmpul muncii ca detectiv? Ţin minte că citeai cu nesaţ *Frumoasa Alexandrina sau otrăvitoarea din Giurgiu.*

Clemansa, pentru care era literă de evanghelie tot ce spunea Artemiza, încercă să se liniştească.

— Mi-aduc aminte. Era cu o femeie care a vrut să-şi omoare bărbatul... Ce carte! – suspină Clemansa, cu nostalgie pentru acele vremuri. Şi totuşi, îndoiala rămânea. Semăna cu Elena... Ce să caute Elena acolo?... S-o fi dus să-i ceară socoteală...

— Avea un copil, nu-i aşa. Clem?... Şi un amant...

— Da, a vrut să-i dea soţului o linguriţă de dulceaţă în care a pus otrava. Dar, când să ia soţu’ dulceaţa, copilul s-a repezit şi a luat linguriţa...

— Şi ea l-a lăsat?

— Te pui cu dracii de copii?... Dacă nu-l lăsa, prindea

de veste soţu' că-i otrăvită dulceaţa...

— Logic. Şi ce-a făcut?

— I-a dat altă dulceaţă.

— Ce simplu! Şi totul s-a terminat cu bine, nu-i aşa? Şi, căutând să vadă dacă soru-sa e vicleană sau proastă: — Dar, la urma urmei, cu ce-o supăra bietul om?

— Păi, nu ţi-am spus? Alexandrina avea un amant.

— Şi a sacrificat copilul?

— O fi făcut altul – replică Clemansa, cu o seninătate care o înfioară pe Artemiza.

„Oare prostia, la un anumit grad, se poate schimba în cruzime? Oare, nu e îngrijorată şi ea de dispariţia lui Victor? O fi simţit vreodată Clemansa fiorul maternităţii? Îşi aminteşte vreodată că a purtat-o pe Elena în pântec?... Că Victor, copilul Elenei, e într-un fel şi al ei?..."

— Să ştii că s-a dus să-l caute.

— Cauţi acul în carul cu fân – spune Artemiza, care nu-şi poate închipui că Elena a intrat în casa doctoriţei.

— S-o fi văzut când i-a spus că Voica se mărită şi a vrut să-i bage sub nas cărţile poştale! Să-l fi văzut pe Victor cum şi-a ieşit din fire şi i-a dat peste mână... Ilustratele, pe jos... El, la uşă, glonţ, dă peste mine, mă îmbrânceşte gata să mă omoare. Elena, după el... Eu, şontâc-şontâc, cum am putut, am intrat şi am strâns cărţile poştale. Ia uite ce vânătaie! Şi Clemansa îşi ridică rochia lungă de culoarea acadelei roz, acest roz care-i dă Artemizei o senzaţie de greaţă. — Bine că le-am pus în cutia de scrisori, Miso. Mi-am luat o piatră de pe inimă! Şi, aşezându-se pe marginea patului Artemizei, îşi potrivi ochelarii ca să urmărească pasienţa.

— Îţi iese?

— Nu iese niciodată.

— Atunci de unde ştii c-o să vie?

— Ştiu că are să i se facă foame şi are să vină să pape.

— Ca Dagobert! Unde-o fi cotoiul mamii?

„M-aş duce la baba Tinca – se gândeşte Clemansa. M-aş duce să-mi dea în cărţi..." De douăzeci de ani trăieşte

cu frica să nu dea baba Tinca pe-aici. Să nu afle de nenorocirea cu tribunele. Să nu afle Misa că baba Tinca i-a prevestit nenorocirea! „O să fie poftită de cineva mare... Să nu se ducă.” Cine să fie mai mare ca regele... Dar, atunci, de ce-a tot îmbiat-o: „Du-te, Miso... Auzi, să ai tu invitaţie la tribună şi să nu te duci...” De unde să ştiu ce-o să se-ntâmple? caută să se apere Clemansa. Nici astăzi, după douăzeci de ani, nu-şi îngăduie să recunoască în gândurile ei cele mai tainice pricina adevărată pentru care a îndemnat-o pe sora ei să se ducă. De câte ori n-o tot încearcă Artemiza: „Tu ştii ce-i gelozia, Clem? Nu te-a pişcat niciodată?” Nu, sunt lucruri care trebuie ferecate cu şapte lacăte... Nici chiar ea nu mai trebuie să ştie că ştie... Degeaba o tot iscodeşte... Cât despre nenorocitele alea de tribune... Cine şi-a închipuit c-or să cadă? Şi, fără să-şi dea seama, buzele ei murmură:

— N-a avut noroc...

— Cine n-a avut noroc? – întreabă Artemiza, răsfoind distrată un roman poliţist.

Speriată, prinsă parcă asupra faptului, Clemansa se bâlbâie:

— Elena, sărăcuţa... N-a avut noroc. Abia a venit, a întrebat de el şi a plecat. Mi s-a părut că a intrat alături. Dar, vorba ta, ce să caute fata noastră la Ursoaica? Simt că mă apucă durerea de cap... Miso, mă laşi să aduc cufărul aici? Poate că mai e timp. Tot la asta mă gândesc... Cine ştie cum se-mbată şi le vine-n gând să umble în cufărul meu. La mine-n odaie nu mai e loc nici pentru un ac, tu ştii prea bine... Noaptea asta am visat că-mi umbla cineva în cufăr... Da, da... Am visat mâini multe... Mişunau ca viermii în cufăr.

— Nu pot să sufăr garderoabe, cufere... Şi tot cu ochii în carte: — Te pomeneşti c-o fi vreun cadavru înăuntru, în cufărul tău...

— Un cadavru? Unde? Vai, Miso, nu mă speria...

— „Detectivul descoperi într-un cufăr cadavrul unei

femei mutilate şi se întrebă: Crimă sau sinucidere?”

— Lasă glumele, Miso... Mai bine spune-mi, de ce-a fugit Victor aşa, ca nebunul? De ce n-a venit azi-noapte acasă? Şi nici azi... tocmai de ziua lui!... Dacă nu se întoarce, ce facem? Nu crezi că trebuie să primim noi oaspeţii? Doar n-o să-i lăsăm singuri în pod!

— Să-ţi fure cufărul...

— Nu ştiu, azi parcă toate îmi merg anapoda... De dimineaţă a venit aviatorul şi a căutat-o pe roşcata, pe urmă s-a întors Barotă cu fetele amândouă. Cu un geamantan şi pachete. Să ştii că se pregătesc de nuntă...

— Spune, Clem, de ce ţi-ai pus lămâiţă şi a doua oară, când te-ai măritat?

— Fiindcă-mi stătea bine...

— Da, e un argument. Şi de ce-i spui inginerului „aviatorul”?

— Fiindcă poartă o haină scurtă, din balonseide, strânsă în talie, umflată, şi pantaloni de aceeaşi culoare...

— Ce fel de culoare, femeia lui Dumnezeu?

— Tocmai, că nu prea are culoare. E aşa, ca vântul. Şi părul lui în cap e tot aşa, zburlit de vânt, ţepos, ca la arici... Tot aşa... Am văzut odată un film cu o aviatoare... Stai, cum o chema?

— Hélène Boucher.

— Exact... Cum de-ţi aduci aminte? Nici nu l-ai văzut. Semăna cu doctoriţa... Tot aşa umbla cu păru-n vânt ca o aviatoare.

— Dar ce, soro, azi e ziua aviaţiei?

— E ziua lui Victor, dar e lungă cât o zi de post.

— De-ar trece odată... Am grijă de cufăr!

— De cufăr ai grijă, femeia lui Dumnezeu?

— Păi, să vezi... cumnata de jos... – începu Clemansa.

Dar Artemiza, ieşindu-şi din fire:

— Va să zică există cumnate de sus şi cumnate de jos...

Clemansa îşi dă seama că Artemiza o ia la vale. Dar la ce-ar folosi să se supere?

— Ţii minte, Miso, cum dispărea Elena, pe vremuri,

când îl căuta pe Puiu? Punea detectivi, îi plătea ca să-i spună pe unde umblă.

— Clem, tu nu voiai să ştii pe unde umblă Mac, cu cine se-ntâlneşte Mac?

— Eu? Vai, Miso, Mac mă adora...

Cu toată neliniştea care o chinuieşte, sau tocmai ca să şi-o potolească, Artemiza începe s-o iscodească pe soră-sa:

— Numai pe tine te adora?

— Mie mi-a lăsat pensia...

Capitolul XIII

BAROTĂ NĂDĂJDUIA ÎN TAINĂ CĂ, odată, în stradă, să dea de Ioana. După ce a îndemnat-o să se împace cu bărbatul ei, după ce cu brutalitate o îndepărtase de atâtea ori, la început, când îi aţinea calea, acum ardea de ciudă că nu-i mai dă semne de viaţă. Degeaba îşi spune: „Eu i-am cerut să ne despărţim. Nu se putea altfel... I s-a înapoiat omul; trebuia să rămână cu el. Adică ce, s-o împărţim? Asta nu! Să rămână cu mine? Da, aşa voia Ioana. Dar copiii sunt ai lui, nu ai mei...” Aşa i-a fost scris: de câte ori s-a apropiat de ceea ce fetele lui numesc aşa de uşor „fericire” s-a izbit, ca de o stâncă, de ceea ce el numeşte atât de greu „datorie”. În împrejurări, pe care alţii, ca să fie mulţumiţi, închid un ochi, el îi deschide pe amândoi, ba îşi mai pune şi ochelari. Ioana era ultima revenire din afundul calm şi cert al balaurului, era ultima bucurie a unui sentiment greu de mărturisit.

Ca durerea de dinţi amorţită de anestezic, care pe neaşteptate iese la iveală, dorul îşi arăta acum colţii vii, sfredelitori. Şi atunci pereţii odăii parcă se mişcau şi, ca un şcolar care nu are voie să fumeze acasă, căuta tot felul de pricini să iasă în stradă. Getii i-a spus: „Am de făcut un referat, e vorba de primirea unui tânăr stagiar. La fabrică am dosarul cu toate datele şi e mai multă linişte acolo.” Şi într-adevăr, când Voica e acasă, totul se mişcă în jurul ei, ca rotocoalele în jurul unei pietricele aruncate în apă. Se schimbă vremea brusc. Uşi, ferestre, sertare se deschid, nimic nu mai rămâne la locul ştiut. Hârtiile zboară de pe masă şi te uiţi împrejur să vezi de unde vine curentul. Neliniştea care crescuse nemăsurat în

ultimele zile o pusese pe seama Voicăi, a lipsei ei prelungite. Dar Voica a venit, casa s-a umplut de fiinţa ei tumultuoasă. Se învârtea ca un titirez pe vârful picioarelor şi, sărindu-i în braţe: „De ce nu te-nsori, leule?” – „Cu cine?” – „Ia nu te mai preface, roşcovanule!” De ce s-a supărat atât de rău de o glumă zvârlită de fata lui, la întâmplare? Şi pe Ioana, de ce-a îndemnat-o să-şi primească bărbatul, să-l ierte? Numai de dragul copiilor ei, sau de grija pe care i-o dau fetele lui? Să fie, undeva, în adânc, o lipsă de încredere în viaţă? Oboseală? Teama de a lua totul de la început? Ioana, furioasă, îi vorbea numai despre bărbatul ei. Dar, în ura ei, nu se ascundea un strop de iubire? Da, viaţa a strecurat o picătură de încredere în sufletul lui, care, sub toată înfăţişarea aceea de om puternic, stăpân, sigur de el, a săpat câte puţin, mereu... Dacă cineva l-ar fi oprit acum, deodată, şi, bătându-l pe umăr, l-ar fi întrebat ce caută la doi paşi de fabrică, ar fi răspuns ca un şcolar vinovat: am de făcut un referat. Dar, el e aici pentru Geta. Nu trebuia să-i povestească ce s-a întâmplat în laborator. Nu trebuie să fie tocmai el mărul discordiei între fata lui şi omul pe care ea îl iubeşte... Scena din laborator se desfăşoară acum ca o secvenţă de film: Horia le arată şlefuitorilor baia în care urma să se întâmple „minunea” – lustruire şi ascuţire fără mâinile lor.

„Mi-au trebuit zile şi nopţi, ca să potrivesc proporţiile dintre acizi. Am căutat electroliţi pentru fiecare metal. Am găsit electrolitul pentru mai multe metale. Uitaţi-vă... eu vâr acum stativul în baie. Acul, după cinci minute, va face drumul înapoi... Priviţi pe tablou. Aici se vede regimul de funcţionare al băii.” Şi Horia apasă pe buton, priveşte ceasul. „Voltmetrul indică tensiunea. Lucrăm la cinci volţi...”

Şlefuitorii priveau, unii cu neîncredere, alţii cu o curiozitate crescândă. El, cu emoţie, cu teamă şi cu un fel de mândrie. „Ginerele meu!” Horia vârî bisturiile în lichid. Barotă se şi vedea spunând Getei: „A reuşit!” Când,

deodată, Horia sare ca ars şi-i priveşte pe şlefuitori, ca un judecător de instrucţie. Faţa i se învineţeşte, buzele îi tremură şi strigă ca scos din minţi: „Cineva a umblat aici! Cine? Cine a umblat aici? Cine a umplut baia cu apă?”

Barotă, amintindu-şi întâmplarea, strânge buzele, pumnii. „Nu-ţi dau voie!” a strigat.

Fiecare îşi arată altfel indignarea. Horia, gâtuit, descompus, îşi trece privirea de la unul la altul.

— Toată munca mea... zile şi nopţi...

— Doar zăvorăşti de două ori!

— Voiam să fiu sigur! Abia poate vorbi. — Voiam să fiu sigur că, în lipsa mea, nu intră nimeni... Că nimeni nu-şi vâră coada... Totuşi, cineva a intrat aici!

— Prin gaura cheii?

— Când cineva vrea să-ţi facă rău...

— Nu-ţi dai seama ce vorbeşti?!

Toţi, pe rând, îi întorc spatele şi pornesc spre uşă. Numai el, Barotă, rămâne în prag, se opreşte o clipă, chibzuieşte, se întoarce, se apropie de baia cu pricina.

— Să golim rezervorul...

— Să-l golim... şopteşte Horia, dar nu-i în stare să mişte un deget.

Barotă goleşte rezervorul, îl şterge, şi amândoi, în aceeaşi clipă, văd firul subţire de apă prelingându-se din robinetul de umplere al băii.

— Robinetul n-a fost destul de bine strâns – spune Horia. Dacă făceam un dispozitiv, un preaplin, apa trecea în baia exterioară. Un lucru de nimic – suspină Horia.

— Nu e lucru de nimic.

Acasă îi povesteşte Getei ce s-a întâmplat: „Ne-a jignit... Înţelegi? Ne-a bănuit pe toţi... Pe mine!” „Cum a îndrăznit?” – a întrebat Geta. Ochii i se aprind, ca la iepurii de casă. Privirea i se ascute şi nu te iartă. Îl iubeşte pe Horia, dar e în stare să renunţe la el... Şi toate din vina lui. „Fiindcă tot la Matei ţi-e gândul – spunea Maria – fiindcă Matei te ştie de pe vremea când ţi-a apărut poza în ziar. Fiindcă aici nimeni nu-ţi cunoaşte

isprava. Nu mai pui suflet, Petre! Îţi faci datoria şi atât... Dar care e datoria, unde începe, unde sfârşeşte?” „Ei, cum? M-am întors şi i-am arătat unde-i greşeala.” „Pe urmă i-ai întors iar spatele, şi-ai plecat, umflat, plin de tine. Ai venit acasă, de parcă ai fi câştigat un meci.” Ei, Getuţo, ce zici: cine sunt eu şi cine e «ingineraşul»!

Ieşind să ia aer în curte, Horia văzu lumina aprinsă la o fereastră la parter şi se îndreaptă într-acolo. Deasupra unui dosar, capul alb, zbârlit a lui Barotă îi dădu o clipă de emoţie. Meşele răsucite îi cădeau pe frunte, ca la copii când îşi fac lecţiile. Un cap semeţ, neobişnuit. „Şi, totuşi, dacă ai şti cât e de copilăros câteodată” – spunea Geta. „Dacă i-aş bate în geam? Dacă, i-aş spune ce mă doare? De ce am trecut prin atelier, la prânz, fără să-i dau bună ziua? Eram necăjit şi îmi era ruşine că m-am poticnit iar. Iată adevărul... Dar, te pomeneşti că o să mă privească cu maliţioasă plăcere. «Dă-te cu capul de perete, băiete! Mie ce-mi pasă!»” Horia era gata să treacă mai departe, când, simţind o prezenţă, Barotă se ridică în picioare şi se apropie de fereastră. Horia, închipuindu-şi că-i gata de atac, îşi pregăti apărarea. Dar glasul lui Barotă era calm şi cald.

— Noroc!

— Bună seara!

Câteva clipe mai târziu se plimbau alături sub bolta luminată ca o câmpie plină de licurici.

— Ce noapte frumoasă! Parcă niciodată n-au sclipit stelele aşa! – spune Horia.

— Geta, când era mică, punea mereu întrebări despre stele şi cer. Voia să fie astronom.

— Nu vrei să stăm aici? – întrebă Horia, arătând lăzile din faţa magaziei de ambalaj.

Se aşezară alături şi Horia îşi deschise sufletul simplu:

— Nu îmi închipuiam că o să mă poticnesc iar. Nu mai ştiu ce să cred. Controlez iar şi iar regimul de lucru; acelaşi, exact acelaşi, ca şi pentru faza de laborator, şi

totuşi...

— Clenci! – surâse Barotă. Aşa spunea frate-meu Anton, când ne poticneam... în ’48, cu paragelul. Acum îi spunem antigel şi se găseşte pe toate cărările. Dar atunci...

— Ştiu că înainte de naţionalizare se importa paraflowul, care, introdus în cantitate mică, mi se pare 0,2 la sută, în uleiurile noastre, le împiedica să îngheţe. Noi trebuia să găsim ceva asemănător, altfel toată industria, toate mijloacele de transport ar fi stagnat în iarna aceea.

Barotă era plăcut surprins că Horia nu era străin de importanţa acelui „ceva asemănător”.

— Problema a fost dată spre dezlegare în diferite uzine şi chiar nouă la politehnică... Eu eram atunci în anul întâi... Pe urmă, am aflat că o echipă de la o rafinărie din Ploieşti a izbutit.

— Noi – făcu Barotă cu mândrie de copil. Echipa noastră. Lucram zi şi noapte cu scurte clipe de somn, când aţipeam de-a-n picioarelea.

— Ei, dar până la urmă aţi izbutit – suspină Horia cu o urmă de invidie, care pe Barotă îl măguli. Da, aţi izbutit.

— Stăruinţă, răbdare... Stăruinţă, răbdare! Încredere de fier şi răbdare...

— Mai multă răbdare decât am eu, nu se poate! Cât despre încredere, ce să mai vorbim! Am avut eu încredere la început, darmite acum, când am depăşit faza de laborator! Acum am certitudini absolute şi totuşi, undeva, mă poticnesc... Trebuie să existe o explicaţie. Am greşit... Dar unde? Poate dacă mi-ai povesti cu amănunte, dar absolut cu toate amănuntele, cum aţi reuşit atunci...

Era acum în vocea lui Horia o disperare de copil rătăcit într-o pădure. Ajutorul pe care-l cerea îl măgulea pe Barotă, îi dădea sentimentul prestigiului de care se bucurase cu ani în urmă, îi amintea epoca eroică a primilor ani după eliberare.

— Nu văd ce legătură are.

— Poate că are.

După tremurul uşor al glasului, Barotă îşi dădea seama cât este de adevărat interesul lui Horia şi ghemotocul de nemulţumire în jurul căruia, cu anii, se adunaseră mereu altele, se desfăcea treptat, dezlegându-i limba.

— Îmi aduc aminte, era o noapte senină. Stelele puzderie, ca acum, dar gerul făcea să trosnească pietrele. Aş vrea să înţelegi, cum de altfel ţi-am mai spus, că experienţele se făceau într-o hală fără uşi şi fără ferestre, aveam nevoie de ventilaţie cât mai bună, purtam şube pe noi şi încălţări de pâslă cât mai groase, ca să nu ne îngheţe picioarele. Ne înfăşuram mai întâi picioarele în ziare, apoi le vâram în ciorapi de lână. Şi totuşi, nu scăpăm de frig. Din pricina oboselii şi a lipsei de somn. Gazele ne dădeau o sete de nepotolit. Usturimile ne scoteau din sărite. Într-o zi s-a găurit vasul cilindrului de reacţie. Nu ştiu cum am scăpat. Stăteam lângă aparat, ca să reglez temperatura, când m-am pomenit împroşcat cu un val de acid. Sângele m-a podidit pe nas, faţa mi-a fost furnicată, mă ustura de parcă o mie de albine m-ar fi înţepat deodată. Am ieşit afară înnebunit. Cel mai tânăr din echipă şi-a rupt halatul, mi-a înfăşurat faţa, m-a luat în cârcă, a luat prima maşină care i-a ieşit în cale şi m-a dus la spital.

— Matei?

Barotă prinde tâlcul întrebării, dar trece uşor mai departe.

Capitolul XIV

PERDEAUA SUBŢIRE PENDULEAZĂ în dreapta şi-n stânga.

— Parcă-i un voal de mireasă... şopteşte Geta.

— O coadă de smeu – spune Voica şi cere amănunte despre Mamaruca.

— A încăput pe mâini bune. Horia a vorbit cu doctoriţa Ursu, vecina noastră. Deocamdată rămâne câteva zile în spital, numai pentru analize. E o apendicită veche. Nimic altceva.

Un cap roşcovan şi unul oacheş, proptite pe peretele alb, cu picioarele ascunse sub fustele largi, strânse în talie. Geta şi Voica sorb aerul îmbibat de respiraţia frunzelor tinere, a pomilor în floare.

— Voica, vezi să nu răceşti. Începe să se răcorească. Nu vrei să închid fereastra?

— Parcă-i o noapte de vară!

Liniştea e spartă din când în când de zgomote care se rostogolesc pe scări, se strecoară pe sub pereţi, trec prin pereţi; mereu altă muzică, parcă se joacă cineva să schimbe posturile la aparatul de radio sau discurile la pick-up: muzică de jazz, canţonete italiene, romanţe demodate... râsete, veselie stridentă...

Geta se încruntă: „Au lăsat iar uşile vraişte la bucătărie, la pod...”

„E ziua lui Victor” – gândeşte Voica, dar spune:

— Artistele au venit cu tocuri înalte şi au vrut să coboare în mină. Ce-au râs minerii!

— I-ai promis tatei că nu cobori în mină... Nu ţi-a fost frică? Ştii că nu poate să uite accidentul...

— Care accident?

— Nu-ţi aduci aminte? Ianoş, prietenul tatei care îţi spunea Mocuşca... A alunecat şi a venit peste el cărbunele, un bloc de o tonă... S-a găsit numai bocancul.

— Accidente se-ntâmplă şi când traversezi o stradă!

— Tata n-avea astâmpăr de grija ta. Nici nu ştii ce nervos e de la o vreme!

Trecându-şi mâna prin păr, cum avea obiceiul, Voica îşi desfăcu cocul, slobod, mereu gata să cadă peste umeri, pe spate. Ce dor i-a fost... Ce dor îi este...

— Abatajele sunt susţinute de urşi, adică bârne, coloane care se pot prăbuşi.

— Şi totuşi, eşti o fricoasă...

„Şi totuşi, am avut curajul să fug de Victor, să mă despart de el. La început mi s-a părut mai uşor!”

— Uneori se poate întâmpla să se aprindă un strat de cărbune sau să cazi pe scări, să te dai de-a dura zeci de metri.

— Şi atunci, ce-ai căutat acolo?

Voica e gata să mărturisească: „Voiam să-l uit”.

— Eram curioasă.

„Ce-ar fi să-i spuie: dacă nu coboram în mină, mă înapoiam cu primul tren!”

— Minerii sunt oameni sobri, severi... ai crede că nu ştiu să râdă. Ei bine, nu-ţi închipui cum le place muzica, dansul... Câte întrebări ne-au pus... Şi cu ce plăcere îţi arată cum e la ei sub pământ...

Zgomotul se înteţea pe scară. Se auzeau mereu paşi care urcau, uşi care se deschideau, se închideau, se trânteau...

Geta şi Voica nu voiau să bage în seamă, nu voiau să pomenească de Victor.

— Copaci întregi se aduc pentru armare, se căptuşesc pereţii cu lemn. Bârnele ţin tavanul, după ce s-a scos cărbunele. Şi totul e boltit frumos... Să vezi, din cauza presiunii, cum cade tavanul, cum se desfac aşchii-aşchii... Atunci se scot bârnele şi se pun altele la loc...

Geta se gândeşte la Horia. Era sigură c-o să vină la gară. Ce simplu ar fi fost să se împace, dacă venea...

Voica tresare, ascultă paşii care urcă pe scară... Zgomotul uşilor, care se deschid şi se închid...

— Ştii, Geta, m-am împrietenit cu un cal. Un cal bătrân şi orb...

— Unde? – şi Geta se întreabă: „Ce face Horia acum? Dar mâine? O să mă aştepte? O să vină spre mine? Dar dacă n-o să vină?”

— În unele galerii mai întortocheate se mai lucrează şi acum cu cai, nu cu maşini Diesel. Şi nu-i uşor să-i cobori, ştii? Trebuie să se obişnuiască cu umezeala şi lipsa de aer. Au acolo grajduri speciale şi nu sunt scoşi decât când orbesc, când le putrezesc picioarele din cauza umezelii, a prafului de piatră...

— Bieţii cai! — oftează Geta cu gândul la Horia. Nu ţi-a fost milă, Voica? Şi deodată, suspectând-o: Când erai mică, inventai tot felul de poveşti...

— M-am convins că toate poveştile sunt adevărate. Prietenul meu, calul bătrân şi orb, e acolo de treizeci de ani... Şi mai e un cal tânăr, nemaipomenit de frumos... Păr cafeniu, mătăsos, glezne nervoase, o minune de cal! Şi o putere neobişnuită! Trage treizeci de tone...

— Voica, exagerezi! O maşină Diesel trage...

— Calul ăsta e un fenomen! Cine nu-l ştie? De fapt, e o iapă. Grăjdarul e foarte politicos cu ea, îi spune pe nume, o poftеşte cu toată deferenţa: „Domnişoară Margareta, vrei să faci un şut?” Şi dacă i se pare că e obosită, vine şi anunţă cu toată seriozitatea: „Domnişoara Margareta nu vrea... Nu e dispusă!” Ştie că pentru nimica-n lume nu trebuie să forţeze un cal să intre în al doilea şut.

— Ne-ai scris că ai găsit o pisică, jos, în mină. Nu-mi vine să cred...

— Ba da! O pisică sură. A fost albă la început, poţi să-ţi închipui, Geta? Albă de tot... şi a devenit cenuşie, ca noaptea, numai din cauza cărbunelui. Cum a ajuns acolo, nimeni nu ştie. S-a aciuat în grajd şi s-a împrietenit cu

caii. Cu şoarecii...

— Pisica? S-a împrietenit cu şoarecii?! Voica, ai luat-o razna!

Dac-ar fi în stare s-o ia razna, ar urca scările. „La mulţi ani, Victor!” Să-l vadă doar un minut şi să fugă... Să fugă...

— În viaţă se întâmplă atâtea lucruri ciudate! Pisica a intrat din greşeală; greşeală de tinereţe... Sunt mulţi ani de atunci şi a rămas în mină, înţelegi, Geta?

— Trebuie să fie foarte trist să nu vezi nopţile astea înstelate...

— E oricum trist, Geta. Dar, ca să nu se trădeze: — E o viaţă foarte dură, dar care îşi are poezia ei!

Parcă îl aude pe Victor: „Vrei să cobor în mină?” – „Şi de ce nu? Ai cunoaşte oameni adevăraţi, ai găsi o nouă sursă de inspiraţie!’”

De sus venea acum o melodie leşinată – *Steluţa!* ce haz avea Victor când o imita pe Clemansa: „Muzica a compus-o vărul nostru, Florescu...” *Tu care eşti pierdută în noaptea veciniciei...*

— Geta, de ce s-a dus tata la fabrică tocmai în seara asta?

— Trebuie să facă un referat. Aici, nu vezi, sindrofiile se ţin lanţ...

— Şi-n alte seri, tot aşa?

„Voica ştie că-i ziua lui Victor. De ce nu pomeneşte numele lui?”

— Voica, de când ai venit, mi se pare că-mi ascunzi ceva. Dar eu am răbdare. Semăn cu tata. Aştept!

— Eu nu mai am ce să ascund... Dar tu, Geta? Cum te-ai îndrăgostit de Horia?

— Căutam secţia de modelaj, chiar în ziua în care am fost angajată. Şi am dat de el. M-a condus din atelier în atelier. Parcă era un senior mândru de colecţiile lui. „Uite un termostat hidraulic pentru cultură”, dar vocea lui suna de parcă ar fi spus „te iubesc...” „Ce s-ar face cercetătorii noştri fără termostat?” Dar eu înţelegeam: „Ce m-aş face

eu fără tine?”

— Şi i-ai căzut în braţe?

— A scos din buzunar un bisturiu...

— Şi a vrut să-şi taie vinele...

— Mi-a vorbit de şlefuirea şi ascuţirea electrochimică, de importanţa ei pentru instrumentele chirurgicale...

— Şi te-a făcut praf...

— Lasă glumele, Voica. Îl iubesc.

— Îţi prieşte! Te-ai făcut mai frumoasă.

Şi, privind-o atentă:

— M-a izbit în gară frumuseţea ta.

Şi Voica e gata să repete cuvintele lui Victor: „Frumuseţea ta e lipsită de poză, e profundă. Tu nu mimezi nimic din ce e în jurul tău. Frumuseţea ta vine dinăuntru, te transfigurează.”

— Horia îţi spune că eşti frumoasă?

— El ştie una şi bună: eşti a mea, muierea mea!

— Şi tu îi dai voie?

— Recunosc vocabularul tatei. Ţii minte ce-a spus când s-a întors bărbatul Ioanei? „La urma urmii e muierea lui...”

— Eu nu-l aprob pe tata. Nu trebuia să renunţe la Ioana.

— Voica. Eu nu mai ştiu ce aprob şi ce nu. Parcă a fost un cutremur...

— Vă înţelegeţi?

— Ne certăm.

— Cine cedează?

— Eu.

— Eşti pierdută.

— Sunt nenorocită. Tata nu se împacă cu Horia...

— Şi tu? Sunt atâţia băieţi, câte stele pe cer! Şi ţie ţi-a căşunat ingineraşul ăsta, care se uită la tata de sus!

— De ce ingineraş? E inginer. Îl pasionează invenţiile. Îl exasperează birocraţia, comoditatea, laşitatea oamenilor. Pretinde că tata îi cântă în strună inginerului-şef, că face sat cu şlefuitorii mai retrograzi.

— Îndrăzneşte?

— Voica, a îndrăznit şi mai mult. L-a bănuit, adică i-a bănuit pe toţi, de sabotaj.

— L-a bănuit pe tata?!

Voica pare revoltată, dar e atentă la ce se petrece sus. E obiceiul lui Victor să schimbe posturile la radio, să caute mereu altceva.

— Lucrurile s-au lămurit – spune Geta – dar tata n-o să-l ierte. L-a jignit.

— Şi tu! Nu-l mai iubeşti pe tata?

— Mi-aş da viaţa pentru el, dacă ar fi a mea. Dar viaţa fără Horia ar fi ca o noapte fără lună, fără stele... o noapte opacă până la sfârşitul lumii... o noapte grea. Nu ştiu dacă înţelegi!?

Voica se ridică în picioare. Părul, albăstrui în lumina serii, îi acoperă umerii.

— Dar când eu am avut nevoie de înţelegerea ta? Te-am găsit mai tare decât un zid de cărbune. Ştiai una şi bună: isprăveşte cu Victor. Argumentul tău: tata! Ei, tata e acum mai fericit?

— Nu-i acelaşi lucru. Pe tine, în fiecare primăvară te zguduie un cutremur. Adu-ţi aminte când a plecat Tudor în China. L-ai condus la gară. Te-ai întors emoţionată, schimbată. Mi-ai spus că te-ai logodit...

— Nu mai ştiu. Nu auzeam ce spune. Parcă nu mai era Tudor, prietenul nostru... Pleca departe... La Moscova, la Pekin. Creştea în mine un fel de mândrie... Parcă retrăiam ziua când a apărut fotografia tatei în prima pagină... Ţii minte?

— Tata a fost primul meu iubit!

— Şi al meu!

Şi capetele celor două fete se apropiară iar şi zâmbetele lor se topeau şi amintirea rivalităţii lor le apropia şi mai mult sub bolta acestei nopţi de primăvară caldă.

Urmă o tăcere în care strada, casa, fură cuprinse de zgomotele învălmăşite ale sindrofiei de sus, şi sufletul

Voicăi, gândurile ei, de prezenţa lui Victor.

— Ascultă, Voica. Acum ai fost acolo sus. Ai fi băut, ai fi fumat, ai fi ieşit încălzită... Te-ai fi plimbat pe străzi... Ţii minte când ţi-ai pierdut vocea de tot? A trebuit să-ţi amâni examenul...

— Bine că s-a sfârşit...

Şi, ridicându-şi părul, Voica îl învârti iar cu o singură mişcare în creştetul capului şi se îndreptă spre fereastră.

— Voica, vrei un ceai, să pun apa să fiarbă?

De sus venea acum o muzică ciudată.

— *Festinul păianjenului,* şopteşte Voica.

E în odaia lui Victor... Apa clocoteşte în samovar. „Cărbunii i-am încins într-un fier de călcat, spune Victor... Ceştile mi le-a dăruit Artemiza. Le-a adus de la Egger, o localitate de lângă Marienbad. Acolo a cunoscut-o Goethe pe Ulriche şi s-au îndrăgostit. El avea şaptezeci de ani. Ea nouăsprezece. A cerut-o în căsătorie, dar n-a căpătat învoirea familiei. Ulriche nu s-a mai măritat niciodată, şi până la nouăzeci de ani, cât a trăit, i-a adus în fiecare an lui Goethe, de ziua lui, un buchet de flori pe mormânt... Poate că Goethe şi Ulriche au băut ceai din ceştile astea. Poate că sunt vrăjite...” Victor a turnat ceaiul în ceşti, ea a luat cu mâna o bucată de zahăr şi a lăsat-o să cadă în ceaşca lui, apoi încă una. Privea cum se topesc bucăţile de zahăr, simţea că se topeşte voinţa ci: „Cum ţi-ai păstrat aerul ăsta feciorelnic şi vicios în acelaşi timp, Voica? Cred că s-ar putea scrie mai mult despre gura ta decât despre surâsul Giocondei...”

— Ţie îţi place muzica asta?

Voica se întoarce spre Geta ca trezită din vis. Aceeaşi muzică se transmitea la radio atunci, şi Victor a întrebat-o: „Îţi place?”

— *Festinul păianjenului.* Un balet de Albert Roussel. Scena, la ridicarea cortinei, reprezintă în prim-plan o imensă pânză de păianjen. În faţa ei, evoluează carnivorul. Două, trei efemeride au şi fost prinse în pânza ucigaşe, altele îi dau târcoale...

— Ce multe lucruri ştii, se minunează Geta.

— Ce scump le-am plătit!

Era în braţele lui Victor, legănată de apele scânteietoare ale ochilor lui ameţiţi. O dureau ochii. Buzele îi erau obosite, dar dorinţi pătimaşe necunoscute îi treceau prin coapse, prin sâni, şi reînnoiau setea, nesaţul buzelor. Întreaga ei fiinţă urmărea cu ochii deschişi acel soi de înec, de sfârşit şi de început, paradisul din care Eva a fost izgonită, bucuria de a descoperi pământul. Între privirile şi buzele lor nu mai era loc pentru nicio întrebare, niciun gând, nicio teamă. Razele soarelui o căutau, o prindeau, o legănau, le simţea pe braţe, pe pântec, pe coapse... „— Voica, «toată viaţa am aspirat să iubesc o fiinţă cu o dragoste absolută, echivalând cu credinţa care transcende raţiunea din care s-a născut şi care există apoi din propria ei viaţă.»” Dar până şi în clipele acelea repeta frazele altora. „Actul dragostei nu devine un deliciu senzual, ci un extaz, care face să dispară diferenţa între două fiinţe. Amanţii care cunosc asta, întâlnesc echivalentul morţii şi al poeziei.” Cum a putut să-i şoptească în clipele acelea cuvinte scoase dintr-o carte[22], învăţate pe dinafară, repetate poate şi în alte împrejurări... Cum ar putea să-l ierte? Cum ar putea să uite?

— Ce seară înstelată! – spune Geta.

Ce opacă era seara aceea. Victor îi lua capul în mâini, îi sorbea gura. Pe urmă, nu mai ştie... Izbeau în geam picături ca nişte pietricele. Lovea piatra în geam, în acoperiş, în uşă... Loveau pumnii cuiva care vroia să intre. Amândoi ştiau cine e...

— Îl mai iubeşti? – o întreabă Geta.

— Mă gândesc numai la el. La tot ce a fost... Numai când îi scriu mă liniştesc.

— Îi scrii?

Geta, care punea în tot ce făcea şi spunea frâna măsurii, scoase aproape un strigăt.

[22] *Sparkenbroke* – roman de Charles Morgan.

Dar Voica începu cu glas liniştit, scăzut:

Tu ai murit, pe tine te-ntâlnesc la tot pasul,
Tu, cel pe care l-am iubit şi-l iubesc ca pe-un mort.
De ce-mi ieşi în cale ca orice altul?
Din tot ce-a fost patimă şi dezamăgire cât a trecut?
Cât a rămas?
Din zborul meu către tine, spre piscuri muiate-n albastru,
Din căderile în prăpăstii îngheţate şi negre,
Unde, de ce m-am oprit? Unde mă aflu?
M-ai jupuit, m-ai fărâmiţat, m-ai murdărit.
Cum de-am ieşit din visul ăsta urât mai întreagă,
Mai bogată, mai vie?

Tu ai murit... Eu sunt vie.
Şi zilnic aproape de tine mă gândesc la ce-a fost,
La ce-o să fie!
Ochii-mi ard de lacrimi încremenite. Sufletul mi-e pârjolit.

Tu ai rămas în amintire întreg, viu, ca o făclie...
Dar tu eşti mort, iubitul meu. Făclia arde
La căpătâiul dragostei mele
Şi nu-mi pare rău.
Dragostea mea a murit, dar în cenuşă mai sunt fărâme incandescente, vii...

Dac-ai veni, dac-ai sufla, s-ar aprinde...
Flăcăruile albastre s-ar roşi, s-ar întinde.
Vâlvătăile m-ar cuprinde iar, fără milă.
Dar tocmai asta nu vreau. Prin ele o dată am trecut,
Le-am simţit arsura,
M-am zvârcolit în focul dragostei şi n-am pierit.

Am scăpat vie!
Acum, în prospeţimea zăpezii, am simţit ghioceii.
Pe crengi arse de frig simt, presimt mugurii...
Îi văd, îi aud cum se sparg.
Am să-i aştept.
Am să duc întâile frunze,
Toată primăvara am s-o duc la mormântul dragostei mele...
Acolo, ştii unde...
Pe maidanul pe care ai zvârlit-o ca pe-un gunoi
Uite cum străluceşte,
Ca un licurici într-o pădure... noaptea.
Dragostea mea a murit!
Dar uite-o întreagă în steaua de-acolo,
Întâia stea pe tot necuprinsul acestui amurg,
Uite-o întreagă în lacrima care a rămas agăţată
Între gene...

De emoţie, Voica nu mai poate articula niciun cuvânt. Geta se întoarce şi-o priveşte, îngrozită. Îi ia mâinile, îi şterge lacrimile care se rostogolesc pe obraz.

— Aşa de mult îi iubeşti?

— S-a terminat, Geta, n-avea grijă. Pentru mine iubirea înseamnă vrajă... şi vraja asta, Victor a rupt-o. Iubirea pentru mine e ca polenul de pe aripile fluturelui. Trebuie să mă ajute să zbor. Victor a risipit polenul. Dar m-a ajutat să mă gândesc la multe lucruri... Şi, încercând să glumească:

— Tata nu trebuie să ştie că scriu poezii, are şi altminteri destule necazuri cu mine... cu noi!

Geta îi mângâie obrazul ca unui copil necăjit.

Pe stradă se auzeau paşi. Fetele se ridicară în picioare deodată, speriate, ciuliră urechile, apoi se repeziră la fereastră, ca doi căţeluşi care-şi aşteaptă stăpânul.

Capitolul XV

HORIA SCOATE UN PACHET DE ŢIgări şi-i oferă lui Barotă.

— Mulţumesc, m-am lăsat de tutun, tot atunci... Gura parcă-mi era arsă; oamenii cu ochii cât cepele, feţele, încordate, gura, uscată. Aşteptam. Temperatura scădea sub zero grade, minus un grad, minus două, minus trei grade, minus patru...

Barotă urmărea, reflectându-se pe faţa lui Horia, în ochii cu pupilele mărite, pe fruntea lui severă, emoţiile prin care trecuse el însuşi atunci.

— Şi mai departe?

— Am ajuns la unsprezece grade. Noi eram mulţumiţi, nu era un succes, dar eram pe calea cea bună.

— Şi a mai durat mult? – întreabă Horia îngrijorat, uitând că antigelul a fost găsit cu ani în urmă; parcă se temea să nu îngheţe motoarele, să nu se oprească.

— Zile şi nopţi de-a rândul până am ajuns la douăzeci de grade. Minus douăzeci de grade. Produsul nostru avea aceeaşi eficacitate cu paraflowul care nu se mai putea importa.

— Frumoase clipe! – şopteşte Horia.

— Da, sunt clipe care te despăgubesc de toate înfrângerile şi te fac să vezi că viaţa e totuşi frumoasă.

— Totuşi – repetă Horia oprindu-se în faţa laboratorului... Înţeleg de ce e Geta mândră de tatăl ei.

— Da, e mândră? – întreabă Barotă cu un zâmbet care-i luminează faţa încălzită, faţa întinerită, o faţă de copil.

— Geta spune: „Când tata zâmbeşte, parcă înfloreşte o livadă”.

— Fetele mele sunt tari în vorbe meşteşugite. Voica scrie poezii şi crede că nu ştiu...

Era dornic să ajungă mai repede acasă... I se întâmpla adeseori să-i fie dintr-o dată aşa dor de fetele lui! Dar Horia, nesăţios, punea mereu întrebări.

— Şi când aţi ajuns la faza industrială totul a mers normal?

— Aş, de unde! S-au schimbat dozajele de materii care trebuiau să intre în reacţie, s-au variat timpii de lucru. Nu ştiam unde e clenciul. Când măsurăm temperatura lichidului din recipient, temperatura era într-un fel, când introduceam clorul, creştea...

— Temperatura?

— Da, acolo ne-am poticnit.

— Acum ştiu – sare Horia – şi dacă aş avea pe cineva să mă ajute...

— Păi, eu de ce sunt aici?

— Dar... Horia se bâlbâie de emoţie. — Durează patru ore numai pregătirea băii! Şi, ridicând privirea spre cer: — A apărut o stea!

— Nu-i nimic, stelele o să aştepte!

Se apucară de treabă, în tăcere, ca şi cum de ani de zile ar fi lucrat cot la cot: Barotă – liniştit, abil, atent, Horia – cu privirea concentrată, severă.

— Totul e acum, când punem la fiert, să reuşim să menţinem temperatura între 100-120 de grade. Altfel se strică electrolitul. Nu-i uşor să menţii temperatura între 100-120 de grade! Totul depinde acum de asta! Aşa încât, te rog să închizi robinetul de gaz, mai mic sau mai mare, exact cum am să spun eu.

Horia vorbea pe un ton autoritar, care nu-l mai supăra pe Barotă.

— Să nu depăşească pentru nimic în lume 120 de grade...

Nu-i băiat rău, gândi Barotă, dar îi lipseşte stăpânirea de sine. Îi venea să-i spună: Ţine-ţi firea, băiete... Dar se

reţinu şi cu atenţia încordată, liniştit, vrând parcă să-i transmită calmul lui, să-i dea o lecţie de stăpânire de sine, puse mâna pe robinet.

— Deschide – porunci Horia, ca un comandant de vapor... 90... 90,5... 100... Mai mare... 115... Atenţie! Strânge! Închide!

Temperatura creştea.

— Strânge... strânge... – strigă Horia.

Degeaba încearcă Barotă să strângă, robinetul e înţepenit.

— Strânge! – urlă Horia ca ieşit din minţi. — Riscăm totul acum... 120...

Barotă priveşte împrejur. Horia nu înţelege ce-l preocupă tocmai acum când totul e în joc. Dar cât ai clipi, Barotă pune mâna pe o bucată de pânză subţire, înfundă gura de gaz, cere un cleşte. Horia a înţeles şi-i întinde cleştele. Barotă reuşeşte să înfunde focul cu palma. Îl ustură groaznic, dar a reuşit să menţină temperatura la 120 de grade.

— E bine! – strigă Horia. 120 de grade! Electrolitul e preparat. Acum eu am să măsor densitatea, dumneata ai să notezi variaţia ei, în timp ce scade temperatura. Aşteptăm până la optzeci.

„Oare băiatul ăsta n-a văzut că mi-am ars palma?” – dar, descleştându-şi dinţii, Barotă întreabă:

— Şi acum?

— Legăm pe bara catodică oţelul respectiv. Te rog, dă drumul la curent. Bine! Acum potrivim tensiunea şase volţi... cu densitatea 40 de amperi...

— Cât timp trebuie să rămână oţelul în baie?

— Cinci minute...

„Uşor de spus”, mormăie Barotă, care ar vrea să aibă răgazul să-şi sufle în palmă. Trec două minute fără o singură vorbă. Trec greu... Horia şi Barotă stau încordaţi cu câte un termometru în mână. Nu vorbeşte decât arsura din palma lui Barotă şi răspunsul lui tăcut... „Bine că am salvat electrolitul. Să vedem acum unde-i clenciul!”

Horia verifică temperatura:

— Avem tocmai optzeci de grade.

— Nouăzeci şi cinci – spune Barotă.

Horia încruntat măsoară iar şi repetă răspicat:

— Optzeci...

Barotă nu se lasă. Vâră iar termometrul în lichid, îl scoate şi, în aparenţă, liniştit:

— Nouăzeci şi cinci...

O clipă se privesc unul pe celălalt, faţă-n faţă, se înfruntă ca doi cocoşi... în ochii lui Horia scapără insulte: „Eşti nebun!” „Ce, sunt chior?” întreabă privirea lui Barotă.

Dar nu se pronunţă niciun cuvânt.

Barotă nu mai simte arsura din palmă. Horia a vârât iar termometrul:

— Optzeci!

Barotă mai măsoară şi el o dată şi, încleştându-şi fălcile, strângând pumnii ar vrea să lase totul baltă, şi să-i întoarcă spatele acestui zevzec. Dar faţa lui Horia se înseninează în aşa măsură, sprâncenele se ridică pe frunte atât de caraghios, colţurile gurii exprimă atâta bucurie, încât Barotă aşteaptă o explicaţie.

— Ia să vedem unde pui dumneata termometrul!

Întrebarea e atât de liniştită, tonul atât de vesel, încât Barotă nu mai pricepe nimic.

— Uite aici, lângă piesă l-am pus aici.

— Lângă piesă? Chiar aici?... Glasul lui Horia e din ce în ce mai emoţionat, pupilele dilatate, faţa numai surâs şi blândeţe. Aici...

Barotă nu mai ştie ce să creadă.

— Ei, vorbeşte odată!

— Acum am înţeles!

E atâta uimire, atâta naivă uimire în ochii măriţi şi uşor umeziţi ai lui Horia, că oricine ar putea citi în ei fericirea, dar Barotă tocmai îşi pierde răbdarea şi ridică vocea, de parcă Horia ar fi surd:

— Ei, ce-i aici? Ai găsit clenciul?

Horia şi-a dat seama că electrolitul, în imediata apropiere a metalului introdus rămâne mai cald, iar spre zonele îndepărtate mai rece. Că această diferenţă nu se producea în baia cea mică, unde cantitatea de metal e neînsemnată, ci numai aici, unde cantitatea mare de metal influenţează temperatura electrolitului.

— Uite-aici, în jurul piesei – strigă Horia – unde pui dumneata termometrul, temperatura e mai mare... Apoi, mai domol: — Din cauza piesei, electrolitul se încălzeşte mai mult aici, temperatura se ridică la nouăzeci şi cinci de grade. Iar eu am nevoie de optzeci... Degeaba aveam eu optzeci în celelalte puncte... Tocmai aici, unde mă interesează pe mine să fie optzeci, aici e mai mult... Uite de ce nu reuşeam...

— Păi asta ni s-a întâmplat şi nouă atunci cu paragelul, se luminează Barotă. Ne trebuie un agitator. Să uniformizăm temperatura, aşa am făcut şi noi atunci... Doar am vorbit de agitator...

— De unde să-l iau acum?

Horia era atât de fericit, că nu mai vedea în faţa ochilor. Barotă pune mâna pe o baghetă de sticlă.

— Poftim!

— Nu, ţine-l dumneata. Trebuie să agiţi tot timpul baia.

— Mie-mi spui?!

Şi, în timp ce agita lichidul, Horia, cu inima bătându-i de parcă ar fi trebuit în clipa următoare să smulgă o stea de pe cer, scoase bucata de oţel din baie şi, transfigurat de parcă zeci de reflectoare aruncau asupra lui lumina, i-o întinse lui Barotă.

— Argint curat! Aur alb... Ce zici?

Şi Horia luă câteva bisturie, le introduse în baie şi, fără să spună vreun cuvânt, aştepta, nu ca un inginer, ci ca un copil, să se repete minunea... Apoi, scoţându-le pe rând, i le arătă lui Barotă.

— Ei, ce zici, lucesc? Taie?... Sunt ascuţite? Şi, tot el, cu naivă mândrie: Uite, taie ca briciul... Şi, smulgându-şi un fir de păr din cap, îl taie cu bisturiul în două.

Barotă luă cuţitaşul şi, la fel de copilăros, întinse uşor ascuţişul pe încheietura mâinii. Horia îl luă de braţ.

— Să mergem... Uite ce noapte frumoasă!

Bolta era sinilie, stropită cu paiete de argint.

— Să mergem – spuse Barotă. Geta o să ne facă un ceai.

Horia era atât de turburat, încât nu mai putu scoate un cuvânt. Cum de-a înţeles Barotă că dorinţa lui cea mai mare ar fi s-o vadă pe Geta? Să-i spună: „Acum ştiu ce fel de om e tatăl tău. Acum te înţeleg...”

— Dar poate s-a culcat – încearcă o ezitare de bună creştere.

— Sunt sigur că fetele mele mă aşteaptă. Avem şi o sticlă de vin... Am pregătit-o ca s-o sărbătorim pe Voica.

O umbră trece peste bucuria lui Barotă. E ziua lui Victor. Sindrofia de sus nu-i pentru fata lui o încercare prea grea?

— Nu ştiu cum să-ţi mulţumesc... spune Horia.

— Lasă, o să ai prilejuri destule... Dacă Geta o să fie mulţumită... Şi căutând să-şi stăpânească tulburarea: Să ştii că fata asta nu-i uşor de strunit.

— Ştiu! – se repezi Horia.

— Ei, cum aşa? Vă cunoaşteţi numai de câteva luni.

— Mă cunosc pe mine de 25 de ani.

Horia îi amintea lui Barotă propria lui tinereţe.

— Dar pe ea, „mâţa blânda”... o cunoşti? Sau ea nu intră în socoteala asta?

— Mai întâi nu mi se pare blândă...

— Ei, asta-i bine... E bine că ţi-ai dat seama... Ai văzut că din te miri ce se întunecă şi începe să tacă, şi tace, şi creşte în ea supărarea, ca un aluat în care ai pus drojdie şi l-ai aşezat pe marginea plitei.

— Asta mă scoate din sărite. Aş vrea, când o supără ceva, să-mi spună fără ocol... Aşa, de la obraz. Să vedem ce-i de făcut, poate are dreptate...

— Sigur, aşa ar fi bine... Dar ea nu-i aşa cum ar fi bine, nu e aşa cum vrem noi, e aşa cum e...

— Învăţul are şi dezvăţ.

— N-are, Horia, ascultă-mă pe mine. Fetele mele sunt gemene, dar nu seamănă una cu alta. Voica, ce-i în guşă şi-n căpuşă. Pe ea n-o jigneşti cu una cu două. Foc de paie, se supără şi-i trece. O singură dată şi-a pierdut capul, dar chiar şi atunci când am întrebat-o: „Te doare tare?" – mi-a răspuns: „Da, mă doare, dar când mă doare, cânt mai frumos. Şi pentru mine asta-i totul." Geta pare mai rece, mai chibzuită, dar e mai pătimaşă, mai dârză.

— Lasă că ştiu eu cum e GETA! – îşi pierde Horia răbdarea. Şi îmi place aşa cum e. Şi chiar dacă nu-mi place totdeauna, e a mea.

Barotă rămâne o clipă încurcat. Caută să-l înţeleagă pe tânărul ăsta, aşa de sigur de el şi atât de stăpân pe fata lui. Ar vrea parcă să-i ceară socoteală, ce înseamnă „e a mea", dar, punându-i uşor mâna pe umăr, îl priveşte drept în faţă.

— Aşa şi trebuie să fie. Eu am alintat-o... Tu să rupi pisica.

— Cum să rup pisica?

— La ţară, când ginerele trece pragul casei cu mireasa în braţe şi-i iese pisica în cale, lasă mireasa jos, ia pisica şi-o rupe în două... ca să vadă nevasta ce bărbat straşnic este el, şi să-i ştie de frică.

Şi Barotă începe să râdă cu poftă.

Horia ascultă acest râs sănătos, familiar, pe care parcă în copilărie, cândva, îl mai auzise, care parcă-i însoţise primii paşi, primele jocuri, şi după care, fără să ştie, tânjise.

— Trebuie să inventăm altceva, metoda cu pisica e depăşită...

Horia privea acum cu ochi senini de copil pomii ninşi de petale. În copaci sclipea câte o stea jucăuşă. „Viaţa e totuşi frumoasă. Totuşi... totuşi..."

Capitolul XVI

— SPUNE, MISO, CUM ÎL CHEMA pe ăla care ţinea pământul în cap?

— Atlas! – şi, privind-o pe Clemansa cu bănuială: — Spune drept, nu l-ai visat pe Barotă în chip de Atlas?

— Da... Nu... – se bâlbâi Clemansa. — Am visat că umblă musafirii în cufăr şi m-am repezit să văd ce şi cum. Când colo, în bucătărie, mă pomenesc că dă unul peste mine. Unul din ăia cu chica netunsă. Vorba ta, Miso: să-l duci la tuns ca pe căţeluşii flocoşi... Mi-e frică să nu-mi fure sifoanele... De câte ori e o sindrofie la noi în pod, dispar două-trei sifoane...

— Cum adică, fură lumea asta bună?

— Ei, nu fură, dar ia... şi pe urmă le vinde.

— Şi-ţi aduc banii?

— Aş, de unde! Cumpără vin cu sifoanele mele... I-auzi, Miso, ce cântă! Nu e *Steluţa?* Şi Clemansa începe să fredoneze: — „Tu care eşti pierdută în neagra veşnicie...”

— Isprăveşte, că mi-e rău şi romanţele astea totdeauna mi-au făcut greaţă.

— *Steluţa?* Vai, Miso, ce melodie. A compus-o vărul nostru Florescu. Să ştii că de la el a moştenit Victor talentul.

— Te-am întrebat dac-a venit...

— Nu ştiu, că m-a furat somnul.

— Şi l-ai visat pe Barotă?

— Vai, se poate... nici pomeneală.

Privirea Artemizei avu o licărire de satisfacţie. „Pe cine va minţi Clemansa când eu n-o să mai fiu? De cine se va feri? Cui îi va pune întrebări? Cine îi va răspunde? Dar

oare s-ar putea să nu mai fiu?” Întrebarea i-a venit de multe ori în minte în ultimele zile, dar a gonit-o în grabă. „Sunt laşă? Nu. Nu de moarte mă cutremur... dar nici de veşnicia ei. Moartea, să fie sănătoasă, când are să vină, am să-i spun: «N-am trăit degeaba... Nu-mi face plăcere să mor, dar nici n-am să mă tocmesc cu dumneata».” Şi un surâs amar îi strânge gura, îi subţie buzele albe. Şampania trebuie să fie cu pricina... Niciodată n-a suportat şampania. I-a plăcut vinul bun. Dar cu Elena n-a fost chip... A stăruit ca niciodată. Excesiv de veselă, cu sticla înfăşurată în şervet: „Hai să ciocnim de ziua lui Victor!...” Nu mai părea deloc îngrijorată de lipsa lui Victor. Repeta: „O să vie. Are o şedinţă şi pe urmă vine.” Zâmbea misterios: „Vine...” Într-o mână ţinea o farfurie cu tort de moca, în cealaltă sticla de şampanie şi o îndemna: „Hai, Miso, lasă regimul...” Purta o rochie transparentă, rochia roşie de seară a Clemansei, dar fără juponul lung de tafta. I se vedeau picioarele, ca nişte fuse, de la genunchi în jos. Cred că atunci m-a apucat o ameţeală... Sau poate din pricina Armandei, care, spălăcită cum e, şi-a pus o rochie roz ca petalele de trandafir, din care se făcea dulceaţă, în copilăria ei. Ligheane pline de petale, pentru o dulceaţă care nu-i plăcea.

— Clem, de ce ţi-ai pus şi tu capotul ăsta de culoarea zmeurei? Parcă v-aţi vorbit, să veniţi aici la mine în culori leşinate, de şerbeturi, de dulceţuri, de compoturi şi siropuri!

Clemansa vede pe masă resturile de tort şi de pişcoturi şi se miră că Misa, care nu suportă un băţ de chibrit în scrumieră, rabdă toată mizeria asta. Deodată îşi dă seama că paharele sunt ale ei.

— Paharele! Le aveam în bufet... Încuiate... Cristalele mele! Şi-o fi potrivit cheile! Elena e în stare să-mi umble şi în cufăr... M-a întrebat de un combinezon de tafta... Mă duc să văd, Miso!

Dar Artemiza îi apucă braţul cu toată puterea. Capul i

se învârteşte, stomacul i se strânge, o vede ca în vis pe Elena cu rochia transparentă şi vomită.

Capitolul XVII

VICTOR SE ÎNDREPTA FĂRĂ grabă spre casă. Nu e uşor să suporţi o şedinţă de opt ore şi să pleci cu un vot de blam în spinare. Parcă ar avea o cocoaşă. Poate că e mai bine aşa. S-a spart buba. A curs puroiul. Dar n-a fost uşor... Nu-i uşor să stai cu sufletul la gură, să vezi cum trece atenţia de la unul la altul, cum îţi vine rândul să fii arătat cu degetul... Ai laşitatea să speri că numai tu vei scăpa. Aştepţi o minune când deodată auzi: „Un demagog, un stângist...” Şi cine te arată cu degetul? Cel mai bun prieten... Costache! Da, mi-a fost devotat – trebuie să recunoască Victor – poate prea devotat. Era sigur că toate mi se cuvin, pentru talentul, pentru cultura mea. Credea în cinstea mea sufletească. N-am să uit spaima din ochii lui, când Nicoleta a declarat cu glas tare că trăieşte cu mine! Privirea lui asupra mea... Cred că aşa s-a uitat Cezar când Brutus i-a înfipt pumnalul: „Tu, Victor, tu prietenul meu!”... Credeam că ştie... Şi doar i-am spus. Mă credea beat. Nu-şi închipuia că sunt în stare de o ticăloşie... Şi Victor îşi închipuie că-i povesteşte Artemizei ce s-a întâmplat: La început am fost criticaţi toţi trei că umblăm prin cârciumi, ne îmbătăm. Costache mai ales a fost luat în tărbacă. I se imputa că ascultă anecdote reacţionare, că râde şi face haz de ele. Întrebat dacă ştie că Nicoleta nu e fata unui inginer dispărut pe front, aşa cum declarase ea, ci a unui mare antreprenor de case care a lăsat blocuri neterminate şi a fugit în străinătate cu banii, Costache a spus că nu ştie. Eu ştiam, dar am negat. Centrul atenţiei a trecut, atunci, de la Costache la Nicoleta. A fost chemată să iasă în faţa

sălii pline. Cerul era purpuriu. Obrajii ei, la fel. La toate întrebările Nicoleta a răspuns da! A mărturisit fără ruşine că trăieşte cu mine. Costache aştepta să neg. Mi-era milă de el, mi-era ruşine de mine. Costache era singurul om care credea în mine. Ştiam că e cinstit şi o iubeşte pe Nicoleta. Am tăcut. N-aveam ce să spun, n-aveam nicio scuză. M-am liniştit când, cu tot calmul ei aparent, încolţită, şi-a ieşit din sărite şi a mărturisit că mai are legături de dragoste cu alţi doi studenţi... Erau prieteni între ei, şi nu ştia unul de altul. Furioşi că au fost trădaţi, a început fiecare să spună tot ce ştia despre Nicoleta: că urăşte regimul, că umblă prin cârciumi, că vine acasă la mine unde se fac orgii. Costache, întrebat dacă e adevărat, a făcut semn că nu poate vorbi. Buzele îi tremurau fără să poată scoate un cuvânt. Înţelegeam tot ce se întâmplă cu el. Aşteptam să vorbească. „Am fost înşelat în dragostea mea – a spus – în încrederea mea în prietenie. Mi-e foarte greu acum... Dar nicio sancţiune n-o voi socoti prea aspră. Trebuia să ştiu că, de la anumite poezii de sertar, de la anumite anecdote până la ura împotriva regimului e numai un pas... Trebuia să fiu necruţător, să smulg masca de pe feţele astea...” Şi a arătat spre Nicoleta, spre mine. S-a cerut excluderea noastră. M-am uitat în jurul meu şi parcă nu înţelegeam ce se-ntâmplă. Nu ştiam că sunt atât de legat de Costache, că ar putea să mă doară atât! Nu ştiam cum m-am legat de fiecare. Parcă mă aflam în faţa unei prăpăstii şi cineva se pregătea să-mi dea un brânci. Dar cred că în privirea mea era atâta groază şi o rugăminte atât de disperată, încât s-au găsit oameni care mi-au sărit în ajutor, m-au apărat. Au vorbit de talentul meu, de curajul meu, de exigenţa mea artistică, de generozitatea mea. Nu ştiam că sunt atât de iubit, atât de preţuit. „Are talent.” Şi, din felul cum vorbeau despre talentul meu, aflam că am prieteni tocmai în clipa în care-i pierdeam. Mama îmi băgase în cap că numai ea mă iubeşte. M-a împiedicat să cred în ceilalţi, să cred în ceva, să zbor cu

propriile mele aripi. Mi le-a frânt de îndată ce am avut un elan. Totuşi, în timpul şedinţei, când cineva a îndrăznit s-o atace, i-a luat apărarea... Şi chiar acum când urca scările, imaginând îngrijorarea ei, se simţi încărcat de afecţiune. Uşa era încuiată. Nu se aştepta. Nu-i nimic, o să treacă pe la Artemiza să-i povestească toate prin câte a trecut. Ea găseşte soluţii în orice împrejurare...

În capul scării, Victor ascultă vociferările din pod. Dar în loc s-o ia la dreapta, spre bucătărie, o ia la stânga, trece prin odaia Clemansei şi dă buzna la Artemiza. Dar se opreşte în prag. Misa vărsa. Clemansa îi ţinea fruntea peste lighean.

„Bătrânele s-au îmbătat!... Cum au ajuns în halul ăsta! Trebuie să fi năvălit diverşi nepoţi şi verişori să ciocnească cu ele, şi-au bătut joc!” Furios, trece prin bucătărie, vrea să intre în pod să-i dea afară pe toţi, dar, găsind uşa crăpată, se opreşte, după obiceiul Clemansei.

„Nu se poate!” Victor strânge pleoapele, ca să poată deschide apoi ochii mai bine. Elena, într-o rochie ca flacăra, îmbrăcată peste un combinezon prea scurt, părea, după părerea lui, goală. Un omuleţ agitat, pirpiriu, care – după unele poveşti auzite în casă sau unele fotografii din album, trebuie să fie „generalul”, fostul logodnic al Misei – gesticula şi sărea, ca şi când ar fi fost tras de sfori nevăzute. În mână avea un pantof, pe care-l băga sub nas vărului Basil.

— Daţi-mi voie... Am zis pinteni de argint şi lamă de Saumur... Când zic lamă de Saumur, eu ştiu ce vorbesc... – se supără generalul. — Să bem un pahar pe chestia asta, să ciocnim cu frumoasa Elena...

Dar vărul Basil, fostul cavalerist, părea foarte supărat:

— Mon général, dumneata să te ocupi de istorie şi geografie. Eu, personal, am purtat pinteni de Saumur...

— Daţi-mi voie – se îndârji generalul – pintenul e pinten şi – arătând călcâiul pantofului – are aici, în coadă, o tijă cu o rotiţă, pe când lama...

Dar cavaleristul, bătându-se cu pumnul în piept repeta:

— Pinten, mon général. Eu, personal, am purtat pinteni de Saumur... Şi, ca să fie mai convingător, îşi izbi călcâiele milităreşte şi dădu pe gât paharul cu vin.

— Lamă de Saumur şi pinteni de argint – se răsteşte generalul, şi, ridicând pantoful în aer – ofiţerii ruşi aveau pinteni de aur...

— Şi atunci, mon général – sughiţe vărul Basil – ’mneata pretinzi că eu mint? Şi atunci, ’mneata crezi că eu n-am purtat cizme Chantilly?

Generalul ridică un deget ameninţător.

— Chanteclair! Am zis pinteni de argint şi lamă de Saumur.

Şi, supărat, aruncă pantoful Elenei în aer.

De departe cineva strigă: Banco!

Pe fereastra deschisă intra fără cruţare aerul rece. Artemiza parcă înviase din morţi. Privea ca pe un miracol puzderia de stele şi mirosea cu plăcere rufele curate, proaspăt schimbate şi mâinile spălate cu săpun de lavandă. Dar grija ei în legătură cu Victor revenea dureroasă.

— Spune, Miso, tu crezi că se mărită fără biserică fetele lui Barotă?

— Fără.

— Nuntă fără biserică! strâmbă din nas Clemansa.

— Fără lăutari să nu fie!

— Mie şi acum îmi pare rău că nu m-am cununat cu Mac la Sfântu Iosif. Să ne cânte orga din *Lohengrin...*

— Şi fără orgă, crezi că nu-ţi punea coarne? – căuta s-o încerce Artemiza. Şi, în gândul ei: „Trebuie să aflu, dacă ştie sau nu. Nu vreau să mor până nu aflu...” Un fel de nerăbdare de a pune ordine în tot ce era nelămurit, un fel de presimţire că evenimentele se precipită nu-i mai dădeau astâmpăr. N-ar şti să spuie ce evenimente. Dar ar vrea să scape de sindrofia din pod, de invitaţii Elenei. Ar vrea să stea de vorbă cu Victor. „Ţiu la el ca la ochii din

cap”, îşi mărturiseşte într-un moment de slăbiciune. „Aş vrea să realizeze el visul meu. Aş fi vrut să ajung o mare actriţă, dar prejudecăţile, timpurile mi-au stat în cale. Timpurile s-au schimbat. Lui, nimic nu-i stă în cale. Văd că scrie toată noaptea. Mi-a stilizat sonetele şi a început să le traducă el mai departe... Dar poeziile lui? De ce nu mi le mai citeşte, de ce nu le publică? E veşnic nemulţumit, sceptic. Fuge şi de formule care-l îngrădesc, şi de cele depăşite, de drumuri bătute. Caută. Se caută... Nu-i limpezit sufleteşte. Pentru Costache, fiecare vers tipărit e o victorie. Are fascinaţia prezentului. E sincer în tot ce face. Victor are nostalgia sincerităţii şi un ochi critic necruţător.” Totuşi e convinsă că o să răzbească. Trebuie să stea de vorbă cu Victor, trebuie să-i spuie sau mai bine să-i scrie.

Clemansa stătea ca pe jeratec:

— Miso, m-aş duce să văd...

— Ce să vezi, Clem? Stai aici şi spune-mi de ce mă pândeai într-o seară când mă înapoiam acasă? Stăteai în poartă. Mă aşteptai. De altfel, seară de seară mă pândeai când mă-ntorceam acasă. E mult de-atunci. Dar ia adu-ţi aminte... Şi nu te mai uita la mine aşa... Numai porcul are o privire sticloasă, ca a ta. Se vede că nu cunoaşte adevărata frică... Singura lui frică e că va fi tăiat. Intensitatea din privirea lui e numai lăcomie, dincolo de care urmează o indiferenţă – eu aş numi-o porcină. Dar despre altceva vorbeam. Da, eu mă mutasem aici, voi locuiaţi dincolo, în casa tatei. De ce mă pândeai la poartă, când mă înapoiam de la treburile mele? De ce mă pândeai, de ce stăruiai să vin la voi? Mac pândea şi el la fereastră. De ce mă pândea? De cum mă vedea intrând, se repezea să-mi pună un scaun sub c...

— Vai, Miso, urât mai vorbeşti!

— Lasă asta şi răspunde-mi: de ce eraţi voi în întrecere: „Vrei o cafea, Misico? Uite, am pus de cafea. E gata cafeaua... Vrei un pahar de vin bun? Un coniac... Un măr ionatan?”

Clemansa respiră, în sfârşit, liniştită:

— Miso, ştii, noi te iubeam...

— Bine, bine. Dar chiar aşa, ca să mă pândiţi şi să mă duceţi în casă la voi seară de seară, aproape cu forţa!

— Vezi, Miso, ca să spun drept, noi ne mai şi plictiseam câteodată... Mac se plimba prin casă cu mâinile la spate, eu dădeam pasienţe... Tu ştiai câte-n lună şi în stele... Ne mai dezmorţeai...

— Va să zică asta era...

— Sigur că asta. Tu toate le ştiai, Miso, toate noutăţile. Şi acum tot aşa. Chiar mă gândesc, când tu n-ai să mai fi...

— De ce crezi tu că n-am să mai fiu?

— Fiindcă tu eşti mai mare... – răspunde Clemansa serioasă.

Artemiza ar vrea să râdă, dar nu are forţa. Schiţează doar o grimasă.

— Da, ai dreptate, eu sunt mai mare şi, pe deasupra, am icter... Nu-i aşa, Clem, că te gândeşti şi la asta? Parcă aşa a-nceput şi boala lui Mac. Numai că el a acceptat operaţia... N-a ştiut că l-au deschis şi l-au închis. Eu refuz să mă taie...

— Lasă, Miso... Acolo a fost altceva. Şi, vrând să schimbe vorba: — Ia spune, tu care le ştii pe toate, crezi că ăştia, aşa cum ar fi vecinul de jos, crezi că se mărită fetele lui fără zestre?

„Nu-i proastă soră-mea, e şireată, gândeşte Artemisa, altminteri nu se poate. Toate certurile mele cu Mac aveau loc sub nasul ei, certuri camuflate, bineînţeles... Insulte! Eu, prefăcându-mă că povestesc un proces pe care îl studiam, ajungeam la concluzia că bărbatul e o bestie! El istorisea, chipurile, păţania unui prieten şi ajungea la concluzia că femeia e o târfă!... Clemansa dădea pasienţe şi arbitra aceste discuţii. Şi, culmea, ţinea cu femeia, apăra târfa... Ştia că e vorba de mine? Atunci e şi mai ciudat...”

— Ascultă, Clem...

Prin uşa întredeschisă, Victor văzu înşirat pe lada Clemansei grupul eteroclit: cele patru mătuşi de la Cotnari şi scumpa lor nepoată, Armanda.

Vărul Julien, cu figura lui preţioasă, nasul lung, subţire, privirea mioapă cu ochelarii de sticlă groasă, gusta încântat dintr-un pahar de vin. „Delegaţia” vorbea pe diferite voci, dar exact ca din carte, şi precipitat, să nu-şi piardă şirul.

— Conţine alcool etilic, care... însoţit mai ales în ţările calde... de slabe proporţii de alcool propilic, butilic, aminolic, caproic, etcetera... explica „lasca”, cea mai în vârstă şi mai uscată dintre mătuşi.

— Un procentaj foarte variabil de zahăr, albumină, urme de coritină, atât de utile pentru materia cerebrală, completa bondoaca, ducând arătătorul la tâmplă.

Iar a treia, cu vocea piţigăiată:

— De asemenea şi eter oneantic şi eterat, veritabile parfumuri...

Julien, buimăcit, îşi potrivea ochelarii.

— Şi acid carbonic, două grame la litru – adăugă Armanda, cu glasul duios: E contra insensibilităţii mucoasei gastrice... Şi se opune la oxidarea vinului care, când se produce, e fatală buchetului... Şi, văzând că mătuşile nu intervin, încheie curajos, ca la examen: — Acidul succinic cu glicerina este factorul preponderent în savoarea vinului...

Ameţit şi neştiind cum să scape de erudiţia „delegaţiei”, Julien păru încântat de apariţia unei femei planturoase, gătită cu o capă de vulpi argintii, peste o rochie uzată, înflorată, care-l luă de braţ.

La început, pe Victor îl zăpăci această lume scoasă parcă din naftalină şi adunată la sindrofia din pod. Dar, ca-ntr-un tablou de Breughel, începu să se desluşească treptat fiecare personaj cu individualitatea lui proprie, cu anecdota pe care şi-o amintea. Capul de cal era Yvonne, „domniţa”, cu care maică-sa visa să-l însoare, încă de pe

vremea când era ţânc. Bébé Cadum, fiul celui mai mare garaj de automobile – care fusese pe vremuri obez, părea acum ca un sac golit. Dinu Iepureanu, inginerul, semăna cu Harold Lloyd. Lita, nevasta lui, era acea Rachel de care Victor fusese îndrăgostit în copilărie. Porţelanul de Saxa se mai ofilise, dar ochii erau adevărate turcoaze. Lita umbla tot pe vârfuri, gata să danseze un menuet. Spre uimirea lui apăru Nicoleta, cu rochia udă, de parc-ar fi scăpat de la înec. „Cum o fi îndrăznit, după cele ce s-au întâmplat, să vie aici? I-am interzis. Şi mama ştie că i-am interzis. De ce-a poftit-o?” Bébé Cadum o stropea cu un sifon şi ea ţipa excitată. Toţi păreau cu chef, dar nimeni nu era vesel cu adevărat. Lita susţinea că Darius Milhaud e unul din cei şase mari compozitori francezi moderni. Dar „domniţa” părea oripilată. *Quelle horreur!*

— Dacă-i din familia lui Matei Millo, e văr cu noi – interveni Bébé Cadum, împăciuitor.

Gras, vesel, plin de bani, conducând un Packard altădată, avea mare succes la femei. Judecător la Vidra, îşi încărca maşina cu toţi cei care aveau acelaşi drum, plus o cratiţă de sarmale, câteva sticle de vin şi ultimele anecdote. Se spunea că e generos şi are haz. Acum era şofer de taxi, purta haine prea largi, prea uzate, dar nu-şi pierduse buna dispoziţie. Era tot atât de incult şi amator de fotografii şi anecdote picante.

Lita era fericită că se transmite la radio *Le Festin de l’araignée.*

Yvonne, ridicând falca, protesta:

— Asta nu-i muzică!

Dinu luă apărarea soţiei sale. Căsătoria lui cu Lita fusese, după aceea a lui Julien cu o infirmieră frumoasă, Angela, a doua mezalianţă în familie.

— E un balet! – începu Lita.

— De când vreau să-l aud!

Dar Yvonne, furioasă:

— Uo!... Asta-i muzică? Bine că mi l-am adus pe Shelley! – şi scoase din buzunar un mic şi elegant volum.

Nicoleta luase sifonul din mâna lui Bébé Cadum, care îi oferea batista şi-i propunea armistiţiu:

— Hai să te şterg pe faţă şi să te pup... pe gât.

Victor înţelegea de ce a fost de-atâtea ori gata s-o strângă de gât, şi-i părea rău că n-a făcut-o.

„După opt ore de şedinţă, şi după tot ce i-au auzit urechile, a venit aici la sindrofie? Costache e distrus şi ea petrece?”

— Cum te descurci cu politica? – o întreba Julien.

— Cu lozinci din Shakespeare: *„The people are the city”*[23] sau *„Peace, freedom and liberty”*[24]. Mi le-a scris tante Mis. Mi-a dat o listă întreagă şi văd că se potriveşte.

Domniţa citea tare din Shelley.

Lita vroia să asculte *Festinul.*

— De ce n-ai rămas acasă? o repede Yvonne.

— Verişoară, ţi-ai pierdut averea, dar ţâfna şi proasta creştere ţi-au rămas intacte.

În consternarea generală se auzi:

— Banco!

Şi tot atunci apăru şi Elena cu bătrânul Charles-Rodolphe. Victor îl recunoscu după o fotografie din album. Artemiza îl poreclise Bas-joues. El, când era mic, îi spunea Baju. Baju avea capul mare, picioarele scurte şi purta haine după moda lui Schubert, la fel ca în fotografia din album.

Elena, văzând că se îngroaşă gluma, căuta să aplaneze conflictul dintre Lita şi Yvonne, poftindu-i pe toţi la o gustare.

„Delegaţia” începu să împartă salata de boeuf şi să toarne vin în pahare. Victor înghiţea în sec. Îi era sete. I se uscase gura.

Nicoleta flirta cu Julien.

„Femeile astea au inimă de piatră”, gândi Victor. Ar vrea să-i spuie Voicăi povestea toreadorului, dar nu-şi amintea nici titlul cărţii, nici autorul.

---

[23] Poporul e cetatea (engl.).

[24] Pace, independenţă şi libertate (engl.).

— „La *réalité à l'état pur arrête instantanément le coeur"*[25], îl cita Julien pe Valéry, ca s-o impresioneze pe Nicoleta.

— Mai schimbă placa, iubitule – interveni Angela, întinzându-i o farfurie bărbatului ei.

La postul lui de observaţie, aşa cum o văzuse de-atâtea ori pe Clemansa – cum de-i luase pe nesimţite obiceiurile? – Victor asculta şi acumula revolte: E cu putinţă ca nimeni să nu întrebe de el, maică-sa să nu aibă nicio privire spre această uşă unde stă de atâta timp obosit, flămând, însetat? Singura care, din când în când, privea într-acolo, ca o oaie speriată era Armanda, care o ajuta pe Elena, dar ţinea să-i atragă atenţia lui Bébé Cadum că vinul pe care-l dă pe gât nu-i un vin obişnuit, ci trebuie mirosit, savurat, băut cu grijă, degustat:

— Mie mi-e milă de el.

Mătuşile o aprobau dând din cap în acelaşi timp, dar vorbind pe rând:

— Are tinereţe, maturitate, bătrâneţe – spunea tante Eulalie.

— E atent! – se auzi glasul gros al mătuşii Amélie.

— E atent! – repeta Eugenie cea lungă şi cu glas ascuţit.

Iar Melanie, bondoaca:

— E atent!

— Cine e atent? – întreabă Bébé Cadum.

— Vinul! – îi răspunde „delegaţia" în cor.

— E atent şi primeşte ecourile vieţii, de acolo de unde se află! – spune Armanda, privind spre uşă.

— Din măruntaiele pământului! – o susţine „lasca", pe când surorile ei dădeau din cap.

— În momentul în care viţa înfloreşte, el fierbe acolo, în pivniţă, i se adresa Armanda lui Victor, înecându-se de emoţie.

Bébé Cadum privea năuc spre fiecare din mătuşi şi spre nepoata lor, care continua de dragul lui Victor:

[25] Realitatea în stare pură îţi opreşte inima instantaneu (fr.).

— Când în lumina aurie a toamnei, în podgorii, oamenii culeg strugurii, vinul, jos, în hrube se agită, fierbe.

— Fierbe! – aprobară mătuşile.

Lui Victor i se uscase cerul gurii de sete. Vedea cum se duc una după alta sticlele de Cotnar, aconto pentru viile pe care urma să le primească de zestre, dacă s-ar însura cu Armanda şi, furios, îşi dădea seama că nimeni nu se întreabă unde e sărbătoritul. Fiecare îşi urmărea pe cont propriu o idee şi factorul cel mai important părea să fie reminiscenţa.

— Banco! – strigă deodată Charles-Rodolphe, apărând în prim-plan, de braţ cu generalul. Unul cu capul prea mare, celălalt ca un şoricel. Dar la fel de semeţi.

— Să nu ne-mpotrivim răului, mon général, să-l stârpim, adică să bem paharul până la fund! Banco! Ţii minte la Monte Carlo, la Casino, ce banco i-am tras?

— Pardon. Pardon, Prinţule. Să nu smulgem viţa cu rădăcină cu tot... Să desfiinţăm beţia, dar să lăsăm via.

Lui Charles-Rodolphe îi tremura mâna în care ţinea paharul.

— Banco!

— Prinţule, să bem Bruderschaft!

O clipă, Victor nu mai auzi decât ciocniri de pahare, de furculiţe şi farfurii. „Domniţa” înfuleca pe nerăsuflate. „E vorace în aspecte placide” – spunea despre ea Artemiza.

În clipa aceea se auzi glasul cristalin al Litei:

— Ia uitaţi-vă cu câtă poftă mănâncă asceta noastră! „Domniţei” îi scăpă furculiţa din mână, ochii ei scăpărară de ciudă şi, ridicând farfuria cu salată de boeuf deasupra capului Litei, era gata s-o pocnească, dar Dinu interveni la timp, prinzându-i mâna. Charles-Rodolphe întreba cu candoare:

— *Mais de quoi s’agit-il?*[26]

Elena privea în jurul ei cu disperarea unui om care se îneacă şi cere ajutor. Visa de atâta vreme o sindrofie în care să strălucească blazonul ramurii aristocrate a

[26] Dar despre ce e vorba? (fr.).

familiei! O sindrofie care să fie şi logodna lui Victor! Şi acum privea împrejur, fără să-nţeleagă ce se-ntâmplă. Ochii ei parcă rugau pe fiecare să nu se supere, şi-i îndemnau să mănânce, să bea. Privirile ei se îndreptau spre uşa întredeschisă, ca şi când de acolo ar fi trebuit să vină ajutorul, dar Victor, într-o fâşie de umbră, rămânea invizibil.

Cavaleristul îi întinse Elenei paharul lui şi-i şopti ceva la ureche. Dar ea răspunse tare, ca pentru toată lumea:

— *Une femme bien née ignore la passion.*[27]

Şi, în timp ce unii mâncau şi beau, incidentul dintre Yvonne şi Dinu creştea.

Căutând să împace lucrurile, zăpăcită, Elena întindea mereu o cutie de tinichea „delegaţiei”.

— Prăjituri... Uscături... Serviţi, naşă, serviţi!

— În caz de conflict armat, râdea Bébé Cadum ameţit, eu sunt de partea „Domniţei”.

Vărul Basil căuta şi el să aplaneze incidentul:

— Floretă, stilet sau bâtă?

— La alegere. Cu floreta lupţi, cu stiletul ucizi, cu bâta...

— Au fost invitaţi aici oameni care înţeleg numai de bâtă – îl întrerupse Yvonne. Dacă te bagi în tărâţe, te mănâncă porcii!

Dar Angela, bine proptită pe picioarele ei şi cu mâinile în şolduri:

— Ce vrei să spui, verişoară? Vezi că eu n-am învăţat la Oxford... Eu sunt din Crăcăuani...

Haina de vulpe îi căzu de pe umeri lăsând-o planturoasă, sculpturală, drapată parcă, în rochia cu flori decolorate. Şi, cerându-i parcă socoteală bărbatului ei:

— Asta e lumea mare!? Lumea voastră!

Iar Julien, afectat, graţios şi monden:

— *Vous saurez alors ce que c’est que le monde: une réunion de dupes et de fripons...*[28]

— Zi pe româneşte! – făcu Angela cu o sinceritate

[27] O femeie din lumea bună nu ştie ce înseamnă pasiunea. (fr.)

cuceritoare.

Râdeau unii şi alţii dar fără răutate. Numai Elena disperată din pricina proporţiilor pe care le luase incidentul şi căutând să-l acopere, întindea cutia de prăjituri, şi cu toate că numai una din mătuşi era naşa ei, repeta cu glas de papagal:

— Serviţi, naşă, serviţi...

— *Le monde* înseamnă „lumea bună” – explica Lita, cu ironie. Când nu rezistă fiziceşte, ţâşneşte din ea puroiul.

— Fugi, soro! – exclamă Angela, mai mult fiindcă vedea c-o prinde.

Charles-Rodolphe, încântat, ridică paharul cu vin:

— Banco! – şi o sărută pe Angela pe obraz, zgomotos, apoi, candid, către Yvonne: *Qui est cette petite?...* Cine-i fetiţa?

De data asta, toată lumea se porni pe râs, numai Yvonne rămase înţepată şi „delegaţia”, nedumerită, pe când Bébé Cadum punea la pick-up un disc. Cavaleristul nu ştia pe cine să invite la dans: pe Yvonne, pe care voia s-o îmbuneze, sau pe Angela, la care râvnea.

— Junona cu braţele albe, hai să dansăm...

Julien privea stăruitor picioarele Nicoletei proptite pe un scaun, şi continua să filosofeze:

— Raţionalitatea omenească faţă de complexitatea vieţii e înrudită cu nevoia oamenilor de a-l face pe Dumnezeu cu barbă.

Nicoleta zvârli paharul.

— *La barbe!*[29]

— Banco! – strigă Charles-Rodolphe, aruncând şi el paharul.

— O şedinţă de spiritism! – propunea Elena invitaţilor ei.

Faţa parcă îi era văruită. Ochii îi ardeau în cap, buzele erau date cu roşu ostentativ, mărind gura într-o încercare

[28] O să ştiţi atunci ce este lumea bună: o adunare de înşelaţi şi înşelători. (fr.).

[29] Expresie franceză: mă plictiseşti.

de a o face atrăgătoare. Generalul o invită la dans. Dar Elena ridică un picior, ca să explice că e desculţă. Generalul scoase din buzunar pantoful şi i-l oferi graţios.

— Pinteni de Saumur, lamă de argint.

Victor nu izbuteşte să recunoască în atitudinile dezmăţate ale Elenei pe mama lui. Dacă ar privi cu seninătate şi nu otrăvit de dezamăgiri acumulate, ar vedea în stridenţa Elenei şi în tot ce era ostentativ în purtarea ei, ravagiile pe care le-au făcut, în lungul anilor, vanitatea ei nesatisfăcută, snobismul ei stupid. Dacă n-ar fi fost mereu preocupat de el însuşi, agresiv cu ea, şi-ar fi dat seama că, în ultima vreme, îşi întreţinea o uşoară veselie dând pe gât câte două-trei păhărele de rom şi fredonând *La fumée d'une cigarette.* „Nu-mi place cum arată maică-ta – spunea Artemiza. Are insomnii rebele, cheltuieşte banii fără rost." Dar lui nu-i păsa. Nici acum nu bănuieşte disperarea ei: „Unde e Victor", şi groaza că nu va veni. În mintea ei au început confuziile între ziua teribilă a botezului, când îşi aştepta bărbatul şi clipele astea, când, de ziua fiului ei, lipseşte tocmai el, sărbătoritul. „Nu, Victor n-o să mă facă de râs!" – căuta Elena să-şi dea curaj, dând pe gât ba şampanie, ba vin, în timp ce el, beţivanul, asista, pentru prima dată treaz, la o beţie, şi tot ce vedea îl dezgusta, îl scotea din sărite, îl umilea. De unde să ştie că, în mintea Elenei, Voica Barotă era acum doctoriţa şi să imagineze panica ei, că au fugit împreună, ca atunci la botez.

În sufletul lui Victor dospea nemăsurat indignarea şi dorinţa de a se răzbuna pe Nicoleta. Povestea toreadorului nu-i dădea pace.

Elena o arăta cu degetul pe Lila.

— O să danseze...

— Hai, Salomeea! – o încuraja Nicoleta. Şi, ridicându-şi poalele rochiei: Dacă nu, dansez eu!

„Iată femeia din pricina căreia am pierdut-o pe Voica, mi-am pierdut cel mai bun prieten şi am luat vot de blam!" scrâşnea Victor.

— Îţi aducem pe tavă capul lui Ioan – băteau din palme unii şi alţii.

— Am nevoie de un voal...

— Cufărul! – propuse Nicoleta.

Se încinse mare veselie în jurul ideii de efracţiune a cufărului. „Delegaţia” privea, consternată, dezastrul care se apropia. Armanda, care se prefăcuse că nu-l vede pe Victor, îi cerea acum ajutor.

— Banco! – striga Charles-Rodolphe, în semn de aprobare.

— Te-ai ramolit, Prinţule! – interveni generalul.

— Aici nu-i Monte Carlo. La sunetul trâmbiţei să aliniem în iambi regimente şi cohorte...

— La asalt, mon général, striga vărul Basil care, până acum, o înghesuise pe „Domniţa” într-un colţ mai întunecat, ca s-o împace.

Victor simţea un gol în stomac. I se învârtea capul şi totuşi continua să fie curios, să audă, să vadă. Niciodată nu şi-a dat seama mai bine ca acum unde se poate ajunge înşirând cuvinte, numai de dragul sonorităţii lor.

Julien amesteca acum resturile de băuturi din diferite sticle în acelaşi pahar, vorbind neîntrerupt:

— După cum amorul adevărat îşi găseşte moartea în însăşi împlinirea lui, tot aşa poezia materializată în trohee, iambi, dactili, spondei înseamnă eşecul inspiraţiei.

Ochelarii îi căzură. Julien care nu-şi lua singur un pahar cu apă (ca să moară cu demnitate) se lăsă jos pe vine, apoi în patru labe, ca să-şi caute ochelarii.

— Sunt un burlac convins – perora cavaleristul. Şi, sughiţând: — Contra căsătoriei şi înmulţirii. *In vino veritas.*

Pe Victor începe să-l intereseze felul cum se oglindea în fizionomia celor din jur o frazeologie lipsită de sens.

— Cea mai bună poezie e cea care n-a fost scrisă, şi cel mai frumos amor e cel care aşteaptă toată viaţa – sughiţă Bébé Cadum, ca cetăţeanul turmentat.

— Daţi-mi voie, ori e bună şi nu există, ori nu e bună şi

există... protestă generalul.

— Bravo, generale, de acord: poezia să fie poezie... cu păsările şi cu stele – spuse cavaleristul, încântat de el însuşi în cinstea gazdei! Să bem! Unde e frumoasa Elena, şi de ce e gol paharul meu?

— Banco!

Elena, în faţa cufărului, privea cu o curiozitate avidă cum cotrobăiau înăuntru o mulţime de mâini; i se părea că se înmulţesc mâinile şi, la rândul ei, începu să răscolească, să răvăşească, cu lacomă plăcere, în cufărul Clemansei.

„Delegaţia” era prezentă. Una cu ochelari, alta cu *face-à-main,* una cu pană, alta cu evantai, toate priveau cu oroare, de parcă în faţa lor s-ar fi despuiat un sicriu. Victor privea şi el, ca un sacrilegiu, cufărul deschis.

Nicoleta apăru cu un corset de mătase lucioasă, roz, îmbrăcat peste rochie, alergând ca un cal, în timp ce Julien îi ţinea şireturile ca pe nişte hăţuri. Ea fugea, el, vizitiul, o ţinea de hăţuri şi, ameţit, făceau ocolul podului. Lila, care găsise un şal spaniol, dansa pocnind degetele în chip de castagnete. În clipa aceea se auzi un ţipăt:

— Hoaţo!

Şi Victor o văzu pe Angela trăgând din sânul Yvonnei o superbă dantelă neagră.

— „Domniţa”! Ha, ha, ha... „Domniţa”... Ha, ha, ha... Şterpeleşte. „Domniţa”! Ha, ha!

Yvonne îi cerea ajutor lui Bébé Cadum. Julien, ca să fie spiritual, îşi îngroşă vocea şi începu să strige şi să bată din palme, chemând un personaj imaginar:

— Să vie Osman! Osman, taie-i capul! Unde e iataganul, Osman?

Elena priveşte aiurită cum se sfâşie dantela trasă de mâinile Yvonnei şi ale Angelei. Şi, în hărmălaia aceea, Armanda, care găsise în cufăr un album, citea ca dintr-o carte de rugăciuni:

Pe aceasta filă, de vreme-mbătrânită.

De-ţi arunci privirea, să nu citeşti, iubită...

— Pardon – o corectă generalul – „să nu citeşti, iubito”!

Palidă, cu faţa transparentă, cu părul galben-decolorat şi ochii de un albastru şters, Armanda continuă cu glasul stins privind spre uşă:

De îţi arunci privirea, să nu citeşti, iubito...
Sunt lacrimile mele...

— Bravo, Ofelia! Hai să dansăm conga...

— Conga...

Toţi începură să cânte, să chiuie, să tropăie. Într-un fel de dans în monom, sunt luate până şi cele patru mătuşi.

— Banco!

„Oare mama va intra şi ea în hora asta?” – se întreabă Victor, înspăimântat. „Nu, nu va îndrăzni...” Simte că n-ar suporta. Atenţia lui o prinde ca un reflector în lumina lui crudă, şi totuşi nu vede că, sub zâmbetul lipit, faţa ei e numai durere. Nu vede şi nu vrea să vadă că firul subţire, hotarul dintre normal şi patologic, s-a rupt, că echilibrul şubred s-a prăbuşit. Nu-şi înţelege partea de vină, lovitura de graţie pe care absenţa lui la această sindrofie i-a dat-o Elenei, şi tot ce-a însemnat pentru ea înjghebarea acestei petreceri.

Fostul cavalerist, imaginându-şi că poartă şi acum pinteni de argint, ca pe vremuri, la Saumur, o prinde zdravăn de şolduri. Ochii lui Victor se întind şi se umflă ca nişte ochi de broască ţestoasă. Face doi paşi... E în faţa mamei lui şi-i zvârle în obraz:

— Târfă!...

Cu nervii biciuiţi, cu sufletul strivit, cu buzele strânse ca să-şi stăpânească lacrimile, Victor se pomeni în stradă. Respiră cu nesaţ aerul rece, curat, îşi umflă pieptul ca un însetat. La fereastra lui Barotă, aceeaşi lumină de far.

Se opri, şovăi o clipă, atras şi zăpăcit, ca un fluture. „Până acum am ascultat la uşă, acum să mă uit pe

fereastră? Ce Dumnezeu, semăn cu Clemansa? Tocmai cu ea? Nu... Nimic nu mă mai leagă de casa asta, şi de Voica mai puţin ca orice. Toate femeile sunt la fel. Nicoleta, după tot ce s-a-ntâmplat, petrece, dansează, îşi dă poalele peste cap. Neruşinata! Cât despre mama... N-am să mă mai întorc niciodată, niciodată!”

Instinctiv îşi vârî mâna-n buzunar. O sută de lei. „Unde pot să ajung cu o sută de lei? Nu importă. Oriunde... Şi apoi? Şi apoi am să văd. Un lucru e sigur; nu mă mai întorc. Nu mă mai întorc niciodată. Femeile... toate la fel... Povestea toreadorului? Îşi aminteşte... Este de Hemingway. Dar cum se numeşte? Dacă i-aş spune Voicăi păţania toreadorului m-aş răcori... Ce mai am de pierdut? Când ai pierdut tot, nu mai ai decât de câştigat. Aş vrea să-i văd mutra. Eu, urcându-mă pe fereastră, ea, uluită, înlemnită, obligată să mă asculte. Dar dacă tatăl ei e acasă? Nu-i nimic, spun ce am de spus şi dispar fără nicio explicaţie... O să mă creadă beat? N-au decât să creadă ce vor. Oamenii ăştia gândesc după un model mecanic: «Vine de sus, unde-i mare zaiafet de ziua lui. Festinul păianjenului... Sărbătoritul a băut, s-a-mbătat...» Ha, ha, ha... ziua mea! Dac-aş putea, aş râde în hohote. Râsul te eliberează de o agresivitate refulată. Nu ştiu cine a spus-o, dar eu am nevoie acum de torente de râs! Am să fac pe beţivanul. Da, fără nicio introducere, aşa, pe nepusă masă, am să povestesc ce-a păţit toreadorul. Am să strig: Banco! Şi am să plec mai departe. Fetele lui Barotă o să fie sigure că am înnebunit. Habar n-au ce-nseamnă un act gratuit, n-au auzit nici de Raskolnikov, nici de Lafcadio... Şi nici n-au nevoie să audă... Sunt un dobitoc! De ce să-mi pierd vremea? Nu mă mai interesează Voica... Lumea e largă. Hai, Victor, avanti!”

Dar nu făcu nici trei paşi şi, ca o jucărie mecanică împinsă de un arc cu traiectorie scurtă se întoarse. În fâşia de lumină care ajungea până la ei, în cadrul ferestrei, fetele lui Barotă!

Victor îşi pierdu dintr-o dată curajul. Spera într-o

nălucire. Ar fi vrut să le vadă dispărând în neant, cu aceeaşi halucinantă iuţeală. Dar ele nu se clinteau. Dimpotrivă, îl priveau curioase şi rele ca nişte pisici siameze.

„Dinadins au pus lumina cu abajurul de metal, aşa, ca să-mi scoată ochii. Dar eu nu sunt un şoarece prins în capcană... Şi am s-o dovedesc...”

— Pot să vă fiu de folos cu ceva? Şi, fiindcă ele tăceau: — Un toreador – începu pe un ton degajat – se îndrăgosteşte de o femeie şi, ca supremă dovadă a iubirii lui, îi aduce urechea taurului pe care, de dragul ei, l-a răpus.

Geta şi Voica nu se clintesc.

— După câtva timp, la un hotel din Madrid, în sertarul noptierei, lângă o cutie goală de ţigări Chesterfield, a fost găsită urechea taurului... urechea pentru care toreadorul şi-a primejduit viaţa!

Voica vrea să răspundă. Geta, sucindu-i mâna, o obligă să tacă.

— *Se ridică soarele,* caută să citeşti, Voica. E un roman de Hemingway...

Voica simţea în mână unghiile Getei care-i porunceau: Taci!

— Aş vrea să ştiu – urmă Victor, cu acelaşi surâs zeflemitor – ce ar fi făcut Voica Barotă?

Voica îşi eliberă mâna din strânsoarea Getei şi, cu acelaşi curaj cu care răspundea tatălui ei când era mică:

— Eu aş fi tăiat urechea toreadorului...

— Asta-ţi seamănă, domnişoară Barotă! – surâse Victor, ironic.

— Dar poate n-ai înţeles că aici e vorba de un simbol: urechea taurului era omagiul pe care toreadorul îl aducea femeii iubite.

— Era cruzimea bărbatului – îl întrerupse Voica. Nările îi fremătau, ochii îi scăpărau. — Urechea taurului e simbolul cruzimii toreadorului. Femeia a fugit mâncând pământul. Ce bine o-nţeleg! Eu aş fi făcut la fel...

Umerii Voicăi se mişcau de parcă ar fi respirat cu umerii. Mânecuţele bufante se umflau. Pupilele se măreau. Parcă era o pisică zbârlită. O pisică mare, gata de atac.

— Nu-nţelegi, Voica, aici e vorba de o dovadă supremă de dragoste. Dragostea unui toreador, nu a unui miner...

— Nu cunosc toreadorii, dar sunt sigură că e mai eroic să lupţi cu un munte de cărbune decât cu viaţa unui animal.

— Şi mai util... nu-i aşa?

Dar Voica, cu indiscutabila autoritate a tatălui ei, imitându-i calmul, mişcarea sprâncenelor, a nărilor în vânt:

— Da, mai util!

Apoi, către Geta, ca şi cum nimic nu s-ar fi întâmplat:

— Să închidem fereastra... E frig...

Capitolul XVIII

ÎN POD, BEŢIA ERA PE SFÂRŞITE, dar nici Artemiza nu mai avea mult. Cu toate că spunea: „Mi-e mai bine”, n-o lăsa pe sora ei să se îndepărteze cu un pas. Glasul ei era din ce în ce mai stins, trăsăturile feţei mai blânde, dar tocmai blândeţea asta i se părea Clemansei ciudată. Pentru prima oară, într-o viaţă atât de lungă, Misa s-a lăsat moale în mâinile ei, să fie spălată, primenită, îngrijită. Pentru prima dată repeta: „Eşti o fată bună, Clem”, pentru prima dată sora cea mică îi vorbea Artemizei ca unui copil:

— Acu stai frumos, că mă duc în pod să văd ce-i cu lada.

— Mai bine stai să vezi ce-i cu mine... făcu Artemiza cu un zâmbet care abia se schiţa. Ia vezi, sunt galbenă?

— Mai mult pe la ochi, suspină Clemansa. Mac tot aşa...

— Tot aşa? Ce vrei să spui?

— Vai, se poate? Ducă-se pe pustii!

— Cancer?

Clemansa îşi făcu la iuţeală câteva cruci.

— La ficat e fără dureri, nu-i aşa, Clem? Cel puţin uneori... Mac tot aşa... A avut noroc... bietu’ Mac.

— A avut... o luă pe Clemansa gura pe dinainte. Şi sora mamei... ţii minte, Miso? O ţii minte pe călugăriţa Agripina? Şi-a cumpărat coşciug, că-i era frică de inflaţie, l-a ţinut sub pat zece ani şi când l-a vândut, s-a prăpădit, mititica. Şi tanti Tinca, o ţii minte. Miso? Pierdea ce pierdea şi, când se supăra, spunea „pas” şi se trântea în popou, pe jos. Poc!

Dar Artemiza nu mai avea umor. Altădată se prăpădea

de râs, când îşi amintea de maica Agripina, de tanti Tinca. Acum...

— Începe cu icter, nu-i aşa, Clem? Sau poate se sfârşeşte cu icter... Nu-i nimic. Totul e să fie fără dureri.

— Miso, să vezi cum a fost. Mac vroia să mănânce cireşe. Şi i-am adus de alea negre, mari şi pietroase. Nu mai ştiu cât a costat kilogramul. Nu m-am uitat. Am luat mai bine de un kilogram... Aproape două... De unde să ştiu că o să le mănânce pe toate? Atunci s-a pornit o diaree... Ce diaree!... Mi-a fost frică să nu puie careva vina pe mine, să nu creadă că am vrut să-l omor!

Pe Artemiza o trecu un fior rece prin şira spinării.

Peste zgomotul din pod ţâşneau râsete, exclamaţii, muzică stridentă. Artemiza ar fi vrut să se ridice, să-şi ia bastonul şi să se ducă să-i dea afară pe toţi, dar îşi simţea forţele părăsind-o şi ştia că trebuie să facă economie de forţe.

— Ce Dumnezeu, au înnebunit, aristocraţii?

— Micleştii sunt o familie de 500 de ani, de la Ştefan cel Mare... îi apăra Clemansa.

Făcând un efort, Artemiza încerca să se ridice, dar, neputincioasă, lăsă capul pe pernă.

— Spune, Clem, tu ştiai?

— Ce să ştiu, Miso?

— Uite, închid ochii şi o să-ţi fie mai uşor...

Clemansa privi atentă faţa asudată, verzuie a Artemizei şi, ca să câştige timp, mai întrebă o dată:

— Ce să ştiu?

— Nu te mai preface... De atâţia ani te prefaci... De atâţia ani aştept adevărul... Hai, curaj... Clem... adevărul...

— Care adevăr?

— Ştii bine...

Clemensa lăsă ochii-n jos.

— Mac? Bănuiam... dar eu ziceam: Ducă-se pe pustii...

— Isprăveşte cu prostiile astea! – începu Artemiza să-şi piardă răbdarea.

— Uite, Clem, închid ochii şi poate nu-i mai deschid, să ştii că nu-i mai deschid până nu-mi spui adevărul. Hai, nu te mai codi... Ştiai că eu şi Mac... Hai, curaj... Vezi, am închis ochii... Aştept... Ştiai că noi doi... noi doi...

„Uite, închid ochii", aşa spunea Misa când era mică şi voia să afle ceva cu tot dinadinsul... Curios, cum şi-a păstrat toate obiceiurile: „Uite, închid ochii şi, dacă nu-mi spui adevărul, nu-i mai deschid niciodată..." Da, aşa o ameninţa. Şi ea, copil – dacă avea cinci ani – speriată că sora ei nu-şi mai deschide ochii, răspundea la orice întrebare. Dar acum îi venea greu. Tare greu...

— Ce să ştiu, Miso?

— Hai, Clem, Clemişor, Clemchen... Hai, acum nu mai are importanţă... Tu nu vezi? Încet-încet, îmbătrânim...

— Vai, Miso, cum poţi să spui una ca asta?!

— Ei, lasă, nu te speria. Numai eu îmbătrânesc... Tu eşti mai mică... mult mai mică... Te-am ţinut în braţe, ţi-am schimbat scutecele... parcă erai o păpuşă... singura păpuşă pe care am ţinut-o în braţe, am legănat-o... am iubit-o...

Clemansa e înduioşată. Nu-i uşor să te împotriveşti Misei şi nici răbdare nu mai avea. O chinuia peste măsură teama că se umblă în cufărul ei. Simţea că se întâmplă ceva acolo în pod. Oamenii când se îmbată sunt în stare de orice. Dar şi Artemiza îşi pierduse răbdarea şi, cu o energie neaşteptată, îndreptându-şi spatele, se pomeni strigând:

— Ce taci ca porcu-n porumb? Spune, ştiai că eu şi Mac...

„Dacă spun. Mă lasă să plec..." socoteşte Clemensa, care stă pe jăratec.

— Mă duc să văd ce-i cu lada, Miso!

— Spune, ştiai?

— Eu n-am dat atâta importanţă, Miso... Şi, sculându-se, îşi netezi rochia: — Vezi, eu nu m-am potrivit... Nu mi-am făcut sânge rău... Şi, aranjându-şi părul pe tâmple: — Mac îmi dădea tot ce câştiga, muncea pentru mine... Tu

aveai, câştigai bine. Mac avea grijă de mine, îmi dădea tot... Şi pensia... mie mi-a lăsat tot... tot.

Ochii Artemizei erau acum ca două lame negre cu sclipiri albastre. Scăpărau.

— Şezi colea, Clem... vorbeşte...

— Vai, Miso, mă fierbi fără apă...

— Vorbeşte! – ridică glasul Artemiza şi, schiţând doar gestul de a-şi lua bastonul: Vorbeşte, că altminteri oscior nu-ţi rămâne întreg!

— Bărbaţii, Miso, tu nu-i cunoşti...

— Eu nu-i cunosc? Buzele galbene încercară un zâmbet.

— Nişte cotoi, ca Dagobert al nostru. De ieri n-a mai dat pe-acasă, motanu'. Cine ştie pe ce streşini umblă! Şi Victor... Nu vezi? Mac tot aşa. Dar casa era casă şi masa era masă...

— Da, casa era casă – repetă Artemiza în silă şi cu greutate îşi trecu mâna pe fruntea asudată.

— Mac nu mânca decât din mâinile mele... *De tes propres blanches mains*[30], spunea Mac. Poate câte-un aperitiv prin oraş... Şi, tot potrivindu-şi rochia: Mă duc un pic dincolo să văd ce-i cu lada...

Dar Artemiza n-o mai scăpa din ochi:

— Şi de ce-ai tăcut, dacă ştiai?

— Mac spunea: „Nu râcâi murdăria că pute..."

— Da, aşa spunea Mac? Şi Artemiza, fără nicio greutate se ridică în coate. Simţea că ar putea acum să umble şi chiar să se ia la trântă cu oricine i-ar ieşi în cale. — Va să zică eşti vicleană, nu eşti proastă... De când vreau să ştiu?

— Proastă? Vai, Miso, cum poţi să crezi! Bine, tu erai mai mare... Vorbeam şi cu Mac! „Misa n-a avut noroc..."

— Da, aşa spunea Mac?

Artemiza avea acum o intensitate în priviri care ar fi putut să clatine munţii.

— Mac zicea totdeauna ca mine. Noi ne-nţelegeam de

[30] Din mâinile tale curate şi albe (fr.).

minune, doar ştii!

— Ca gangsterii între ei! – scânteiară încă o dată ochii înguşti ai Artemizei şi, sculându-se pe jumătate, puse mâna pe bastonul de bambus. Ca borfaşii, ca hoţii! Tremurară buzele ei uscate. — Deschide fereastra. Vreau să văd stelele, cerul... Deschide! Urla ca o fiară înjunghiată. — Aer! Vreau aer! Dă-mi bastonul... Poate că mă întâlnesc cu tâlharul acolo, în codru...

Braţul se întinse într-o supremă încordare şi degetele se resfirară galbene, uscate, crispate, bâjbâind ca mâinile unui orb.

În clipa aceea, uşile se deschiseră toate şi musafirii, înşiraţi în monom, năvăliră, în cap cu Elena, ţopăind, cântând şi râzând.

— Conga, conga! – strigau ca sălbatecii.

Clemansa înlemni văzând pe gâtul unei femei o dantelă neagră, sfâşiată, dantela ei de zile mari. Pe umerii alteia, şalul spaniol... „S-a umblat în cufărul meu!” şopteşte, dar nimeni n-o aude. Disperată, se întoarce către sora ei să-i ceară ajutor. Dar capul Artemizei căzuse pe pernă, greu, obosit. Clemansa pune degetul la gură şi le face semn:

— Doarme, să n-o sculaţi... doarme...

Elena privea în gol şi râdea.

Înfiorată, Clemansa ar vrea s-o întrebe pe Misa: „Crezi că fata noastră şi-a pierdut minţile? Crezi că Elena...”

Dar pe faţa de ceară a Artemizei, pe faţa ei înfrumuseţată, înnobilată de moarte, pe masca aceea mai inteligentă, mai vie ca în zilele ei glorioase, un zâmbet zeflemitor a îngheţat pe vecie. Iar ochii, pe care nimeni nu se apleca să-i închidă, priveau cu dispreţ pe cei care dănţuiau şi chicoteau în jurul ei.

Noaptea devenise deodată mai rece, stelele sclipeau prea tare şi se mişcau necontenit. Lui Victor nu-i părea rău că s-a oprit în faţa ferestrei lui Barotă. Nu-i părea rău de nimic. Paşii lui înaintau grăbiţi. Dacă l-ar întreba cineva încotro se îndreaptă, n-ar şti să spună. Dar e

grăbit. Ar vrea să meargă întruna... să meargă, să umble până la sfârşitul zilelor lui. De departe se aude o melodie din *Carmen:* Toreadore... ha, ha, ha... Parcă răsună în junglă hohotele de râs a mii de papagali sălbateci. E convins că Voica a deschis fereastra, că e vocea ei, că-şi bate joc de el „Toreadore...”

Pe bulevard, maşini, tramvaie. Oameni, oameni, oameni... Pentru fiecare e o seară ca oricare alta... Soarele o să răsară mâine ca de obicei. Şi totul va continua, ca şi când nimic nu s-ar fi întâmplat în seara asta. Nimic...

Lui Victor i se pare că de răsăritul soarelui îl desparte acum o noapte fără sfârşit. Că în noaptea asta trebuie să piară lumea amintirilor şi umilinţelor lui.

Nu mai ştia pe unde se află când auzi o tuse care venea de departe. Numai pe Barotă îl poţi auzi de la distanţe uriaşe. Paşii se apropiau. După mersul apăsat, după vocea plină, şi gravă ca un dangăt de clopot, nu putea fi decât el. Alături, cu pasul săltat, un tânăr înalt, uşor adus din spate, cu glasul puţin răguşit, repeziţi vesel, cald. Pasionat:

— Visez o motocicletă cu ataş...

Pe peron, vălmăşeală de lume, bagaje... Unde pleca fiecare? Unde se duceau toţi aceşti oameni cu boccele, valize, lăzi şi rucsacuri? El n-avea în mână decât un plic alb şi în suflet o teamă nemărturisită.

Cu un tremur scurt, al mâinii lăsă să alunece plicul în cutia de scrisori. O locomotivă se pregătea să plece, marţială, grea, conştientă parcă de marea ei menire. Lumea se agita, se grăbea, alerga. Fiecare spunea ceva. Striga: să-mi scrii, îşi lua rămas bun de la cineva. „Să-mi scrii.” Fiecare avea rude, prieteni... Pe el nu-l conducea nimeni... „Să-mi scrii...” „Am să scriu... Nu sunt sigur dacă am sau nu talent, dar am ceva de spus – şi e poate acelaşi lucru...”

Epilog

LUNGĂ PLIMBARE CU VICTOR PÂNĂ la capătul digului.

— Dacă aş fi pictor, aş picta numai marea. Poate într-o viaţă întreagă, într-o sută de tablouri, aş fi în stare să redau schimbările prin care a trecut de când am pornit împreună. Aţi văzut cum sorbea soarele, cum se juca cu razele lui? Pe urmă s-a întristat. Acum începe să sufere, sângerează. Vedeţi acolo spre Doi Mai?... Într-o zi am pornit pe malul mării şi am mers până la Vama Veche, convins că am s-o întâlnesc, dar m-au oprit grănicerii. M-au întrebat ce caut. Le-am spus că sunt îndrăgostit. „Caut o fată. O cheamă Voica.” Nu m-au crezut.

— Sfârşitul Artemizei a fost aşa cum l-ai descris?

— Când coboram scările, am auzit un strigăt. M-am întors. Capul Artemizei zăcea pe pernă, respiraţia îi era grea. M-am apropiat de ea. „Victor, uite bastonul. Du-te dincolo şi dă-i afară pe toţi.” „Mă duc să chem un doctor.” „N-am nevoie. Cu bastonul întins arăta spre Clemansa: Uite doctorul meu. M-a vindecat. Mă simt bine. Pleacă, băiete, nu te sinchisi de mine... de nimeni... Fugi mâncând pământul. Îţi dau bani, uite-acolo în sertar. Ia tot...” „N-am nevoie de nimic.” „Cu nimic n-ajungi departe. Şi tu trebuie să ajungi departe. Fugi... Hai, repede. Las-o pe Voica, las-o să înveţe. Când o să fie pe picioarele ei şi tu pe picioarele tale... Atunci... Dacă nu... apă de ploaie...” Se făcuse frig.

— Să căutăm o cârciumă – mi-a propus Victor. Poate la Cazino, dacă nu s-a închis.

Întunericul venea parcă din adâncurile mării şi punea

stăpânire pe mare, pe plajă, pe dig. Mergeam alături, tăcuţi. Cazinoul era închis, dar pe terasa acoperită eram la adăpost. Ospătarul îl cunoştea pe Victor. Ne-a propus o ţuică fiartă.

— Şi plicul pe care l-ai lăsat să alunece în cutia de scrisori, în gară...

— Era pentru Voica. Pe patru pagini – numele ei.

— S-ar zice că o anumită ciudă te împiedică să-i dai viaţă.

— Dar mă ajută să scriu. *Facit indignatio versum...* Am avut naivitatea sau îngâmfarea să cred că voi fi un Pigmalion şi am dat de o personalitate puternică, rebelă. Voica ştia foarte bine ce vrea şi unde trebuie să ajungă. Nimic nu trebuia să-i stea în cale, nimeni...

— Încercai mereu s-o şochezi. De ce?

— Ca să mă răzbun sau să-l răzbun pe tata. Ne-am îndrăgostit de femei care nu ştiu să iubească. Vor să ne ţină în lesă. Noi ne smucim. Nu suportăm lesa. Vor să fie iubite şi să rămâie libere. Când îşi dau seama că se îndrăgostesc, nu ne iartă. Sunt prea independente, prea lucide. Aici, la mare, o fată, ca să se răzbune, mă înşela cu un cocoşat. Era înaltă, statuară. Venus din Milo, dar cu superbe braţe. Furios că se afişa cu el, i-am zvârlit în faţă cuvinte grele. Dar ea, cu un zâmbet calm, m-a-ntrebat: „Care e diferenţa dintre voi? El e pe dinafară, cum eşti tu pe dinăuntru...” Cred că şi Voica mi-a dibuit cocoaşa. Şi s-a apărat. S-a cabrat, mi-a scăpat. Poate de aceea o iubesc... Sunt femei pe care le iubim toată viaţa. Nu, o viaţă nu ajunge. Poate că tata continuă prin mine s-o iubească pe doctoriţa lui. Ştiu ce gândiţi: „E nebun”... „Ah, dacă aş putea să pun pe cap boneta de nebun – *il berezo a sognali* – spune eroul lui Pirandello; şi să alerg pe străzi, să intru în case strigând fiecăruia adevărul! Cum puteţi să ştiţi, doamnă, de ce un om a furat, altul e asasin şi de ce al treilea – nu prea frumos şi pe deasupra sărac – a acceptat să împartă dragostea soţiei lui cu altul bogat, tânăr, frumos, dacă nevasta îl tratează cu respect

şi se ascunde cu grijă de oameni! Rana sângerează, dar nimeni n-a văzut-o.” Dar, la urma urmei, eu n-am asasinat, nici n-am furat! Repetam fraze din cărţi, traduceam versurile lui Apollinaire şi le ofeream Voicăi fără să citez autorul. „Am în noaptea asta / O inimă în care vidul / A săpat, s-a instalat / S-ar zice că în vidul ăsta cad mereu / Fără să dau de fund / Şi că nu-i nimic de care să mă agăţ / Din fericire numai în seara asta / În celelalte mă agăţ de tine / Imaginând frumuseţea ta / Pentru a o ridica extaziat deasupra universului.” Versurile lui Apollinaire exprimau atât de bine ce aş fi vrut să-i spun, încât o lăsam să creadă că sunt ale mele. Dar nu le aşterneam pe hârtie, nu le publicam, i le şopteam şi voiam să-i citesc în ochi admiraţia. Da, am iubit-o pe Voica şi mi se pare nefiresc să vorbesc despre ea la trecut. Dar am iubit-o, eu aşa cum sunt şi nu cum ar fi vrut să fiu. „Cum ar fi vrut?” „— Nici tu nu eşti Jeanne Hébuterne!” i-am spus odată. „— Jeanne? m-a întrebat Voica. Era frumoasă? Ai iubit-o?” „— Era aşa cum am visat-o.” „— Şi ea?” „— Ea l-a iubit pe Modigliani.” Voica nu ştia cine e Modigliani. „Un mare pictor şi un mare beţiv, i-am spus. Se droga, o bătea. Dar Jeanne «pură şi blondă ca o madonă de Rafael» îl urma peste tot. «Amanţi pătimaşi cu înfăţişarea unor eterni logodnici»[31] Au hotărât să moară împreună. Şi, fiindcă n-au reuşit, el a fost dus la spital şi a murit acolo; ea s-a aruncat pe fereastră. Era într-a noua lună.” Voica mă asculta cu ochi sticloşi. Parcă erau lacrimi îngheţate.

— Ai revăzut-o pe Voica?

— Acum un an... Eu turnam asfaltul pe litoral, Voica venise la Festivalul Filmului de la Mamaia. A trecut pe lângă mine într-un grup de tineri. Nu m-a recunoscut. Era frumoasă, elegantă, cu o pălărie mare de pai, eu în salopetă murdară. Seara am căutat-o prin toate restaurantele. În cele din urmă am găsit-o cu aceiaşi prieteni. M-am aşezat la o masă alături. Nu voiam să

[31] André Salmon: *Viaţa lui Modigliani.*

pierd un cuvânt. Nimeni nu mă băga în seamă. În atenţia tuturor era Voica. Altfel îmbrăcată, altfel regizată... Râdea. „De câte ori trenul se pune în mişcare, Tudor mă cere de nevastă. De data asta am strigat: «Da!» Sper că m-a auzit.”

„Ai să te răzgândeşti, Voica!” – am spus de la masa vecină. Toţi au întors capul către mine, miraţi, de parcă aş fi fost un surdomut care a căpătat grai. Am plecat fără să spun un cuvânt. Am hoinărit toată noaptea. Plaja era pustie ca un deşert. Marea, neliniştită, parcă aştepta... O aştepta pe Voica. Soarele nu vroia să răsară. O aştepta... Atunci, de undeva de departe, ca un fluture imens a venit cu braţele deschise, uşoară de parcă nu atingea pământul. Am alergat spre ea. Când mâinile noastre s-au atins, s-a ivit la orizont geana de foc. Emoţionaţi şi tăcuţi, urmăream cum se urcă pe cer, treptat, segmentul încins, cum devine glob de jeratec. Ochii ei măriţi mă întrebau dacă o mai iubesc, buzele ei şopteau: „Eu nu sunt Jeanne”. I-am spus: „Nu mai vreau să văd răsăritul soarelui fără tine, Voica, rămâi cu mine”. Voica zâmbea trist: „Eu nu sunt Jeanne”. Nu găseam cuvinte, nu găseam argumente ca s-o conving să rămână.

Dacă tac, înseamnă că te iubesc, Jeanne.
Sufăr penitenţa acestui câmp cu violete îngenuncheat,
Subt morile de vânt care macină animale, oameni,
Hrană pentru ciocul lung al stelelor carnivore,
Pe malul mării îmi plimb melancolia ascultând
Lacrima clopotului verde în adâncul mării...

— Voica, vrei să înotăm departe, departe...

Mi-a cerut s-o iau înainte, că mă va ajunge din urmă. Nu ştiu cât am înaintat, dar când am întors capul am văzut că sunt singur. Marea era imensă, grea, ca şi singurătatea mea. Lacrimile au început să-mi pice pe luciul apei. Am vrut să înot mai departe până la ultima

picătură de vlagă şi atunci să dispar. Dar mi-am auzit plânsul. Suna lugubru. Soarele era deasupra mea. Mâine va răsări din nou, m-am gândit: totul va fi la fel cum a fost. Valurile îmi vor aduce la mal hoitul umflat: hrană pentru ciocul lung al stelelor carnivore... Şi dacă nu mi-l aduce, tot una... Ce va dovedi moartea mea? „O moarte care nu dovedeşte nimic.” De câte ori îmi place un titlu, mi-o ia altcineva înainte.

Îl ascultam pe Victor şi căutam să găsesc hotarul dintre ce e bun şi ce e rău în acest personaj, care nu mai ştiam dacă este real sau l-am găsit într-o carte.

— Am găsit un motto pentru cartea mea, mi-a spus însufleţit: *For much imaginary was there* – „căci multă imaginaţie era acolo!” Shakespeare: *The rape of Lucrece.*

SFÂRŞIT